

Tractatus de ecclesia : quo praecipuae quae hoc tempore agitatae fuerunt quaestiones excutiuntur

<https://hdl.handle.net/1874/402176>

le

4

TRACTATUS
DE
ECCLESIA,

QVO PRAECIPVAE

QVAE HOC NOSTRO
tempore agitatae fuerunt
quaestiones excu-
tiuntur.

PHILIPPO MORNAEOPLESSEO
AVTHORE.

Exite Babylone, popule mi, ne participes sitis peccatorum
eius, & ex plagis eius accipiat. Nam accumulata pec-
cata eius pertigerunt vsque in caelum, & recordatus est
Deus scelerum eius. *Apoc. 18. Vers. 4. & 5.*

APVD AEGIDIVM RADAEVVM.

M. D. LXXXI.

TRACATVS

ECCLIA

QVO PR ARCHIEP
QVE HOC
tempor
par
m

ARTIC

...

AD AR

M. B. 1771

HENRICO
SERENISSIMO NAVAR-
RENORVM REGI, BIGARO-
num principi ac Domino supremo, &c.
Fanciae pari, nec non stemmatis Re-
gij Principi primario.

VE M libellum. Maie-
stati tua offero, iure duplici
tuus est, o Rex, primum, rei
qua tractatur Ecclesie, (cu-
ius in Gallia nostra tutor e-
te Dominus excitauit) tum
etiam authoris ipsius causa.

Hic enim quum se totum secundum Deum
quantus quantus est, Maieitati tua dicarit &
addixerit, deinceps prouentuum omnium ut
& fundi (uinam Dei gratiae feracissimi) pro-
prietatem, tuo tibi iure vendicare potes. Hac
qua à me scripta sunt si te audiente à uirum
recitare iubeas, tum expressum qualis esse debe-
ret, Ecclesie faciem, & tum qua sit Romana
Ecclesie sub tyrannide Papatus deformitas,
intueri licebit, ut inde colligere sit promptum,
in quantum te Dominus honoris fastigium
† 2 euehat,

cuebat, quem hoc nostro seculo potissimum de-
legerit ex tanto summorum Principum nu-
mero, cuius opera miserime seruituti manci-
patam sponsam pristina libertati restituat.
Mundi quidem palato non admodum sapit
hic honor: ut cui nihil sit mundana facis admi-
xtum. At Principi Christiano, præ gloria illa
vel tota mundi vniuersitas sordebit, cui per-
specta est æterni illius Dei immensa aduersus
Ecclesiam charitas, cuius causa charissimum
illum suum filium in mortem tradidit, & mû-
di ipsius ludibrio obiecit. Verum enim uero ar-
duum est omnino opus, & ingentis sine contro-
uersa molis. Stat enim immota verbi Dei ve-
ritas: Populos & Reges terre Antichristi ty-
rannidem coniuñctis viribus propugnaturus.
At inquit ille, præclara quæque sunt longe
difficillima, sudores autem istos certissima ma-
net victoria. Idem enim verbum palam denũ-
ciat Babylonico regno exitium, ut Christus in
fines vsque terra, Rex Regum & Dominus
dominantium agnoscat. Quin & eos ipsos
qui Antichristum iutati fuerint, Babylonem
illam funditus euersuros vaticinatur. Quod
in tanto opere laboris erat asperioris & diffici-
lioris, exantlarunt heroes non pauci, quibus id
muneris imposuit nostro seculo Dominus, qui
quidẽ decurso spacio iam a laboribus quiescunt,
fœlicitatis æternæ spaciis consequati. Tu vero
mactæ virtute, ô Rex: Si quidem superesse tibi
voluit

voluit Dominus virtutis cetera & exercitia:
idem enim qui diademate caput tuum redimi-
tum voluit, coronam tibi, quam tanto operi
imponeres, tradidisse videtur. Porro hic quem
vides impetus, percutis Antichristi ^{et} ^{quod} ^{quod}
designat, convulsiones certa sunt & indubi-
tata presentissima mortis indicia. Iam ab
ipsis pene incunabulis te Deus, o Rex, veri-
tatis cognitione donavit: Ineunte deinde aetate
huic suo operi te addixit & consecrauit: In enim
vsum te donis eximys ornavit, corpore vegeto,
ingenio acri, animo plane generoso: qua qui-
dem si ipsius cultui consecraueris, prospero suc-
cessu, honore, opibus, potentia cumulabit.
Has enim appendices nullo negotio adyciet, qui
praecipua illa est largitus. Et enim hoc vno mo-
deratore Reges regnant, & Principes orbem in-
dicant. Itaque illud abs te officium pro suo inre-
poscit Rex ille summus, illud Christiani omnes
expectant, atq; adeo pij omnes sibi pollicentur.
In eum igitur scopum unicum tua Maestas
collimare debet. Equidem seruitio tuo, si quis-
quam alius addictus, hoc unum a Maestate
tua quam humillimè peto, o Rex, ut dies noctesq;
tanti muneris, cui te Dominus sua vocatione
praefecit, dignitatem & pondus in memoriam
reuoces: Rarissima qua ab eo accepisti dona ip-
sius regno instaurando impendas: Tum demum
firmissima scepra tibi pollicearis, si te totum
verbi ipsius scepro regendum permittas. Hæc
longè

longè omnium tutissima & compendiosissima
via est, quam tui omnes ad stabiliendam tuam
dignitatem tibi possint patefacere. Hunc igitur
oro, Rex serenissime, ut tibi in hoc suo opere ad-
sit efficacissima spiritus sui virtute, intimos
cordis motus & aëctiones ipsas regat, omni
denique benedictionum genere cumu-
let ad suam ipsius gloriam & Ec-
clesiæ propagationem.

Summa humilitate, fide, & obse-
quio Maiestati tuæ addictissimus,
PLESSÆVS.

LECTORI

HVNC tractatum, Lector, eo animo
te legere velim & rogo, vt veritatem
quaras, non eam iam ante pr idem
tibi compertam esse statuas: Deinde vt
iudicium suspendas, dum libellum inte-
grum euolueris. Tum si veritatis facies in
hac doctrina appareat, te summi illius
Dei nomine ac propriæ salutis causa ad-
iuuro, vt illam apertè profitearis: Apagesis
oro mutum silentium: quandoquidem
dum Antichristi tyrannidem conuiuendo
dissimulamus, Ecclesiæ regnum periclita-
tur, cuius infelici casu nostra omnium sa-
lus inuoluta rueret. Sin dubitationis ali-
quid reliquum superfit, & scriptis config-
nare libeat: necessariam, fauente Deo, lu-
cem adferre conabimur. Si denique non-
nullis omnino improbabitur, ab ijs peto,
vt singula capita singulasque rationes re-
spondendo persequantur: ita tamen, vt
candido & placido animo differentes nõ
euanidam mundi gloriam, sed Ecclesiæ
salutem trophæum sibi victoriæ propo-
nant. Nam quod ad me attinet, sancte
Deum testor, in hoc tractatu me
unicam salutis ipsorum ra-
tionem habuisse.

Summa totius tractatus capita.

- I. **E**cclēsia visibilis quid sit, & de varijs ipsius periodis.
- II. Ecclēsiæ Catholicæ visibiles partes nonnullas puras esse, impuras alteras, & quæ sint indubitata puritatis in Ecclēsia notæ.
- III. Alias, quæ ab aduersarijs proferuntur notas, puris & impuris Ecclēsijs communes, atque vt plurimum incertas & fallaces esse.
- IIII. Scripturas sacras lydiū esse lapidem probandæ puritatis doctrinæ idoneū, quæ quidem natura est Ecclēsiæ puræ nota.
- V. Sacram Scripturâ vnicū esse controuersiarū, quæ nostris temporibus agitantur, arbitrū: & qua ratione quisq; eas ex verbo decidere possit.
- VI. Ecclēsiā visibilem errare posse in ijs quæ ad fidem & salutem pertinent, quod de singulis ipsius periodis probatur.
- VII. Papam siue Romanū Episcopū nō esse iure diuino Catholicæ visibilis Ecclēsiæ caput.
- VIII. Papam seu Romanū Episcopū humano iure caput non esse visibilis Ecclēsiæ Catholicæ, & quibus artibus hanc tyrannidem occuparit.
- IX. Papam cum se caput Ecclēsiæ mentiatur, Antichristum haud dubie esse in Ecclēsia: in quam nulla alia doctrina quam Papistica Antichristus admitti debuit.
- X. Singulos teneri ab Antichristo discedere, atque Romanenses schismaticos esse, non eos qui ab illo secessionem faciunt.
- XI. Legitimam esse in reformandis Ecclēsijs pastorum vocationem, vt erigant & stabiliant colapsū Ecclēsiæ statum.
- XII. Totius tractatus capitū ἀνακεφαλαιώσασθαι.

Deo propicio.

Eus ille qui pro summa potentia genus humanum creauit, quã beneuolentia etiam summa, huius esse pater dignaretur, eos omnes uoluit Ecclesiam ut matrem colere & agnoscere, quos in filio suo Domino nostro Iesu Christo paterna beneuolentia complecteretur. Quum igitur nulla alia ratione nobis salus constet, nisi quatenus nos pater ille celestis in filios adoptat, eos autem demum filiorum albo adscribat qui in ecclesia regnati, alique fuerint, siquidem salutem nostram sumus, eam nos cognoscere necesse est, ex cuius sinu uitæ succus nobis est hauriendus. Et si nos paternæ hereditates desiderium tenet, in maternæ familia censerî nos oportet. In qua patri uisum eos denuo gignere quos sui regni heredes & dilecti filij sui D. Iesu Christi coheredes scripsit.

Quotquot huic Ecclesiæ uera fide & Charitate uniti sunt & cõcorpores, quoniã membra sunt corporis Christi in partem hereditatis illius ueniunt. Et quemadmodum fides, uera Charitas, Christus denique nusquam alibi reperiuntur, sic nec querenda est extra eam salus. Quamobrem si subtilius uita pertractare animus esset, Ecclesiam eorum tantæ societatem esse diceremus, quos nullo temporum aut locorum discrimine Deus elegit ad uitam æternam. Quæ quidem humanis oculis est

A

missi-

inuisibilis, quibus cor hominis non est perueni-
 nedum vt Dei voluntatem perscrutari possint, at
 2. Tim. 2. 19 Deo soli, qui quidem (vt ait Apostolus) nouit
 qui sui sint eosque sigillo suo comprobauit visibilis:
 Sed enim quandoquidem ea est Charitatis natu-
 ra, vt electis accenseat eos omnes sguilatim qui
 vocati sunt in Ecclesiam Christi, & quemadmo-
 dū corporibus conuenisse sic etiam spiritali nexu
 concorpores iudicat. Quantumuis in genere fides
 ex aduerso constituat, in finem vsque seculi
 malos illic bonis permiscendos, hœdos oibus,
 paleam grano, Zizania tritico, Inuisibilis Ec-
 clesie cognitionem scrutatori cordium Deo pro-
 priam relinquimus, in verbo visibilem qua-
 rere contenti: Ad quam in terris se recipere de-
 bent, quotquot inuisibilis illius in caelis ciues esse
 cupiunt.

Nos tamē obiter quæ sint huius ab illa differen-
 tiæ paucis notabimus. Inuisibilis, bonorū tantum
 est societas: Visibilis, bonis, malos permixtos ex-
 cipit. Illa solos electos, hæc nullo discrimine quot-
 quot, introducit veritatis prædicatio. Illam Au-
 gust. ea de causa dicit ex Abele originem traxisse
 non à Caino primogenito: Huic, quemadmodum
 Aug. in pf. 64.
 Augu. lib. 1.
 de Bapt. cō-
 tra Dona-
 uistas, Abelis Enoch, Simonis Petri, & Christiano-
 rum omnium tanquam populū vniū, sic etiam
 Caini, Chami, Ismaelis, Esau, Simonis magi, to-
 tiusque illius sodalitiij partem tribuit. Inuisibi-
 lem Ecclesiam partim in caelo partim in terris de-
 gentem consideramus, ex ijs constantem tum qui

iam cum capite suo D. Iesu Christo triumphum
 agunt, tum qui ipsius ductu mundi & carnis im-
 petum adhuc sustinent, atque adeo qui praelium
 eiusmodi, secuturis seculis sunt praeliaturi. Eccle-
 sia autem visibilis, eorum est propriè qui etiam-
 num decertant in terris, non à partibus Christi
 tantum, verum & ipsius nomine saepe falso &
 ementito. Illa igitur omnes ad vnum electos com-
 plectitur, temporum omnium articulis & momen-
 tis in vnum collectis: hæc autem locorum &
 temporum vicissitudines admittit. Neque enim
 in vniuersum nec eodem simul momento, verum
 certis seculis & sui partibus visibilis spectatur.
 Inuisibilis multas habet oves, in visibilem non-
 dum adductas. Visibilis lupos multos in inuisibi-
 lem nunquam admittendos. Hinc illud Augusti-
 ni, extrinsecus multas esse oves, multos intus lu-
 pos, vt & Pauli: non enim omnes qui sunt ex
 Israele, sunt Israel. Etenim vt quis in Ecclesia,
 aut potius ex Ecclesia censeatur eum necesse est
 Christo vniri, veraque in Deum fide & Char-
 tate in proximum piorum consortio aggregari.
 Quodquidem dubium non est quin multi passim
 percipiant in medio etiã Paganismo, tametsi pre-
 sentes id non præstent, quod tamẽ viribus omnibus
 emitti debet. Ex aduerso ἀποστασίου & ab Ec-
 clesia alienũ esse nõ dicimus eum simpliciter qui sit
 extra septa & caulas, sed qui nullam cum Christo,
 nullam cum pijs Fidei & Charitatis participa-
 tionẽ habeat. Inuisibilis proprium est quod dicitur,

Aug. hom.
 in Ioannem
 45. Et c. 20.
 lib. 5. de bap.
 & c. Rom. 9

March. 16.

March. 24. II

LUC. 18.8.

portas inferorum aduersus eam non preualuerunt. Ad visibilem hæc spectant, seduci posse, non inuentum in fidem in terra, Charitatem extinctam fore; quin & electos si fieri posset perituros. Non igitur abs re nos Ecclesiam credere in Symbolo profiteamur. Nam si quæ sub sensum cadunt oculorum, ea sola indubata habeamus: haud dubie singulis Ecclesie periodis eiusmodi sæpe exitit rerum perturbatio, ut tanquam granum palea obiectum nulla facies Ecclesie appareret. Quæ etiam temporis id contigit, quum Dominus Elias mihi inquit septem millia seruauit, ex quibus omnibus currus ille Israël, vidēs Dominus, is inquam cui præcipue pij omnes non esse debebant ne vnus quidem noverat, idque eo seculo quo postulabat Ecclesie conditio, ut visibilis Dei cultus Indæc finibus circumscriberetur.

Neque vero cum has differentias constituimus, geminam Ecclesiam aut sponsam Christi geminam, sed vnicam duntaxat alio atque alio modo consideratam credimus, hanc herbescentem, illam efformatis maturisque granis diuitē: Hanc in Area, illam horreo reconditam: hanc in fodina, illam per purgatam: hanc impuri mundi perturbationibus circumfusam, illam coram sponso nulla ruga aut macula fædatam. Non secus ac familie nomen generali quidē ratione mæcipia complectimur, propriè tamen solos liberos censemus. Et ciuitatis appellatione cuius vnitate intelligimus, pars licet aliqua sæpissime turbas molietur & separatim consideranda

rata, sit exterminationis pœna dignissima. Ergo
 ut ad rem redeamus, visibilem Ecclesiam eorū esse
 societatem dicemus qui veri Dei cultum & Chri-
 stianismum proficiētur. De qua certe quidem nobis
 totus hic sermo est institut⁹. Huius igitur Ecclesie
 tres observantur periodi præcipue; prima ante le-
 gem extitit quum (aiunt veterum nonnulli) ho-
 mines, quantumvis primi illius parentis peccato
 depravati, sibi quodammodo lex erant & innato
 peccati sensu arguebantur. Denique morbum qui
 primus est ad sanitatem gradus) agnoscebant
 quamvis re ipsa parum admodum abfuerit hæc pe-
 riodus ab earum quæ secuta fuerunt corruptelis.
 Altera sub lege, quum homines peccandi assuetu-
 dine quasi mutata natura, prorsus obdurasset. Tū
 enim retegendi peccati causa lex fuit lata, instar
 speculi quæ sordes homini spectandas proponeret,
 quamquam longissimè abesset ab ea quam sibi tri-
 buerat integritate, ut vel ea ratione malum reme-
 dio quæreret. Tertia ad gratiæ tēpus refertur, quæ
 primis illis parētibus statim post lapsum promissa
 fuit in Christo. Is autem præstituto tempore missus
 à patre, remedium ijs omnibus attulit, qui suum
 morbum qualis est agnoscunt, & in ipsius merito
 tanti malæ remedium quærun. Sub prima, visibilis
 extitit inter homines Ecclesia, sed ita ut si pueros
 Dei cultores cum alijs conferas maculis infinitis
 deformem facile agnoscas. Secunda in Abrahami
 posteris, populo videlicet Israelitico apparuit, sed
 non eximio splendore insignis si vel regionis fines

vel populum ipsum cum amplissimo terrarum orbe & florentissimis quae tum eminebant imperijs comparet.

Ultimis autem temporibus Ecclesia populos & nationes omnes absque vlla omnino exceptione complectitur, nunc isto, nunc illo loco, hic pu-
sillo, illic numerofo grege visibilis. Atque vide
αβολικῶν, id est, vniuersalem dicimus, vt que
iam non familia Iacobi aut Hierosolymorum ma-
nibus (quò conuenire omnes altera de qua diximus
periodo erat necesse) circumscribatur sed quae li-
beros Israelis & Abrahami agnoscit, quocumque
tandem sint loco, eos omnes qui fidem Abrahami
imitantur, et Hierosolymorum ciues admittit, mun-
di totius incolas, quiquidem Deum spiritu & ve-

Matth. 28.
Gal. 3. 28.
Eph. 2. 14
Apoc. 21. 13

ritate colunt. Id ipsum Christus nos docet, Apo-
stolos in vniuersum orbem ablegans: Et Paulus
cum diruptam esse maceriam scribit, iam nec Iu-
daicum nec Graecum, sed in Christo omnes vnum
esse. Quod etiam in Apocalypsi vrbs illa adum-
brat, quae duodecim portas habet, ternas videlicet à
singulis orbis partibus. Prophetis vero & Aposto-
lis concinunt omnes veteris Ecclesiae Doctores,
vocatís gentibus, nullam superesse nationem aut
vrbium in alias prerogatiua, sed mundum vniuersum
esse Aream, agrum, & Δεικλονοματων. Populos
omnes Iudaei & Israelitae censei, vrbes omnes
Hierusalē familias quasuis Dei familia, in quibus
quidē pure colatur, vt nullus iam cuiuscumq; tan-
dē loci prerogatiua spiritalis in alium agnoscatur.
Eccle-

Cypr. de
Simplicit.
praclatorum
Augu. pas-
sim contra
Donatistas.

Ecclesia illa vniuersalis, suo ambitu particula-
res omnes Ecclesias comprehendit, quibuscunque
tandem orbis partibus collectis quas etiam Chri-
stianarum Ecclesiarum elogio insignimus, id est,
coetuum qui Deum vnum per Iesum Christum
inuocant, quales dicuntur Orientalis vel Occiden-
talis, Graeca, Latina, Corinthiaca, Galatarum,
Ephesina, Romana, Carthaginensis Ecclesia: non
tamen si proprie loquamur, Catholica, siue vni-
uersales Ecclesie, verum Catholica & vniuersa-
lis partes dicuntur. Eadem plane ratione qua dum
loquimur de maris Oceani partibus, omnes quidem
maris appellatione censemus & Meridionale, A-
quilonare, Atlanticum, Cantabricum, Britanni-
cum mare dicimus, Oceanique nomen, cuique tri-
buimus. Vnum tamen Oceanum non plures esse
constat, quod istis appellationibus distinguimus,
quoniam vnicum est corpus quod distingui tantum
non diuidi potest, cuiusmodi etiam agnosci debet
Ecclesie vnitas. Non minus est igitur huius inep-
ta oratio qui Romanam Ecclesiam Catholicam
esse dixerit, quam si quis praedicet Britannicum
vel Tyrrhenum etiam mare, Mediterranei par-
tem, cum Oceano vnum & idem esse.

Iam vero visibilis Ecclesia in mundo versa-
tur. mundus autem vt nostra ipsorum experi-
entia discimus, plane est immundus: fieri er-
go non potest, quin ex tam male affecto aë-
re rubiginis multum & deprauationis contra-
hat. Ex hominibus praeterea constat externoque,

hominū ministerio regitur. Homines autē omnes
 caro sunt & sanguis, vnde consequitur longissi-
 me à perfectione abesse, corrupta esse natura,
 ignorantia denique & malitia laborare. Ergo fieri
 potest vt labis aliquid & deprauationis nonnun-
 quam admittat: vt autem perfecta sit, hoc quidem
 in mundo nunquam consequetur. Quoniam tamen
 sacra scriptura Ecclesiam considerat qualis apud
 Deum in Christo & propter Christum sponsum
 censeatur, nonnunquam etiam innuit non qualis sit,
 sed qualis esse debeat, non tam vt laudibus exor-
 net quam vt ad virtutem tantis laudibus dignam
 excuset. Eò fit vt Ecclesiæ tribuat elogia quibus
 minimè omnium sapere respondet, siue homines ipsos
 quibus constat, siue doctrinam ipsam respiciat.
 Regnum calorum aut Christi regnum eam nun-
 cupat. Atqui rex ipse Christus sagenæ comparat
 iacta in mare quæ promiscue bonos & malos pis-
 ces colligit. Innuit ergo satanam subditos sua ty-
 ranidi mancipatos in hoc regno habere. Paulus
 quoque domum Dei vocat, videndumque monet
 quomodo nos in ea geramus. Atque idem nos
 non vult latere, in ea ipsa domo non tantum vasa
 aurea vel argentea esse, sed lignea etiam & figuli-
 na: illa quidem in honorē, hæc vero in contume-
 liam, vnde illa Aug. distinctio eorum qui sunt
 in domo & ex domo & eorum qui sunt in domo
 quidem sed non ex domo. Et quod in Symbolo
 profiteamur Ecclesiam esse sanctorum commu-
 nionem non eo spectat, vt quotquot sunt ag-
 gregati

Matt. 13. 47

1. Tim. 3. 15

1. Tim. 2. 20

Aug. lib. 7 c

51. de Bap.

& Lib. de

vnit. Eccl. c.

4.

gregati spiritu Dei in Christo sanctificatos intelligamus, sed quod nulla sit extra septa ecclesie sue sanctitatis sue vera communio: Toto (quod affolet) a parte prestantiore denominato, haftenus de hominum ipsorum depravatione.

Quod ad doctrinam attinet sponsa formosa, sine Can. 4. & 6
 raga, civitas fidelis, iustitiae plena; Templum Dei, columna veritatis appellatur. Tam splendidis titulis excitari deberet ad eius nutum & obsequium qui illam nominibus eiusmodi cohonestat. Atqui, non semel contigit Ecclesiam aliquam pastores praevarios nasci, quum sese elogijs istis metiretur nec se aliam esse posse constitueret, in has voces prorupisse. Sum regina, nec viduitates metuo sicque dignitatis istius originem, Dei videlicet bonitatem prouocavit, Sponsi vocem contempsit, Leges sibi pro arbitrio sinit & resinit. Moderatores ipsi Isaie 1. 10.
Iere. 3. 12.
Ezec. 18. 23.
Ezech. 23.
2. Thess. 2.
 dum suo iudicio saperent eam suis placitis & legibus rexerunt. Quo factum est ut prophetae pro ratione mutati regiminis, & ipsi stylum immutarent. Ea ratione fornicatricem & adulteram vocant, diuicatas tibi is exprobrant sub obuia qualibet arbore frondosa, principes ipsius, principes Sodom, & populum, Amorach populum inclament. Denique futurum denunciant, ut Dominus tabernaculum & sedem alio transferat & immutet. Paulus etiam mature monet eousque in errore abducendos iusta neglecta veritatis & utique dicitur ut Antichristum in Ecclesia sedentem sint aduraturi. Et ratio quidem est in promptu: nempe

Ecclesia inslar lunæ corpus est opacum & obscurum, quod ab unico sole suo Christo lumen mutuatur. Quatenus igitur intentis in illum oculis respicit est lucida, quo magis inde recedit eò minus habet splendoris. Accidit autem ut nonnunquam longissimè ab illo absit, tantaque terræ moles intercedat, ut planè eclipsim passa videatur.

Hæc illa causâ est, quum Ecclesia Catholica per mundum vniuersum sit dispersa, cur ex Ecclesiis singulis nonnullas videamus iusto Dei iudicio planè intercidisse quales extiterunt, Philippensium, Collossensium, & Orientales alie non pauca ipsorum Apostolorum ministerio constitutæ: alias autem alibi pro æterna & eximia Dei p̄dicatōe rursus instauratas. nonnullas uent, quæ est hominibus innata corruptio & moribus & doctrina deprauatissimas, quales sunt Græcæ, Egyptiacæ, Africanæ, &c. Alias autem dum cum & pastorum temeraria audacia (quod quidem hoc tempore de Romana constat) nihil iam sani & integri retinere. Sunt demum quæ ab hæresi in & p̄sici admersæ sunt, cuiusmodi sunt quæ Mahometicam impietatem profitentur. Atque hæc quidem omnia natua sunt soboles, primū illius hominis peccati, qui quidē sui amore excæcatus, à Deo ipso ad se conuersus, prætermisso verbo Dei sapientia suæ opinione turgidus, sibi se regendum permisit. Hæc paucis de Catholica visibilis Ecclesie partibus. Nunc porrò tenere sufficit hanc Ecclesiam eorum esse cætum & ciuitatem qui toto orbe qua-

quaqua patet Christum profitentur. Hac contineri singulas ecclesias, quæ in promissiones quibus Catholicam Christus donavit ex æquo ius habent. Istarum autem alias esse puras, impuras alias, quatenus à Deo ad seipsas discedunt. Denique vel purissimas quasq; Dei ipsius iudicio impuras esse, cuius oculis vel Angeli ipsi à perfectione absunt, sed quas tamen ferat pro misericordia sua, in filio suo Iesu Christo Domino nostro.

CATHOLICÆ ECCLESIAE

VISIBILIS PARTES, QVAS-

dam puras esse, alias impuras, &

quæ sint inconcussæ in Ecclesijs

puritatis notæ.

CHAP. II.

Ecclēsia vniuersalis seu Catholica visibilis, eorum est omnium cœtus qui toto orbe Domini Iesu Christi Euangeliū profitentur, in multis vti diximus Ecclesias singulares distinctas: quæ quidem omnes vnicum corpus constituunt. Singularum istarum tanquam eiusdem corporis membrorum & partium aliæ sunt puræ, aliæ impuræ, & harum quidem aliæ magis, aliæ minus sunt affectæ, extat etiam quæ quum superioribus seculis integerrima esset valetudine, nunc periculosissimo morbo laboret: quatenus omnes ex hominibus constant atque idcirco iisdem quibus homines morbis sunt obnoxie. Puras & sanas Ecclesias, orthodoxas, sinceras, veræ doctrinæ consentientes vocamus, quò nomine veterum pleriq; fere

ferè omnes eas insigniunt, impuras autè dicimus aberrantes, hæreticas, schismaticas prout in fide aut charitate peccant, siue aduersus Christum, siue Ecclesiam aut etiam vtrunq; suo tamen quousque gradu & progressu. Hæ nihilominus verè sunt Ecclesiæ cœtus, nimirum quæ profitentur Christum. Non tamen puræ Ecclesiæ. i. quæ Deum solum in unico Christo colant, a zymis sinceritatis & veritatis: quæ madmodum homo mendax, verè est homo, quantumuis in nimè verax homo. Nec quis homo esse desinit externa licet specie deformis, intus autem elephãtia si putris & tabidus. ad hæc aut membris aut mente captus ut præcipua humana vitæ a fœtore obire nō possit. nec sermonis quidem aut rationis vsum habeat, quæ tamen præcipuè hominem à bellua discriminant.

Memini quidè veteres puram Ecclesiam vocare καὶ ἁγίαν Catholicam, ut eam à cœtibus hæreticorum distinguant: verum si propriè loquamur, singulari Ecclesiæ quantumlibet puræ non cōpetit Catholice appellatio: si illis hoc nomē tribuimus quoniã sunt partes vniuersalis eadem ratione impurissimis quoque conueniet. Neque enim Catholice nomen symbolo adscriptum legimus ut puram ab impura Ecclesia distinguat: sed Iudaicã Hierosolymis affixam à Christiana, cuius fines Christus suo aduentu in extremos vsque fines orbis propagauit, id est, ad statuendam gentium vocationem, contra Iudaorum ementitis prærogatiuas: quorum inanem iactantiam Paulus tribus

epist.

epist. ad Rom. caputibus compescit, tum etiam ut
 palam fieret prophetiarum prædictionū veritas,
 de nationibus omnibus in Christo in vnum populū
 cooptandis, quæ controuersia caput veterē imprimis
 Ecclesiam exercuit. Quinetiam si quis introspectat
 eam loquendi rationem apud veteres, ut Ortho-
 doxam Ecclesiam, Catholicam dicerent, ex disce-
 ptationibus profectā esse constabit aduersus Schis-
 maticos: quales fuerunt Nouatiani, Donatistæ,
 & id genus alij, qui totam Ecclesiam suis conuē-
 tibus circumscribebant, reliquos cœtus toto ter-
 rarum orbe excludebant, cuiusmodi imprimis erāt
 Donatistæ qui Ecclesiam Africa gurgustio con-
 cludebant, quod sibi præ alijs sanctū viderentur,
 quibus refellendis Ecclesia Catholica siue vniuer-
 salis per vniuersum orbem diffusa ex Scripturis
 opponebatur.

Nunc indubitatas notas perquirere inuat,
 eius Ecclesie quā Orthodoxam & puram seu
 maius Catholicam vocamus ut ab impuris & er-
 roneis distinguamus. Iam dictum est eundem De-
 um qui sua benignitate electis pater esse dignatur,
 eorum quoque matrem Ecclesiam dici voluisse.
 Porrò matris est, non liberos tantum in lucem e-
 dere, sed ea demum vera est mater, quæ quos ge-
 nuit alit deinde & fouet. Baptismo autem adopta-
 mur in filios quum natura essemus iræ filij, verbo
 deinde primum tanquam lacte infantes, tum a-
 dulti ut firmiore & solidiore cibo alimur, denique
 Cæna Dominicæ communionē arctius Christo
 vni-

vinimur, atque ita in hereditatis coelestis possessionem adimus. Inde consequitur eam esse puram Ecclesiam, & genuinam matrem qua nos Baptismate gignit, verbo pascit, Coena Christo & inter nos arctius in dies coniungit, id est, in qua pura & casta viget Dei praedicatione, & Sacramentorum ex verbi instituto & praescripto administratio. In Iudaica sive Israëlitica Ecclesia, Circumcisio Baptismi, Pascha Coena Dominica fuerunt ἐπιτόκια, Dei verbo suam utrobique alendis pijs idoneam facultatem retinente. Ea de causa Iosue sub ipsum promissae terrae ingressum, admonitus à Domino ut labefactum per desertum cultum restitueret, populum circumcidit, Sacramentoque addixit, ne vel tantillum à verbo Dei discederent, si modo populus Dei, id est, Ecclesia esse & dici vellent: Iosias quoque perturbato rerum omnium statu, de reformanda Ecclesia cogitans, quum sola circumcisionis in carne nota visibilis superesset, legis primum doctrinam postliminio reuocat, promulgat, ad eiusque obsequium populum iuramento addicit. Demde Pascha per praedicationem denunciat, his ferè verbis; Celebrate Pascha Domino Deo vestro, sicut scriptum est in libro Foederis, id est, ex Dei instituto. Esdras, reduce populo ex Babylonica seruitute, rursus edificandi Templi, & restaurandae Ecclesiae, haec fundamenta iacit: Legem populo explicat, & foederis instauramento sancendam proponit, demde ut eos pascat & fulciat spe certa & fiducia suo tempore exibi-

Iof. 1. 18.
& 19. c.

1. Reg. 13.
2. Chr. 34.
2. Chr. 35.

exibi-

exhibendæ salutis, purum Paschatis usum resti-
 tuit, ad præscriptum eorum (inquit) quæ scripta
 sunt in libro Moysis. Denique ut paucis absol-
 uam, eximij quique Dei serui qui post insignem
 aliquam Ecclesiæ vastationem de ea restauranda
 cogitarunt, has notas semper visendis erexe-
 runt, non secus ac belli dux peritus, ut dissipatum
 clade aliqua exercitum recolligat, signa militaria
 ex edito loco conspicienda proponit, quo pedem re-
 ferant quotquot ex clade dispersi & palantes va-
 gantur. Christus ipse sponsus internoscendæ spon-
 sæ suæ tesseræ non alias dedit. Atq; eo ipso quod
 sponsam nominat, audiens officium docet, ut dicto
 sit nec aures patere sinat exteris, neue monilia
 & matrimonij pignora seu ἀντιπέγνα vel perire
 vel contaminari sinat. Sic autem expressis verbis
 ait: *Qui ex veritate est audit vocem meam, Oves*
meæ vocem meam audiunt, vos autem non audi-
tis quia ex Deo non estis. Casta igitur sponsa &
verax Ecclesia ea sola est, quæ vocem Christi au-
dit, vocem inquam non inanem, & quam quis
pro arbitrio sinxerit, sed quæ in Scripturis ex-
pressa resonat, & in finem vsque sonora erit, eam
videlicet quàm Prophetarum & Apostolorum
ore Deus pronuncianit & cui tanquam fundamē-
to, Paulus Ecclesiam niti docuit, Christo totius
ædificij angulari lapide. Qua ratione ad conslituen-
das Ecclesias Christianas Apostolos ablegans: Ite
inquit & docete, quasuis gentes baptizantes in no-
men Patris, & filij, & Spiritus sancti, docentes eas
 ser-

Ioan. 10. 37
 Ioan. 8. 47

Ephes. 2. 8.

Mat. 28. 19.

seruare omnia quae mandauimus vobis. In actis autem legimus, Apostolos perdurasse in doctrina Apostolica, fractione panis, & precibus, quae breuis est & expressa Christi Ecclesiae descriptio, quae sanctam fidem verbo docetur & Christi communione in veram charitatem vnitur. In eandem do-

Ambros. lib. de sacra. cap. 7.
Aug. contra Crescon. Grain. lib. 2. cap. 11. &c.

ctrinam conspirant. Ambrosius dum Ecclesiam Catholicam eam esse diffinit, in qua Deus seruus suis colloquitur: Augustinus etiam dum Apostolorum & Pastorum ministerium in verbo Dei & Sacramentis constituit. iam addamus & tertiam notam externam licet, Pastorem scilicet & Ministrorum Ecclesiae legitimam vocationem, quibus est credita verbi & sacramentorum administratio. Quum enim de praedicatione agatur, quae vel

Rom. 10. 15.

verbo vel Sacramentis ut palpabili videlicet sermone constat, eos autem muti oporteat, qui praedicaturi sint: mittendis pastoribus est ordo in Ecclesia vel maxime necessarius: Verum hoc caput alio postea loco expediemus.

Cypr. lib. 2. epist. 2.

Orthodoxas igitur Ecclesias & puras dicimus, in quibus puram & legitimam verbi & Sacramentorum administrationem agnoscere licebit, id est, ut loquitur Cyprianus, ita ut Christum sequamur. Nec communionem, cum eiusmodi re fugiemus, aut Deum illis adesse dubitabimus, erroris licet aliquid in doctrina, aut in politica exteriori perturbationis, vel denique in moribus deprauationis sit admixtum. Huc enim semper redeundum est, nos homines esse, Ecclesiam autem ex hominibus

minibus non secus ac orationem ex litteris & syllabis constare, quorum ingenium aliqua semper ex parte referet, quamdiu in mundo peregrinabitur. Sed videndum est imprimis vt in precipuis doctrinae capitibus maneat semper sarta tecta veritas. Etenim impuras & minime Orthodoxas non perinde facile erit discernere. Simplex est veritas, sanitas, reſtitudo. At mendaciorum, morborum, curuitatum infinitus est numerus. Eadem ratione multiplices sunt species & gradus impuritatis in Ecclesia. Eas autem vno verbo impuras describere posſimus, in quibus adulterata est verbi & Sacramentorum administratio, vt vel Dei gloriae vel hominum saluti aduerſetur. Quoniam autem vniuersum Euangelium ad fidem & charitatem reuocatur, Christus autē totus (vt loquitur Augustinus) caput & corpus est: Idcirco ad duas precipuē species illas reuocabimus, & haereticas dicemus quae à fide & Christi doctrina aberrant. Schismaticas autem quae à charitate & Ecclesiae, quae corpus est Christi, communionē discedunt, vtrunque quoad doctrinae veritatem in capitibus omnibus consentiant.

Verumenim verò quum varia sint doctrinae Christianae capita, varia quoque sunt haeresew species, dum haec in vnum, illa in alterum caput doctrinae peccat. In vno etiam & eodem dogmate alia alijs longius & periculosius aberrant. Sed & quaedam vnicum, quaedam plura capita oppugnāt. Quemadmodum in vno & eodem corpore alius est

Augu. lib. de
vinitat. Eccl.
cap. 4.

morbus in vitali, alius in organica parte, alius
 hepaticus, alius ex scirrho tumor. Denique lon-
 ge aliud est, vnicum corporis membrum, aliud
 totum corpus male affectum esse, & *xx. xox. xia.*
 laborare. Ergo eousque potest Ecclesia aliqua hæ-
 reseos, contagio infici, vt à capite vsque ad talos
 nihil supersit integri, Idolis etiam prostituta pu-
 dicitia, pranoque hominum consilio corrupta. Ne-
 que tamen quamdiu sunt hæretica, desinunt esse
 Christi Ecclesie, vt nec homo propter morbum
 homo esse desinit: imo eo ipso quod sunt in doctrina
 Christi hæretica, conuincitur adhuc Ecclesias esse,
 morbum enim à corpore distinguimus, hand ali-
 ter quam ex morbo quo quis afficitur, hominem
 esse, non hominis cadauer, agnoscimus. Sin ve-
 rò ab hæresi in *æritia* demergantur, tum de-
 mum Ecclesie esse desinunt, vbi Christus anima
 Ecclesie, Saluator & Mediator non agnoscitur,
 vbi mediatio illa quæ Christo Ecclesiam, vt in-
 gulum corpori caput coniungit, abscissa est. Cuius
 rei tristissimū extat exemplum in Asiaticis Chri-
 stianis, qui passim à Nestoriana hæresi in Mahu-
 medis castra transferunt, id est, ab hæresi ad im-
 pietatem descuerunt, quantumuis Alcorani bla-
 sphemie Christum laudibus efferant, tum enim
 iugulo præciso exanime iacet corpus, & publicè
 repudium Christus illis Ecclesiis edixit, quæ in
 alterius nuptias & thorum aperte conuolarint,
 & Dum, summumque bonum, ab illo abducta
 querant.

Nempe

Nempe igitur eo res redit, has esse, de quibus paulò ante diximus, veras Ecclesie notas, Ecclesie, inquam, quæ pura sit & casta Christi sponsa, eorumque mater quos pater ille cælestis heredes scripsit, ut Deo liberos gignat, nutriat, Christoque coniungat, quarum rerum sunt symbola & organa, Baptismus, Verbum, Cæna Dominica. Unica verò tessera Ecclesiã tanto elogio nõ exornat, sed coniunctim omnes. Etsi enim verè mater est quæ quos genuit liberos exponit: vera tamè, & yvovia mater esse negatur. Eiusmodi fuit Samaritana seu Israëlita Ecclesia, in qua Circumcisionis Symbolum reliquum erat, Lex etiam, sed titulo tenus Adulterij, inquit Dominus, & omnium libidini prostituta iacebat, id est, cultus quoslibet idololatriacos amplectebatur addit: tamen, genuisse sibi filios. Deo inquam liberos gignebat, qui Circumcisione suos agnoscebat (quantumvis esset ob scelus adulterij repudio digna) quod Dominus ipse fœdere penitus adhuc abrupto repudium nondum misisset. At enim quos illa Deo genuerat Molocho, fovebat, igne lustrabat, idolis consecrabat, & quantum quietè in se situm erat, satanæ & orco adiudicabat. Iisdem etiam locis dicitur illius sororem Hierusalem, Oholibam, in qua Dei tabernaculum esset, multo deteriorius se gessisse, adeò ut infra Sedom ipsam deiciatur. Eadem ratione Christus Phariseis: Vos inquit cælum & mare circumcurritis, ut proselytū aliquem efficiatis. Id autè consecuti, eum duplo filium gehennæ redditis. i. tã prava accedit vestra in-

Ezec. 16. 20.

Ezec. 23. 37.

stitutio, ut Circumcisio præputio sit nocētior, quod illi tantulacunque de vero Deo cognitio in maiorem cedat condemnationem. Porro quia idem in Ecclesia Christiana contigerit, dubium esse non debet. Nam ab initio subortæ sunt hæreses in præcipuis fidei articulis tanquam morbi in nobilioribus corporis partibus, ac nominatim in capite de Iesu Christi Filij Dei diuina æternaque natura. Peccatum hominis morte plectendum erat: Mediatorem igitur Deum & hominem esse oportuit, ut mortem gustaret, hominem: ut mortem debelleret, Deum. Christo igitur, qui deitatem eripiebat, præcipua eum dignitate spoliabat, ex qua nobis salus constat. Atqui negata æternitate negari quoque Deitatem necesse est: quæ res enim initium habuit, eandem quoque naturaliter finem habere consentaneum est. teterrima interim illa hæresis, adeoque multæ similes nec paucas nec contemnendas Ecclesias peruasurunt. Vetus tamen Ecclesia quatenus illorum Baptismum non esse repetendum censuit, eatenus Ecclesias esse iudicauit. nimirum quoniam Christus à quo veritas & efficacia Baptismi pendet, in Ecclesia sola baptizat, quo argumento docuerunt, Ecclesias Christianas esse posse quæ quos ut matres genuerunt, ipsis etiam noueris deterius alant & instituant. Atque idcirco Baptismum quo utiliter infantes tincti fuerant, addunt adultis obfuisse, dum hæreses amplectuntur quas prius ignorauerant.

Ecclesia Latina tum temporis ut olim Sa-
maritæ

maria Hierosolyma periculosus eiusmodi errori-
 bus cordate se opposuit, multosque sanauit, vnde
 magnam est laudem apud omnes & auctoritatem
 consecuta. Verum & ipsa miserrimè postea lapsa
 est. Quum enim Dei benignitate (qui veritati
 semper alicubi suas sedes assignat) ab hæresi illa
 tanquam morbi contagio liberata esset, hoc totum
 industriae suæ tribuit quasi extra erroris pericu-
 lum sita esset, perinde ac si quis ad annos aliquot
 prospera vsus valetudine, nihil iam morbos ve-
 rius, intemperantiæ laxaret habenas. Atque in-
 de factum dicimus, vt intemperie vniuersali labo-
 raret, sicque hæreses hæresibus cumularet: vt iam
 non in morbum incidisse, sed ipsa morbus esse vi-
 deatur, vsque adeo iam *ἀνατομία* dedoluit & pla-
 nè stupida obduruit. In illam igitur non immeritò
 competere dicimus, quod Ezechiel propheta Hie- Ezech. 16.
 rosolymis tribuebat, sedi inquam illi in qua Domi-
 nus sibi quietem delegerat: Someron secundum
 dimidium peccatorum tuorum non peccauit. Non
 fecit Sedom soror tua & filia eius sicut fecisti tu
 & filia tua. Iustificasti sorores tuas præ omni-
 bus abominationibus quas fecisti, conuertam igi-
 tur captiuitates earum & ignominiam tuam por-
 tabis. Verbum Dei demensum est quod suis libe-
 ris Dominus in cibum reliquit. Ecclesia Latina
 vt eos siliquis pasceret, illud abscondit & defo-
 dit in terram: quod si vel pudore adducta non-
 nihil protulit, præsentissimo veneno oblitum ex-
 hibuit. Verbum illud in vno Deo vitam quæ-

tere docet, hæc vero nos ad homines natura perditos, imo vero ad filium illum perditionis dedit: In Christo Deo infinito, meritum infinitum quærere nos verbum docet; papatus nos nostris meritis affixos detinet, quæ nihil præter mortem & inferos mereantur. Lex peccati retegendi causa lata erat, ut gratia remedium in Christo oblatum famelici quæreremus. Latina ex adverso Ecclesia nos præ Iudæis Iudæizare coëgit, salutem ex nostris lacunis haurire docens, ubi potius inferi commonstrandi erant, ut in Christo oblatam alacrius amplecteremur. In ipsam Dominicam Diabolum admisit, panem vitæ, mortem admiscuit, poculo cælesti, venenum propinavit. Denique, si Baptismo quem tamen multis modis contaminavit, liberos in Dei familiam ascivit ut mater, nihilominus certum est, falsis eam cultibus Diabolo eosdem educare. Iam vero, si de Christi officio, & quærenda in Christo salute agatur, quo tanquam in gulo, corpori caput Ecclesie Christus coniungitur: sic meritis hominum & Sanctorum, indulgentiarum sordibus, & infinitis blasphemiarum machinis pars hæc doctrinæ labefactata est, ut iam à tenui filo vita Ecclesie penderet, eoque mox abrumpendo (quæ fuit Antichristi in agendo sceleritas) nisi tempore Dominus, qui eum compescerent, seruos suos emisisset. Quamdiu vel tenuè illud filium reliquum manet, Ecclesie nomen non denegamus, ut nec ei qui morbo contabescit, nomen homi-

hominis, quamdiu viuit. Quin & sponsam licet per nos illi vocitent, modo ad alteram quoque nobis dicere concedant. At tamen nos præ alijs omnibus quæ adhuc fuerunt, Ecclesiam illam hæreticam nominamus, sponsam quæ repudium meruerit, matrem quæ suos liberos satanæ alat, denique obnixè rogamus qui eam recens natam & sanguine suo conspurcatam sibi sanctificandam assumere dignatus est: qui eam iam adultam senescentem Christi filij sui sanguine purgavit, ut fœderis iam à pueritia vsque initi (quod Iudaica & Israelitica Ecclesiæ pollicebatur) meminert, & quod iam non paucis corporis illius membri concessit, eam pristinae puritati & integritati restituere dignetur. Atque hætenus de hæreticis & impuris, quoad dogmata Ecclesiæ, quibus omnibus Romanam & Latinam eminentiore gradu errorum sitam defendimus.

Schismaticarum alie simpliciter sunt Schismate infames, alie si ad Schisma hæresis tanquam ad vultura febris accedat, sunt Hæreticæ simul & Schismaticæ. De Hæreticis idem quod paulò antè dicimus. Schismaticis explicandis geminam distinctionem adhibemus. Causa (inquit Canon) non separatio Schismaticum facit. Quamobrem eos Schismaticos dicimus, qui suis deprauationibus legitimam discessionis occasionem alijs dederunt, non eos qui coacti arripuerunt. Neque enim Apostoli

Schismatici erant utcumque à Scribis & Phari-
sæis secederent & separatim convenirent : sed ipsi
Sacerdotes & Scribæ à quibus interficiebantur
qui in medio Ecclesiæ cœtu Messiam aduenisse
se probaturos profiterentur. Caterum idem no-
stris temporibus contigisse suo loco confirmabi-
mus iis qui media Concilij frequentia Antichri-
stum patefacere voluerunt. Rursus auctor schis-
matis à sectarijs est distinguendus. Authores vt
qui à charitate ac proinde à corporis Christi unio-
ne resiliant cum Dathane, Corah, & Abiramo
conferri possunt, qui quantum in se est sua ipso-
rum nomina ex libro vitæ delent : plebs vero ip-
sa grex est Christi, sed malos duces nacta, quod ijs
præcipue competit qui schismate iam confirma-
to nascuntur, quanuis iusta utrique excusatione
careant. Qua ratione cum Dathane schismatis
antesignani absorpti fuerunt, sed ultio reliquam
multitudinem præterijt, quæ horrenda in sceleris
authores animaduersione edocta fuit, eiusdem pœ-
na metu ab illis secedere. Simili ratione Hero-
boamus cum successoribus, qui schismate Ecclesiâ
prava ambitione fascinati diuiserant, diris deuocit-
tur. Verum Samaria non prorsus à fœdere excidit
medium quendam gradum propter falsos cultus nacta
inter Iudæos & gentiles. In summa ambitio, & hu-
ius fons, charitatis defectus, Schismaticos cõstitue-
unt : ab ijs igitur vitijs alienus populus qui factiõe
potentium non secus ac torrētis impetu abripitur: sic
licet in separatione, schismaticus tamẽ propriè dici
non

non debet. Et quemadmodum in factionibus quibus peccatur in rempub. Princeps in capita seditionis animadvertit, Populo quæ vel ignorantia, vel aliorum splendore illectus peccauit, veniam clemens indulget: sic idem prorsus ingenium speramus Patris illius misericordiarum erga suos liberos, qui vt plurimum præsectorum suorum ambitione tanquam sarcina pressi anhelant, & ab eorum sunt consilijs alieni. Atque hæc quidem dicta sunt de Ecclesijs quæ simpliciter sunt schismatica, id est, quæ schisma hæresi non cumularunt. Aliquid non prorsus dissimile in Ecclesijs hæreticis reperias. Sapissimè enim accidit vt Ecclesie rectores suis speculationibus abrepti aliquatenus sint hæretici. At populus non item, qui istiusmodi argutias non capiat, sed simplici sic veritatis oratione contentus. Verum hæc alio loco accuratius pertractabimus.

Nunc vero hæc esto superiorum omnium & ἀκατάλιωσις, puræ Ecclesie notas, fidem esse & charitatem: verbi etiam & Sacramentorum iustum legitimumque ministerium. Ecclesiarum autem impurarum Symbola sunt partim istorum defectus, partim impuritas: quod vtrumque coniunctim sapissime accidit. Denique quum nulla extet religio quæ certa doctrina suisque conspicuis signis ab alijs nõ distinguatur: Ecclesias Christiana suam doctrinam veteri & nouo Testamento definitam, sua etiam Sacramenta Baptismum & Cœnam, signa habere dicimus. Quæ igitur

utriusque purum retinent ministerium, pura; quæ
impurum, impura censentur. Romana porro om-
nium impurissima, quæ utrumque tam fæde con-
taminavit, ut vix aliquod supersit institutionis
Christi vestigium.

ALIAS QVAS ADVERSARI
PROFERUNT NOTAS,
puris & impuris Ecclesijs com-
munes atque adeo incer-
tas esse.

CAP. III.

Verumenimvero illi ipsi qui se veris Or-
thodoxæ Ecclesiæ notis destitutos esse ag-
noscunt, negant pura verbi & Sacramentorum
administratione Ecclesiam dignosci posse, sed ex-
ternis notis, puta antiquitate, multitudine, locorum
& personarum successione, miraculis & revelatio-
nibus: monetarios imitati, qui pseudonomismata
quæ procuderunt, non ex auro puro puro censerit,
verum ad sacoma appendi, & ex sono, forma, co-
lore, quæ omnia adulterari, possunt, probari possu-
lant.

Job. 8. 9. &
32. 7.

Antiquitatem igitur perpetuo nobis reponunt,
iuxta illam amici ad Iobum admonitionem, Inter-
roga obsecro civitatem priorem, & præpara te inqui-
sitioni patrum. Et iterum: Dies loquentur, &
multitudo annorum notam reddet sapientiam.
Quibus ex eodem loco respondere promptum
esset.

esset, non semper honorabiles sunt sapientes, nec senes intelligunt iudicium. Profecto spiritus qui est in homine, & inspiratio omnipotentis intelligere facit eos. Sed quoniam ita urgent, fusius ista persequi inuabit. Hic agitur de sinceritate Ecclesie. Ecclesia cymbæ comparatur: quæ quod diutius maria præternavigat, eò fit rimosior, & edificio, quod vetustate labascit & sensim corrumpit: Ciuitati cuius disciplina facile deprauatur, nisi subinde ad iuicia reuocetur: corpori humano in quod amorum accessione deuehitur morborum infinitorum colluuiæ, quum corporibus vel maxime integris & bene habitis senectus ipsa per se sit morbus. Ex vetustate igitur vel sola omnino conijciendum dico, Ecclesiam multas sordes & morbos contraxisse, eoque nomine absque controuersia adferendum verriculum, et accersendum esse medicum, nedum ut inde puram esse & Orthodoxam (quod illi constituunt) colligamus. Tam vero quero, quid ethnicis responsuri sint, suam antiquitatem efferentibus, imo & Aug. qui Hierosolymorum initium ad Abelem, Babylonis ad Cainû, promissionis item ad Isaacum, superiorum ad Ismaëlem etiam primogenitum refert. Adhæc quid obsecro Christianis temporibus Iudæis responsuri erant, si veritatē in Ecclesia ex antiquitate metiri oporteat. Se filios Abrahami profitebatur. Is autem credentium pater celebratur. Genealogias à prima vsque hominis creatione repetebant: vetustissimas fœderis cum Deo tubulas proferebant.

At

Aug. in ps.
64.

At illi antiquitate freti Christum iuxta promissiones exhibitum ut fabri filium, Samaritanum, Daemonio obsessum, nouorum cultuum propagatorem famosum reddiderunt; ut plane sit verisimile nostri temporis Rabbinos, si in illa incidissent tempora, quum iisdem argumentis nitantur, illum quoque crucifigendum curaturos. Eadem profusus ratione dicimus Antichristum ex vaticiniorum veritate, iam dilabentem hanc domum subingressum fuisse, quum in antiquitatis altissimo, somno omnes demersi essent, quos vigilare & orare ex Domini præscripto potius oportuit. Illius conatus promouisse qui sibi sapere videbantur, omnia denique sursum & deorsum conturbasse. Neque tamen ut reiectum plerique agnoscant, vllis rationibus adduci posse. Iterum peto quid Græcis, Armeniacis, Aethiopicis Ecclesijs sint responsuri, quarum fundamenta iecerunt Apostoli, & quæ Romanae sunt coætaneæ, imo & primogenitæ, quum Ecclesias Christi constet ab Oriente Occidentem versus propagatas fuisse. Hic si antiquitas puritatis laudè præripiat, illas esse puras quis inficietur? Si puræ sunt, Latina Ecclesia illarum iudicio & collatione impurissima erit. Sin illæ sunt hæreseos & impuritatis nomine contaminatæ quales illas censet Latina Ecclesia, vetustate puritas & veritas in Ecclesia non satis apte confirmatur. Quid igitur? Venerandamne antiquitatem ex sua sede deturbabimus? Imo ipsis aduersarijs longe honorificentius excipiemus. Sed ita ut antiquus ille

ille dierum interrogetur, audiatur, & patribus omnibus præeat ex certissimi illius axiomatis regula, Primum quodque verissimum. Quæ quidem eò spectant si Ecclesiæ puritas controuertatur, vt ad verbi Dei examen antiquitatem reuocemus, & quos anni prauos humores inuexerunt perpurgemus, et vegetæ inuentutis integritati restituamus. Atque ea demum est certa colendæ antiquitatis ratio, vt nos ad veræ illius effigië refingamus, nõ autem vt vetustatis larua obiecti segnescentes putrescamus, tandemque omnino pereamus. Hæc illa est magistri nostri regula. Querebatur de diuorcio quod populo Moses ob duriciem cordis concesserat. Accesserat longissimi temporis præscriptio, siquidem Dei decretis præscribi posset. Quæstionem D. paucis absoluit, Ab initio non sic erat, id est, non eiusmodi erat Dei institutio. Veritati, inquit Tertullianus, nemo præscribere potest non spacium temporum, nõ patrocina personarũ, non privilegium regionum. Ex his enim fere initium consuetudo ab aliqua ignorantia vel simplicitate sortita in vsum per successionem corroboratur, et ita aduersus veritatem vindicatur. Sed D. noster Christus veritatem se, non consuetudinem cognominauit. Si semper Christus & prior omnibus, æquæ veritas sempiterna & antiqua res. Viderint ergo quibus nouum est quod sibi vetus est. Hæreses non tam nouitas quam veritas reuincit. Quodcumque aduersus veritatem sapit hoc erit hæresis etiam vetus consuetudo. Quid Cyprianus? Si solus

(inquit)

Tert. de
virginibus
velandis.

Cypr. lb.
2. Epist. 3.

(inquit) Christus audiendus est, non debemus attendere quid aliquis ante nos faciendum putauerit: sed quid quæ ante omnes est Christus, prior fecerit. nec enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed

Idem ad Pompe. ep. 9. & in Epi. ad Quir. & in sentent. episco. Et Aug. lib. 5 de Bap. c. 23 Ign. in epist. ad Philad.

Dei veritatem. Idem, Consuetudo aut, sine veritate vetustas erroris est, propter quod relicto errore sequamur veritatem, quam veritate nobis Christus ostendens, Ego sum inquit veritas; nõ dixit, ego

sum consuetudo. Quid Ignatius? Illis qui antiquitatem obijciunt, ego dico, quia mihi antiquitas est

Jesus Christus, quem nolle audire manifestus interitus est. En tibi Amigos, qui vt veritatem discamus nos ablegat ad illius Antiquissimum magistrum.

Can. Conf. dist. 11.

Can. mala c. frustra

Can. si solas.

L. Quæ initio D. de Reg. iuris.

Multitudo.

Exod. 23.

Mat. 7. 13.

LUC. 12. 22.

Perpetua est enim regula illius æquitas. Quæ in ab initio non valuerunt, successu temporis valere non possunt. Quod si regibus & ecclesiasticis possessionibus non præscribitur, multo minus & Deo ipsi & veritati amplissimo certissimoque Ecclesie thesauro præscribi potest.

Nunc age de multitudine dicamus. Disertis verbis cautum est: Non eris post multos ad mala.

Item, Ampla est porta quæ ducit ad interitum. ex aduerso: Noli timere pusille grex, complacuit enim patri tibi dare regnum. Ad hæc videmus quod ad Ecclesiam attinet, totum mundum in familiam Noë contractum: Paulo post etiam ad

Deut. 4. 28.

& 9. 1. & 11.

23.

Abrahamum. Israeliticum populum exinde Dominus adoptauit, ad alias gentes si conferatur, per exiguum: Deniq, ex omnibus populis partem minimam, Christianam videlicet Ecclesiam, quam

ea de causa pusillum gregem vocat. Quæ vsq; adeo Aug. in ps.
128.
 vera sunt, vt Aug. Ecclesiam vno Abele &
 vno Enocho definiat. Ex numerosa igitur mul-
 titudine falsi potius quã veri, & impuritat^{is} po-
 tius quam puritat^{is} præsumptio colligitur, quum
 in rebus omnibus hominis natura prona in ma-
 lum feratur, ad bonum autem non nisi violento
 quodam motu assurgat. Si de numero contenda-
 mus, ethnici quolibet in populo plures vni oppo-
 nent, & vnica nationi nationes omnes. Et
 in ea ipsa nonnumquam vni atque alteri familie, Gen. 6.
 familias omnes: quemadmodum Noab tempo-
 ribus contigit, quibus qui filiorum Dei appella-
 tione insigniuntur, tum ipsum Noab, tum ipsius pie-
 tatem ludibrio habebant. Quin & in populo Dei 1. Reg. 19. 10
 electo Samaritani Iudæis, decem scilicet tribus dua-
 bus præualebunt, in Iuda autem & Israele phophani
 p^{ro}phets superiores erunt. Elias enim se solum esse con- 1. Reg. 22. 8
 queritur: & in Micheam veracem insurgunt
 400. Pseudopropheta. Et Prophetæ seducti in- Ier. 4. 9.
 clamant populi, Reges, Sacerdotes, Prophetas de-
 nique ipsos. Christiana Ecclesia nihilomagi^s erit nu-
 mero superior. Illius incunabula sic describuntur. 1. Cor. 53.
 Quis credidit auidiui nostro, & brachium Do-
 mini cui reuelatum est? Tum enim in exiguum
 numerum contractam fuisse legimus, & schola-
 stici ipsi, mortuo Christo, paruo momento, docent,
 sola virgine Maria circumscriptam fuisse. Adul-
 ta iam Ecclesia, legimus, mortuo Constantino, quum
 eius de nominis filius, Arrianorum partibus esset
 additus,

Theod. lib.
2. c. 16.

Theod. lib. 2
c. 16.

addictus tam paucos extitisse in medio Christianismo Orthodoxos, ut imperator exprobraret quatuor aut quinque cum suo Athanasio superesse qui pacem orbis vniuersi turbarent. Cui Liberius Romanus episcopus. Non diminuitur, inquit, solitudine mea verbum fidei. Senescente iam Ecclesia scriptura nos admonet quo tempore Christus est venturus (Antichristum autem qui mundum seducat prius immitti oportet) futurum ut neque fidem neque charitatem in terris reperiat: referent enim illi dies Noe & Lothi tempora &c. Luna igitur istius Eclipsis vniuersalis erit, terrarum mole inter Ecclesiam & solem suum ex opposita sita. Quod si nulla in densissimis istis tenebris alia nobis affulgeat, à multitudine Cynosura ex igno illo numero sed felicissimo excludemur? Quid? annon Asiatici Christiani & Africani qui à Papa sunt alieni, alios numero superant? Iam verò si Papa puras illis Ecclesias concedite, certè quidem Romana est haeretica, quam illi ob varia doctrinae capita damnant & reijciunt. Sin minus, numerus iam erit infirmissimum puritatis argumentum quo vel impurissimi quique certare possunt. Gratias tamen quantas possumus maximas agimus D. Deo qui se mentem verbi sui benedicit, quem proferre vult fructum centesimum & millesimum. Eundemque rogamus ut qui magnam iam partem orbis Christiani, iugo Antichristi solutos emisserit, opus hoc in dies promouere dignetur: verum hoc illud est quod contendimus, si quibusdam locis
D.

Dominus paucos eruat, tanquã pastore ex ore leonis duo crura vel auriculam vnã (ait Propheta Amos) siue, vt Ieremiã verbis vtar, assumat vnum de ciuitate vna, & duos de tribu vna, quos in restitutam Sion introducat, non idcirco vocãdam esse in ius veritatem, quã nobis idipsum fore prædixit, nec ingentem numerũ veritatis & puritatis notam esse, vt nec exiguum mendacij.

Am. 3. 15.
Ier. 3. 16.

Deinceps locorum & personarum sequitur successio, quam successioni verã doctrinã, quã à nobis in Ecclesia vrgetur, opponunt. Quod ad loca attinet, dubium non est, quin Iudaismum sapiat orbem vrbe concludere. Iam enim Ecclesia Hierosolymis non est affixa, sed in dies experimur, eum vocari à Deo populum, qui populus non erat: quemadmodum ex aduerso iusto suo iudicio permisit, Ecclesias Christianas in Turcicas has transformari, qualis est Ephesina, Pauli & Ioannis ministerio plantata, & rigata: Qualis etiam Africana, Hipponensis quam docuit Augustinus. Quid? annon expressis verbis monemur futurum vt Ecclesia Dei ab Antichristi persecutionibus in desertis perfugium quærat? Qua ratione Hilarius aduersus Auxentium affirmat, potius in cauernis delitescere Ecclesiam, quam in primarijs sedibus eminere. Certè quidem, Ecclesia est ciuitas, hoc est, ciuium vnitas, quã Christo paret æquissimo moderatori. Ciuitas autem ab vrbe differt, quod hæc mœnibus, altera populi ex legum vinculo vnione constet. Quamobrem ciuitas Romana cum

Locorum
successio.

Plut. in
Them.
Dion. li. 41.
App. in lyb.
Flor. c. 49.

Psal. 132.
2. Chro. 7.

Ier. 7. & 26.

exule Camillo Veijs erat, quo tempore vrbe Roma hostes potiebantur. Sic enim Themistocles Athenas nauibus deferri dicebat: Quod & Romani Carthaginenses magno suo malo docuerunt, quos vrbe ciuitatem suam transferre coegerunt. Ipsi denique Papæ, Ecclesie Romanæ sedem annos 80. integros Auenionem detulerunt, quum ipsi etiam Roma abessent. Adde quod huius argumentatio, ex a quo competit Græcis, Syriacis, Armeniacis, Ethiopicis, & eiusmodi Ecclesiis, quas falsorum dogmatum, eorumque multiplicium nomine damnat. Denique Hierusalem si quæquam alia Ecclesia hac loci successione gloriari potuit, dicente Scriptura: Hæc requies mea in seculum. Item: Elegi & sanctificauit domum hanc, vt sit nomen meum ibi vsque in seculum. Ea que de causa prophetarum reprehensionibus sacerdotes oppositas ^{has} voces ingeminabant: Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini. Quid ad hæc Dominus? Ite quaeso (inquit) ad locum meum qui erat in Silo, vbi habitare feci nomen meum in principio: & videte quid fecerim ei propter malitiam populi mei Israël: Faciam & ego domui huic super quam inuocatum est nomen meum, in qua vos confiditis, & loco huic quem dedi vobis & patribus vestris, sicut feci Silo. Emendando igitur emendate vias vestras & opera vestra, & faciendo facite iudicium, &c. Age vero, si

templum suum Dominus abiecit, sacerdotum prauitate adductus, quum vel vnicum toto mundo extaret: an obsecro in Romana Ecclesia, aut quouis alio loco defixi haerere debemus, hoc praesertim tempore, quo sunt ex aequo templum Domini omnes vniuersi orbis plagae?

Nec minus est frivola personata illa (quam vocant) personarum successio. Qualibet Respublica perpetuam habet magistratum seriem, vel hereditario iure, vel delectu. Si tamen de reformando ex legibus publico statu agatur, nemo erit (opinor) qui sic ineptiat, ut huiusmodi argumentis utatur, Magistratum vel maioribus vel alijs succedens gero: Non est igitur quod mihi Reipublicae reformandae cura incumbat. Neronem tyrannide insignem fuisse quis neget, Augusto licet progenitum? Quis Commodum M. Aurelio patre factum boni principis laudibus exornet? Nec magis est controuersum, Manasse regem, ruptis iustitiae & pietatis repagulis, Ecclesiam polluisse, praestantissimi licet illius Ezechiae filium: Iosias autem huius Manasse nepos, collapsas leges & Ecclesiam restituit. Iam vero ipsi Iureconsulti qui tyrannorum genera duo constituunt, eorum videlicet qui sine titulo, & eorum qui vsu ipso & munere exercendo sint tyranni, id est, quorum est iniusta vsurpatio, vel quorum est iniusta gubernatio, iidem quoque paparum tyrannidem in duas species distribuunt, hos enim Intrusos vocant, qui sese contra legum disciplinam obtrudant,

Personarum
successio

Alij tyranni
sine titulo,
alij sine
exercitio,
Sic loquitur
Bartholus.

illos vero Abutentes, qui autoritate abutantur. Atque ita suo iudicio palam faciunt, idem immine-
 nere periculum ab eorum qui Ecclesie præsunt, quam eorum qui Magistratus in Republica gerunt, successione. Ecclesia imprimis Iudaica suorum
 pastorum successione gloriari poterat: Sacerdotium enim in Aaronis familiam erat collatum, cui par-
 tribus filij succederent, ut alijs sacrificare nefas
 esset: usque illud quo frueretur in perpetuum, Dei
 promissione nitebatur. Quo fiebat, ut Prophetæ si
 quando illos ad resipiscentiam hortarentur, his vo-
 cibus exciperent: Lex non peribit à sacerdote,
 & Consilium à sapiente, & verbum à Pro-
 pheta. *Hæc illi. Verum quid spiritus Dei respon-
 deat audiamus: Quomodo dicetis, sapientes
 sumus, & Lex Iehouæ est nobiscum? Verè
 ecce in vanum adaptavit stylum tuum scrip-
 tor, frustra scripserunt scribæ, pudore affecti
 sunt sapientes, perterriti sunt & capti sunt:
 Ecce verbum Iehouæ reprobauerunt, & sa-
 pientia quid ad ipsos? Sic dum illi apud Chri-
 stum gloriantur se Abrahami sanguine satos,
 Scio, inquit, vos esse semen Abrahamæ: Atque
 Diabolus est pater vester. Quod si quis requi-
 rat egregium sapientiæ illius hereditariæ, & suc-
 cessioni addictæ facinus, illa ipsa est quæ Christum
 Crucis maledictioni adiudicavit, oblatamque sa-
 lutem concidit: quemadmodum & eadem, sed
 personata tantum, Antichristum adorans, exitum
 ipsum hospitio excipit. Adhæc successione istius
 pro-*

Iere. 18. 18.

Ioan. 8. 44

propugnatores interrogare mihi liceat, ecquid Samosatensis, Nestorianis, Arianis responsuri fuissent, qui propagatam à primis vsque episcopis originem proferebant, ac nominatim Nestorio & Samosateno, qui legitima vocatione, patriarchatus sedem, ille Constantinopolitanam, hic Antiochenam adepti erant? Liceat iterum quærere, quid excipiant Græcis & Orientalibus Ecclesiis successione gloriantibus: quid item Anglicis, Danicis, Sueuicis, Germanicis, reformatis Ecclesiis, penes quos est ius illud successionis episcoporum in Episcopos, & pastorum in pastores? Si primatum papisticum requiri velint, illud pernegamus, & alio spectat hac disputatio. Si successionem simplicem, causa cadunt. Si doctrinam, ergo huc res redit, vt personarum successio absque doctrina successione nullius iam momenti habeatur.

Sed enim obijciunt, veteres ferè scriptores hoc argumento vsos fuisse: quod equidem non inficiamur. Verum si quis attendat, nullo negotio agnoscat, vel illud aduersus hæreticos qui scripturis auctoritatem denegarent, vsurpasse: vel ita, vt semper doctrinae successionem coniungerent. Augustinus hoc telo Manichæos petit. Atqui magnam Scripturæ partem repudiabant, ac nominatim Acta Apostolorum, ne Spiritus sancti missionem cogerentur admittere, cuius loco suum Manichæum substituerent. Idem quoque profert miracula, antiquitatem, &c. Verum cōtinuò subijcit. Apud vos vbi nihil horum est, sola personat veritatis

Aug in epi.
Funda. c. 4.

pollicitatio, quæ quidem si tam manifesta monstratur, ut in dubium venire non possit, præponenda est illis omnibus rebus quibus in Catholica teneor. Sic differimus cum ijs, quibus Scripturæ non sapiunt: rationibus mirum probabilibus, & profanorum librorum autoritate, ex quibus tamen regulis absit ut veritatem metiamur. Aduersus Donatistas, Arianos, Pelagianos, aliosque qui scripturas admittunt, scripturis pugnabat. Quodam loco, post alia multa profert 39. Episcoporum Roman. catalogum, sed addita clausula, In tota (inquit) hac serie nullus extitit Donatista, id est, hæc vestra doctrina adhuc ignota fuit. Tertullianus sui temporis hæreticos vrget, qui scripturas ut plurimum improbabant, ut maiores suos Apostolos vel discipulos Apostolorum proferant, sed cõsanguinitatem, ut ipse loquitur, doctrinæ continuo requirit, quã successioni cuiuslibet præfert. Nempe postulat: ut non ipsi tantum sint Apostolorum filij, sed eorum quoq; doctrinæ doctrinæ Apostolicæ filia. In eundem sensum Chrysostomus, Non cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram: Non locus sanctificat hominem, sed homo locum. Hieronymus quoque, Non sanctorum (inquit) filij sunt, qui tenent loca sanctorum, sed qui exercent opera eorum. Denique nullum reperies qui in alium sensum hac de re loquatur. Et sanè ius quod quis non habet quã in successorem conferre non possit, & Paulus ana-

Aug Epist.
156.

Tertul. de
præst. adu.
hæret.

Ex dist. in 1.
40. in decret.

In epist. ad
Helioid.

them a

Thema denunciet Apostolis atque adeo Angelis
 ipsis, qui aliud à suo Euangelium doceant: neces-
 sario efficitur, Apostolorum successores esse reijci-
 endos, qui aliter doceant. Ergo nullo loco haberi
 debet siue personarum siue locorum successio, sed
 solius doctrinae, quam veram esse diximus & in-
 dubitatam Ecclesiae notam.

Quod ad miracula attinet, si de ijs agitur, quae Miracula
 aut lege per Mosem promulgata, aut confirmando
 Euangelio fuerunt edita tum à Christo, tum ab
 Apostolis, certum est, ex aequo causam iuuare Sa-
 maritanorum, & Iudaorum, Hæreticorum aequè
 ac Orthodoxorum, nec minus ecclesiarum quae sunt
 impurae, quam quae purae sunt & habentur: quo-
 niam Samaritanis & Iudæis hic scopus est, ut
 verum esse Deum probent, qui legis fuit author:
 alij verus Messias lege promissus, quem utrique
 admittunt, & se colere profitentur. Itaq; argumē-
 tum est utrisq; cōmune. Alia quae obijciunt mira-
 cula, ijs praesertim locis quae Antichristum premere
 tyrannide defendimus: si reipsa sunt falsa & ficta,
 mendacij testimonia esse dicimus. Quod si quaedam
 verè gesta extant, non statim idcirco veritati te-
 stimonium perhibere admittimus. Ethnici in pro-
 phanis idolorum suorum fanis diabolica miracula
 habuerunt: & ea quidem effectu ipso vera, ut ex
 historijs patet. Simon Magus eo nomine Christum se
 voluit agnoscere. Apollonius Tyanneus & Apuleius
 Madaurensis miraculis quoque insignes fuerunt.
 Fieri quidem potuit ut plurimum, ut stultorum

Aug. de ciuit.
 Dei. lib. 3.
 cap. 21.

Tit. Linius
 multis locis

Aug. lib. de
vilit. cred.
c. 16.

mentes meris illusionibus fascinarint *Dæmones*, qui sensibus externis, vt ait *Augustinus*, tanquã organis ad fallendum, aptissimis vterentur. Sed *Deus* ipse inter *Samaritanos* feruescente idololatria multa & maxima edidit: qualia fuerũt, quum *Affyrios* leombus deglutiendos tradidit, vt contemptum inter hostes vindicaret: non autem vt erroribus & fictitijs cultibus authoritatem conciliaret. Quæ proximè *Christi* aduentum secuta sunt hæreses, suis etiam miraculis non caruerunt, vt nominis sui gloriam quibusuis gentibus patefaceret. Nec cuiquam mirum videri debet, si à supersticiosijs etiam in regionibus illis non ita prudentijs nostris hominibus cognitis nonnulla edantur. Hæc igitur omnia non magis sunt pura *Ecclesia* tessera, quam vel *Samaritani*, vel primis illis temporibus hæretici puras *Ecclesias* constituerent. Vnde *Augustinus*: Profertis miracula vestra, inquit, in quibus homo non ex merito loci, sed desiderij sui exauditur. Nolumus nos *Ecclesiam* nostram probare vel ex successione *Episcoporum*, vel ex authoritate *Conciliorum*, vel ex miraculorum frequentia, vel ex visis & somnijs, &c. Quæcumque talia in *Catholica* fiunt, ideo probantur, quia in ea fiunt: non itaque eam probant. Ipse *D. Iesus* quũ resurrexisset, suos *Discipulos* ad *Scripturas* remittit *Legis* & *Prophetarum*. Idem cõtra *Petil. Donat.* Sed vtrum ipsi *Ecclesiam* teneant, non nisi *diuinarum Scripturarum*

Lib. de vni.
Eccle. c. 16.

Canonicis libris ostendas : Quia nec nos
 propterea dicim⁹ nobis credi oportere, quia
 in Ecclesia Christifumus. Quia ipsam quã
 tenemus, commendavit Mileuitanus Opta-
 tus, vel Mediolanensis Ambrosius, vel alij
 innumerabiles nostræ communionis Episco-
 pi. Aut quia nostrorum collegarum concilij
 ipsa prædicata est, aut quia per totum or-
 bem in locis sanctis, quæ frequentat nostra
 communio, tanta mirabilia vel exauditio-
 num, vel sanitarum fiunt &c, *Hætenus Aug.*
 Porro Dominus ipse non dissimulat se Gehennæ
 adiudicaturum ex ijs nonnullos qui miracula in
 nomine suo ediderint. Non est igitur donum, eos
 qui edunt sanctificans, quod aduersarij conten-
 dunt. Admonet idem, venturos pseudochristos
 cum miraculis, qui electos ipsos, si fieri posset, se-
 ducant. Et Paulus Antichristu venturum præ-
 dicit ex efficacia Satanae cum omnipotentia, signis
 & prodigijs mendacij. Ergo inter spiritus dona
 censerit non debet quæ sanctificant & purificant
 Ecclesiam. Iam vero miracula non sunt ipso ef-
 fectu falsa, sed sine, quia in falsitatis & Anti-
 christianæ sedis confirmationem spectant, vt do-
 cet Aug. & Chrysost. In hunc locum Miracula
 Antichristi aut fore partim e mentita & ludifican-
 tia, partim ad mendacium inducentia. Quod si mi-
 racula puritatem Ecclesie & veritatis doctrinam
 necessario, probant, vicerit Antichristus. Sin-
 minus, tantum abest vt miracula in Papatu edita

Matth. 7.

Matth. 24.

Hiero. in
Matth. 7.August. de
Ciuit. Dei.
20. l. 19.

ad puritatem euincendam valeant, vt quum nulla alia quã Antichristi ante domini aduentũ prædicta fuerint, merito nobis suspitionem inijcere debeant, Romanam cathedram, prodigiosam illam esse Antichristi sedem, quæ nobis fuerit multo ante tempore prædicta. In istis igitur salebris Christum magistrum Christianos omnes cum ipsis discipulis erudientem audiamus. Miracula nondum natus ediderat. Nullus autem hic erat error locutus: nemo enim natiuitati suæ præest. Infinitum in visis esset, omnium oculis spectanda propositum: Affixum deinde cruci, mortuum & sepultum, paulò post secum edentem & bibentem conspexerant Apostoli. Carmina autem omnia & fascini cum famosis illis magis perierunt, ex quibus ne vnus quidem vnquam resurrexit. Discedente igitur Christo, sic suos affari potuit: In signa me authore miracula vidistis: Nihil igitur dubium est, quin ego ille sim Christus vobis promissus. At qui relegat eos potius ad Mosem, Prophetas, Psalmos, denique ad scripturas sacras: vt ita obseruent quæ viderat à Sp. sa. prædicta fuisse, & quæ prædicta fuerant, impleta omnia vidisse.

Reuelationes & visiones.

Deut. 13.

De reuelationibus & visionibus, quæ species sunt miraculorum, quid sentiendum sit, paucis expedit scripturæ contextus. Sic enim Dominus: Si surrexerit in medio tui Propheta vel somnium eueneritq; signum & portentum quod locutus est tibi dicendo, eamus post Deos alienos, non

non obediēs &c. Sunt igitur & Prophetiæ & visiones ipso effectu veræ, sine verò falsæ, ubi ad examen veniunt, de quo hoc capite, nempe ad doctrinam. Ioannes etiam monens ne cuius spiritui credeamus, addit, Ex hoc cognoscite Dei spiritum: quicumque spiritus confitetur Iesum Christum in carnem venisse, ex Deo est. Vult igitur probari spiritus ex ea quam proponunt doctrina. Quin & Saul & Caiphas prophetarunt: Verum (ait August.) ad eum modum quo asina Balaami semel est locuta: vera tamen dixisse potuerunt, quum & Satan mendacij fucandi causa veritatem nonnunquam usurpet.

1. Ioan. 4.

August. lib.
2. ad simpl.
quæst. 1.

Hunc igitur locum ita concludamus: Hac omnia de quibus diximus non esse apodictica Orthodoxæ Ecclesiæ argumenta: Primum quod externa sunt notæ, non ex rei ipsius natura peritæ: Secundo, quod sunt & veritati & mendacio communes: Vt autem veræ sint notæ, necesse est discrimen certum constituere: Tertio quod alio insuper examine & probatione indigent, doctrinæ videlicet notæ: Denique quum scriptura disertè doceat, Antichristum postremis temporibus venturum, qui longe maximam populi partem in errorem inducat, qui in templo Dei, id est, in Ecclesia media & eius quidem celeberrima parte sedeat, qui stupendis signis & prodigijs sit mirabilis: Longe diuersa ab illis ratione concludimus, antiquitatem, multitudinem, successionem, miracula

miracula hoc seculo potius esse Antichristianæ sedis
 & scortillius indicia, quam vel Christi, vel castæ
 ipsius sponsæ, cuius Christus hoc vnicum nobis
 Symbolum dedit: Qui ex veritate est, vocem
 meam audit. Qui meus est discipulus, in ser-
 mone meo manet.

SACRAM SCRIPTURAM LY-
 DIVM ESSE LAPIDEM, QUO
 puritas doctrinæ probatur, quæ na-
 tiua est purioris Eccle-
 siæ nota.

CAP. IIII.

Hæc aduersarij obijciunt, doctrinam commu-
 ne esse argumentum, quam suæ quisque
 parti attribuat, atque eam idcirco statui non
 posse purioris Ecclesiæ notam. Respondeo, non
 idcirco communem esse, quod hæreticorum om-
 nium, vsitata sit gloriatio: sed solius Ecclesiæ pu-
 rioris esse peculum. Vetustatem enim, multitu-
 dinem, successionem, miracula penes orthodoxos
 pariter & hæreticos esse posse probauimus. At
 veritatem, id est, veram Doctrinam quæ in fide
 & charitate sita est, sola possidet Orthodoxa. Est
 enim vna simplexque veritas, qua dum alij glori-
 antur, eam sono tantum mentiuntur, quiquidẽ ad
 examen reuocatus, paruo negotio falsi arguitur.
 Ad eundem modum eos videmus qui iudicio ex-
 periuntur, suæ quemque causæ ius vindicare. Si
 quis

quis tamen, quia utriusque illud à se stare contendunt, idcirco profiteretur, non esse de iure quaerendum, sed secundum possessorem pronunciandis: an non & ridiculus haberetur, & quam saepissime male fidei possessorem aduersus legitimum rei dominum auctoritate publica armaret? Litigatoribus enim suam mordicus sententiam retinentibus supersunt aduocati, qui de iure contendunt: ac lex supereminet, quae totam controuersiam decidat. Ad hoc autem quo de agitur iudicium, Deus pro sua benignitate iudicem nobis acquisitissimum praefecit.

Agitur inter nos de puro Dei cultu. Qua uero ratione Deus sit colendus, multo minus est hominis pronunciare, quam imperiti rustici de legitimo quod principibus debetur obsequio libros conscribere. Hominis enim ad hominem collati aliqua semper est proportio: hominis uero ad Deum nulla esse potest. Deus igitur solus hic est audiendus: homines nullo modo, quidum de Dei cultu pro arbitrio statuunt, mera sua phantasmata colunt. Ea de causa Deus legislatoris partes sibi uni assersit lege promulgata, quae omnium omnia & singula officia exactissime descripta complectitur. Et uero ut ἐδελοθησκαία omnes una littera inducat, ne minimum quidem apicem aut addi aut detrahi permittit, ratione addita, quod eum cultum probet, qui sibi, non qui hominum oculis arrideat: quod totum paucis his uerbis complexus est: *Pauere quam sacrificium melius est. Sacerdotes, homines*

Ier. 33. 28

Iac. 4. 12.

Deut. 1. 2. 8.

& 32.

Ier. 7. 21.

Sam. 15. 22.

Prou. 30.

mines cum essent, non poterant hic conquiescere. Sed imprimis ipsius Aaronis liberorum exemplum horrorem omnibus merito incutit, quos ignis cœlitus immixtus absumpsit, quod ignem alienum, nec mandato Dei probatum, obtulissent. Nihilominus homines, ut qui sui ingenij fertilitate & admirentur, graue iugum traditionum, ceremoniarum, glossematum populo imposuerunt. Et quum lex esset arguenda hominum conscientie lata, ut Dei misericordiam in Christo quærere discerent, alias adipiscenda salutis rationes commenti sunt.

- Ier. 7. 21. At Deus ipse per Prophetas quos intermedio legis & euangelij tempore excitauit, suos ad legem
- Isai. 2. 16. & 20. reuocat, clamante Isaya: Liga testimonium, ob signa legem in discipulis meis: ad legem & ad testimonium. Si non dixerint iuxta verbum hoc, idcirco aurora non erit eis. Huius legis neglectu pronocatus Dominus sacerdotio maledictionem, populo
- Mala. 2. & 4. & 2. diuortium, minatur. Malachias autem ut mania cõmentia semel profligaret, Mosaica legis et statutorum custodiam Ecclesia cõmendauit in aduentu usque Eliae, id est, Ioannis Christi legati & antedubulonis. En tibi igitur ad Euangelij usque gratiam lex in Ecclesia, cuius Prophetæ fuerunt interpretes, & qua verum à falso secernebatur, nullo loco habita longi temporis prescriptione, qua vel ipsi Ismaeliticæ sese in Israelitas efferre potuissent. Denique is ipse de quo vox cœlestis, Huc inquit, audite, ut suo nobis exemplo præcuret: usque adeo legis huius iudicium suspexit

ut populum ex ea iudicium ferre vellet, ipse
 Christus esset an non. Scrutamini, inquit, scrip-
 turas, per eas vos vitam æternam conse- Ioan. 5. 39.
 quuturos speratis: & illæ sunt quæ testi-
 cantur de me. Index ille mundi tantum legi
 tribuit, ut huius examine ferri de se sententiam
 velit, verusne esset an fictivus Messias, populi se-
 ductor, an mundi servator. Quæ tandem de causis
 nisi quod erat non Moysis, non Isaia, non homi-
 num quorumlibet, sed illius, qui ipsum miserat,
 doctrina? Iam verò exhibito Christo, sua non
 perijt sacra scripturae auctoritas, sed facta
 est potius auctoritatis accessio. Deus (inquit
 Apostolus) olim locutus patribus multis vicibus
 multisque modis, novissimis hisce temporibus locu-
 tus est per filiū. Filius ille idem & Deus est & ser-
 mo essentialis: Is est, cuius aduētū plenam rerum
 omnium reuelationem expectabat Ecclesia. Ab hoc
 igitur profectus sermo plenam & absolutā auctori-
 tatē meretur, ut minus etiam quam unquā antea
 fas sit quicquā addere. Patris infiniti infinita est
 sapientia: Omnia igitur ad salutē necessaria docere
 facillimū fuit. Tanta fuit amoris exuberantia, ut
 nostra causa moriturus, in mundum venerit.
 Celatum igitur nobis minimè voluit vitæ sermo-
 nem. Lumen denique prodijt, quod in medijs te-
 nebris nobis in finem vsque splendesceret. Ergo
 lucem aliquam dirigendis gressibus nostris re-
 liquit. Et cum is ipse sit ea lux, tanto splendo-
 re illustrati aberrare non poterimus. Accensa
 autem

autem illa lucerna sermo est scriptus, qui quidem est
 essentialis illius expressa imago, in qua nobis ea
 omnia graphice descripsit, quæ tum ad Dei gloriam
 tum nostram salutem cognoscere expedit. Hunc sermonem
 apostoli ex ipsius ore excep-
 tum, ut veros fidosque legatos decebat, ubique
 promulgarunt. Adhac idem ille spiritus, quo as-
 flante prædicarunt, eis posteritati relinquendum
 distant, quem ideo in publicos codices relatum
 à quatuor Spiritus sancti iuratis amanuensibus &
 varijs Apostolorum epistolis explicatum habemus.
 Denique codices illi regni celestis, communi
 Ecclesiarum, apud quas asseruabantur, cura col-
 lati fuerunt, earumque testimonio, etiam sigillo
 apposito auctoribus Apostolis attributi. Caterum
 ne cum istis vllæ possent aliæ scripturæ conferri,
 atque ut fundamentum hæreticorum euerterent,
 qui passim traditiones Apostolorum inculcabant:
 in vnum volumen Ecclesiæ redegerunt, quem
 κανὼν, siue regulam, scripturas autem canonicas
 dixerunt. Ergo in Ecclesia Christiana, non aliter
 quam sub lege, regula nobis est in promptu, ut
 rectum ab incuruo iudicemus: Libella & norma
 ad explorandam ædificij rectitudinem: Pixidicula
 nautica ad cymbam dirigendam: Lex ad deciden-
 das controuersias: Deum vnum iudicem ex ver-
 bo suo ad componendas quæ subornantur in Eccle-
 sia controuersias. Quicquid huic verbo concinit, ex
 Deo est: Nam & verbum ipsum Dei est. Quic-
 quid à verbo dissonat, humanum est. Ius autem
 suffragij

suffragij nullum habent homines, ad constituendas
in Ecclesia decultu Dei leges. Filius ille hominis,
Deus (inquam) & homo, de quo dictum est,
Ipsium audite, solus hanc obtinet prerogatiuam. Math. 23
Nullo igitur loco in Ecclesia esse debet quicquid
aliunde petiitum est.

Hoc sermone sic Canonicis libris circumscripto,
vetus Ecclesia traditiones infinitas rescidit, quas
haeretici ementito Apostolorum nomine inuehebant,
nihil omnino ut indubitatum probantes, quod non
esset istis libris confirmatum. Enatis etiam haere-
sibus ex falsa Scripturae interpretatione, os ex ea-
dem doctrina occluserunt. Denique si quando res
est illis cum haereticis, qui iudicem huiusmodi ad-
mittunt, nihil conqueruntur, imo victoriam sibi
certam pollicentur: Sed tum demum anguntur,
ubi conuincendi sunt, qui haec subsella subterfu-
giunt. Quo enim iudice cogi & constringi possit,
qui Deum iudicem recusat? Aduersarij nun-
quam non patres, patres, patres, inelamant. At qui
patres hoc iudicium subierunt, hocque iudice cau-
sam agere voluerunt. Ista, inquit Augustinus, con-
trouersia iudicem requirit. Iudicet ergo Christus,
& cui rei mors eius profecerit, ipse dicat: Hic est,
inquit, sanguis meus, qui pro multis effun-
detur in remissionem peccatorum. Iudicet
cum illo & Apostolus, quia & in Apostolo
ipse loquitur Christus. Clamat & dicit de
de Deo patre, quia proprio filio non peper-
cit. Ecce tibi iudicem, quem aduersus Pelagianos

Auguffi. de
Nupijs &
concup. lib.
2. c. 33.

Aug. Epist.
166. & lib.
de vni. Eccl.

ca. 3. & 16.
passim con-
tra Donat.

In lib. pass.
cap. 4.

Lib. de vnit.
eccle. c. 3.
In Psal. 57.

Lib. 2. c. 3. &
9. de Bap-
t. aduersus
Donat.

Item li. 3. c.
7. de pecca-
meritis &
remiss.

Cont. Cref.
gram. l. 1. c.
31. 32. 38.

appellat, ex quibus aduersarij nostri doctrinã suam aliquatenus hanferunt: Aduersus Donatistas hæc verba passim occurrunt: In scripturis inuenim⁹ Christũ, inuenimus & Ecclesiã. Item: Non audiamus, hæc dico, hæc dicit: sed audiamus, hæc dicit dñs: sunt certè libri dominici, quorũ authoritati vtriq; cõsentim⁹, vtriq; credimus, vtriq; seruimus. *Itẽ canonica scriptura omnũ est regula.* Episcoporũ litteræ per grauiorẽ aliorum authoritatem reprehenduntur: plenaria concilia prouinciales synodos emendat, & priora per posteriora emendantur. *Idẽ lib. de pastor.* Pascã mōtes dñi super mōtes Israëlis, inquit, Cõstituit mōtes Israël authores scripturarũ diuinarũ. Ibi pascite vt securè pascatis. Quicquid inde audieritis, hoc vobis bene sapiat: Quicquid extra est, respuite: ne erretis in nebula. Audite vocẽ pastoris, colligite vos ad montes scripturæ sanctæ. *Quod si quãdo Donatista Cyprianũ obijciant quẽ tamẽ authorem passim in scriptis suis plurimi faciunt, & cuius armis illos sepe expugnare potest. Nullã (inquit) Cypriano facimus iniuriã, quũ eius quilibet litteras à canonica diuinarũ scripturarũ authoritate disiungimus. Neq; enim tã salubri vigilãtia canõ ecclesiasticus cõstitutus est, ad quẽ certi Prophetarũ & Apostolorũ libri pertineant, quos omnino iudicare non audeamus, & secundũ quos de ceteris libris vel fidelium vel infidelium liberè iudicemus.*

Et

Et 32. Ego litteras Cypriani non vt canonicas habeo, sed ex canonicis confidero: & qđ in eis diuinarū scripturarū authoritatē congruit, cū laude eius accipio: qđ nō congruit, cū pace eius respuo. *Etc. 17. li. 5. de bapt. aduer. Donat.* O q̄ gaudet Cyprian. quāto serenius in illa luce cōtuetur, pro quāta salute humani generis inueniatur aliquid q, merito reprehēdi possit, q̄uis in christianis & pijs litteris oratorū, & nō inueniatur in litteris piscatorū. Profer igitur (*inquit*) non illa scripta, sed Legē, Psalmos, Prophetas, Euangeliū, Apostolū. Inde enim Ecclesiā vbiq; dispersam, nec vni loco afixā esse disco. *Hactenus Aug.*

Porro regulā quam in excutiendis Cypriani libris tradit, omnibus quoq; alijs adhibendam docet: & loca etiam sunt a Gratiano ipso decretis adscripta. Neq; vero me fugit, eundem Gratianū illi impēgisse, quod parem decretalibus paparū epistolis cū Canonicis scripturis authoritatē tribueret: in eum que finem insigni impudentia locū ex lib. de doct. Christiana deprauasse, vbi cōtrariū omnino asserit. Verum impostura illa refutatione indigna est. Et Alphonsus de Castro, alioqui totius papatus column, flagitiū agnoscit & acriter reprehēdit. Ariani in præcipuo fidei Christianæ capite ex Concilijs subterfugia quarebant: verum huc eos semper reuocat. Nec ego (*inquit*) Nicenū, nec tu debes Ariminēse tanquam præiudicatur^o proferre Cōciliū: Nec ego huius authoritate, nec tu

Aug. 13. ad Hieron. Prol. 3. de Trinit. diff. de li. Cane.

Aug. contra Max. Arr. 1.3. c. 14.

illius detineris. Scripturarum autoritatibus, non quorumcunque proprijs, sed vtrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet. Similibus locis referti sunt illius viri libri etiam aduersus Manichæos, qui tamen scripturis ex parte autoritatem detrabebant: Nimirum vestigijs insistebat Domini, qui Saducæorum de resurrectione errores ex Moysi libris, (quod alios reptarent) euincebat. Atqui is ille erat sui temporis hereticorum terror, quos ita prosternebat, ut nec quidem hiscere possent. Sed enim ne eum quoque anathemate feriant, apud quos iam hæreseos suspicionem laborat: aliorum etiam iudicium exquiramus. *Basiliius ille vere magnus contra Apolog.*

Basiliius.

Enomij: Quis expendendi modus iustior (inquit) fuerit, quam ut doctrinis à Spiritu nobis datis rem comparantes, quod quidem illis consonum reperiemus, suscipiamus: quod vero contrarium, eiuremus & velut hostile abominemur. *Aduersus autem tela*

Idē epi. 80.

hereticorum, non est æquum (inquit) ut quæ apud ipsos obtinet consuetudo, lex & regula rectæ doctrinæ scriptura ergo sit arbitra, & quæ dogmata ei congruerint ea vera existimator. *Quid Chrysostomus?* Habemus, inquit, exactissimam trutinam, & gnomonem, & regulam, Diuinarum legum assertionem: Ideo obsecro vos omittatis quid huic aut illi videatur: verum à scripturis omnia hæc in-

In 2. ad Corinthi hom. 23. sub finē. Idē sermone de sancto & adorato Spiritu.

qui

quirite. *Alicubi etiam scripturam complemen-*
zum Spiritus vocat, vt Christum legis, et quidem
extra hanc frustra iactari spiritum. Irenæus etiam Iren. lib. 5.
cap. 1.
fidei basim & columnam alicubi vocat. Tertul- Tertul.
autem lib. de resur. carnis: Aufer, inquit, hæreti-
cis quæcunque ethnici sapiunt, vt de Scrip-
turis solis quæstiones suas sistant, & stare nõ
poterunt. Et alibi: Scriptum esse doceat Her-
mogenis officina: si non est scriptum, timeat
væ illud adijcientibus aut detrahentibus de-
stinatum. Deniq; huc redeunt omnes, ad examen
cuiuslibet doctrinæ, vt vera stabiliaur, reuincatur
falsa, non lydio lapide, non scuto, non gladio alio
opus esse. Ea vero causa fuit decreti illius Concilio Conc. Carthag. 3.
Carthagin. tertio, quo cauetur ne quid in Ecclesia
præter Scripturas canonicas legatur. Quin & lex
Imperialis Catholicos ab hæreticis Apostolica E-
uangelicæq; doctrina distinguit. Constantinus autē L. Cunctos
populos.
C. de sum.
Trinitat. &
Cath. fide.
ille magnus & Christianorum Imperator primus,
soa t̃to celeberrimo illo Niceno Concilio 318. pa-
trum cõfessu nobili ad discutiendam Arii hæresim,
hanc regulam præscribit: Euangelici libri & A-
postolici extant, aut quorumcunq; Prophe-
tarum sanctiones, qui nos erudiunt quid de
sacra lege sapiamus. Expellentes igitur ho-
stile certamen, ex verbis diuinitus inspiratis
quæstionum solutionem petamus. Cuius re- Socr. l. 1. c. 8
Hist. Trip.
l. 2. c. 5.
Hist. trip. l.
1. cap. 14.
gulæ tam exacta fuit præscriptio, vt vnus Paph-
nutius scripturæ autoritate fretus reliquos om-
nes in suam sententiam pertaxerit, qui humanis

Gerson.

opinionibus abducti presbyteris omnibus matris
 monio interdicens statuebant. Age verò prodeat
 & Gerson ex medio papatus sinu. Sic autē ille de
 examine doctrinarū parte prima: Prima veritas
 staret, quod aliquis simplex nō auctorizatus
 esset tam excellenter in litteris sacris erudi-
 tus, quod plus esset credendū in causā do-
 ctinali suæ assertioni, quā Papæ declaratio-
 ni. Constat enim plus esse credendū Evan-
 gelio, q̄ Papæ. Item: Talis eruditus deberet
 in casu & dum celebraretur generale concilium, cui & præsens esset illi se opponere, si
 sentiret maiore partem ad oppositū Evan-
 gelij malitia vel ignorātia declinare. Prodeat

Panormit.

& Panormitanus abbas in c. signif. extrauag. de
 elect. In concernentibus fidē etiam dictum
 vnus priuati preferendū esse dicto Domini
 Papæ, si ille moueatur melioribus rationib⁹
 veteris & noui test. q̄ Papa. Hac illi, quæ ma-
 iore nō sunt admiratione digna, quā si profiteretur
 verbū Dei omnibus omnium doctorū opinionibus
 præponderare, quorū scientia ad illud collata, metā
 est ignorātia & vanitas. In hoc capite multus fuit.
 quoniā isti nihil magis quā patres patres in clamāt.
 A lectoribus autē peto, vt loca ipsa inspicere ne gra-
 uentur, quæ sat scio magis expressa & differfa re-
 perient, quā mihi breuitatis studio trāscribere licue-
 rit Ergo cū Isaiā legē appellamus, cū Abrahamo
 Mosē & Prophetas, cū Christo scripturas, cum
 patribus & doctoribus Christianis veteris & noui
 testamenti. Si displicet aduersarijs index tātus qui

iam tot controuersias decedit, quemq; vel heretici ipsi cum reuerentia admiserunt: vel causas recusandi proferant oportet omni exceptione maiores, aut eorū doctrina omnium hereticorū quotquot ad buce extiterūt dogmatis grauiore suspiciōe laboret.

In prima exceptionū acie collocat, *S. scripturas* imperfectas esse. Ego uero quero, an aliā perfectiōne requirāt q̄ quæ salutis consequēda sufficiat. Si in eo acquiescūt, Iōānes testatur quæ à se scripta sunt, eo scripta esse ut in Christū credentes uitā æternā adipiscamur: quæ autem ille omisit, si quis diuinare præsumat, eum Aug. temeritatis damnat. Paulus etiā scripturā uitalem docet, ut perfectus sit homo Dei, et ad omne opus bonū perfectē instructus. Ergo quod salutē sufficiat. Si aliud à salute querāt, imperfectiōnisq; insinulet, quod fouendæ scholasticæ *μυταλογία* & inanibus questionibus decidendis arbitra nō sedeat: ne sic quilibet culpa vacabit: nam & hic quoq; indice scriptura damnatur. At enim iterū quero, unde scripturis hæc imperfectio an à Christo? At is omnino summa est perfectio. Tum salutis nostræ cōsummādæ causa è sinu patris prodijt ad rerū omnium patefactionē ab ecclesia expectat⁹. Potuit igitur, ut quis sapiētissimus esset, ac uoluit, ut qui optimus, ecclesiam ea omnia docere, quæ ad salutem conducebant, an ab Apostolis? At qui sermone uita ex ipsius ore hausert. Ad hæc Spiritus sanctus immiserat, qui quæ docuerat, in memoriam reuocaret: quo factum est, ut gentibus omnibus salutis præcones fuerint: Et Irenæo teste, quod ore

Scriptura ad salutem perfecta.

Ioan. 20. 30. Aug. in hūc locum.

2. Timot. 3. Marci à Pad. in defens. pat. cis. part. 1. cap. 9.

Ioan. 16. 13.

Iren. l. 3. c. 2.

predicauerant, nobis scriptis mandarunt, quod esse
 fidei basis & columna. Ergo ne hic quidem imper-
 fectio querenda est. Superest ergo ut hominibus tri-
 buatur, qui ex suis nugis, quas in Scripturis non
 reperiunt, scriptura imperfectionem metiuntur: non
 aliter quam si profluentibus ex monte niuibis qui
 potantur, eos mutilos esse censerent, qui gutturis
 tumore secum non laborant, quod superflua imper-
 fectione careant. Vnius Dei inuocationem per
 unum Christum Scriptura nos docet: isti homines
 sanctorum quoque inuocationem doceri vellent.
 Purgari nos sanguine Christi passum est obuium:
 Purgatorium ignem Platonici videlicet & Vir-
 gilianum reperiri vellent. Vnicum Mediatorem
 Scriptura tradit: Illi totidem requirunt quod suo
 Kalendario descriptos voluerunt. Haec illi defice-
 re, nos Ecclesiam inficere contendimus.

Age vero, si quis existimet aliquid deesse, rur-
 sus quaro, post tantum artificem qua fiducia ex-
 tremam manum imponere sit tentaturus. Si do-
 ctiores respondeas, ei soli perfectionis laudem tri-
 buunt: in eaque tanquam limpidissimo speculo tum
 suos tum aliorum defectus agnoscunt. Sin Eccle-
 siam dicant suis traditionibus: Ea ipsa nos docuit
 horum canone librorum rescindere quicquid aliunde
 inuehetur, ut quae Deum mandatis hominum co-
 lere sit prohibita, sit autem perpetua Scripturae dis-
 cipula: Discipulo porro sit nefas & absurdum
 magisterium sibi in magistrum arrogare. Si denique
 Papa tantum sibi licere velit, & Discipulus Christi
 esse

Matt. 19. 9.
 Ioan. 8.

esse desinit, & Antichristum se prodit, in id quod Deus est insurgens, qua eadē porta Alcorani impietas inuenta est in mūdū. Turpissimū est igitur in hoc verbo acquiescere, atque à perfecto legislatore filij ipsius ore perfectam legē esse traditam credere, cui multominus quā Mosaicæ legi liceat addere. Et enim si præterierunt inta tū pictores omnes Apellis manu inchoatum opus: si *Aneida* Virgilij reformidarunt poëtæ omnes, vanalicet vanorum hominum opera: Ecquis hominum nisi filius ille perditionis ita insaniet, ut ad illius opus absolendum manus adhibeat, qui tum hominem condidit, tum quicquid homo in amplissimo totius orbis theatro summa cum admiratione spectat & suspicit?

Alterà exceptio à scripturæ obscuritate ducitur, quam idcirco dubiam, ambiguam, mortuam litteram, litteram quæ occidat, litium sementem potius quam iudicem, *Enigmata*, & quid non totis passim libris discutiant. Quin & eo progressa est ex ordine illo nostri temporis Rabbīnorum cuiusdam non infimi impietas, ut diceret, Paulum consultius facturum fuisse si à tam multis quæ scribendo inuoluit abstinuisset. Hac nimirum boni illi viri. Atqui scripturam Spiritus sanctus fœdus & testamentum vocat. Princeps autem bonus non subditos passionibus circumvenire, nec pater testamento inter liberos lites & iurgia serere, sed mutua potius concordia eos deuincire studet. Ergo si præsumptionibus hic locus est, longe est aliter statuendum: Eum nempe qui summa misericordia

Scriptura ad
Galat. 3.
c. 3.

Sanctus. lib.
D. Atheis.
mis.

populum seruare dignatus est, & in quem solum
 solide competiti patris appellatio, quam maxime
 fieri potuit, apertis & expressis verbis fœderis
 pacta descripsisse. Ethnici certè authores, in scrip-
 turis nosiris nimiam simplicitatem damnant, ne-
 dum ut cum istis enigmatuam agnoscant. Iam
 vero respondeant, virum doctrinæ obscuritatem,
 in ipsa materia, an in tractandi forma constituant.
 De materia id eos affirmare pudebit: nihil enim
 salutis doctrina apertius, nihil simplicius esse po-
 test. Atque eafuit Origenis ad Celsum responsio,
 quum eius simplicitatem argueret omnino talent
 tradi oportuisse, quod non in morem Pythagori-
 cæ, Platonicæ, aut Aristotelicæ philosophiæ in
 paucorum hominû gratiam scriberetur: sed salutis
 doctrina, cuius percipiendæ omnes omnium æ-
 tatum & ordinum homines siue docti siue indocti
 capaces essent. Sin vero ipsa tractandi forma
 obscuram esse censentur, obscuritas vel ad igno-
 rantiam, vel ad malitiam auctoris est referenda.
 Ignorantia nonnumquam peccatur: quorum enim
 est obscurior cognitio, perspicua esse non potest
 tractatio. Malitia vero, ubi non docendæ sed
 ostentandæ scientiæ studio laboramus: cuiusmodi
 scriptorem se profitetur Aristoteles: & nonnulli
 extiterunt nostra memoria secretiorum scientia-
 rum auctores. Ignorantiam vel sapientiæ ca-
 lesti, vel spiritui quo afflati fuerunt Apostoli
 tribuere, nefas est. Inuidiosæ malitiæ nihilo-
 magis licet velemus insimulare, qui nostram om-
 nium

Orig. Cont.
 Cell.

nium salutem sua morte redemit, vel eos qui extremo supplicio eandem sancire non recusarunt. Superest igitur ne sceleratè blasphemus simus, ut aduersarios cum ignorantia, tum malitia laborare dicamus, non eum qui ipsissima est tum bonitas, tum sapientia.

Ahac quæro, quinam ipsorum iudicio sint obscuriores, Euangeliumne an Prophetæ? Eu- 1. Pet. 1. 19
 angelium: negabunt essent enim vel pueris ipsis ridiculi. Propheticus enim sermo (ait Petrus) instar est lucernæ splendentis in loco obscuro, usque dum dies illucescat, & lucifer exoriatur in cordibus nostris. Christus autem sol ille est iustitiæ, & lumen illud quod illustrat omnem hominem venientem in hunc mundum. Vtrinque nobis Christus Ioan. 1. 9
 profertur illic promissus, hic datus: illic venturus hic exhibitus; illic prædictus, hic coram de seipso loquens. Evangelicam igitur de Christo doctrinam Prophetica clariorem, nouumque fœdus vetere minus obscurum esse certum est. Hoc enim ab illo explicatur & exponitur. Atqui David verbum illud lucernam vocat dirigendis pedibus illucescentem, nec lucernam tantum, sed viam ipsam, quæ seducere non possit: qua duce sapientia vel senioribus præeat. Esaias vero speculatores domus Psal. 119
 Dei suo ipsorum iudicio perspicaces, cæcos pronunciat, quod inde oculos auertissent. Christus autem II. 56
 auditores suos non ad Rabbimorum glossemata; Ioan. 5. 39
 Traditiones, Cabalam, legem non scriptam, relegat, quibus tamen turgebant Pharisei: verum ad Luc. 24
 scripturas

scripturas, & scriptam legem, nec aliunde testi-
 monia profert. Lucas etiā Berrhoēnses exornat,
 & scripturas euoluerēt. Quas proculdubio qui scri-
 tabantur, salutē nanciscebātur. Eandē vero crucis
 contumelia affecerunt, qui speculationibus huma-
 nis additi erant. Atque inde consequitur, multo
 magis salutem scripturis nunc exhiberi, quum ve-
 tus testamentum nouo coniunctum habeamus,
 vmbra corpori, stellas soli, salutis præcones, ip-
 sissima saluti. Quod si nihilominus aliqua salutis
 doctrina prætexatur obscuritas, vtrum sit vero-
 similis, quiuis iudicet, an penes verbum sit eius
 qui lux est ipseus lucis, an vero in eorum cæcitate
 quorum mentes natura ipsa sunt tenebra.

Ioan. 1. 8.
 & 12.

Age verò, sit eiusmodi, qualem volunt obscu-
 ritas: vnde quaeso lumen ad ferri volunt? An à
 doctoribus? Atqui, vt paulò pòst videbimus, non
 alio splendore quam huius solis exultant. Eccle-
 siæ adferet? verum Luna est, corpus per se obs-
 curum & opacum, quæ nullum nisi quem à suo
 sole mutuatur splendorem habet. Thomam for-
 tasse respondebis, Scotum, Bricotum, & eius
 farinae sapientes. Verum iudicent non prorsus iudi-
 cij expertes, lucemne inferant an auferant verbo
 Dei. Superest ergo, vt ex hoc lumine, menti no-
 stræ lumen accendamus, atque concludamus, cæci-
 tatis nostræ, si tum quoque cæcutiamus, non in lu-
 mine, sed in oculis nostris culpam residere.

Verumenim vero ambiguum esse scripturam
 excipiunt, quum eam Christo Satan obiecerit.
 Atqui

Atqui leges omnes conuellere. Hoc quidem ar-
 gumento liceret. Legem enim quamlibet tum boni
 tum mali promiscue allegare possunt. Sed cur ob-
 secro Christum eodem verbo os illud mendax ob-
 struxisse nō agnoscunt. At enim Dominus parabo-
 lis & similitudinibus est vsus. Verū similitudines
 rebus illustrandis adhibentur, nō autem obscuran-
 dis. An vero sit alius in parabolis Christi scopus,
 sicquidem vt in scripturis extant explicatis, ipsi
 iudicent, excussa conscientia. Docet Christus quis
 proximus haberi debeat: In eum finem parabolam
 adijcit hominis descendens in Iericho: Quodnam
 sit regnum cælorum, seminantis similitudine: Quæ
 vocatio gentium, filij illius prodigi parabola ex-
 plicat. Iam quæro, idcirco ne doctrinam clario-
 rem, an vero obscuriorem censere debeamus,
 vtrumue glossæ & operosæ Phariseorum cons-
 mementationes tantum lucis adferre potuissent? At
 saltem, inquirunt, negari non potest, loca quedam
 esse difficilia. Id enim Petrus in epistolis Paulinis
 indicat. Idquidem fateor, sed addo, cum pauca
 tantum sint eiusmodi, hinc effici, scripturam mi-
 nimè obscuram esse. A parte enim ad totum, so-
 phisticum est argumentum: vt si quis dicat, togam
 nigris maculis aspersam esse, eadem opera nigram
 esse togam negabit. Atq; ad obscuriora illustran-
 da, satis lumen inesse scripturæ dicimus; vt ijs
 solis deinceps sit tectum, qui pereunt: & quibus
 Deus huius seculi excæcauit mentes ne irradiet
 eos lumen euangelij: Sine vt ibidem loquitur Pe-
 trus,

Luc. 10.
 Luc. 8.
 Matt. 13.
 Luc. 13.

1. Pet. vlti-
 mo.

2. Cor. 4.

trus, ijs qui parum stabiles, & indocti suo ipsarum exitio scripturas detorquent. Eadem est patrum omnium sententia, quam conclusionis loco subiiciemus. Sunt quedam loca in scrip-

August. lib.
2. de doct.
Christ. c. 6.
& 9.

turis sacris, ait Augustinus, difficilia: ne tamen aliud quam quod alibi planissimis verbis exprimitur. Quod totum prouisum diuinitus esse non dubito, ad edomandam laborem superbiam, & intellectum à fastidio reuocandum, cui facile inuestigata plerumque vilescunt. *subiectis deinde exemplis concludit*: Magnifice igitur et salubriter spiritus sanctus ita scripturas sanctas modificauit, ut locis apertioribus fami occurreret; obscurioribus autem, fastidia detergeret. In ijs autem quæ aperte in scripturis posita sunt, inueniuntur illa omnia, quæ continent fidem moresque viuendi,

In Psal. 118
ser. 8.

spem scilicet & charitatem. *Ambrosium addiamus*. Multa; inquit, obscuritas in scripturis Prophetis; sed si manu quadam mentis tuæ, scripturarum ianuam pulses, & ea quæ sunt occulta diligenter examines, paulatim incipies rationem colligere dictorum, & aperietur tibi non ab alio, sed à Dei verbo. *Igitur obscurissimum quodque à scriptura etiam illustrari potest. Jam prodeat & Basilus*: Si quid nobis, inquit, faciendum præcipitur, quomodo aurem ignoremus: assumamus Dominum dicentem,

Lib. 2. de
Ept. 9. 4.

Scruta-

Scrutamini scripturas: & imitemur Apostolos, qui ipsum Dominum rogauerunt de eorum quæ dixerat interpretatione, & loci quem non intelligimus, ex his quæ alio loco dicta sunt, veram interpretationem discamus. *Atque hoc illud est quod Mar- filius Patavinus, iam ante annos tercentum aduersus papam differebat: Sic enim ille: Quod* lex euangelica est valde sufficiens, perfecta, & clara ex seipsa, vt per ipsam dirigamur immediatè de his, & in his, quæ sunt æternæ salutis hominibus consequendæ, et miseræ declinandæ. *Hec ille. Verùm apertissima patrum loca proferre, vereor vt frustra fiat ijs quibus vel ipsum lumen densissima sunt tenebræ. Hac enim mali labes, quod nec missam, nec purgatorium ignem, nec papatum, nec hominis cuiusquam in Ecclesia uoçaxiaz, aut eiusmodi principis tenebrarum nugamenta vspiam in scripturis legere licet. Inde obscuritatis aduersus verbum Dei criminationes, vt ex frigidis allegorijs præclara scilicet illa dogmata eliciantur, quum ingenuè profiteri oporteret, plusquam Cimmerias illic esse tenebras, vbi cumque lucentem in Ecclesia verbi lampada non habemus.*

Sed acrius adhuc instant: Et tantum abest vt iudicem scripturam admittant, vt sibi in illam iudicium arrogent: Ecclesia enim, inquit, nisi scripturas asseruat as testimonio cõfirmasset, nullã

Defensio.
paci part. 1.
c. 9.

Ecclesiam
scripturæ
iudicem non
esse.

præ

Ecclesiam
Scripturæ
iudicem nō
esse.

præ alijs auctoritatem nacta essent. Est igitur in-
dex Ecclesia Scripturæ, non autem Scriptura Ec-
clesia. Sic porro mihi respōdeant, solane Christiana
Ecclesia, an etiam Iudaica Scripturas asseruarit.
Vetus autem testamentum nemo ignorat nobis à
Iudæis per manus traditum esse, qua ratione, ve-
teres illos Ecclesiæ librarios dicitant. Eam enim
in illis euoluendis curiositatem adhibuerunt, ut
apices minimos accentus, litteras in numero ha-
berent & solcite describerent. Ecclesia igitur Iu-
daica index sedebat veteris testamenti, quo tem-
pore Christus in mundum venit, atque ita temere
populum ad scripturas relegabat, tutius ad scribas
& pharizæos relegandum. At qui illi ipsi scriptu-
ræ iudices, Christum morte adiudicauerunt, quem
scripturæ Discipuli vitæ principē agnouerunt. Quin
& nostro seculo, Iudæi causa superiores esset: atq;
ita efficitur vel ut ista sophistica sit repudianda, vel
ut dum eam tueri volunt, salute excidant. Dem-
ceps quæro, Num sola Romana, an alia præterea
Ecclesia scripturas asseruarint? Romanam ac ne
Latinam quidem profiteri nō audebunt. Siquidem
testis est Ecclesiastica historia, veterē Ecclesiam,
xci. u. descripsisse, ex earum Ecclesiarum codi-
cillis, quarum architecti fuerant Apostoli, aut
quas suis scriptis docuerant. Extat autem unica
ad Romanos epistola, reliquæ Orientalibus Ec-
clesijs sunt conscriptæ. Porro Euangelium secun-
dum Ioannē Ephesinæ, secundum Marcū Alex-
andrinæ credita fuerant. Iam vero si plus iuris
Ori-

Orientalibus competit Ecclesiis in illa τῆς γραφῆς
 φιλανθ, quam Romana tribui possit Ecclesie, at-
 que ex illa argumentationis formula parem aut
 etiam maiorem in scripturas auctoritatem adeptæ
 sint: Quæro, quem alium à scripturis iudicem ad
 dirimendas suas controversias sint admissuræ.
 Quod si scripturas ipsi indicent: cuius præterea
 superioris iudicis subjellia adibunt? Si Orientalis,
 Ecclesia Romana causa cadit: Si Romana, con-
 trouersie index sedeat, in aliud prætexat oportet
 quam quod scripturas asseruarit: sin Petri τῶν
 ὁρίων prærogatiam prætendant, probatio ex scrip-
 turis repetenda erit. Atque eo tandem ventum e-
 rit, vt Petri cathedra, quæ index in scripturas as-
 surgebat, infra scripturas ipsas subsidat.

Age vero præclaram istam conclusionem ex-
 pendamus. Penes Ecclesias est scripturæ custodia,
 testis est scripturæ Ecclesia, ergo autoritate su-
 pereminet. Principum edicta, singulæ provincie in
 codices suos referunt; Ammannenses, leges ad exa-
 men reuocant, testes contractibus subscribunt. Si
 quis tamè hos, regibus, legibus, contractibus præ-
 ferat, merito ridiculus habeatur. Sin excipiant,
 non antè legum Dei autoritatem vigere (non
 secus ac principum edicta) quàm calculo Ecclesie
 sint sancitæ: Respondeo, Dei Ecclesiam tantum
 iuris sibi non assumere. Est enim sponsa Christi,
 quæ sponso didicit obsequi, nec quidquã disceptans,
 audito statim verbo acquiescit. Summam enim
 sponsi sapientiam perspectã habet, cuius voluntas

est omnis doctrina regula, Principiū legib⁹ ab simi-
lis, in quibus expendi necesse est, qđ honestū, quid
vtile, quid civitatem deceat, vel dedeceat. Quod si
nihilominus peruicaciter hoc sibi privilegij arrogēt:
vicissim mihi concedant, vt habeantur cœtus illi,
qui sese attollit supra id quod est Deus, quique sibi
timet, ne spiritu oris ipsius conficiatur, atq; idcirco
quantum in se situm est, gladium illum obtusum
& retusum cupit.

Contra epi.
Fund. c. 5.

Locus August. quem vrgent, ijs quæ dicta sunt,
nihil repugnat. Non crederem, inquit, Euan-
gelio, nisi me Ecclesiæ Catholicæ authoritas
commoueret: quo loco per appositè obseruatum
est stylo Africano Commoueret, vsurpatū esse
pro Commouisset: vt sit sensus, Euangelio non
credidissem, nisi me consensus Ecclesiæ Catholicæ
commouisset. Ergo non negat quod multis locis
asserit Spiritum sanctum suum sibi stylum habere,
quem ab omnibus omnium hominū scriptis discer-
nere sit necesse. Nec magis Ecclesiā eminentiore
loco statuit quā sit Euangelium: qua sibi enim sui
seculi Ecclesias huius examini subijcit. Sed Catho-
licū Ecclesiarū consensum, quæ hos & illos libros
Christi Euangelium agnoscebant, cōmouisse, vt ita
crederet, & ea scripta Apostolorum esse, quorum
nominibus insigniuntur. Nam & præteritorū se-
culorum cōsensus, quæ Ciceronem, Hyppocratem,
Platonem, certorum librorum authores agnouerunt,
efficiunt, vt & illorum esse non dubitemus.
Ipsissima hæc verba sunt Augustini aduersus Ma-
nichæo

Manichæos, qui scripturas ex parte non admittebant.

Infelices inimici animæ vestræ, quæ vnquã litteræ vllum habebunt pondus, si Euangelicæ, si Apostolicæ non habebût? (*negabât hi acta Apostolica, & alios sacros libros*) De quo libro certũ erit cuius sit, si litterę quas Apostolorũ dicit & tenet Ecclesia, ab ipsis Apostolis propagata, vtrum Apostolorũ sint, incertum est? Et hos libros vnde constat esse Hyppocratis, nisi quia sic eos ab ipso Hyppocratis tẽpore vsq; ad hoc tempus & deinceps successione series cõmendauit? vt hinc dubitare dementis sit. Platonis, Aristotelis, Ciceronis libri, &c. *Et li. 28. c. 2.* Sicut ergo credo, illum librũ esse Manichæi, qui ex illo tẽpore quo Manichęus viuebat in carne, per discipulos eius, certa successione præpositorũ vestrorũ, ad vestra vsq; tempora custoditus, atque perductus est: Sic & istum librum crede esse Matthei, quẽ ex illo tempore quo Mattheus ipse in carne vixit, non interrupta serie temporũ, Ecclesia ad tempora vsq; nostra produxit. *Non igitur eo loco cõtrouertitur, scriptane Apostolorũ ferendæ in Ecclesie sententiæ ius habeãt, (hoc enim, vt paulo antè diximus, sexcentis locis asserit Aug.) verũ an hæc, aut illa scriptura sit Apostolorum, an secus. Nec enim hæretici libris Apostolorum auctoritatem eripiebant, cui nefas esset obsequium denegare: Sed illorum esse pernegabant nonnulla, quæ si admisissent,*

E ij

sine

Aug. lib. 33.
contra Fau-
stum. ca. 6.
& lib. 18.
cap. 2.

sine controuersia acquiescendum fuisset. Neque tamen minore supercilio Ecclesie nomine gloriabantur, quam nunc se Romana effert. Manichæi enim, hæreseos suæ caput, Spiritum sanctum esse distabant. Blasphemia illa perditissimis quibusdam hæreticis adhuc ignota erat, Ecclesie subiecta esse scripturam, cuius subsidio si destituatur, non maiorem Esopiciis fabulis sit habitura auctoritatē: quod nostra memoria papatus quidam propugnator non defuit qui affirmaret. Verus testamentū, Dei verbum esse didicerunt à Iudæis Ethnicis, quod tamen firmiore quam Iudæi fide amplectuntur. Gentilitas veteres non paucos libros, eosque optimos Christianis asseruauit, & ad quos authores referri deberent, docuit, quibus tamen nullam habebat fidem. A Bibliopola hunc librum Hypocratæ esse discimus, qui tamen medicina peritua Hypocratem non imitabitur. Aliud enim est allicuius verba de authore libri admittere, aliud ipsæ ab authore dicuntur credere. Atque eo referri debet, quod à docto quodam viro iam pridem dictū est, Ecclesia est vera causaliter, quia nempe credit veritatē scripturæ. Scriptura autē vera simpliciter, & per se, quia est veritas ipsa.

Marfil. Pat.
part. 2. c. 19.

Deinceps, aliud argumentū audiamus. Ecclesia scripturam tempore præcedit, ergo & auctoritate. Porro scripturæ nomine Dei sermonem intelligimus, primus ἀγαθόν, deinde ἐγγραφόν tum ipso Dei digito, tum ipsius amanuensium calamo, quos spiritu suo afflauit, vt paulo ante explicuimus.

Age

Age verò, nunc respondeant, vnderpetant Ecclesia incunabula. Si ab ipsa hominis creatione, ante peccati labem, vix dum conditi erant, quum Deus lege cauit ne arborem illam scientie boni & mali attingeret. An vero verbo illi præcessent, querere stultum foret, quum huius transgressionis causa, mundus vniuersus, ne brutis quidem exceptis, ingemiscat. At veteri & nouo testamento parent opinor auctoritatem non denegabunt. Sin ad peccati labem hæc initia referant, Deus primos illos parentes peccati arguit, & conuincit: En tibi Lex. Promissionem adijcit, de semine caput serpentis contrituro. Ecce & Euangelium. Lege igitur propter peccatum mortis damnati, promissione Christi venturi renascuntur. In quam cum spes eorum ferretur, in primitias Ecclesia consecrati sunt, qua sublata, funditus cum posteris omnibus perierant. Siue igitur Ecclesiam spectes ante peccatum, nulla in scripturam prærogatiua effertur, sed illius iudicium subit, eoque conclusio illa falsa est. Sin illam post peccatum consideres, verbum Ecclesie renascetiam præcedit, id est, Ecclesiam ipsam, sicq; falsum est antecedens. Iam vero quam insulsa est hæc conclusio, tempore præcedit, ergo & auctoritate, Gallia nostra centum oppulis est insignis, quæ primos etiam nostros, reges antiquitate superant: eadem tamen horum legibus sine controuersia parent. Et quorsum obsecro verbum Dei, nisi vt agenda præscribat? Quorsum porro Ecclesia in mundo, nisi vt pareat? Quamuis autem æternus sit Dei

sermo: certum est tamen ipso actu (hoc quidē respectu) hominibus posteriorem esse, siquidem prius homines creari oportuit, qui parerent, quā aliquid praeberetur. Mera est igitur sophisticē, quae quidē omnino debeat ex Ecclesia explodi. Praeterea quaero, dum ita argumentantur, num Ecclesiā vniuersam periodis omnibus cōiunctis complebantur, an verò singulares Ecclesias, vel denique solam Romanam? Si vniuersam dicant, nihil hoc ad Romanam: Res enim sunt disparatae, Catholica & Romana Ecclesia, & 700. ante annis quā aut Roma, aut ipsius altrix lupa extaret. Lex in mediā Ecclesia promulgata fuerat, si particulares responderent: Orientales Ecclesia idē iuris sibi arrogabunt, & eodē argumento in Romanā sese efferēt. Nam priores esse tempore nemo nescit. Si Romana hoc tribuunt ex Christi instituto, sui iuris tabulas nondum protulerunt, ac nec proferre quidem possunt, quae alicuius momenti videantur. Denique haec mera sunt agrotantium somnia. In ipsis enim Ecclesiis primordiis, nec Romā, nec Papam, nec Petri cathedram, nec idcirco vllam in Dei verbū authoritatē reperient. Sin oculos conijciant in Romanā incunabula, verbum, legem, prophetas, legis interpretes, ac proinde authoritatem Ecclesiā superiorem, agnoscere cogentur. Verum vel ex eo quibus facile perspiciat, quam infirmis propugnaculis nitantur, quum ad stabilendam istorum Ecclesiam, verbum Dei purae Ecclesiae fundamentum, subvertere suū necesse.

Tam impiæ controuersiæ ne vestigium quidem extat apud veteres Ecclesiæ doctores. Hanc enim vel monstra ipsa hæreticorum semper refugerunt: quousq; tandē inuētisunt Rom. Ecclesiæ patroni, qui illam obruderēt in concilio illo Constantiensi. Agitabatur quæstio de calice Dñi, contra filij Dei institutionē, populo erepto. In scripturis nihil omnino extabat, quo tã nefandũ sacrilegium obscure saltē, aut indirectē stabiliretur. Ioānes ille Hussus, istos omnes ad S. scripturæ tribunalia vocabat, quæ sibi aduersariam omnino agnoscebāt. Tum primis illis in mentem venerunt præclara ista axiomata, quibus adhuc nituntur. Scripturæ (inquit Cusan. Car.) sunt de bene esse Ecclesiæ, etiã inceptæ & continuatæ, nequaquã de essentia existere possunt. Itē: Tãto dignius Dei verbũ à Deo traditur, quanto remotius ab omni scriptura imo etiã ab omni vocali verbo. Item: Non Ecclesia per Euangelium, sed per Ecclesiã dignoscitur Euangelium. Quis blasphemus non nulli tandem alia hac insigni camularunt, Ecclesiã melius habiturã fuisse, si nullũ extaret descriptum Euangelium. Hi sunt illi sanctissimæ scilicet synodi partus, infandæ nimirum blasphemie, quis alitero præterea canone sanxerūt, quo iã tota pænæ resp. Christiana conflagrauit: Hæreticis non esse fidẽ seruandam. Ioannes Hussus acrius nihilominus instabat: Sedeat, inquit, Ecclesia scripturæ (quod absit vt cõcedam) iudex & arbitra: veterem salutem Ecclesiã ita voluisse, statuisse, interpretatam

Episto. 2. de
vũ cõmun.
ad Bohem.
Of. Cardia.
in Petroc.
Confes.

Conc. Trid.
sess. 5. c. 2.

esse, palam facite. Ex patribus vel vnum profer-
te, qui non ex diametro aduersetur. Quin & cano-
nes excommunicatione animaduertunt in eos, qui
non vtrunque signum participant, vt vnicum tā-
tum sumere, non sit communionis, sed excommu-
nicationis participem esse. Hac illi argumenta sce-
leratiore etiam gladio quam superiora resciderunt.
Non te moueat, inquit Cusanus Cardin. si
scripturæ ad tempus variè intelliguntur: ita
vt vno tempore secundū currentem vniuer-
salem ritum exponantur, mutato autē ritu,
iterum sentētia mutetur. Etiam si alia fuerit
hodie interpretatio Ecclesiæ eiusdem præ-
cepti euangelici, quā olim, tamen hic sensus
nunc in vltu currens ad regimen Ecclesiæ in-
spiratus vti temporis congruus, vt salutis via
debet acceptari, id est, licere papæ, cū suis, scrip-
turas tanquam monetas exauthorare, vt placita
obtineant humana. Præterea subiungit: Mutato
iudicio Ecclesiæ, mutatū est & Dei iudiciū.
Cæterum cum vir ille Dei Hussus tam horrendis
blasphemijs acquiescere recusaret, postremo omnium
argumento, fasciculis & tortore adhibitis, igni
adiudicatus est. Quid? spiritum Dei vicissitudini-
bus subijcere, verbum Dei vt cereum pro arbi-
trio huc & illuc inflectere, inconstantia Deum ar-
guere, qui prout fert humani ingenij vanitas, &
ambitio varias formas induat: annon hæc sunt
sacrilega & impia, vel Pharisaicis traditio-
nibus, Cabalisticis, & Thalmudicis speculationibus,
Mabu-

Epi. 2. & 3.
ad Bohem.

Epi. 3. ad
Bohem.

At ab umedis denique Alcorano, inaudita? Quibus ergo iudicet, spiritusne Dei, an spiritus satanae concilij eiusmodi praesuerit.

CONTROVERSIAS QUAE
NOSTRA MEMORIA EXORTAE

sunt, non alio iudice decidi posse, quam scriptura sancta: & qua ratione de iis quisque ex scripturis iudicium ferre possit.

CAP. V.

Age verò, quandoquidem scripturam illi sibi ipsis aduersariam agnoscunt, huius iudicium detrectantes, & quantum in se est proficiscentes, feramus: & inquiramus, num alterum quæpiam iudicem admittere possint. Quæro igitur an ex præcis Ecclesie doctoribus aliquem deligere velint, quem exceptiones illæ præteruolent, quibus scripturae auctoritatem eleuant? An vero simul omnes coniunctos velint? Vnicum non possunt. Singuli enim suum fortasse errorem habent. Sed erroribus tam multis isti patrocinium ferunt, ut iis propugnandis omnes omnium ætatum coaceruati errores sufficere non possint. Iam vero stylum obscuriorem, quam sit scriptura, sectatos esse, negari sine pudore non posset. Norunt præterea in præcipuis capitibus illos à nostris partibus stare. Denique ne vllum quidem ex illo numero sine exceptione admittere possent. In Irenæo enim damnant Chiliasarum errorem, & quæ apocalipteos expositionem ad Ecclesiam Romanam refert, in Cypriano

Anabaptismū, in Tertulliano Montani hæresem, in Augustino doctrinam de predestinatione, eadem quoque est aliorum ratio. Ergo superest, ut ex omnium confesso iudicium constituent. Verum tantam doctrinarum & interpretationum repugnantiam, (quæ haud dubiè passim occurret) quis obsecro dirimet? Si scripturam dicant, illud ipsum virgemus. Sin' vt ἀντιχειμένον refugiāt, multo minus illos iudices admittemus, quibuscum iudicio contendimus. Eadem erit scholasticorum ratio, si iudices illos sedere iubeant, quantumvis hæresecarū in Ecclesia Romana primarij fuerint propagatores. Quis enim inter Thomam & Scotum, atque vtriusque oppositas acies sedebit arbiter? Ergo reliquum est, ut aut concilij vnius, aut conciliorum simul omnium iudicium subeant. Si unicum velint: Notum est singulis singula fere capita decisæ fuisse: Niceno videlicet Arii impietas: Ephesinæ & Chalcedonensi Nestorij & Eutychetis hæresecæ eademque est aliorum ratio. Capita porro ista non controuertuntur. Sin omnes malint: Iterum quæro, quo iudice errores quos sanè veteres permultos agnoscunt, quæ item passim occurrent ἀντιδοξίας, arguentur & corrigentur? Ephesina synodus altera Eutycheten probat, quæ Chalcedonensis damnat: Nicena quam Irene indixit, simulachra adorant, Francofurtensis à Carolo magna coacta, eodem tempore euerit: Nicena illa vetus, quod in Ecclesia puriore obtinuerat, matrimonij presbyteris concedit: Neocæsariensis, Moguntina, & Carthago

Carthaginensis altera, interdicit. Constantiensis
 & Basiliensis, Ecclesie Papam subijciunt, imò
 & in aliorum Episcopum ordinem cogunt: Flo-
 rentina & Tridentina, addito anathematis strido-
 re, præficiunt. Denique Carthaginense concii-
 lum excommunicatione ferit eum, qui se profitea-
 tur Episcopum vniuersalem, aut Pontificem su-
 premum: Tridentinum autem anathema pronun-
 ciat, quicumque Romanum Episcopum eiusmodi
 titulis non exornet. Nunc quæro, quis in tanta
 decretorum repugnantia, & sexcentis non mino-
 ris momenti, sententiam feret? Virum Ecclesia?
 Atqui Ecclesia utrumque decreuit. Hanc enim
 concilijs vniuersalibus referri volunt, qualia fue-
 runt istorum pleraque. Ecclesie sunt igitur sibi-
 ipsis repugnantes: aut vna potius sibi ipsi ad-
 uersa. Præterea sit ius illud penes Ecclesiam,
 negamus tamen penes Romanam futurum. Ne-
 que enim particularis est Ecclesie, vt illi ipsi
 asserunt, in Catholicam ius vsurpare, quam œcu-
 menicam concilia referunt. Superest igitur, vt Ro-
 manæ primatum in Catholicam probent. Quæ-
 nisi ex scripturis asserant, quæ fidem habeat
 nulla reperietur. Neque enim sibi credi Chri-
 stus postulat de seipso testimonium ferenti, ni-
 si patris, à quo missus fuerat, testimonio or-
 nato. Adde quod aliæ Ecclesie non secus ac
 Romana, suos habent Doctores, traditiones,
 Concilia: suam igitur Romana prerogatiuam
 ex scripturis probet necesse est. Quod si scripturæ
 iudicio

indicio Romana Ecclesia quum suis prerogatiuis subsidat, quæ tamen in alias omnes iudicium sibi tribuit, efficitur nullum haberi posse iudicem scriptura aptiorem, cuius auctoritate neglecta, ne Romana quidem in alias vel tantillum tribuere potest, & vnde, velit nolit, quicquid sibi iuris & præstantiæ assumit, & petere & confirmare cogitur.

Aug. c. 3. &
28. de unit.
Ecclesie.

Quod si obijciant, Concilia iam de nostris controuersijs statuisse, vt nullum præterea iudicem requirant: Concilia errare posse docet Aug. & priora à posterioribus emendari, quæ ratione Arianos conciliorum auctoritate non vrget. Iam vero si res ita habet, respondeant quare illius primi œcumenici decretis stare recusant, de presbyterorum coniugio, & Romani cum alijs Patriarchis equalitate, aduersus primatum? Cur istis ita decisis, litteram rursus intenderunt Carthaginensi concilio? Ecquid Dei vicarium in terris pronunciant, quem synodus Carthaginensis Ecclesie communionem abdicabat? Adde quod quæ nunc agitantur capita melioris notæ, synodi vt plurimum ignorarunt. Sensim enim errores in Ecclesia oborti sunt, vberius autem creuerunt inuenta in Ecclesiam tyrannide papatus, quæ sibi etiam concilia subiecit. Nicenam synodum, & similes, facile admittimus, quibus verbum Dei, atque idcirco spiritus Dei præfuit. Nicenam alteram æquè improbamus idolis mancipatam, scripturas cum ludibrio vsurpantem, & cui non alius idcirco quam spiritus Satanae

3 Volum.
Concil.

Satanae praeesse potuerit. Faciamus (inquiunt) hominem ad Imaginem nostram: faciamus igitur Imagines. Item, Dilexi decorem domus tuae: faciem tuam requireret diuites populi: vidi dominum facie ad faciem: nemo accendit lucernam, ut ponat eam sub modio: Ergo adoranda, ergo imponenda altaribus Imagines. Item, Mirabilis Deus in sanctis suis. Et: signatum est super nos lumen vultus tui domine. Ergo Dei gloria in imaginibus est spectanda. Iam quero, quis in hanc de imaginibus sententiam tam puuidis argumentis confirmatam ire non recuset? Atqui reperis infinita his non absimilia, in quibus indolem spiritus Antichristi facile agnoscas, dexterius ipso satana, cum Christum impeteret, scripturas inuertentis. Denique si ciuiles controuersias aequi iudices ex precedentibus arrestis non componunt: Cur in ijs quae conscientiam spectant, in eundem ordinem se cogi non patientur, quum praesertim de ijs iudicijs agatur, quae indicta causa pronunciata sunt?

Verum enim vero his ita concessis, scripturam esse regulam expendendae cuiuslibet doctrinae idoneam: postremum quarent, in tanta quae nos dirimit sententiarum repugnantia quis ex illa regula expendet aut pronuciabit? Nos enim illis, illi vicissim nobis aduersantur. Cuius igitur erunt haec partes? Nam, inquiunt, scriptura quantum voles iudex esto, muta est tamen, & ad ferendam sententiam inepta. Primum respondeo, dummodo de amissa
conue-

conueniat aut pixidula nautica, vel gregarium latomum posse curuum à recto dignoscere, & rudem adhuc nautam suæ ratis cursum qualis est perspicere ac dirigere. Ergo hoc nobis concedant, quæ salutem spectant præcepta, ad salutis regulam esse exigenda, quæ nouo ac vetere testamento continentur. Tum enim non Concilij tantum legitimi ac liberi iudicium subibimus, sed doctorum pariter & indoctorum, Clericorum, quos vocant, & Laicorum, Christianorum denique omnium, quorum salutis causa litteris mandata fuit, quibus in scriptura de scriptura iudicium reperire facile erit, atque adeo secundum eam sententiam ferre.

Porro, sua quæque habent indubitata scientiæ fundamenta, ex quibus reliqua pendent omnia. Innotuit Geometria suis axiomaticis, Medicinæ aphorismis, ius tum ciuile tum canonicum, generalibus regulis, ex quibus nodos omnes qui suis legibus reperiuntur, dissoluunt: Affero autem suas quoque Theologiam habere, Iusque illud diuinum suis nisi axiomaticis, quæ sunt dijudicandis controuersijs omnibus idonea, eaque eo firmiora & faciliora, quod in eo nullas esse ættrouicias aut ættridias, quibus nutet aut labascet, certò nobis constet.

Id quo melius constet, tria nobis esse controuersiarum genera cum Ecclesia Romana constituendum est. Primum genus earum est rerum, quæ sunt expresso Dei verbo prohibitæ: Alterum ad ea refertur, quæ nullo nobis sunt præcepto indistincta. Postrema

Postremum ad ea, quae nobis vel praecepta sunt, vel prohibita: & in quibus utrisque, diuersa licet ratione, conuenit. Quod ad primum genus attinet: Iure diuino hac regula constringimur, Ob- AA. 5. 397
dire oportet Deo potius quam hominibus. Tanta est huius regulae facilitas, ut vel à pueris ipsis percipi possit. Si quando igitur contingat aliud Deum, aliud homines praecipere: nullus supererit scrupulus, utris debeamus obsequi. Hac norma idola sanctorum, quas vocant reliquias, & papisticas omnes idolomanias repudiamus, quae omnia centies sunt expresso Dei verbo prohibita.

Secundo generi praescripta nobis est altera regula: Ecclesiae Deus est vnicus legislator. Deut. 43
Nihil, inquit, legi meae adijcies, nihil detrahes. Christus autem: Frustra Deus colitur mandatis hominum. Ioannes verò & Paulus: Sacra scriptura ad salutem consequenda sufficit. Chrysostomus: Vbi scriptura tacet, homo quoque taceat necesse est. Hieronymus: Garrulitas sine scriptura fidem non meretur. Omnibus & singulis est tradita haec regula, cuius est capax Dei populus. Vtrumque igitur testamentum diurna nocturna-
que manu verset. Aduertat num is hic sacrificij missalici, ignis purgatorij, sanctorum mortuorum inuocationis, & similium nugarum vel vnico verbo fiat mentio. Annon potius singulis paene lineis inculcetur, vnicum semel
oblatum

oblatum Christi sacrificium, vnica in Christi sanguine purgandi ratio, vnius Dei per vnum Christum inuocatio. Si quam damnamus doctrinam isthic reperiatur: tum suo nos calculo damnet & igni adiudicet. Sin minus, ex ea quam apponimus regula, sibi impositum fuisse iudicet, seque alibi salutem quævere edoctum, quam auctor ipse salutis docuerit: & vbi necessario merum exitium reperiri possit. Aliquid amplius dicam. Eruditi si post sacrarum literarum studium veteris Ecclesie Doctores enoluere non recusent: eiusmodi doctrinae nec apicem quidem inuenturos, aut si quid fortasse reperiatur obiter admixtum, dubitationis potius quam assertionis causam sibi oblatam esse constituent, vnde sponte nasceatur conclusio: Quum nec Christus aut Apostoli hac de re scripserint, nec primitiua crediderit Ecclesia, nec qui longo post tempore secuti nisi dubitanter scripserint, res esse eiusmodi, de quibus non modo cum doctoribus dubitare fas sit: sed Ecclesia potius cum Christo tacere debeat. Exæpli causa: Quadragesimam a Christo annis mortuorum sanctorum inuocationem ignorauit Ecclesia. Vix aliquid apud patres extat hac de re, nisi ad eos arguendos, qui gentilitium Deorum eiusmodi cultum imitabantur. De purgatorio igne apud vetustissimos quosque mirum silentium. Augustinus longo post tempore exortus modo ait, modo negat, nonnunquam vt quid tale extet, fieri posse docet: Denique sine aliquid eiusmodi necne, parum referre concludit.

Aug. de cur.
pro mort.
In Euch. ad
Laurent. c.
67. & 68.

Grego-

Gregorius demū, qui propius à nobis absuit quin-
 gentis à passo Christo annis, ex visionibus nescio
 quibus id credere cepit. Eadem est de missa ratio:
 cuius ortū progressus & hinc inde ad nostra vsq;
 tempora assutos centones notare promptum esset.
 Et hi scilicet sunt articuli fidei, quorū causa flam-
 mis adiudicatur Christiani: qua eadē ratione Apo-
 stolica & purior Ecclesia, ignibus præda fieri potu-
 isset. Ex illa igitur quā posuimus regula, paucisq;
 verbis descripta, & cuius obuia, missam, purga-
 torium ignē, preces pro mortuis, sanctorū inuoca-
 tionē, Papam, indulgentias, & quidquid Christia-
 nismū iam multos annos vexat, planē rescindimus.

Hanc ut regulam inflectant, loca quæcūq; con-
 torquent, ut suis ipsi somnijs locum reperiunt:
 quale est illud: Non remittetur neque in hoc
 seculo, neque in altero. Ergo, inquit, purga-
 torius est locus, & c. quod tamen his verbis Mar-
 cus ex phrasi Hebraica interpretatur: Non remit-
 tetur in æternum. Item si Moses & Samuel corā
 me, non erit anima mea ad populum istum. Ergo
 inuocādi sunt sancti. Atque ex ipsissimis cōtextus
 verbis elicere promptū erit, vanam esse illam in-
 uocationē. Est enim perspicua loci sententia: Tam
 perditam esse populi malitiam, ut veniam Dñs
 non sit concessurus, ne si Moses quidē aut Samuel
 superstites essent, & quod suis temporibus fecerāt,
 Dominū pro peccatis populi interpellarent. Et ut
 paucis absolua, cum proximo capite Ieremias mal-
 tis verbis Deum precibus pro salute populi fatis-

Lib. de fid.
 & oper. ad
 Dulcit. q. 3.

Mat. 12. 32.
 Mar. 3. 28.
 Luc. 12. 10.

gasset: Respondetur, Ne si Moses quidem olim Deo gratissimus preces Deo funderet, exaudirum iri. Adferunt suas quoque probandi causa allegorias. Verum quærimus, An doctrinas ad salutem necessarias proferant, an secus? Si necessarias: alia est in promptu regula, eaque certissima, perspicue doceri quacunque ad vitam sunt necessaria. E cælo venit lux ipsissima, quæ nos sermonem suum doceret: Ergo noluit nos per obscura & ambages circumducere. Super Christum spiritus resedit forma columba: super Apostolos autem cum ignis splendore. Non igitur exoterici doctores missi fuerunt, sed quorum esset clara & perspicua doctrina. Vel vnum igitur locum proferant planum, & expressum, non autem contorta, & a sensu aliena: tum manus dabimus. Sic præscribit Hieronymus: Allegorias & obscuriores locos nihil probare. Et Augustinus: Quicquid ad salutem conducit, perspicue scripturis doceri, locisque obscurioribus lucem ab alijs inferri.

Hiero. in 4.
cap. Gal.
Aug. li. 2. de
doct. Chris.
6. 24.

Quod ad tertium genus atinet, hanc normam ipsi nobis patres tradunt: Scripturam sibi ipsi lumē esse. Si quid autem obscurius dictum habeat, alijs ab eadem locis illustrari. Atque idcirco rerum de quibus agitur iudicium ex eorū locorum vbitrantur collatione, peti debere. Præterea geminū quo spectemus in scripturis scopum proponi, Dei gloriam, & aduersus proximum charitatem. Iam verò liberè profiteamur, à nobis admitti veteres
Ec-

Ecclesia doctores in hoc tertio genere, ijs præsertim locis & libris, in quibus hæc capita ex professo tractant. Quorum interpretationes si diuersa occurrent, facile quorumuis iudicio stabimus, qui modo scripturas euoluerunt. Exemplum proferam. Magna est utrinque disceptatio, figuratane sit hæc locutio: Hoc est corpus meum. Hic primum Euangelistarum loca confero, apudque Lucam audio: Hic calix nouum est testamentum in meo sanguine: quod nisi figuratè interpretari non possis. Constat autem carnis & sanguinis eandem esse in hoc sacramento rationem. Attendo præterea agi de Sacramento: & Sacramentis esse familiare hoc loquendi genus: Petra erat Christus: Agnus est Petrus: Baptismus Regeneratio. Denique totidem hæc verba apud Augustinum reperio: Seruabitur in locutionibus figuratis regula huiusmodi: ut tamdiu versetur diligenti consideratione quod legitur, donec ad regnum charitatis interpretatio perducatur. Si autem hoc iam propriè sonat, non iam putetur figurata locutio: si præceptiua locutio est, aut facinus, aut flagitium vitans, aut utilitatem aut beneficentiam iubens, non est figurata: sin contra, facinus aut flagitium iubere, aut utilitatem aut beneficentiam vitare iubetur, figurata est. Nisi manducaueritis, inquit, carnem filij hominis, & sanguinem biberitis: non

Luc. 22.

Li. 3. de doct
Christ. c. 159.

habebitis vitam in vobis. Facinus vel flagitium videtur iubere. Est ergo figura præcipiens passioni Domini esse communicandum, atque vtiliter & suauiter recondendū in memoria, quod pro nobis caro eius crucifixæ & vulnerata sit, &c. Ex Augustini igitur regula & aliorum locorum collatione colligo, quū nobis hoc figuratarū locutionū exēplar proponat in Cœnæ Dominicæ Sacramento, non alias quam figuratas agnosci debere. His igitur quas explicui regulis dirimi potest controuersia de Cœnæ Domini, de iustificacione ex fide vel operibus, de libero arbitrio, aliaque eiusmodi, quæ à scripturæ interpretatione pendent: quam aliqui suo quisque arbitrio fingit & resingit.

Nunc iudicet quiuvis ex Christianorū numero, ecquid amplius veterum iudicio deferre possimus? Vbicunque extabit expressa Dei prohibitio, nihil iuris hominibus, nullum interpretibus locum relinqui facile quiuvis concedet. Rursum si deerit ex ipso Dei ore mandatū: quorsum interpretationes? Est enim irritus in glossis labor, vbi deest textus. Ea igitur supersunt, vbi præcepta admittuntur interpretationibus diuersis, in quibus veteris ecclesiæ doctorum interpretationes libenter admittimus, et quidem singulis seculis insigniores. Denique vt hunc totum locum cōcludamus, purioris Ecclesiæ notam certissimā, puram esse doctrinā puro ministerio traditam profiteamur. Puræ autem doctrinæ examen ad regulam, quam Deus ipse præscripsit, nempe

tempore, Dei verbi scripturis consignati, reuocandum esse: Hanc esse perfectam & intellectu facilem tum per se, tum ex aliorum locorum collatione, certe quidem ijs qui suam situunt salutem. Neque nos tamen vetustiorum patrum interpretationes, ad decidendas quæ occurrunt controuersias, de gradu deicere volumus. Porro quum hanc in Ecclesia Romana puritatē non agnoscamus, sed multas potius sordes: non legi Dei obsequentē, sed Papam, & ipsius satellitij libidini mancipatam, tum Romanam Ecclesiam impurissimam, tum in Papa qui sedē illam arripuit, insignem Antichristi notam agnoscimus, qui sese in Deum ipsum efferat, quod Deilegē suis ipsius mandatis & nugacibus inuentis postipponit.

VISIBILEM ECCLESIAM IN IIS ETIAM QUÆ AD FIDEM

& salutem pertinent, errare posse.

CAP. VI.

Quandoquidē eo se deductos aduersarij vidēt, ut nec scriptura, nec exemplis purioris Ecclesie, falsa quæ inter eos irrepserunt dogmata in præcipuis Christiane religionis capitibus, tueri possint, si quæquæ sigillatim ad examen reuocentur: rationē qua coniunctim omnia propugnent, excogitarunt, nempe si asserant, Ecclesiam nullo modo errare posse, saltem in ijs quæ ad salutē conducunt. Christus enim, inquiunt, est caput Ecclesie: Eam igitur spiritu suo dirigit. Spiritus autē ille est spiritus intelligentiæ, qui suis quæquæ temporibus & locis Ecclesie necessaria inspirat, ut rectē constitutatur.

Pet. de Alia.
li. de recōm.
script.

Marfi. Para.
2. part. c. 2.

Igitur errare nullo modo potest. Quemadmodum autē certò constituunt, modò hoc propugnaculum tueantur, sariam tectam fore suam Babylonē: Sic illo expugnato, hanc stare nullo modo posse certū est. Vbi in hac causa de Ecclesia agunt, clerum (vt vocant) intelligunt, quem Concilium œcumenicū referat: non vero plebem, cuius nullam habent rationem: quod ex eorum etiam turba multi improbant, tanquam scripturæ repugnans: Ne tamen subterfugia querere videar, ipsorum stylum in hac causa tractanda vsurpare non recusabo.

Iesus Christus Ecclesiæ tanq̄ sui corporis est caput: nō huius aut illius, aut vnus potius quā aliterius cœtus, sed ex æquo omnium. Caput illud si ad Ecclesiā referatur, eandē habet rationē quam mens ad hominē: nempe vt eam suo gubernet & dirigat imperio. Quādiu autē appetitus rationi obsequitur, & corpus capiti, hominē bene habere cōstat: sensus, motus, actiones, facultates deniq; omnes rationis moderātis integritatē referūt. Sin vero appetitus rationis obsequiū detreſcet, iugumq; excutiat, atq; ebrietate, luxu, vitijsq; omnibus diffuat: inde necessario toti⁹ corporis intēperies cōsequitur, vitales partes periculosē læduntur, nunc mēbri vnus, nūc sensus fit iactura: visus, auditus, facultatesq; reliquæ omnes paulatim deperiunt: Deniq; iusto Dei fit iudicio, vt rationis, quā moderatricē ferre non potuerat, vsu priuetur, idē imminere ecclesiæ periculū, atq; adeo scpiissime accidisse affirmo. Quādiu Ecclesia Christo suo capiti obsequitur, mandatū q̄
ipsissima

ipsissima est ratio at tēta aūre excipit, præscriptū in
 scripturis regimē obseruat: fieri nō potest quin sanī
 tatem tueatur, sitq; integra, pura, bene habita. Hoc
 enim ille regimine imprimis delectatur, spiritumq;
 immittit qui in medijs tenebris lumine suo præeat.
 Verū vbi regimē illud cōculcat, aures auertit, satis
 se sapiētia instructā credit, vt se suo regat arbitrio:
 Tū obsecro quis miretur, si mēbra paulatim abes-
 cāt, nunc illo, nunc altero sensu priuetur, si oculi ipsi
 præcipitē in fouēā ducāt, si deniq; spiritus ille Dei
 eā deserat atq; relinquat, quæ verbū Dei, cui vin-
 culo indiuiso est coniunctus, nullo loco habuerit?
 Certo quidē constat, Christū suum gregē aberrantē
 & palantē non abicere: Verū non minus certū est,
 eas illū pro suis tantū ouibus agnoscere, quæ vocē
 ipsius audiūt: vocē porrō audiunt, quæ loquenti in
 scripturis auscultant, & apertē quid probet & pla-
 ceat explicātī: Deus missis primū prophetis, tandē
 sermonē illū cœlitus emisit, quo referēte audimus:
 Scrutamini scripturas: Atq; is ille est sermo qui
 Spir. s. Apostolis immisit. Si igitur Spiritū ducentem
 experiri volumus, sermonem audiamus: spiritus enim
 sermo ille est donator. Sed enim Clerus Ro-
 manus sermonē illū nihili fecit, nō audire sed audiri,
 non subesse sed præesse voluit, nō mādati obsequi
 sed mādata p̄scribere, præ quibus diuina sorderēt,
 ex quibus etiam nōnulla palam & aperte rescidit.
 Ergo frustra spiritū moderatorem iactabit: quum
 sermo ille æternus spiritum emittat, qui & nobis
 suū ipsius in scripturis sermonē reliquit. Ad eundē

modum suam rex auctoritatē cum senatu cōmunicat, ut leges obtineant, quibus populus pareat: verū ita, ut honore illo statim abdicetur, quamprimum ita abutitur, ut sibi potius quā vel regi vel legibus obediri velit. At enim quanta maior est Dei sacraeq; legis ad Ecclesiam collatorum auctoritas? Finit enim ad infinitū nulla proportio. Nihil est igitur quod quis miretur, si Ecclesie Romane prefectus spiritus dona Dominum eripuisse, qui suas nihili traditiones, legi ipsi prætulerint.

Spiritum cum sermone indivulso nexu copulamus, quæ dividi sine sacrilegio non possunt: quoniam Iesus Christus verus ille sermo nos ita docuit.

Iohan. 16. 13.
& 14. 26.

Quū venerit, inquit, ille spiritus veritatis, deducet vos in omnem veritatē: non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audierit loquetur: ille me glorificabit, quia de meo accipiet, quod renūciabit vobis, & suggeret vobis omnia quæ dixero vobis. Si spiritus ille sermonē audit, nec de suo quidquam profert: multo magis præstabit Ecclesia, si quidem eodem spiritu

Mat. 28. 20.

regatur. Idem Apostolis, Ero (inquit) vobiscum ad finem usq; seculi: spiritus nimirum potentia. Sed eodē versu addiderat: Docentes servare ea omnia quæ mandavi vobis. Qua de causa quū Paulus sermonem tum viva voce tum scriptis doceret, suum nihilominus ministeriū, ministerium spiritus vocat: hoc enim spiritus sermo prædicatus est efficax. Scriptura foedus vocatur tum vetustum novum: habet autē foedus quodlibet appositus

veritas

vtrinq; cōditiones. Quod ad vetus attinet, scimus
 legē in arca asseruatā fuisse: ex qua Dñs præsentiē
 se populo sistebat consilium petenti. Quo autē tem-
 pore populus à lege recedebat, vt Baalim coleret,
 nullum omnino responsum ferebat: nec enim eos
 spiritū suo dignabatur, quibus sermo cōtemptui e-
 rat. Si nouum spectes, Ecce fœdus nouum cū
 eis, dicit Dñs: spiritus meus qui est in te, &
 sermo meus quem posui in ore tuo, non re-
 cedent ab ore tuo, nec ab ore seminis tui in
 æternū. Diserte spiritū sermoni coniungit, quasi
 conceptū esset his verbis fœdus: spiritus meus in te
 erit: sed vide vt ne verba mea vnquā recedant ab
 ore tuo. Nec est q; quis excipiat, ita cogi Dei spi-
 ritum in ordinē, dum ad sermonis examen reuoca-
 tur: Sic enim Deum ex seipso metimur, & ea est
 vnica quam præscripsit regula. Etenim si spiritus
 sunt doctrinā discernēdi, vt docet Ioannes, doctri-
 na autē ex sermone scripturis expresso: cōsequitur,
 spiritum Dei ex scripturis agnoscendum, quas A-
 postoli reliquerūt, & quas vetus Orthodoxa Ec-
 clesia collegit, vt nobis extaret expressum exem-
 plar illius spiritus, qui Apostolos docuit Christi ser-
 monē: ad discernendos Satane spiritus, qui nō pro-
 bato hoc sermone, falsa dogmata inuehere auderēt
 in Ecclesiam. Ecclesia igitur ducem habet spiritū
 Dei ad percipiendā ipsius voluntatē, sed quatenus
 eā in verbo querit, id est, ei qui querit in sermone
 Dei voluntatē, datur spiritus qui eas interpretetur.
 Frustra autem ei queritur interpres, qui contextū

In serm. de
sanct. &
ador. spi.

negligit. Itaque si quis sermonem aspernatur, vbi
animi sui cōmentā seletur, huic negatur spiritus
interpretis: Nullum est enim spiritui Dei cum spi-
ritu *ψυχῆς* commercium, nisi quatenus abdicato
ingenij acumine & proprijs figmentis spiritū san-
ctum & moderatōre homo sequitur. Hoc igitur
nobis ex Chrysost. responsū ferent, quotquot spi-
ritus ductum sine sermone iactāt. Multi spiritum
sanctum iactāt, sed qui propria loquuntur, fal-
so illum prætendunt. Vt Christus non à
seipso loqui se testabatur: quia ex lege loque-
batur & Prophetis: ita si quid præter Euan-
gelium sub titulo spiritus obtruditur, ne cre-
damus. Nam sicut Christus Legis & Pro-
phetarū impletio est, ita & spiritus Euan-
gelij, &c. Agebatur illo sermone de spiritus sancti
dignitate: vt verum enim Deum adorandum
esse docebat, quem tamen Chrysostomus in ordinem
cogi non magis existimat, dum illum ex Euan-
gelio metitur, quam Dominum Iesum Christum,
vbi ex lege & Prophetis agnoscitur.

Dei fidem in præstandis promissis obijciunt:
vnde sequitur, fœdus cum Ecclesia inuolatum
seruare. Agnoscimus quidem sermonem Dei in
æternum manere: sed & appositam esse fœderibus
omnibus conditionem: Si sermonem meum
seruaueritis: quamuis diuturna patientia pecca-
ta nostra sustineat. Male igitur concluditur,
fidus est Deus, Ecclesia ergo errare non po-
test. Quin potius statuendum est: Quam Ec-
clesia

eclesia tam frequenter & periculose labatur, Deum esse summa fide, veritate, misericordia consequitur. Dominum enim saepe foederis sui tenacem esse, ipsa quasi inuita & diuorium procurante, certum est, eoque ut foederis tabulas conculet, cubileque dilatet, ut loquitur Propheta, ut II. 57. 8.
ex singulis Ecclesiae periodis confirmari potest.

Aduersarij ut Ecclesiam scriptura priorem esse probent, ab Adamo vsque id repetunt. Ergo & nos hinc initium faciamus. Adamo statim condito, vetat Dominus ne edat ex arbore scientiae boni & mali, iubet affectus omnes regendos Dei voluntati permittere, summumque bonum & scientiam in eo constituere, ut Deo adhareat: Ahoqui mortem denunciat, id est, a Deo separationem, qui quidem non minus anima est animae, quam in corpore nostra ipsorum est anima. In hoc foedere manifesta apparet conditio. Quid porro Adamus? Quantumcumque multipliciter Dei donis ornatus, sui potius ingenij figmenta sequi quam Dei sermone subicere, vocique potius satanae, quam sui creatoris auscultare maluit. Quamobrem iusta statim ultio tum ipsum tum posteros inuoluit, homine iam corrupto non corpore tantum externisque organo, sed in ipsa etiam mente, & intellectu, ut plerisque fere ratio hoc vnum praestet, ut a ratione abducatur, & intelligendi facultas curiosis quaestionibus extricandis inhaereat, quibus quam longissime a salute abducantur. Licet tamen in temeraria nostra inconstantia con-

stantis-

stantissimam creatoris erga miserimas creaturas
amicitiam agnoscere vel in eo, quod primis illis
parentibus, semen illud caput serpentis contritu-
rum, statim promittit, ex quo solo misericordiam
consequi possent. En ergo foedus cum conditione,
hominum respectu, à primo illo Adamo violatū:
rursus verò in altero stabilitum inconcussa crea-
toris bonitate. Si iam pollutam in ipsis incunabilis
Ecclesiam videmus, si recens condita cum scientia
& integritate floureret, praesentique Deo frueretur,
tam foede lapsa est, quod à Dei sermone ad suos af-
fectus deslexerit: Ecquis hominū in tantis in qui-
bus nascimur tenebris, ignorantia, vanitate, ab hoc
sermone aberrans, rectum iter sibi polliceri possit?

Aduersarij, ut hunc locum eludant, Adami
peccatum, quantum possunt extenuant, ut Deum
malint crudelitatis insimulare, qui propter den-
tem simplici transgressione pomo infixum, uni-
uersum genus humanum pena inuoluerit, & di-
lecti illius filij crucem euacuare, quem ut mundū
sibi reconciliaret, morti tradidit: quā admittere,
in ijs quæ salutem respiciunt, errare posse. Atqui
longe diuersum docent Ecclesiae Christianae docto-
res, & qui extiterunt in Iudaica saniores. Nempe
in ei peccasse Adamum, quod sese à Deo auerte-
rit; quod plus fidei satanae illecebris, quam minis
creatoris habuerit: quod Deo parem esse praesump-
serit: quod aliunde beatitatem & scientiam hau-
rire voluerit, quam ex ipso ipsiusque verba: De-
nique haeresin fuisse infidelitati assuetam, peccatum
que

que tot peccatis cumulatam, vt solus ille æternis
 Dei filius mortis suæ sacrificio illud expiare po- Aug. lib. 7. 42
 tuerit. Sic enim Aug. Reliquit Deum, vt esset in De Cruc.
 semetipso: Et talis damnatio superbiam subsecuta Deic. 13. 66
 est, quæ ipsum ad inobedientiam mouerat, vt qui 15.
 custodiendo mandatum futurus. Fuerat etiã carne
 spiritalis, fieret mente carnalis. Et paulò post:
 Magna pœna est, verũ metiri profectò nes-
 cit, qui magnã putat, quanta fuerit iniquitas
 in peccando, vbi tanta erat non peccãdi faci-
 litas. Sicut enim prædicatur obediẽtia Abra-
 hami, qui vt filiũ occideret, res ei difficillima
 est imperata: Ita & in paradiso tanto maior
 inobedientia fuit, quanto id quod præceptũ
 est, nullius difficultatis fuit. Et c. 24. Dona-
 tus est homo sibi, quia deseruit Deũ, placen-
 do sibi, & non obediens Deo, non potuit o-
 bedire nec sibi, &c. Obedientiã Abrahami scrip-
 tura deducit ex fide, vnde pater credentium dictus
 est: Vt & Adami rebellio ab incredulitate deducẽ-
 da est, ob quã pater totius incredulitatis cense-
 reat, quæ genus hominũ vniuersum peruagata est,
 atq; etiamnũ peruagatur. En prima Ecclesiæ pe-
 riodus, quæ quo fuit ætate prouectior, eo etiã vitijs
 in dies aũgentibus deformatior extitit, vt ex per-
 turbato & corrupto rerum statu videre est, qui
 temporibus Noah & Abrahami describitur, tum Ezech. 16.
 etiam Isrdelitarum in Egypto, quibus Dominus
 Idololatriæ fœditatum obijcit.

Nec minus altera Ecclesiæ periodus quæ sub Ecclesiæ sub
lege.
 lege

lege fuit, similia nobis exempla passim suppeditat. Deus fœdus inicit cum populo Israëlítico, vt illi Deus esset, hic Deo sacer populus. Magnifica

Exod. 19. 4.

Leuit. 26. 12

Deuc. 28.

& 29. 12.

Psal. 68.

2. Chr. 33.

2. Chr. 7.

1. Sam. 2. 30

1. Ro. 1. 27.

2. Ro. 13. 27

extant huius fœderis promissiones: In medio vestri incedam, ibi ponam tabernaculum meum in æternum: Nomen meum in Hierusalem: Eam sanctificaui, vt sit in ea in seculum: E medio Cherubim respondebo

&c. Sed addita est vbiq; tabulis conditio: Si meus sitis populus, si me colatis, si in mandatis meis incedatis, si os meum interrogetis. Alioqui *primum ait*, vos virgis castigabo, vt ad me redeatis: sin minus, populum qui

1. Cor. 7.

legem meam abjecerit, abijciam: Faciam ego domui huic super quam inuocatum est nomen meum, in qua vos confiditis, & loco huic quem dedi vobis, & patribus vestris, sicut feci Silo: & proijciam vos à facie mea, sicut feci omnes fratres vestros, vniuersum semen Ephraim. Hoc illud est

2. Chr. 15.

quod Dei spiritus per Azariam regi Aza totiq; populo pronunciauit: Iehouah vobiscum, cum fueritis cum eo: & si quæsieritis eum, inuenietur à vobis: si vero dereliqueritis eum, derelinquet vos. Et paulo post: Dies

autem multi fuerunt Israeli absque Deo vero, & absque sacerdote Doctore, & absque lege. Quoties autem sexcentis legis locis Dominus addit: Si me derelinquat: nihil falsi, nihil impossibilis præsumit: verum quod contingens est,

fieri que

ferique potest: quin & ita facile, frequens, at-
 que adeo cuilibet hominum cœtui naturale, ut
 in ea etiam Ecclesia, quæ præsentem Deum pos-
 sidere potuit, & ad rogata respondentem, multo
 plura quam par esset exempla extiterint. Aaron
 Propheta erat, & paulo post summus pontifex.
 Admiranda Dei opera suis oculis conspexerat,
 imo & noctu & interdum intueri licebat: *Vitu- Exod. 31.*
 lum tamen aureum fusilem his verbis populo
 obiicit: Hi sunt ô Israel dii qui te eduxerunt
 ex Egypto. Si nomine Ecclesiæ populum in
 hac disputatione intelligunt, hic horrenda Ido-
 latria contaminatum vident. Si clerum, quem
 vocant, malunt: ecce non Idololatram tar- *Deut. 32.*
 tum, sed qui Idolis Ecclesiam prostituat, id est,
 en tibi coniugem adulteram, & quæ maritum
 quantum quidem in se est, ad diuortium prouo-
 cet. Iudicum temporibus quotquot tyranni Ec- *Iud. 8. & 17.*
 clesiam Israëliticam oppresserunt, totidem adulte- *6.*
 rorum testimonia extiterunt. Gedeon & ipse, qui
 Dei brachium ad suos liberandos extiterat, consti-
 cit Ephod, quo deinde populus ad idololatriam est
 abusus: Idem & Michazo illi accidit: Cuius rei
 causas scriptura exprimit: Quod in diebus il- *1. Sam. 3. 2.*
 lis non esset Rex in Israel, sed quisque
 quod in oculis suis bonum videbatur, face-
 ret. Quod sermo Dei esset pretiosus, nec
 vlla visio aperta. Atqui tum temporis lex
 Dei penes illos erat, & arca fœderis: verum *Ioan. 1. 18.*
 nec illam legebant, nec os Domini interrogabant.

Porro

Porro non hoc tantum precipitur, ut lumen ha-
 beamus: sed ut in ea incedamus, eumque ducem
 sequamur. Saulis tempore non requisitum fuisse
 Dominum ex arca, scriptura testatur: quibus ver-
 bis indicat illos ex Dei verbo consilium non pe-
 tijsse: unde iudicium Dei perspicere licet, quo
 propter sui & sermonis contemptum Arcam ab
 hostibus captiuam abduci voluerit. Ioram reg-
 nante, in Iuda Baal colebatur, ad tempora usque
 Ioras, qui fœdus cum Domino renouauit. Acha-
 z diebus extraneum altare in templo collocatur, in
 eoque dijs fictitijs imolatur: Vrius autem ipse sa-
 cerdos erigendum curat. At rege Manasse idolola-
 tria ita prodigiosa, publica, vniuersalis fuit: ut
 nulla Ecclesiæ faties appareret: cuius causa eadẽ
 additur, quam paulo ante notauimus, Dei legem
 sic absconditam atque adeo sepultam fuisse, ut
 plane ignota iaceret. Iam vero si oculos in regnũ
 Israëliticum conuertamus, ab ipso schismatis initio
 ad internecionem usque publica nobis eaque per-
 petua idololatria occurreret. Ergo tot seculis in Ec-
 clesia illa visibili impietas non ut furor aut mor-
 bus quidem momentaneus corpus illud inuaserat.
 Verum quicquid puritatis affulsit tribus quatuor-
 ue eximjs Dei seruis regibus, tanquam lucida
 quadam in furiosis interualla fuerunt. Tum enim
 omnes vno ore Prophetae inclamabant: Vos do-
 mus Israel iuratis per nomen Iehouæ, sed
 non in veritate neque in iustitia. Dixistis
 ligno, pater meus es tu: & lapidi, tu ge-
 nisti

Il. 48. 1. &
 18. & c. 7.
 & passim.

nuisti me: Prostituti fuistis sub qualibet arbore frondosa: Obliti estis mei diebus innumeris: fecistis vobis deos secundum numerum ciuitatum uestrarum. Denique Prophetæ omnes quos in aduentum vsq; Christi Dominus excitauit, & in prophetis omnibus singula capita nobis idololatriæ & adulteriorum Ecclesie cum dijs fictitijs, testimonium ferunt: quamobrem additis minis denunciant fore, vt repudium, nisi resipiscat, patiatur. Tum vero si quis, quæ fuerit eorum turba, quos aduersarij Ecclesie nomine insigniunt: Clerum intelligo, sacerdotes, scribas, prophetas ordinarios: constabit his acerbiores hostes Dei prophetas nullos expertos fuisse, à quibus in carceres conijceretur, & tanquam Ecclesie perturbatores morti adiudicarentur, eousque vt Dominus neget, conuenire quenquam è prophetis extra Hierusalem occidi. Quod si quis vrgeret Ier. 16. 12. legem Dei, reformationem Ecclesie, abijcienda Idola, non esse populum traditionibus opprimendum: eadem quæ nunc ab aduersarijs audimus, respondebant; Templum esse Domini, & Ecclesiam, & Ecclesie speculatores: Legem Ier. 7. & 28. non perituram à sacerdote, nec consilium à 12. sapiente, nec sermonem à propheta. Ecclesia, quicquid isti dicant, errare non potest. Percutiamus eos, nec sermones eorum audiamus. Sed enim prophetæ quis sit sensus promissionum, longè aliter explicant. Ne fidatis, inquit Ieremias, verbis mendacij, dicentes,

- Ieremias 7. Templum Domini, templū Domini, tem-
 plum Domini: Faciam domui huic quem-
 admodum Silo. Bonas ergo facite vias ve-
 stras, &c. Ne dicite, non peribit lex. Quin-
 potius dies multi fuerunt in Iuda & Israēle
 absque Deo, sacerdote, doctore, lege, quo-
 niam sermonē Dei dereliquistis. Quærite
 ergo Dominum, & inuenietis. Sacerdotes
 vestri surripuerunt legem meam, & pol-
 luerunt sanctā mea. Non dixerunt, vbi est
 Iehouah? & tenentes legem non nouerunt
 me. Pastores præuaricati sunt in me, & pro-
 phetæ prophetauerunt in Baal. Speculato-
 res vestri cæci, & Propheta laqueus aucupis
 in omnibus vijs suis. Quærent visionem à
 Propheta, & non erit: & lex peribit à sacer-
 dote, & consilium à senioribus. Nox erit
 vobis à visione, & tenebræ erunt vobis à
 diuinando: Occumbetque sol super Pro-
 phetas ipsos, & obtenebrescet dies super
 eos. Operient labrum suum omnes ipsi,
 quod non sit verbum Dei: Quærite igitur
 Dominum ex lege, & inuenietis. *Vides
 igitur vt Propheta præfectos Ecclesie præ qui-
 bus censebantur mundi quisquiliæ, exceperint
 quæ sese temere ab erroris periculo vendicabant.
 In summa, illorum temporum Ecclesia infra Sa-
 mariam & Sodomam deicitur. Præfecti prin-
 cipes Gomorrhæi, concilia & synodi conuira-
 torum in Dei Prophetas conspirationes, sacrifi-*

Isaia 1.

Ieremias 18.

Ezech. 21.

tia denique adulteria vocantur. Ex eorum vero numero quos Dominus immisit, ut excigaret ad restituendum Ecclesie statum, vix quidem vnus illius cœtus manus euasit truces, qui titulis & prerogatiuis Ecclesie sese efferebat. Deus tamen in tam perturbato rerum omnium statio nihilominus Ecclesiam norat. Nisi enim, ait *Isaias*, Iehouah reliquisset nobis paucos superflites, sicut Sedom fuissetis, ipsi Amorrha similes fuissetis, & alibi. Ecce ego & pueri quos dedit mihi Deus.

Isaias. 1.

Tandem vero cum Iudæi salutare prophetarum admonitiones nõ admitterent, visum est Domino infinita misericordia penè vim illis inferre, emissa cœlitus ipsissima salute, vnico videlicet filio Domino nostro Iesu Christo. Quid Ecclesia? eandem aduersus illum indolem retinuit. Nullos habuit sacerdotibus, scribis, doctoribus, Pharisæis magis infestos hostes, id est, (ut aduersarij loquuntur) Clero ipsi, & ijs quibus lex erat credita, & Ecclesie lumina censebantur. Si quando de Ecclesia restauranda sermonem instituebat; templi excisionem meditari: si de gratia Dei per Messiam oblata, in legem blasphemare: si de regno cœlorum, maiestati Casaræ iniurium esse criminabantur: quæ miracula edebat, principi demoniorum tribuebant: sin ex scripturis differebat, doctoris diplomata postulabant, fabriq; filium per ludibrium audiebat.

Denique illorum omnia argumenta eadem esse videas, cum ijs quibus magistri nostri os nobis occludere conantur. Semen Abraha sumus: Constituit nos Dominus $\nu\omicron\mu\omicron\phi\upsilon\lambda\acute{\alpha}\chi\alpha\epsilon\varsigma$: Est nostri iuris scripturarum interpretatio: hac nihil ad vos, qui sacra vñctione tincti non estis. Atqui illi ipsi suis glosis, traditionibus, cabala, successione, interpretationibus, concilijs eonsque immaniter Christum persecuti sunt, vt magistratus ethnici qui ipsum iustum pronunciabat, manibus ereptum crucis supplicio afficerent. Age vero respondeat aduersarius quid quod ad externam Ecclesiam faciem in illa desideret. Si antiquitatem, ex Abrahamo ducunt originem: Si vocationem, Scribae sunt & Pharisei: Si loci rationem habeant, domus erat Dei: Si concilium, solenni ratione aduersus Christum coactum fuit, quem morti adiudicauit. Ergo siue populi cœtum, siue prefectorum synodum spectent, Ecclesia visibilis fuit. Attamen negare quis audeat, in salutis negotio periculosissimè errasse, quæ Christum salutem ipsam crucifixerit: nisi si forte Christum salutem esse nostram inficietur. Cuius quidem nefandi sceleris causa est in promptu: Nempe, Christum non in lege & Prophetis, sed in suis quærebant traditionibus & cabalis. Qua de causa Pastores illum rustici agnouerunt: Isti canum potius in eum rabiem extimularunt. Nimirum terrenum regem sibi finxerant: de diuidendis orbis imperijs somniabant, quorum sibi quisque vel

Ioan. II. 47.

dia.

diadema vel gubernacula pollicebatur: Quum
 verum illum Christum egestate, nuditate, solitu-
 dine abiectum cernerent, ne locum quidem suis
 promittentem in quem caput ad quietem compo-
 nerent. Quinetiam tantum abest vt Christum
 agnitori essent eo nomine quod Ecclesie visibilis
 nomine gloriabantur, vt si cui fortasse hunc ho-
 norem illis deferre contigisset, ijs quibus familia-
 ris erat sacra Scriptura lectio, vel id argumento
 esse potuerit, pseudochristum sibi obtrudi, quod
 expresso Prophetarum testimonio predictum fue-
 rat, cum illos minime agnituros. Hac, inquam,
 contigerunt Israëlitis, inquit Paulus, Quorum
 est adoptio, & gloria, & fœdera & legis cõ-
 stitutio, & cultus, & promissiones: Quo-
 rum sunt patres, & ex quibus Christus
 quod ad carnem attinet. Nimirum propter
 reiectum gloriae Dominum, eorum diminutio
 opulencia fuit gentium: & eorum abiectio recon-
 ciliatio mundi: Itaque tantum absuit, vt Deus
 suorum perfidia genus humanum repudiauerit,
 vt populi sui cecitate adductus gentes quæ po-
 pulus Dei non erant, in populum adoptauerit. Fa-
 cessat igitur inepta conclusio: Errare non potest
 Ecclesia: Fidus est enim Deus in promissis. Ita
 potius concludamus: Sibi perpetuo constat Dei
 veritas & misericordia, qui Ecclesia repudium
 non mittit tum etiam quum ab illo diuertit, &
 prodigiosè lasciuat: sed visceribus eo magis ge-
 nus humanum amplectitur, iustumque furorem

Ioan. 2. 38.
 Isa. 53. 10.
 Isa. 6. 9.

Rom. 9. &
 11.

misericordia commutat: cuius nostra memoria extat exemplum insigne in tanto numero, quem ex Papatus sordibus partim eduxit, partim in dies educit.

*Ecclesia
Christiana,*

Supereſt vt videamus, ecquid Ecclesia Chriſtiana amplioris privilegij, ne errare poſſet, habuerit. Hic autem meminſſe nos oportet, Eccleſiam Catholicam, id eſt, per vniuerſas orbis plagas diſfuſam, nec iam Dei promiſſiones vni cuiſdam populo aut loco affixas eſſe, ſed quemuis & locum & populum ſpectare, apud quos Dei cultus & adoratio vigeat. Habet autem hæc Catholica Eccleſia præclaras & eximias promiſſiones: Percutiam cum eis fœdus pacis:

Act. 10.

*Ezech. 37.
26.*

Fœdus perpetuum erit mihi cum eis: Pōnam Sanctuarium meum in medio eorum in ſeculum: Ero eis in Deum, & ipſi mihi erunt in populum. Hæc Ezechiel de fœdere in aduentu Chriſti cum Eccleſia Catholica ſanciendo. Sic & Chriſtus:

*Matth. 28.
19. & 20.*

Ecce ego vobiscum ſum ad conſummationem vſque ſeculi. Item: Mittam vobis Paraclerum, qui vos docebit omnia. At enim ne nobis Iudæorum exemplo Eccleſiam ſingamus viſibilem, quæ perpetuo tenore hæc ſibi polliceatur, nihil ſolicita qualem iſſa ſe præbeat: vbiq̃e appoſita extat conditio: Si vocem meam audieritis, ſitis mihi populus, docueritis ea quæ ego præcipio vobis, ſi me amaueritis, & permanſeritis

In sermone meo. Alioqui, inquit Christus, nisi manseritis, non potestis esse mei discipuli. Spiritum autem Christi quo doceantur, ne errent, frustra iactare certum est eos, qui non sunt Christi discipuli. Ergo visibilis Ecclesiae Christianae prerogativa non in eo sita, ut ne falli aut errare non possit: sed quum sit Catholica, si qua pars labatur, eam altera erigit: Illa si aberret, hac in viam renocat. Hic etiam singula membra munere suo defunguntur, ubi duces insigniores Ecclesiam perditum ducunt. Addo etiam ex Catholicae elogio, singularum Ecclesiarum supercilium deprimi debere, ne sese ab erroris periculo immunes constituent. Haec enim aut illo siue polluto siue everso templo, non iam ut antiquitus desunt sacrificia: sed ex ruderibus disiectisque lapidibus alia rursus alio loco antehac mani construi possunt. Verebatur Paulus ne serpens ille subdolanus qui Euam deceperat, Corinthios à Christo & pristina castitate abduceret, si ab Evangelij puritate vel tantillum recederent. Quorsum si errare non poterant, illud ipsum metuebat? Idem Galatas obiurgat, quibus ob oculos Christus depictus fuerat, interque eos crucifixus, quod tam cito in aliud Evangelium transferrentur. Non modo igitur id contingere potest, sed superfluitibus Apostolis reipsa contigit. Quid quod Thessalonicenses

2. Corin.

11.3.

Gal. 1. & 3.

admonet, Antichristum filium illum perditionis in templo Dei, id est, Ecclesia, sedem occupaturum, ut omnia pessundaret, qui etiam ab illis temporibus mysterium iniquitatis operabatur. Ergo non in minutioribus quibusdam rebus, sed in negotio ipso salutis errare potest, quæ ipsam in medio sinu & visceribus admittat, & foueat perditionem. Age vero, ipsa nos quoque experientia doceat. Constat ubique vel Christus ipse vel Apostoli purissimum illud veritatis semen seminarunt, vigilantissimum dormientibus hominibus Satanam zizania & mendacium sparsisse, tantaque illud industria & diligentia stercorasse, & excoluisse, ut semen illud Domini plerisque locis suffocatum fuerit, usque adeo ut & agri & messis ei dominium tribueretur. Zelus Circumcisionis iam ab ipsis Apostolorum temporibus mixtura religionem Christianam adulteravit, ipso etiam Petro coniuuente. Paulus ita exinaniri crucem Christi docebat. Augustinus etiam nonnullis locis hæresim appellat. Inde contigit, ut Discipuli qui Circumcisioni addicti erant, quum bene multi Orientem versus & Austrum ad promulgandum Evangelium passim excurrerent, sic Ecclesias constituerunt, ut legis & gratiæ doctrinam permiscerent, umbram cum corpore coniungerent: ex quo fonte prodijt illa apud multos Baptismi simul & Circumcisionis in Ecclesiam initiatio. Neque vero infinitas hæreses persequor
diuer-

diuersis nominibus & schismate distinctas : sed profero labem in florentissimarum Ecclesiarum tum temporis corpore , quæ mirum in modum in dies accreuit . Rursus gentes , quas sibi Christus è paganismo asseruit , Ecclesia præsertim iam paulisper respirante , atque idcirco puritate , diligentia , zelo remissiore , quæ ex profundissima idololatriæ abyssso emergerent , inueteratam consuetudinem prorsus abijcere non poterant : Egregia templa suis idolis construxerant : Operæ precium se facturos censebant si ea sanctis & martyribus consecraret , suis capsis , sanctorum reliquias substituebant : Petri & Pauli aliorumque statuis , abiecto Ioue , Marte Iano , plurimum delectabantur : mortuis inferias , preces , sacrificia , luminaria quibus suis de more parentabāt , Platonicam de purgatorio sententiam secutæ , mutata tantum forma , humanitatis colendæ causa libenter retinebant . Ea pastores partim quod ex eodem paganismo emerfissent probabant : partim ne sub initia rudiores abalienarent , ferebant : ea sensim se abrogaturos , eadem ratione qua Paulus ceremonias legis & zelum cum humanitate coniunctum ad meliorem usum translaturum , sperantes . Quousque tandem successores , dum temere ab ijs pendēt qui præcesserant , nec expendunt quæ illos causa ad hæc ferenda permouisset , idem semper opus promouerunt , eique fundamento stramineo superstruxerunt , donec eoque progressa est quo videmus superstitio . Hinc igitur horum futilitas , isthinc humana pruden-

tia rē eo deduxit. Et qui spectabit quæ sit hominis
 natura, quantumq; valeat cōsuetudo vetus vel mi-
 nima probabilitatis specie mixta, vt eā vix immu-
 tari sustineat: facile concedet, eos qui mutationem
 tentant, præclarè secum actum existimare, si quod
 caput est obtineant, in ijs quæ minutiora censen-
 tur iuri cedentes: cuius rei exemplum nostra me-
 moria Ecclesiæ magno malo experti sumus. Ne-
 que enim attendimus, hæc leuiora tam accurata
 diligentia ab aduersario illo excoli, vt segnescente
 nostro in irrigandis veris plantis studio, hæc ab il-
 lis tandem suffocentur. Hac via vt plurimum
 errores Ecclesiæ Ethiopicas, Syriacas, Arme-
 niacas, Græcas, Russias, Schyticas peruasisse.
 Addo etiā Mahumeti cū suis dogmatibus ea ipsa
 via ingressum patuisse, qui iam Romano inclinante
 imperio, Iudæorum cum Christianis dissidijs
 fretus, Sergium quendam Nestorianæ hæresis
 monachum nactus, Alcoranum ea arte con-
 textuit, vt Nestoriani Christiani partim illius
 potentia adducti, partim quod idem de Christi
 persona secum constituere viderent, se tandem
 abripi passi sunt. Iudæi autem Messiam illum
 admiserunt partim Circumcisionis & ceremoniarum
 causa, quas illis intactas relinquebat, partim
 quod armis salutem polliceretur. Hac igitur ra-
 tione subingressæ sunt hæreses Ecclesiæ Christia-
 nas: Et quidem tanto in multis incremento, vt
 (quod ferè fit) bono in deterius vergente, ma-
 harum autem rerum continua semper accessione
 tandem

tandem ab hæresi ad infidelitatem sunt prolapsæ. Atqui illæ ipsæ Ecclesiæ ab Apostolis constitutæ fuerunt: Sacras scripturas admittunt, Christumque seruatorem agnoscunt (eas excipio, quibus cum Mahumeticæ impietati sunt addictæ, Ecclesiarum elogium perijt) Perpetuam retinent Episcoporum & Patriarcharum successiõnem, & in ministerio vocationem ordinariam. Multoquæ plures regiones occupant, quàm quæ Papam caput Ecclesiæ agnoscunt. Tam quæro à Romanæ Ecclesiæ præfectis, Ecclesiæ illæ in doctrina salutis aberrent an non? Erroris sat scio damnabunt: Quoniam Imagines ferre non possunt, nec panem adorant, viranque in sacramento speciem participant, presbyteri apud eos nubunt, purgatorium ignem nesciunt: Et vt paucis absoluaui, insignes istorum errores refugunt, ac imprimis à Papæ tyrannide abhorrent, qui tamen (si istos audias) præcipuus est fidei ad salutem necessarius articulus. Atqui inde conficitur ipsorum etiam confessione, Christianam visibilem Ecclesiam aduentu Christi eiusmodi privilegium non esse consequutam vt ab erroris periculo sit immunis, in ijs etiam quæ salutem spectant, quantumuis promissiones & fœdera, quorum meminimus, prætetadat. Sin illos errare negent quod ad salutem attinet: Romanam ipsam errare necesse erit, quæ iam tanto tempore communionem interdicit, & salutem quantum in se est abdicat tot nationes & populos,

qui

qui viam salutis insistant: Quin & istam ille merito excommunicatione feriunt, propter damnata, quibus corruptam esse iudicant, dogmata.

Romanam
Ecclesiam
exrasse.

Excipiunt, non illarum, sed Romanæ proprium fuisse privilegium, sedemque Petri inter Apostolos præcipui ea prerogativa donatam esse, ne errare possit. Nondum præsumptas istas prerogativas excutimus, quod erit proximo capite præstandum: Hoc tamen sequitur: Quandoquidem tanta vis inest sedibus; Hierusalem, quæ sedes Dei fuit appellata, errare non potuisse: Ecclesiam quoque Christi illic collectam eodem privilegio ornatam fuisse, in qua cum Christus docuit, tum quæ sunt salutis implevit: Nec minus eo nomine Antiochena Ecclesia in Romanam sese effereat, quæ prima est Petri sedes, & in qua primum Christianum nomen auditum legimus. At enim Hierusalem cruci Christi affixit: Palestina verò, Antiochia, vicinarumque regionum Christiani à via salutis absunt quam longissime: Hinc efficitur, Romam ab erroris periculo non liberari, nisi quidem quam venditant Petri sedem illis concedamus. Age vero ut Petrum errasse, & à Paulo reprehensum esse, taceamus: Respondeant, hanc prerogativam Papæ, an vero Romanæ Ecclesiæ à Petri sede donatam velint. Si Papæ dicant: Marcellinus gentium Idolis litavit, Liberius Arianis accensetur, ut Anastasius Acanianis. Porro abrogandis prædecessorum decretis imprimis delectantur: ut Nicolaus Ioannis 22.

Hierob. in
Catalogo.
Illustr. vi-
rorum.
Damasus
in Pontif.
Plauina in

Grego^{us}

Gregorius Pelagij, Innocentius Gregorij, in ijs etiam quæ ipsorum iudicio ad fidem pertinent. Syluester secundus, Ioannes decimus nonus, Gregorius septimus, vt illorum temporum historia testantur magis dediti fuerunt, atque ideo Simonis magi successione nobiles (qui & Romæ fuit) non Petri: Satanae discipuli, non Christi. Ioannes. 23. docuit, nullam ab hac vita aliam esse reliquam, quo nomine Constantiense concilium diabolum vocat incarnatum. Et alij non pauci numero abdicati fuerunt, conciliorum auctoritate, non hæreseos tantum, sed atheismi causa. Ioannes 8. fœmina & scortum deprehensa est sacrosanctæ sedis & conclusi senatus ludibrium. Imo & Mariæ virginis ad Brigidam oraculo plerisque fere omnes à Paparum numero inferis adiudicant. Cardinalis Ragusanus magno illo schismate contendebat, Papam in fide errare; Cusanus autem à fide etiam excidere posse. Quod & Parisiensis theologiæ facultas semper asseruit. Perspicuum est igitur, sedem illos ab errore, hæresi, infidelitate, minime vindicare: sed damnatiores reddere. Sin privilegium Romanæ Ecclesiæ concessum volunt: quæro, annon profiteantur generale Concilium Ecclesiam vniuersalem referre? Atqui Aug. generale Concilium ab altero emendari docet. Quod autem corrigi, vtiq; & peccare potest. Gregorius Nazianzenus cuius ætate multa coacta fuerunt synodi, sic iam Ecclesiam ambitione laborasse dicit, vt numquam felicem videret

vitis Pontificum.
Marianus Scotus
Volateranus
in Anthropol. Gratianus in decreto.
Cardinalis Benno & Petrus Premonstratensis in viuis.
Gregor. 7. & Sylu. 2.
Concilium Constantiense Sess. 7. & 21.
Theodorus à Niern. scriba Pontificis in li. Nemas vnionis tract. 4. & 7.
Cardinalis Cusanus lib. 2. c. 17. de Concor. Cacholie.
Magister Ioan. Parisiensis Ordinis Predicat. ca. 23.
Aug. ca. 3. & 16. de vnit. Ecclesiaz

derit exitum. Gerson & Panormitanus, laicum scripturas praferentem ab ijs aberranti concilio praferunt. Quid quod Nicenum illud alterum concilium Imagines tuetur, quas eodem tempore pessundant tum Constantinopolitanum tum Francofurtense. Ecce vero Carthaginense tertium, & aliud item Carthagine coactum, ipso Gregorio urgente, imperatore vero Mauricio, eum excommunicatione feriunt, & Antichristum proclamant, qui se vniuersalem Episcopum profiteretur. Quum tamen paruo post tempore Romanum, & Tridentinum nostra memoria, Romanum Episcopum vniuersalem pronunciant, eosque qui tale reculent agnoscere, excommunicationis poena damnent. Florentinum & Basiliense Papam in aliorum Episcoporum ordinem cogunt, multoque infra Ecclesiam deprimunt, quem Tridentinum nimis quam multo extollit, adeoque Deum terris praeficit. Quum & Pius ille Papa secundus, qui Constantiensi adhaeserat paulo post haereticos pronunciant, quotquot asserunt, a Papa ad concilia prouocari posse, id est, Concilia illa omnia oecumenica, & qui ijs assentiuntur. Hinc autem consequitur, aut duplicem esse (quod falsum est) veritatem, aut repugnantium inter se conciliorum alterutrum errasse, atque idcirco errare ab Ecclesia alienum non esse. Item aut Papam Antichristum esse oportet, aut Ecclesiam quae eum Antichristum pronunciant, qui vniuersalis titulum sibi arrogaret, grauissime lapsam esse. Item Papam Ecclesiae caput admittere, aut ad salutem

tem minime est necessarium, quod tamen decretum illud alatum Romanæ Ecclesiæ probatum pro articulo fidei reponit, Tridentinumque confirmat concilium: Aut quæ idem negarunt concilia, grauius in salutis causa impigisse: Nicensium videlicet œcumenicum, quod illum reliquis Patriarchis æquat, Sardicense, Carthaginense, & vniuersa totis sexcentis annis Ecclesiæ. Denique aduersarios fateri necesse est, aut suam Ecclesiam tanquam ad salutem necessarium admittere, quod cum salute pugnat: Aut Ecclesiæ antiquitate venerabilem tanto tempore ignorasse quæ ad salutem conducebant, imo propriam salutem in medio conciliorum cœtu expugnasse. Unde consequetur, Catholicam Ecclesiam in concilijs generalibus errare posse, atq; adeo Romanam ipsam, nihil prohibente Petri, quam prætendunt, sede. Adde etiam Romanam ab illa vetustiore disidere, ad cuius exemplar Ecclesiam nunc conformandam curamus. Quod si tum Papa tum Ecclesia Romana in ijs quæ sunt salutis errarunt: & visibilem Christianam Ecclesiam errare posse consequens erit, atque idcirco bona cum venia merito reformationem requiri. Sedenim ijs quibus est compertum qualia fuerint quæ nostræ memoria coacta fuerunt concilia, Romæ conclusa prius omnia quam indictus esset conuentus, iure quodam speciali rata haberi quacunque tandem aut disputationes aut probationes opponantur: Illuc, Roma, spiritum sanctum aut
potius

potius satanicum loculamentis conclusum deferri.
 Qui denique norint quibus præsidibus, differenti-
 bus, iudicibus res tota peragatur: les nonmodo
 non erit probandum eiusmodi cœtus labi & errare,
 sed mirum potius videbitur aliquid sine errore
 concludi posse.

Luc. 22.

Verumenim vero tot tantisque argumentis cō-
 stricti obijciunt, Christum orasse ne deficeret fides
 Petri: Atque inde statim concludunt, ab erroris
 periculo immunem esse Ecclesiam. Primum ob-
 seruetur agi de re maxime omnium seria: Controver-
 sūtur enim magno numero articuli, quorum causæ,
 quod ad fidem pertinere dicuntur, iam totos quin-
 quaginta annos flammis adiudicamur: qui tamen
 hoc unico fundamento nituntur. Hoc igitur so-
 lidum & indubitatum esse necesse est, nisi veli-
 mus salutis nostræ Doctore iniuriam inferre.
 Adde quod in eo etiam situm est Græcarum &
 Orientalium Ecclesiarum cum Romana dissidiū:
 hæc enim si aberrare non potest, illas quæ hæc
 oppugnant, graviter peccare consentaneum est.
 Atqui hæc quam longissime absunt: Rogavi Pe-
 tre, ne deficiat fides tua: Et quam inde eli-
 ciunt conclusio: Ecclesia papalis errare non
 potest. Pergamus. Dominus Iesus in Petri
 gratiam precatus: ter autem Petrus ab hæc
 precatione illum abnegavit, quum sua imbecilli-
 tate preterita, de precibus securus in seipsum re-
 cumberet: Atque inde accidit, ut qui se in con-
 discipulo esse crebat, reliquis omnibus periculosus
 impius.

impingeret. Ecclesia igitur Romana hanc potius
 textui conuenientiore conclusionem eliciat: Quem-
 admodum ille sibi ipsi fidens Christum abnegauit,
 alijs que omnibus deterius se gessit: sic idem huic
 ipsi Ecclesie contingere potuisse, cum citra erroris
 periculum se collocatam esse falsa persuasionem con-
 sideret. Ergo iam reliquum esset, ut illius exem-
 plum imitata, & ad gallicantum excitata, cum la-
 chrymis culpam agnosceret, atque deprecaretur.
 Tertio, si quia Petri nomine Christus rogauit,
 inde efficitur Ecclesiam ab ipso fundatam aberrare
 non posse: Eadem ratione consequetur, & ab alijs
 Ecclesijs constitutis labi nullo modo posse. Chri-
 stus enim cruci proximus tum pro Apostolis o-
 rat, tum pro ijs qui per ipsorum sermonem credi-
 turi erant, ut sint vnium cum patre & ipso, id est,
 inseparabili nexu cum vtroque coniuncti. At
 istis Romana Ecclesia tanquam hereticis com-
 munionem interdicit, speq; salutis omnino excludit.
 Aut igitur falsa est conclusio, Christus precatus est,
 ergo falli non potest: aut ad inuisibilem Ecclesiam
 hoc referendum est, cui non praeualebunt inferorū
 portae. Quarto Paulus hanc argutiam ignorauit,
 Romanos enim admonet, ne in Iudaeos efferantur,
 quod ut & reliquae gentes in eorum locum essent
 miscae. Nam naturales, inquit, rami excisi sunt
 per incredulitatem: Tu autem stas fide: Si autem
 illis non pepercit, vide ne & tibi non parcat, id est,
 caue ne tu incredulitate excidas. Illos ergo Pau-
 lus extra periculum non statuebat. Imò nec clerus

Hierony.
in
epistol. ad
Rusticum.

etiam Romanus ad Cypr. scribens, laudem quæ à Paulo Romana tribuebatur Ecclesie de fide illius per totum mundū euulgata, nisi eiusdem fidei hereditatem sartam tectam conseruet, sibi opprobrio fore. Nihilomagis Hieronymus, quum dicit: ab eo tempore quo Ecclesiam nō secus ac imperium peruasit auaritia, legem perijisse à sacerdotibus, & visionem à Prophetis. Nec maiore Romam fiducia turgidam reddunt reliqui patres, quū vt paulo post videbimus, & Babylonē illam, de qua in Apocal. & sedem illam Antichristi esse constituerunt. Consultius igitur facerent, si veterem suam glossam in hunc locū sequerentur: Sicut ego te orādo pro texine deficeres, sic tu infirmiores fratres exemplo tuæ pœnitentię conforta, ne de uenia desperent, intelligens per fratres indifferentes fideles. Denique præter eas quas protulimus rationes inter antecedentem propositionem, Christus pro Petro rogauit, & conclusionem, Ergo Romana non potest errare Ecclesia, quam multa probanda supersunt? Nimirum Petrum Apostolorum & Ecclesie caput fuisse: Romā aliquādo uenisse: Episcopi munus illic obijisse: Eam nominatim Ecclesiā fundasse: Prærogatiua ne errare posset ornatū fuisse: Eandem hereditario iure cathedræ affixisse, quæ vel Papis, vel Romane Ecclesie propria esset: quæ omnia clarissimam probationē requirunt, si quidem suam uelint conclusionem stare. Ad nostram igitur hac obiectione relicta, redeamus: Et ex præmissis ex sacra Scrip-

tura & autoritate & temporū omnium experientia,
 totam hęc disputationem concludamus. Dñs nos-
 ter Iesus Christus Ecclesię sacram scripturã reli-
 quit, vt nauticã in naui pixidulã, qua possit in sa-
 lutis portũ deduci, & in quã oculis coniectis à via
 deflectere non possit: in scopum enim eum perpetuo
 dirigit, quibuscunq; tandem ventis agitata: inde si
 oculos auertat, non magis ab errore sibi canere po-
 test, quã peritissimi quilibet naucleri aut proreta,
 si desit πικρὸδιον, nauis cursum vel vnica hora te-
 nere. Ecclesiis quę sermonem excipient, vim præ-
 sentem spiritus pollicetur: ijs verò quę nihili fece-
 rint, subtrahit, sua presentia eos indignos iudicans
 qui vocem ipsius audire dedignantur. Inde accidit
 vt omnibus & locis & tēporibus Ecclesia grauif-
 simè errauerit & deflexerit: Ea porrò alijs pericu-
 losius, quã confidētius sine ductu sermonis aliquid
 est ausa, sibiq; plura arrogauit, Ecclesia videlicet
 Romana. Quę si non augustioribus priuilegijs &
 promissis nititur quã Catholica visibilis Ecclesia,
 quin errare potuerit dubium esse nō potest: Id enim
 illi contigisse in salutis capitibus & præcipuis sui
 partibus, ipsorū confessione conclusum est. Sin spe-
 ciali priuilegio munita est, quale est quod profert de
 sede Petri: ne sic quidem ab erroris aut hæreseos
 periculo immunes esse probauimus. Verum vt pa-
 lam fiat, quam infirmum & nihili sit fundamen-
 tum, quo tanti ponderis articulum exadificare
 conantur: deinceps huius quo freti sunt priuilegiij
 tabulas ad examen reuocabimus.

PAPAM SIVE ROMANVM

EPISCOPVM NON ESSE

iure diuino Catholicæ visibilis

Ecclesiæ caput.

CAP. VII.

TRaditiones aduersariorum quas articulis fidei exæquant, si rogemus, quum Scripturas sacras prætexere non possint, quo fundamento nitantur: Ecclesiæ statuta esse respondent. Hic si pugnam instruamus, quod Ecclesiæ ad Dei voluntatem sermone expressum sese componere debeat, à quo tamen eiusmodi dogmata quam longissimè absint: Ecclesiam regerunt in ijs quæ ad salutem faciunt, errare non posse. Tum si rursus repetita temporū memoria probamus, à vero Dei cultu ad sua figmenta defecisse, atque nefanda idololatria sese contaminasse: excipiunt, Ecclesiā Romanam priuilegio speciali, ne errare possit, eo nomine donatā esse, quod Petri sit sedes, qui caput est Apostolorum, atque adeo totius Ecclesiæ. Ea fit ratio, vt omnia quæ controuertuntur capita, in hanc ferè quæstionem recidant: Vtrum vel Episcopus, vel ipsa sedes Romana (nondum enim hoc illis est definitum) totius sit Ecclesiæ caput. Hac enim fiducia Papa ius sibi vendicauit immutandæ in Sacramentis Christi institutionis, & pro temporum ratione Scripturæ interpretationis, condendorum fidei articulorum, detrahendæ veteri testamēto & Paulinis epistolis authoritati, nempe quod sit Christi vicarius, & Petri successor. Ergo

ipso

In Concil.
Constan.
Decisiones
Roræ.

ipforum iudicio maximi est ad salutem momenti hic articulus, quo tam multi alij ad salutem necessarij nitantur. Hac eadem prerogatiua fretus iurisdictione in Ecclesias Orientales vsurpauit, quas excommunicatione damnatas prædam Turcarum immanitati obiecit, quod quale se gerebat agnoscere recusaret: Denique eo vsque prouecta est audacia, vt regem se regum pronunciat, imperia suo arbitratu constitueret, regna diripienda proponeret, subditos à fide & Sacramento principibus dato absolueret. Hic igitur articulus non omnium tantum & singulorum Christianorum salutem respicit, vnionis tantopore nobis commendata causa, sed πολυθεϊα etiam, & eam qua magistratibus debetur obedientiam, atque adeo vniuersam vitæ humanæ ratione. Iam verò palam est, tum Christum tum Apostolos fidei capita doctrinamq; de Sacramentis & qua magistratibus debetur obedientia, verbis desertis varijsque locis repetitam tradidisse. Hic igitur articulus qui nouos nobis fidei articulos parit, sacramenta inuertit, Reges in folio collocat & deturbat, cælum cum terris vnus hominis libidini subiiciuntur, perspicue quoque in scripturis proponi debet. Sin diseris verbis non exprimitur, alterutrum sequi necesse est, vel Dominum ipsum & Apostolos vt cælum terræ miscerent ex professo nos illi celasse, quod sine blasphemia dici non potest: aut falsum omnino esse, atque idcirco quidquid superstructum huic fundamento iungitur, penitus corruere. Ergo singulos quibus

sua salutis curæ est; adiuro, vt huius articuli theses accuratissime expendant. Etenim si hoc vnicū papisticæ doctrinæ fundamentum Christo nõ nititur, aliud à Christo fundamentum Papæ in Ecclesia posuisse consequetur; repugnante Apostolo: Atque idcirco ne eorum quidẽ numero reponi debere, qui Christo fundamento superædificarint lignum, fœnum & lapides: sed Antichristum potius, qui lapidis illius angularis & vnicui totius Ecclesiæ fundamenti locum inuasit.

Christū filium illum Dei caput esse vnicū Ecclesiæ profiteamur. Petrū aduersarij malunt in successoribus: siue propter Petri cathedrā, Papam cū Ecclesia Romana. Nos vero qui corpus in scripturis inuenerimus, nõ est q̄ aliunde caput educamus.

Eph. i. 23. &
4. 16. & 5.
23.
Col. i. 18.

Asserit Paulus, Christū esse caput Ecclesiæ, hanc autē illius cõplementū, quæ omnia implet in omnibus. Item, Christū esse caput Ecclesiæ, vt & virū caput vxoris, qui & salutē det corpori.

Rom. 12. 5.

Item, Multos in Christo vnum corpus esse, singulatim autē alios aliorū membra. Ergo nostra illa thesis ita est perspicua, vt eam negare sit nefas. Itaq; Christū caput esse Ecclesiæ concedūt: sed adiungunt, vicariū caput necessariū esse, ad totius corporis regimen. Hoc autē Petrū esse in successoribus, quem distinctionis causa ministeriale caput dictū at. Hoc illud est, quod disertis scripturæ verbis probare necesse habent: Plane enim negamus.

Atq; in hac
verba Reg-
num meū.

Primum, regnū hic nobis terrenū fingere prorsus alienum est. Suum enim regnū Christus de hoc

mundo non esse docet. Iam verò vt regis, sic nec proregis etiã ex mundo erit. Vicaria igitur ista potestas neq; est mundana, nec huius seculi, nec potest ad imperia terrena extendi, nec Episcopus Romanus eo nomine in tēporalibus & spiritualibus (vt loquuntur) monarchiam sibi vindicare poterit: sed quale est regnum Christi spirituale, nimirū in gubernandis priorū animabus, quas verbo pascit, sicut. Deniq; vt docet Paulus: Pax, iustitia, & gaudiū in Spir. sanct. Sic spirituale esse oportet semorum ministeriū, quod in verbo sitū est, & ea quæ diximus effecta profert. Multo minus terrenū regem nobis fingere debemus. Christus enim filius est ille Dei æternus, qui quidē implet omnia, presentissimāq; spiritus sui virtute rebus omnib⁹ adest, eritq; ad cōsummationē vsq; seculi in medio eorū qui in nomen ipsius cōsentiunt. Quorsum igitur ex principū more proreges ad moderāda populi sui corda? Spiritus enim hæc sunt effecta, qui quidē in verbo eam explicat efficaciam quā sibi nemo mortalium quantus quantus sit, vel sanctitatis nomine eximius, sibi arrogare potest. Illis autem si mirum videatur, Deum, vt pote Deum, Ecclesiam (quod se futurum promisit) spiritu suo regere: iam mirari desinant, nos crassam illam & corpoream in missa, quam Dñs non instituit, presentiam negare.

Ah hæc nō agitur de eiusmodi regno, in quo vices principis solus quispiã tueri possit: sed de prædicādo per vniuersum orbem Euāgelio, de reconciliandis cum Deo per verbū totius mundi populis: & vt

vno verbo absoluã, de Euangelij ministerio, quod in verbi & sacramentorũ quouis loco administratione situm est. Hoc verò nemo hominũ solus præstare potest: Sed is demũ, qui ipse sermo est & vnicum sacrificium: quia vnitam habet cum humanitate Deitatem, infinitamque potentiam. In hunc igitur solum competit, vt sit episcoporum Episcopus, Pastor pastorum, summusque sacerdos: nec quisquam potest aut ministeriale caput esse, aut vicarias partes in istis muneribus obeundis, obire: sed quisque, siue pastor, siue Episcopus, in suo grege Christum refert, dum suum munus exequitur: nec Episcopum Romanum superiorem agnoscit, quã admodum à Cardinali Cusano Constantiensis consilij temporibus disputatum fuit.

1. Pet. 2. 15.

Enimverò quod Mosem & Aaronem proferunt, quorũ alter politicis, alter sacris rebus præfuerit, quum tamen Dominus Israëlítico populo adesset, perperam in suas partes trahunt. Nam vt Dei expressum mandatum taceam, tum quod ad ipsos attinet, tum ad Aaronis in Dei cultu posteros, accedebat, quod exiguerant totius ditionis termini. In vnica autem ditione sola Hierosolyma, in illoque oppido templum vnicum, in quo sacrificia offerri fas esset, vt solus tum gubernator, tum sacerdos summus sufficere possent: Quum exhibitio Messia, vniuersus orbis sit templum vnum, populi omnes grex vnus, quem verbo Dei pasci sit necesse, quod nemo hominum sibi arrogare potest. Nec eo sane animo hæc à me dicuntur,

vt

ut Papam negem ea ambitione laborare, cui sa-
 tianda vniuersus orbis non sufficiat: quis enim
 tot historiarum veritati reclaimer? Sed hoc demum
 affirmare ausim, ex illo ordine neminem esse, qui
 diadema non sit abiecturus, ac lubens, si vel mi-
 nima diocesis esset assidua prädicatione verbi do-
 cenda. Institutum igitur illorum nihil admodum
 iuuat hæc exceptio: nisi forte Iudaismum sapiant,
 aut mundum vno oppido concludere, Christi que
 mortem, que vniuersum orbem spectet, inanem
 reddere velint. At nos obiter ex illis exëplis colli-
 gimus: Quum vt ipsi volunt, Moses in politiam,
 Aaron in Dei cultum præfecturam obtinerent:
 Papam alterutro saltem contentum esse debere,
 nec alterum inuadendo, regibus & principibus
 præiudicare. Quod si regerant, se satis idoneos, qui
 legatorum Christi vniuersalium toto orbe vices ge-
 rant, vt ne eos ad præiudicium, qua nusquam
 erit: quæro tantumne ex spiritu Christi, an suo,
 sibi assumere velint. Si ex suo, spiritum esse oportet
 Principis huius mundi, non qui regat sed regnis
 inhiat. Si Christi, dicant rursus posco, vt (quod
 Christus promisit) agnoscant, hunc spiritum in
 sermone vitæ per suos ministros promulgato effi-
 cacem esse: vnde cõsequitur, quemque in suo mini-
 stero Episcopum & Pastorem visibiliter Chri-
 stum referre: Aut nobis ex scripturis probent, sic
 Christum sui spiritus fontem pectori Papæ con-
 clusisse, vt iam aliunde frustra petatur aut ex-
 pectatur. In summa, regnum Christi in eo situm

est, quod suos gubernat, efficacitatem verbo & sacramentis ex spiritu suo concedens. Ministerium porro Euangelij in hac verbi & sacramentorum administratione situm est. Nullius autem est hominis, largiendi aut infundendi spiritus vim sibi arrogare: quandoquidem à solo est patre & filio. Christus igitur solus Deus & homo caput est essenziale Ecclesie. Iam nec predicando Euangelio, aut in vniuerso orbe obeundo ministerio, nemo hominum par esse potest: Nec caput igitur ministeriale totius Ecclesie quisquam esse potest: sed in sua quisque prefectura pastor & minister, sub pastorum pastore, Domino nostro Iesu Christo.

Age verò expendamus quod aduersarij dicunt, Petrum ministeriale caput Ecclesie fuisse. Quod si verum est, illud ipsum à Christo habuisse fateantur oportet: Neque enim aut aduersus aut absque illius auctoritate tantam dignitatem presumpsisset. Iam vero si Christus eiusmodi gradum constituit, & Ecclesie vsque adeo necessarium, vt istidistant, Petrum hoc munus obijisse facile concedent: Alioquin Ecclesiam & aeterna pessundisset. Hunc ergo si nec Christus instituit, nec Petrus obijit, reliquum erit, vt nullum supersit Ecclesie ministeriale caput.

Quod ad prius illud attinet, vniuersum Euangelium humilitatem nos docet: vt infantibus similes, & spiritu pauperes simus: cuius se Christus Apostolis exemplar prebet, Apostolos autem orbi vniuerso exhiberi iubet. Ego, inquit,

Math. 18. 3.
& ibi gl'of.
Mat. 20. 15
Luc. 22.

quit, sum magister vester: Ego tamen v^t
 ministrem vobis, adsum medius. Quum autem
 inter Apostolos semel atque iterum de primatu
 contentio suborta esset, his verbis litem diremit:

vbi Chris.
 & Orig.
 Math. 22. 28
 Luc. 22. 25.

Qui vestrum est primus, aut maximus, sit
 omnium seruus: & discite ex me, non, ait
 Aug. mundum fabricare, non in ipso mun-
 do miracula facere, &c. sed, quoniam mitis
 sum & humilis corde. Quod ad Petrum at-
 tinet, ne ex vocatione primus haberi posset, ab
 Andrea fratre suo ad Christum adducitur: Bini
 ad prædicandum euangelium tanquam collegæ ab-
 legantur: quod eminentiam omnem excludit. Vbi

Math. 10.
 Aug. serm.
 10. de verbo
 Domini.

Christus 12. illis thronos pollicetur, ad iudican-
 das 12. tribus Israël, nullum tamen Petro, cui
 ut præses insideat, erigit. In celebri illa trium-
 phantis Ecclesiæ apud Ioannem descriptione, duo-
 decim fundamenta ciuitatis illius constituuntur,
 in iisque nomina duodecim Apostolorum Agni:
 Nullo autem loco Petrus vt angularis lapis col-
 locatur. Denique vbi Spiritum sanctum, li-
 gandi & soluendi potestatem, mandatum per vni-
 uersum orbem prædicandi accipiunt: vbi Spiri-
 tus sanctus in eos immittitur, tum in vnum
 omnes ordinem coguntur, nec vlla alij in alios
 prærogatiua donantur. his igitur locis, qui-
 bus si quis esset primatus doceri debuisset, ne
 vestigium quidem adhuc vllum primatus ap-
 pareret.

Luc. 12. 30.

Math. 19. 28.

Aduers^o hæc quæ primatū negat atq; etiā subuer-

tunt loca, hæc nobis ad Petrum Christi verba ob-
 Math. 16. *trudunt, Tu es Petrus, & super hanc petram*
ædificabo Ecclesiam meam, & portæ infer-
rorum non præualebunt aduersus eam. Ex
hoc porrò loco aduersarij hanc thesin eliciunt: Ec-
clesia super Petrum fundata est. Nos hanc
longe diuersam: Ecclesia Christo vt lapidi in-
nititur, nominisque ipsius confessioni. Quod
dicunt, ex eo probare sibi videntur, quod dicitur,
Tu es Petrus. Nostram thesin ex his verbis
confirmamus: super hanc petram, & non su-
per te Petrum. Ac cerie quam apertissime
Dominus Petrum à petra distinxit, hoc est, Si-
monem Petrum à firmissima illa rupe cui super-
ædificata est Ecclesia, mutato tum nomine, tum
persona, quod contextus arguit Dominum factu-
rum non fuisse, si locus ad Petrum, non autem ad
Petri confessionem referri debuisset. Iam vero
inducunt pij, vt rum sit magis fidei ἀνολόγων, aut
Ecclesie salutare, Petròne Ecclesia, an Christo
imitatur: Filio, inquam, Dei viui, quem con-
fessus est Petrus: An Petro, qui paulo post eun-
dem Dei filium misere abnegauit: Illo qui satanam
debellauit: an isto, quem eodem capite satanam
 Math. 16. *Christus vocauit: Eòne, qui lapis est ille angu-*
 Marc. 8. 33. *laris: an isto, qui Christo fuit scandalum & lapis*
 1. Cor. 3. *offensionis. Nemo, inquit Paulus, aliud ab eo*
 1. Pet. 2. *quod posui fundamentum ponere potest,*
quod est Christus. Vos, inquit Petrus, viui
lapides estis, lapidi angulari superstructi, cui
 qui

qui credit, non pudeſiet, id eſt, Chriſto, qui viuus eſt Eccleſiæ ſuæ lapis & fundamentū. Perſpicuū eſt igitur, eo loco Chriſtum ſuper ſeipſum ædificare, non ſuper Simonem Petrum: Super fidei confeſſionem, non autem Petri fidem, quam paulo momento concuſſam legimus. Et certe Ioannes hanc hiſtoriam enarrans, Petri confeſſioni inhaeret. Ne tamen populo imponant ſub antiquitatis larna: Age expendamus quid in huius loci explicatione veteres doctores docuerint.

Chriſoſt. in Math. Super hanc Petram, id eſt, Hom. 55.
inquit, ſuper hanc fidem huius confeſſionis.

Item: Statuit pedes noſtros ſuper petram, In Pf. 32. &
ſctm. 11. de
Pentec.

id eſt, ſuper fidem. Fides enim in Chriſtum iure dicitur petra, quæ frangi non poteſt.

Idcirco quum Petrus eam expoſuiſſet & dixiſſet, Tu es Chriſtus filius Dei viui: Ipſe ſubiunxit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Prodeat

& Ambroſ. Is autem Chriſtus, inquit, dixit Ambroſ. 12
epiſt. ad
Eph. c. 2.
Petro: Et ſuper hanc petram &c. ſuper petram, hoc eſt, ſuper confeſſionem fidei Catholiciæ ſtabiliuntur fideles in vitam æternam.

Quid Auguſtinus? Hunc ait cognouit

Petrus dicens: Tu es Chriſtus filius Dei viui. Agnouit montem, & aſcendit in montem: Teſtimonium dixit veritati, & dilectus eſt à veritate: ſupra petram fundatus eſt Petrus, vt mortem ſuſciperet, illum amando, quem ter negauerat timendo. Item.

Quando

Quando

Cont. Iu-
dæos Paganos
& Arianoſ.

In Ioan.
tract. 124.

Tract. 10

Quando Petro dictum est: Tibi dabo claves &c. Vniuersam significabat Ecclesiam, quæ in hoc seculo diuersis tentationibus concussa nõ cadit, quoniam fundata est super petram, vnde & Petrus nomẽ habet. Nõ enim à Petro petra, sed Petrus à petra: sicut nõ Christus à Christiano, sed Christianus à Christo vocatur. Ideo quippe ait Dominus: super hanc petram &c. quia dixerat Petrus: Tu es Christus &c. super hanc ergo, inquit, petram, quam confessus es, ædificabo &c. Petra erat Christus, super quod fundamentum ipse ædificatus est Petrus. Nam nemo potest ponere aliud fundamentum, quam id quod positum est, Christus. *Idem in epist. Ioan.* Quid est, Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam? super hanc fidem, super id quod dictum est: Tu es Christus filius Dei viui: super hanc petram, inquit, fundabo Ecclesiam meam. *Idem de verbis Dñi ferm. 60.* Tu es ergo, inquit, Petrus, & super hanc petram, quã confessus es, super hanc petram quã cognouisti dicens, Tu es Christus &c. ædificabo Ecclesiam meã: super me ædificabo te, non me super te. Nam volentes homines, super homines ædificare, dicebant: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ: Ipse est Petrus. Sed alij qui nolebant ædificari super Petrum, sed super petram, dicebant: Ego autem sum

sum Christi &c. *En tibi Aug. interpretationem passim repetitam tum libris de Ciuit. Dei, tum alibi quoties hic locus excutitur.*

Concinit & Hieron. in hunc locum. Per petram intelligimus Christum, quem Petrus confessus est. Nam si capiamus Petrum pro petra fundamentali: æque essent & cæteri Apostoli, sicut legimus in Apoc. Ioan. &c. *Atque ea est Cardinalis Cusani sententia in Lib. de Catholica concordia, quem Concilio Constantiensi obtulit, quemque iure Canonico confirmatum aduersus Papam oppugnantem tutatus est.*

Quid vero Bernardus? In cœlis est petra. In illa firmitas atq; securitas est. Et reuera, vbi tuta firmaque infirmis requies & securitas, nisi in vulneribus seruatoris? Fremit mundus, premit corpus, diabolus insidiatur, non cado, fundatus enim sum super firmam petram &c. *Saltem vulgarem suam glossam legant: Sic enim habet, Tu es Petrus, nimirum à me petra: ita tamen vt mihi retineam ego fundamenti dignitatem. Et glossa communis: Super hanc petram, id est, super Christum, in quem credis. Ergo ex veterum interpretatione tanta lux affertur, vt iam in hunc lapidem impingere nemo possit. Quod si excipiant aduersarij, Ex patribus nonnullos suam esse interpretationem secutos, ac nominatim nonnullo loco Augustinum. Respondeo: Si loca expendantur,*
palam

Glos. inter
lin. in
Math. 16

Exod. versu

Aug. lib. re.
tract. 2.

Poëtica est
loquutio.

August. ad
Galic. 2.

spirit. 1010

ad 1010

1010. 1010

*palam futurum, tum id illi excidisse, cum obiter
& quasi aliud agens hac attingeret. Augustinus
quidem certè hæc à se dicta retractat his verbis:
Dixi quodam loco de Apostolo Petro,
quod in illo tanquam in petra ædificata sit
Ecclesia: sed scio me postea sæpissime sic
exposuisse, quod à Domino dictum est, Tu
es Petrus, &c. vt super hunc intelligeretur,
quem confessus est Petrus dicens: Tu es
Christus filius &c. Ac si Petrus ab hac petra
appellatus personam Ecclesiæ figuraret, quæ
super hanc petram ædificatur. Fefellit me
hymnus quidam Ambrosij, in quo dicit, ad
Calli cantum petram genuisse. Non enim
dictum est illi, Tu es petra, sed tu es Petrus.
Petra autem erat Christus, quem confes-
sus est Simon. Et verò tantum abest, vt Pe-
trum Ecclesiæ fundamenti loco habeat, vt alio
loco Iacobum, Petrum, & Ioannem Ecclesiæ
columnas videri, non tamen reipsa esse, dicat. Et
Hieronymus, Apostolos quidem ac nominatim
Petrum, Ioannem & Iacobum columnas esse
Ecclesiæ: Verum idem illis competere, quotquot
fide de satana victoriam reportant. Sedenim con-
fugiunt ad toties recantatam suam illã distinctio-
nem, Nempe, Christum haud dubie esse funda-
mentum Ecclesiæ essenziale, Petrum tamen nihi-
lominus ministeriale esse: Sic nimirum ob mini-
sterium appellari. Verum hic querimus, quis sue
scripturæ sue Patrum locus hoc illis distauerit.*
Quid

Quid an non confecimus, nullum, quod in idem
 recidit, esse ministeriale caput? Attamen respon-
 deant: Petri sive aliud ab Apostolatu munus susti-
 nuerit? Si aliud velint, quam verum sit quod di-
 cunt probari, & in quo situm fuerit explicari pe-
 titum. Si negent, inde conficitur, reliquos Apo-
 stolos ministerialia cum ipso fundamēta fuisse, nec
 ipsi superstructa, vt nec eas quas exædificarunt
 Ecclesias. quod & Hieronymus scribit in episto.
 ad Galat. c. 2. Et sane Paulus ad Ephes. docet, Ephes. 2. 20.
 pios superstructos esse super fundamentum Apo-
 stolorum & Prophetarum, cuius unius angularis
 lapis sit ipse Iesus Christus, & à se prædicatum Rom. 15. 19
 Euangelium proficitur multis locis, vbi non esset
 nominatus Christus, vt ne super alienum funda-
 mentum ædificaret. Ioannes etiam ciuitatis illius
 duodecim fundamenta constituit, in quibus scripta
 essent duodecim nomina Apostolorum agni. Quis
 autem inde effici non videat, omnes ex æquo A-
 postolos fundamenta esse Ecclesie? Addo etiam
 & Paulum, qui Petri ministerio non superstruxe-
 rit, vel absque fundamento ædificasse, vel falso
 Petrum fundamentum illud constitui? Pergo
 etiam, & quero, An non ministerium illud in æ-
 dificanda prædicatione Euangelij Ecclesia situm
 sit? Si ita est, Apostoli omnes qui salutis in Christo
 præcones fuerunt, huius architecti habendi sunt:
 Et quotquot huic fundamento lapidiq̄e viuo
 superædificant, fidi sunt operarij. Si vero archi-
 tectos omnes esse asserant, Petrum ineptè funda-

mentum esse volunt: quum vnus & idem architectus & fundamentum esse nullo modo possit.

Sequitur eodem loco: Tibi dabo clauēs regni cœlorū: Quodcunq; ligaueris, &c. Ex hoc iterum loco contrarias theses elicimus. Hanc illi: Christus soli Petro dat clauēs regni cœlorū, & ex consequenti Romanis Episcopis, tanquā Petri successoribus. Nos longè secus statimus: Christus sub Petri nomine clauēs omnibus pollicetur, quas omnibus dedit Apostolis, ijsque omnibus qui legitime essent Euāgelij munere defuncturi. Si quæ sit clauis natura: quid ligare, & soluere, tenebimus: ab vtra harum propositionum stet veritas, facile erit iudicare. Christus suum illud vā in legis interpretes intonat, qui susceperunt clauem cognitionis, ipsi non introirent, sed eos qui introire cuperent prohiberent. Istis autem doctoribus proculdubio docēdi verbum Dei munus incumbēbat. Clauēs igitur nihil aliud sunt, quā prœdicandi regni cœlorum prouincia, cuius portæ, prœdicatione Euāgelij recludantur. Ligandi autem & soluendi voces Ioannes explicat, retinendi aut remittendi peccata verbis: quod nulla sit alia ratio quā vbi docetur remissio peccatorū, quæ Dei beneficio palam exposita prostat ijs omnibus, qui credituri sunt Euāgelio. Clauēs igitur sunt verbi prœdicatio: Ligare & soluere, verbi huius effectus, quod nonnullis in salutem, alijs in condemnationē cedit grauiorem.

2. Cor. 5. 18. Quia de causa Paulus suum ministerium modo re-

con-

*conciliationis, modo vindicta in incredulos esse te-
 statur: Eadē ratione qua multis ante seculis Isaias* Isaias 67
*annum beneuolentiæ & diem ultionis fore commi-
 nabatur. Tam vero ministerium illud obire ubiq;
 & apud omnes nemo homo potest. Nec igitur has
 clauēs solus aliquis habere potest, neque hanc ligā-
 di & soluendi prouinciam, quæ Christo manifesta-
 to in omnes mundi partes pertinet. Cur ergo, in-
 quunt, nominatim Petro dictum est, Tibi dabo?
 Christus omnes interrogauerat: Quem me esse
 existimatis? Hic verò omnium nomine responderat:
 Tu es Christus ille &c. In Petro itaque pro-
 mittit omnibus clauium potestatem: quod rursus
 nominatim exprimit cap. 18. omnibusque post re-
 surrectionem Apostolis ex æquo, nulloque adhi-
 bito discrimine, tradit his verbis: Accipite Spiri-
 tum sanctum, si quorum remiseritis peccata,
 remittuntur eis. Quod igitur promissum fuerat
 his verbis, Tibi dabo, non autem, Tibi do, quæ
 futurum tempus denotant, omnibus in vniversum
 confertur, quemadmodum & omnibus in Petri
 persona promissum fuerat. Denique si (quod Gre-
 gorius ille asserit) Petrus non ante resipiscentiam
 caput Apostolorum esse cepit: frustra sese tor-
 quent, dum ex hoc loco traditam illi potestatem
 probare conantur. Quam si promissam hoc loco
 clauium nomine excipiant: Ex ipsa clauium tra-
 ditione, quæ post Petri resipiscentiam omnibus ex
 æquo facta est, & omnibus ex æquo promissam
 fuisse concludimus. Neque verò hac à nobis eo
Matth. 18.
Ioan. 20.*

dicuntur, ut vel tantillum Petri auctoritatem deterramus, cuius incomparabilem zelum, & in Dei filio consuetudo alacritatem agnoscimus: Sed ut Papa illiusque assentatorum imposuras retegamus, qui clauem scientiæ qua Petrus donatus fuit, in clauem potentie transformarunt: Et prædicationis Euangelicæ loca tyrannidem in reges & populos inuexerunt: Regnum demique cælorum terrena monarchia commutarunt: quo quidem nihil est Apostolica doctrina magis contrarium, & ex diametro repugnans. Est autem hac in re nobis miracum Apostolis consensio.

De simplic.
Prælat.

In Mat. 16.

Cyprianus, Hoc etiam (ait) utique cæteri Apostoli quod fuit Petrus pari cōsortio præditi honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur ut Ecclesia Christi vna monstretur &c. Hieronymus autem in hunc versum, Et tibi dabo claves, Hunc locū quidā presbyteri & Episcopi non intelligentes aliquid sumunt de supercilio Phariseorum, ut damnare innoxios, vel soluere se putent noxios, quum apud Deum non sententiæ sacerdotum sed reorum vita quæretur. Verum ligare & soluere nihil aliud est, quam per verbum Dei declarare sententiam Dei. Ent tibi igitur si Hieronymo Romanæ Ecclesiæ presbytero credimus, in papa pro Cepha Caipham. Item: Habent quidem eandē iudiciariā potestatem alij Apostoli quibus post resurrectionem ait: Accipite Spir. san. quorū remiseritis

seritis &c. Habet etiam omnis Ecclesia in presbyteris & Episcopis: sed ideo Petrus eam specialiter accepit, ut omnes intelligant quod quicumque ab unitate fidei se separauerit, nec a peccatis absolui nec caelum ingredi potest, *Unitatis fidei meminit, non autem aut Petri aut Episcopi Romani.* Item: Idiuris & officij habent euangelici sacerdotes, quod olim sub lege habebant legales in curandis leprosis. Hi ergo peccata dimittunt vel retinent, dum dimissa a Deo vel retenta iudicant & ostendunt. *Nunc Aug. audiamus.* Claves sunt discernendi scientia & potentia, qua dignos recipere & indignos excludere debet sacerdos a regno Dei. *Item:* Quauis videatur Dominus hanc potestatem ligandi & soluendi uni Petro dedisse, tamen proculdubio agnoscendum est, eandem dedisse Dominum caeteris Apostolis: quod & ipse testatur post mortis suae & resurrectionis triumphum his verbis: Accipite Spir. san. Quibuscumque &c. Hoc idem etiam Ecclesiae officium committitur Episcopis & Presbyteris, &c. *Item:* Si in Petro non esset Ecclesiae mysterium, non ei diceret Dominus, tibi dabo claves. si enim hoc Petro dictum est, non habet Ecclesia: si autem Ecclesia habet, Petrus quando claves accepit, Ecclesiam totam designauit. *Item dicitur Petro,* Tibi dabo claves, quasi ligandi & soluendi solus accepit potestatem, quam & illud unus pro omni-

Aug. in To.
ho. ii. 50.
124.

bus dixerit, & hoc quum omnibus tanquã personã gerens ipsius vnitatis acceperit, ideo vnus pro omnibus, quia vnitas est pro omnibus. *Quamobrem vsuatam loquendi formulam*

Ang. c. 18. l. 1.
de doct.
Christ. & c.
passim vbi-
que.

In ferm. de
Natiuit.

Aug. vsurpat: In persona Petri clauis omnibus fuisse promissas, & in omni Apostolorum persona omnibus ex æquo ministris Ecclesiæ. *Leo Romanus & ipse Episcopus quũ aduersus Constantinopolitanos Episcopos hæc agitaretur quæstio, non aliter loquutus est, quamuis alioqui in ipsius operibus nõ pauca appareant ambitionis lineamenta. Hæc, inquit, clauium potestas ad omnes etiã Apostolos & Ecclesiæ præfules est translata: Quod autẽ sigillatim Petro sit cõmendata, ideo factum est, quod Petri exemplum vniuersis Ecclesiæ pastoribus fuit propositum. Itaque vbicunque secundũ Petri æquitatem sit iudicium, ibi Petri priuilegium inuenitur: Contra vero vbi Petri æquitas non reperitur, ibi potestas illa locum non habet. Ergo nulla adhuc à nobis potestatis clavis, sed tãtum scientiæ reperta est, Euangely videlicet ministerium, quod cum sit cõmune ministris omnibus, ei quoque clauis cõiunctas esse necesse est. Quod & apud Gratianum in decreto repetitum inuenias, Petro non esse maiorem quam reliquis Apostolis potestatem attributam. Et in decretalibus apud præcipuos Doctores, ligandi & soluendi authoritatem in qua fundata est Ecclesiæ iurisdictio, immediatẽ à Christo, non mediatẽ à*

Gratian. in
Decr. dist. 12.
in notio. 24.
q. 1. loquitur
Ioan. in c. 1.
derentunciat
tionibus lib.
6. de pccnis
dist. 1. Ver-
bã cõ finali.

Petro

Petro aut successoribus ipsius dimanare. Quod & Cusan. Cardin. Constanciensis concilij seculo aduersus eos disputauit, qui clauem illam potestatis, quæ sibi Papa vendicat, allegabant. Sed tamen pergamus. Ligandi & soluendi potestatis apertum in suo poenitentia Sacramento consituunt, ubi sacrificulus satisfactiones demadant, quibus qui defuncti sunt, eos demum absoluit. Agedum respondeant, Deusne peccata remittat, an sacerdos dum absoluit. Deus, inquit, is est qui remittit: sacerdos, qui in verbo significat: quod quarto suo lib. Magister ille sententiarum multis ex patribus desumptis locis probat. Iuxta illud Chrysost. Non enim sacerdos, sed neque Angelus aut Archangelus operari potest aliquid in ijs quæ dantur à Deo. Ac sanè indubitatum est Christianæ religionis axioma quod illo loco dicitur, alium à Christo neminem tollere peccatum, qui quidem agnus est ille Dei qui tollit peccata mundi. Ergo si Deus is est qui ligat & soluit, sacerdos autem ligatos & solutos declarat: quanam obsecro potestas est Papæ reliqua, cui neutrum horum competit? An non retinenda est Marsilij Patauini conclusio: Non maiorem esse potestatem Papæ, in remittenda vel poena vel culpa, quàm gregarij cuiuslibet presbyteri. Rursus si Deus potestatem, ut ait Ambr. exercet, Presbyter autem scientiam clauibus discretionis in obeundo munere utitur: Quid superest Papæ reliquum, nisi ut Dei potestatem inuadere tentet? Quæ porro clauis superest, cū nullum munus obeat, nisi

Car. Cus. li.
de concor.
Cath. 2. c. 13

In illud Io.
20. Quibus
cumq; remi-
seris.

Mag sent. li.
4. tit. 18. c.
4. ex Amb.
Aug. Chry.

Mag Ioan.
Parisi. in lib.
de potesta.
regni & pa-
pali.
Mar. c. 6. li.
2. & c. 15.
Maggiore. l.
eadem c. 8.

clavis iustitiæ? Ergo vt huius ex Mathæo loci
 interpretationem ex verborum proprietate, scrip-
 turarum collatione, fidei analogia, veterum sen-
 tentia, canonum denique ipsius Romanæ Ecclesiæ
 præscriptis concludamus: Iesus Christus petra est
 siue rupes viva, cui Apostolorum ministerio super-
 structa est Ecclesiæ, cuius illi architecti fuerunt.
 Huic Ecclesiæ, quæ vna est, sub Petri præ omni-
 bus respondētis nomine potestas clauium est pro-
 missa, qua videlicet regni cælorum porta referata
 pateat omnibus qui euangelicæ prædicationi auscul-
 tant. Quotquot huius ministerij munus obeunt,
 has claves obtinent, quaqua patet ipsorum ministe-
 rium: qui vero nullo modo obeunt, easdem sibi te-
 mere vendicant: vnde consentaneum esse conce-
 ditur, non modo Papam hoc ius sibi soli falso ar-
 rogare, sed inter presbyteros infimum qui modo fi-
 deliter munus exequatur in sua parocchia potiore
 iure quam ipse pontifex germani clauium vsunt
 obtinere. Sinihilominus quoniam hæc verba Pe-
 tro dicta fuerunt, locum ad Petri personam restrin-
 gunt, perperam quod Petro fuit peculiare ad sin-
 gulos Romanos Episcopos extendunt. Sin rursus
 pernicaciter hoc quoque mordicus retinere velint,
 liceat hæc quoque verba. Abscede à me Satana, es
 enim mihi offendiculo, quæ proxime sequuntur
 ac de Petro nominatim dicta sunt, ad personatos
 istos successores extendere: vnde nobis emerget
 hoc priuilegium, Petri successores eosq. solos de-
 mones euadere posse, Romanamque Ecclesiam
 Chri-

Christianæ reipub. petram esse offendiculi, quod dum quæ in mundo eminent sectatur, ab ijs quæ Dei sunt defecerit.

Ex loco deinde Ioannis argumentantur, ubi ter Petro ingeminatum legimus, Petre amas me? Pasce oves meas: Ergo, inquit, in pastorem Ecclesiæ vniuersalem consecratus est. Ex pascendi mandato quam aptissime concluderent, eum gregi Christi pastorem constitutum fuisse. Verum vt pastorem vniuersalem siue pastorem pastorum dicamus, ex toto contextu nulla probabilitate potest elici. Pascere (ait ipsorum glossa in illum locum) est tum verbo tum exemplo docere, non orbi vniuerso præsidere. Omnibus autem Apostolis dictum legimus, Ite in vniuersum mundum, & docete. Item, Quemadmodum misit me Pater, sic & ego mitto vos. Ergo omnibus dictum est, Pasce oves meas. Paulus passim Apostolum se gentium esse profitetur. Idem autem, Quis, inquit, pascit gregem, & de lacte gregis non edit? Pastor igitur gregis erat. Quin tamen id ipsum essent alij, numquam est dubitatum. Ab ipso Dei spiritu audiuit, Eritis mihi testes apud omnes homines: Quod quidem illo pascendi oves mandato multo est generalius. Quis tamen inde concludat, reliquos tantum fuisse subordinatos testes? Nempe Dominus omnibus dixerat, Eritis mihi testes in extremos vsque fines orbis. Atenim, inquit, qua de causa Dominus solum Petrum his verbis

*Ioan. 21.
Pasce oves
meas.*

affatur? Nimirum Dominus à Petro, quia ter ipsum abnegauerat, ter amoris testimonium poposcit: & quoniã Apostolatus dignitate exciderat, ne minoris à collegis fieret, triplici hoc præcepto Dominus mandatum renouauit. Infirmi- tatis igitur consolatio potius quam dignitatis est addita prerogatiua. Augustinus alioqui acutissimus nõ alium huius loci sensum vidit. Sic enim in Ioan- nem, vbi locum hunc ex professo explicat: Red- ditur negationi triuæ triua confessio, ne minus amoris lingua seruiat quam timori, & plus vocis elicuisse videatur mors immines, quam vita præsens. Sic amoris officiu pascere dominicum gregem, si fuit timoris indi- ciu negare pastorem. Qui hoc animo pascunt oues Christi, vt suas esse velint, nõ Christi- se conuincuntur amare, non Christum, vel gloriandi, vel dominandi, vel acquirendi cupiditate, &c. Nam quid aliud est, Si diligis me, pascere oues meas: quam si diceretur, si me diligis, non te pascere cogita: sed oues meas, sicut meas pascere, non sicut tuas, &c. gloriam ergo meam quære in eis, non tuam &c. Eadem est & Hilarij & Cyrilli hunc lo- cum expositio. Rursus Augustinus: Com- mendabat, inquit, Christus agnos suos Petro, qui pascebat & Petrum. Ergo fratres cum obedientia audite, oues vos esse Christi, quia & nos cum timore au- dimus, Pasce oues meas. Augustinus igitur

August. in
Ioan. tract.
123. ca. 21.
Item Hilar.
& Cyril. in
eundem lo-
cum.

tur Hipponensis in Africa Episcopus tam sibi hoc dictum, quam Romano Episcopo constituebat, ex illa Christi admonitione, Quod vni dico, omnibus dico. Cyprianus: Pastores sunt omnes, sed grex vnus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus vnanimi consensione pascatur. Item: Episcopatus vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur. Quod & iisdem verbis apud Gratianum reperitur in decreto, quæ tum Sorbonæ Scholastici sic interpretati sunt: Sacerdotum est anima vna, quæ est tota in toto, & tota in qualibet parte. Denique multis à passo Domino seculis comperietur, Romanum Episcopum nusquam hunc locum protulisse, ex quo se pastorem omnium pastorem probaret. Saltem suam Missam audiant, in qua singulo quoque die occinant: Vere dignum & iustum est, æquum & salutare, te quidem omni tempore suppliciter exorare, vt gregem tuum pastor æterne non deseras, sed per beatos Apostolos tuos continua protectione custodias, vt eisdem rectoribus gubernetur, quos operis tui vicarios eidem contulisti præesse pastores. En igitur ex ipsa missa omnes Apostolos rectores, pastores, & immediatè Christi vicarios. Quod si in ipsa Petricaussa Petrum iudicem admittere malint: Presbyteros, inquit, qui inter vos sunt precor ego vnà presbyter, pascite gregem Dei,

De vnit. Ecclesie.

Gratian. in Decret. 7. q. 1. Nouatianus verus. Item Episcopatus. Magister Ioan. Parisiensis c. 13. Cusanus l. 3. ca. 419.

Dei, qui penes vos est, curam illius agentes, non coactè, sed libenter, &c. Nequaquam vt dominantes cleris, sed vt qui sitis exemplaria gregis: Et quum apparuerit ille pastorum princeps, reportabitis immarcescibilem illam gloriæ coronam. *Si quis in hæc verba, Pascite gregem, ex eorum more sobriam velit agere: Inde concludat, Petrum in alios suum munus contulisse. At hoc vnum vr gemus, Petrum se pastorum pastorem non venditare, sed ad Dominum Iesum Christum pastorem pastorum illos relegare. Sed enim quod nonnulli obijciunt: Et erit grex vnus & vnus pastor, adque Papam referunt, longe est deterius. Ipsa contextus series ostendit eo loco agi de gentium vocatione. Vnde Gregorius in glossa: Hæc, inquit, idcirco dicuntur, quia Iudaicum & gentilem populum in sua fide coniungit. Et Theophylactus: Quia vnum omnibus baptisimi signaculum, vnus pastor, nempe verbum Dei.*

Hæc vnum
quile &c.

Gregor. &
Theophil.

Verum enim vero nunc alium locum proferunt, quo eos vti pudent, quousque gladium haberent, quem vt suam interpretatione tuerentur, distinguere possent. Dominus Iesus morti proximus his verbis suos Apostolos alloquebatur: Quando misi vos absque crumena & pera, & soleis, num quid defuit vobis? Ipsi verò dixerunt, nihil. Dixit ergo eis: At nunc qui crumena habet, vendat pallium suum, & emat gladium.

dium. Dico enim vobis, adhuc oportere in
 me perfici scriptum illud: Cum sceleratis
 numeratus est: Nam ea quæ scripta sunt de
 me, finem habent. At illi dixerunt, Domi-
 ne, Ecce duo gladij hic. Ipse vero dixit eis,
 Satis est. *Nemo non videt ex ipsa orationis se-
 rie admoneri discipulos, quid hostes in Christum
 molirentur: In quo tamen nullus erat armorum
 carnalium vsus. Extravagantium tamen papisti-
 carum conclusio in hunc modum extravagatur:
 Scriptum est: Ecce hic duo gladij: Ergo Petrus,
 id est, Papa cum successoribus totius sunt mundi
 capita tum in temporalibus tum spiritualibus. Hæc
 est illa præclara Bonifacij 8. Decretalis deter-
 minatio, cuius caussa Rex Philippus fulmine illo
 pontificio ictus fuit, & cuius initium est: Vnam
 sanctam Ecclesiam, cuiusmodi conclusione addita:
 Porro subesse Romano pontifici omnem
 humanam creaturam declaramus, dicimus,
 & definimus esse de necessitate salutis.
 Atqui illo loco de Petro nominatim non agitur:
 sed generaliter de omnibus: Neque de Domino
 queritur, sed persecutione. Et Christus ipse litens
 dirimit, dum Petrum iubet gladium recondere in
 vaginam. Ea autem impudentia fuerunt, vt huius
 loci prætextu iurisdictionem in vniuersum orbem
 inuaderent: Ea autem Principes & populi ig-
 norantia, & iustitia laborarunt, vt huius se ty-
 rannidis pedibus proterendos subijcerent. Iniurius
 haud dubie Patribus viderer, si illorum suffragia
 ad*

Extrati de
 Maior. &
 obedienciæ

Amb. in Luc.
 & glos. in il-
 lum locum.

ad istas ineptias refutandas accerserem: quorum alij gladiatorum nomine novum & vetus testamentum intelligunt, alij lanam doctrinam, alij virtutis exemplum, quod & illorum glossa amplectitur. Omnium potius iudicium appello, an non isti palam Christo & ipsius verbo illudant, Pharisaicumque illud, Aue rex Iudeorum reponant: & an alia ratione gladij isti retundi debeant, quam legitimo Principum, qui Christiani dicuntur, gladio. *Æque firma est hæc altera obiectio: Fecit Deus duo luminaria: Papa sol est, Imperator luna: Ergo infinitis partibus Imperatorem Papa dignitate superat. Quibus vnum suum Isidorum opponere sufficiat, à Sorbonico Doctore probatum: Is solis nomine, regnum: luna, sacerdotium intelligit. Christus Iesus, inquit, iussit daemones in porcos intrare: Ergo Pontifex est temporalium Dominus. Rursus vero quamvis blasphemiam superat quod dicunt, Mihi, inquit Dominus, omnis potestas data est in cælo & in terra: Pontifex igitur nullis constrictum legibus in cælum & terram habet Imperium: Et tamen hæc illa sunt totis Decretalibus allegata testimonia, & pontificia potestatis firmissimæ probationes.*

Verum quum ista nostro seculo agerentur, non minus inepta & blasphema nuper commenti sunt. Scriptum est (inquit Iesuita stræ,) Iudicabo, inquit Dominus, inter ouem & ouem, inter

Extrau. ead.
& ibi glos.
Isid. super
genef. c. 1.
Mag. Ioan.
pari. c. 25.

inter arietem & hircum: Ergo Petrus in
 successoribus index est vniuersæ terræ. Librum
 integrum edidit Augustinus in hoc Ezechielis ca-
 put: Neque tamen qua fuit hebetudine latentem
 in hoc versiculo fidei ariculum animaduertit.
 Nos quoque ex his verbis, sed longe aliter, ar-
 gumentabimur: Ezechiel Deum inter oues indica-
 turum asserit: Idem sibi Papa tribuit, deique thro-
 num innadit: Ergo Papam eum esse oportet, quæ
 Paulus prædixerat futurum, vt supra id omne
 quod Deus est sese esseret. Item, Docet Petrus,
 Baptisma fuisse arca ἀρτίστου: vnde consequi-
 tur; non secus ac in arca seruatum fuit genus hu-
 manum & quodammodo regeneritū: Sic Christianos
 Baptismate regenerari. At isti contrariam con-
 clusionem eliciunt: Baptisma est Arca ἀρτίστου:
 Noë filiorum suorum caput in Arca fuit: Petrus
 igitur in successoribus caput est Ecclesiæ. At quæ
 obsecro, Dialecticorum schola hanc disputandi ra-
 tionem non exhibebit? Nos autem cum bona ip-
 sorum venia aliter concludemus. Iustinus martyr
 antiquitate inter patres venerandus, dum hunc
 locum explicat, Noah Christi ἀρτίστου constituit,
 tanquam alterius gentis ex regeneratione princi-
 pū: Si tamen Papa ipsius ἀρτίστου statuit: Ergo
 vel Papam Christum esse oportet: aut cum hoc nō
 possit, illum potius esse qui ipsius in Ecclesia lo-
 cum occupaturus erat, nimirum Antichristum.
 Istorū causa me pueret hac loca proferre, nisi
 & ij quos non pulet cadenti pontificum causse
 patro-

Ezech. 34.
 Aug. lib. de
 pastor.

patrocinari, tam proiecissent pudoris, ut hæc proferant, & ingentia volumina conficiant: Ex quo apparet, quanta testimoniorum penuria laborent, qui ad ista confugere cogantur.

Quum igitur ex scripturis Petrum à Domino caput Ecclesie constitutum fuisse non constet: imo potius non fuisse constet: consequitur ut videamus, an Petrus à Christo passio hoc munus obtulerit, aut reliqui Apostoli hoc illi deculerint. Primum Samaritaniam cum Ioanne mittitur ab Apostolis. Sane qui mittit, in eum qui mittitur ius aliquod habet. Accusatur à fratribus quod ad gentes diuertisset, id quidem iniuria, accurata tamen apologia factum apud illos excusat. Non igitur illi quidvis licuit pro arbitrio gerere à fratrum examine immuni. In Synodo Hierosolymitana de vocatione gentium quam ex reuelatione didicerat sententiam suam profert: Iacobus autem tanquam præses concludit, & Ecclesie totius nomine litteræ concipiuntur. Atqui illo præcipue loco si quæ fuisset dignitatis præstantia, patere debuit. Denique se presbyterorum Ecclesie collegam proficitur, neque decretis aut mandatis cogit, verum ut pares amicè hortatur. Quod si pergamus, Paulus primo & altero cap. ad Gal. palam se ab illius subiectione eximit, ac nec Petrum id postulare docet, sed datas tantum sibi fuisse dextras societatis, ut pergeret in opere Domini promovendo. Quin & Petrum in os à se reprehensum fuisse, cui tanquam æquali & socio restiterit.

Quam

Act. 8.

Act. 11.

Act. 15.

2. Pet. 5.

Quamobrem & glossa ordinaria secundum Au- Glof. ordinis
gustinum: Ceteri Apostoli videbantur esse
maiores Paulo, quia priores, iste minimus,
quia nouissimus: sed inde apparet dignior,
quia priores constituti sunt per Christū ad-
huc ex parte mortalem: nouissimus verò
Paulus per Christū iam ex omni parte im- Glof. ordinis
morralem. Item: Nihil à Petro aut alijs di- secundum
dit, sed alios docuit: Alijque nihil illi con- Hieron.
tulerunt, sed ipse contulit & profuit Petro.
Rursus: Dominus Iesus, inquit Paulus, alios
constituit Apostolos, alios Prophetas, alios
doctores in ministerium Euangelij. Ac iterū:
Nos vnum corpus & vnus spiritus, vna spes
vocationis, vnus Deus, vna fides, vnū bap-
tisma. Supererat vt vnum Ecclesie caput mini-
steriale in Petro & successoribus, vnitatis causa
commendaret in sede Romana. Atqui in his om-
nibus ne minima quidem delineatio primatus ap-
paret. At enim sapiissime Petrus honoris causa
primus nominatur. O miserum tam prodigiosi æ-
dificij fundamentum. Quid beatæ virgini fiet, quæ Acto. 12
non semel postremo loco recensetur? Quid Petro, Galat. 29
qui Iacobo etiam postponitur? Atqui primas in-
dicēdo partes sapius obtinuit, eximys donis orna-
tus fuit, & a patribus inter Apostolos primus
appellatus. Et quis, obsecro, nostrum, Petri excel-
lentiam inficiatus est, quis zelum incomparabilem
non admiretur, quis nō eum in editissimo Ecclesie
loco statuit? Rursus quis eum ex aduerso grauius
K quana

quam Papa debonestat, qui fœditatem & vlcera
 sua Petri nomine obtegit, eoq̄ue prætextu mun-
 dum vniuersum tyrannide sua deuastat. Primum
 sanè locum inter Apostolos Petrus tenuerit aut
 etatis aut zeli causa, vt recenset Marsilius Pa-
 latinus: vel propter xapioquætan exuberantiam,
 ex Cardinalis Cusani post Augustinum, senten-
 tia: in cœtibus etiam illorum præses federit. Quia
 illos ista inuabunt? Cœtus omnes primatum ha-
 bent ordinis: ex quo tamen non sequitur aliorum
 in alios aut potestatis aut dignitatis primatus.
 Germanicum imperium septenarium habet ele-
 ctorum munerum: Archiepiscopus Moguntinus
 Comesque Palatinus primas inter eos obtinent:
 ille inter Ecclesiasticos, hic inter seculares, quos
 vocant. Iam si quis inferret: Ergo in collegas
 qui ex æquo ius suffragij habent in eligendo, vel
 in alios etiam qui hoc carent honore, imperium
 habent: ridiculum foret. Neque vero est vllus
 bene constitutus cœtus, cui non præsit aliquis,
 qui tractanda proponat, suffragia colligat, iudi-
 cium ferat ex communi omnium sententia. Hic
 igitur quoscunque libitum fuerit stabiliet vel ex-
 authoritabit? Nemo non reclamabit. Fac etiam
 Petrum duodecim viris præsidem assedisæ, A-
 postolorum suffragijs electum (quod tamen fal-
 sum est) Si quis inde concludat, necesse est igi-
 tur in quouis cœtu vnum aliquem præfici ordi-
 nis causa: apta erit conclusio: Ergo Papam
 vt Petri successorem necesse est vniuerso mundo
 præ-

Marsil. li. 2.
 cap. 16.
 Card. Cus.
 l. 2. c. vi. de
 Cœc. Cath.
 Aug. in Ioa.
 ferm. vi.
 Hier. cont.
 Louin, lib. 1

præfse: Hic iam nullus ordo superest, verum to-
 tius mundi confusio. Adhæc (quod multo an-
 te tempore per appositè aduersus Papam dispu-
 ratum fuit) Si Petrus iuxta decretum Ana-
 eleti ab Isidoro citatum in præsidem ab Aposto-
 lis est electus, non statim consequitur, illius suc-
 cessori ius idem competere in successores Apo-
 stolorum, nisi & ipsorum accedant suffragia.
 Etenim qui Ioanni successerunt, præstantiores
 esse potuerunt Petri successoribus, quos eligere li-
 tuerit communi omnium calculo. Hæ enim per-
 sonales sunt dignitates, quibus hæreditario iu-
 re non succeditur, nec cathedris sunt affixa, sed
 ab eorum consensu pendent qui eas instituerunt:
 quod, vsque adeo verum est, vt Cardinalis Cu-
 sanus non sit veritus profiteri: Quod si per
 possibile Treuerensis eligeretur pro capite
 Ecclesiæ: ille propriè plus successor esset
 beati Petri, quam Romanus Episcopus.
 Non enim successio ex loco arguit succes-
 sionem in principatu, &c. Habet enim
 Ecclesia potestatem liberam sibi de capite
 prouidendi, &c. Et teneretur tum Epis-
 copus Romanus Treuerensi obedire. Er-
 go perspicuum est ex scripturis, Petrum à Do-
 mino Iesu Christo caput Ecclesiæ non fuisse
 designatum. Hanc ipsum dignitatem nec sibi
 vendicasse, nec Apostolos illi attribuisse: Ac
 nec Pontificem totis quingentis à Christo an-
 nis vllò in Concilio vel vnicum Scripturæ

22. dist. ca.
 trofandi.

locum ad confirmandum cum oppugnaretur, Pa-
 patū protulisse. Atq; inde antiquitatis patrocinio
 freti concludimus, Papam nec successoris quidem
 Petri nomine ministeriale caput Ecclesiæ dici pos-
 se: Alijs episcopis parem esse: Primatum quem oc-
 cupat diuino iure nullo modo niti: Et ex consequēti
 quotquot huic superstructi sunt articuli fidei, quo-
 rum caussa pontifices Romæ Christianam con-
 cutiūt, & sursum deorsum voluunt, Iesum Chri-
 stum nec basim nec fundamentum habere.

PAPAM SIVE EPISCOPVM
 ROMANVM NON ESSE VEL
 humano iure Catholicæ Ecclesiæ ca-
 put ministeriale, & quibus acribus
 hunc titulum & potestatem
 vsurparit.

CAP. VIII.

Quandoquidem agitur de Petri successione,
 quæ quibus in rebus sita sit, satis superque
 constat: nunc videndū est, quas tabulas proferant,
 vt in huius possessionem mittantur. Petrum Ro-
 mæ fuisse contendunt: inde statim in hanc conclu-
 sionē transuolant: Ergo Papa caput est Ecclesiæ.
 At enim si Petrū Romæ fuisse negemus, ex scrip-
 turis probare nullomodo possint, atque inde perspi-
 cuit est, quam sit infirmū quod tāta molis edificium
 sustinet fundamentū. Quin ex aduerso nunquam
 isthic fuisse multæ occurrunt coniecturæ, in quas
 multis ante nos seculis varij hęc grauissimi viri
 inquiserūt. Domini mortē septē & triginta post
 annis

annis Neronis interitus est secutus. Ex scripturis
 apparet, Petrum vigesimo post passum Christum
 anno Hierosolymis fuisse: inde Antiochiam se re-
 cepit, ubi Gregorius septē annos, Eusebius quinque
 & viginti docuisse asserunt. Eusebio si credimus,
 sub Nerone martyrij coronam nō potuit adipisci,
 quidquid ille ipse dicat: intercesserunt enim à Chri-
 sti ad Neronis obitum anni triginta septem. Illius
 autem calculo sex & quadraginta minimum ne-
 cessarij essent. Si Gregorium sequamur, anni de-
 cem reliqui erunt, quibus Petrus Romæ esse po-
 tuerit. Ab eo autem tempore quo Petrum Pau- Gal. 1. & 28
 lus Hierosolymis vidit, bene longam scripsit ad
 Romanos epistolam, quo labore si Petrus isthic
 fuisset, facile carere potuisset. Adde quod non pau-
 cos salutat, nulla Petri facta mentione. Roma
 deinde varijs scripsit epistolas: in singulis occur-
 runt loca, quæ ut Petri meminisset (si quidē Ro-
 mæ fuisset) postulare videntur. Extat etiam lo-
 cus, in quo conqueritur, se cum Evangelij causa
 vincus esset, ab omnibus fuisse desertum. Altera Phil. 2. 20.
 ad Timotheum eo ipso anno scripta videtur, quo 2. Timot. 4.
 16.
 Paulus capitis damnatus est à Nerone. Atque ut
 paucis absolvam: vel Petrus Paulum Romæ præ-
 cessit, vel subsecutus est. Si (ut legenda, quam vo-
 cant, testatur, secutus Paulum, & magna utrunq;
 certamina cum Simone Mago sustinuisse) Petrus
 præijt: cur eum obsecro Paulus in salutatum præ-
 terit in epistola ad Romanos? Cur in alijs de Petro
 silentium? Et quod maioris est momenti, cur aut

A. A. t. vlt.

quomodo stare potest quod scribit in actis Laetios
Iudaos qui Romae erant asseuerasse se nihil adhuc
de Paulo audiuisse, eumque rogasse, ut suam de
bac secta sententiam explicaret, cui notum esset
ab omnibus ubique contradici? An vero cuiquam
credibile videatur, Petrum qui prior aduenisset,
qui Circumcisioni docendae praefectus esset, hac de
re obmutuisse? Quorsum denique Paulus, qui qui-
bus locis Petrum viderit & conuenerit recenseret, ac
nominatim Antiochia, hunc in celeberrima to-
tius orbis ciuitate occursum tacitus praeteriret?

Sin verò Petrus Paulum secutus est, ut taceam
mirum videri tantae rei silentium: falsa erit legen-
da, quae vocant, qua tamen papatus nititur. Quod
autem alicubi falsum esse conuincitur, alijs etiam
locis merito falsi suspitione laborat. Eadem etiam
historia simul capitis supplicio affectos fuisse do-
cet. Canon etiam eundem annum, diem, horam as-
signat. Eusebius tradit, vnum capitis, alterum cru-
cis supplicio affectos. At Linus qui Pauli passionem
descripsit, quem Petri successorem fuisse voluit,
de Petri martyrio ne gry quidam. Ille Linus succes-
sorem nominat, hic Clementem maualt. Denique
quo tempore venerit aut mortem obierit, quomodo ge-
nere supplicij, & quo relicto successore, nulla de-
nique in re consentiunt. Nec eos pudet fidei Chri-
stianae firmitatem legendae suae fidei committere. His
tot argumentis vnicum habent, quem non sine pu-
dore possunt obijcere scripturae locum, ex prioris
Petri epistola extrema: Salutatur vos ea quae est
Baby.

Linus in
passio. beati
Pauli.

Babylone Ecclesia, Ego verò non nego, Eusebium, Bedam, Hieronymum hanc epistolam Romam scriptam ex hoc loco interpretatos fuisse, & quod dant accipio, se nulla ratione sedi Romanæ auctoritatem ex scripturis asserere posse, quin ex ipsius Petri verbis eam Babylonis elogio insigniant. Quod si excipiant, receptam esse & vulgatam opinionem, Petrum Romam fuisse, ut variis & nutantes quis recensui sententiis prætermittam: respondeo, non hic quæri de opinione, sed de fidei articulo, cui alij non pauci superstruantur. Addo etiã Hieronymum Romanum præbyterum in explicando hoc loco, Mitto ad vos Prophetas, scribas, &c. proferre Stephani lapidati, & Petri à Iudeis crucifixi exempla. Papatum denique colligo opinione niti, non certo & indubitato fidei articulo.

Agetamen & nos Romam fuisse subscribamus: (hac enim sola de causa contendo, ut infirmisimum esse ostendam id in quo illi suum præcipuum robur constituunt.) Nunc quæro, Apostolicusne an Episcopus eo venerit? Si tanquam Episcopus aut presbyter (hæc enim vnum idemque munus denotant) suum quemque oppido & Ecclesiam affixum fuisse apparent ex actis & Epistolæ ad Titum. Qua ratione Romanus Episcopus in alios nullum ius sibi tribuere potest. Ius enim quod quis nullum habet, in alium transferre non potest. Ad hæc qua de causa Paulus potius sibi Episcopus non præficiunt, quem multo isthic tempore Christum prædicasse constat? Quid præterea Episcopo Antiocheno respo-

Act. 14. &
Tit. 1.

62. q. 1. Ro-
genus.

Gre. in Reg.
991. ad Eul.
Alexand.

Galat. 2.

Card. Cusa.
l. 2. de conc.
Cath. c. 13.
Marfi. Pad.
l. 1. c. 17.

sursum, qui potiore iure quam Romanenses sacris
videlicet tabulis nūitur? Si quis enim præclaram
illam ἀποστολικήν quæ apud Grat. extat de sede
Petri Antiochia Romam transferenda, obrudat,
non sine risu somnii instar excipietur. Et quid ob-
secro fiet ipsi Gregorio, qui pari cum Romano iure
Alexandrinū & Antiochenum episcopos Petri
successores statuit, inque Petri cathedra collocat?
Rursum si ut Apostolum venisse malunt, aposto-
latum non fuisse vnius oppidi, provincie aut gen-
tis ministerium, sed omnium quaquæ patet orbis
populorum, quis nescit? Cuius tamen si quis terminos
præfigere velit, Dei spiritum mensorem sequatur,
qui Petri apostolatū Iudæis, Pauli autē gentibus
cōsecrauit: Hoc (inquit Hieron.) ad gentes misso.
Petro autē singulari Dei providētia in Iudæa col-
locato. Inde autē efficietur, quibuscunq; locis Pe-
trus docuerit, totidē primatus iure donatos fuisse:
atq; ita non iam vnus sed immuni primatus no-
bis emergent. Item Romanensium successionē ad
Paulum potius quā Petrum referri debere, quum
Roma inter gentes censeatur. Adhæc illa omnia
quæ ad Petri referuntur loca perperā ab ipsis vsur-
pari, à quo non censeatur successionis propagatio.
Aliquid amplius dico, nēpe Cardin. Cusan. palam
asserit, omnes sine discrimine episcopos Petri suc-
cessores esse, ex quo efficitur, & sedis ipsius privile-
gio donatos esse: quorū si quis errare potuerit, &
alios in erroris periculo versari non sit alienum.
Si Petrum dicant Romanam Ecclesiam fundasse:
fal-

falsum dicunt. Multo enim ante tempore quam Rom. 16,
 ipsi constituent, Paulus scripserat, Romanorum
 fidem per vniuersum orbem predicari. Si eo solo
 nomine, quod isthic est mortuus, idem de Paulo &
 quidem expresso Dei mandato Romam profecto
 asserere promptum est. Addo etiam, à Hierony- Hieron. in
 mo in Iudæa crucifixum doceri. Denique certum Mat. lib. 4.
 est, Ioannem Apostolum alijs omnibus Aposto- c. 23.
 lis superuixisse: Triginta autè post Petrum annis
 superstitem fuisse, si chronologiam eorum admitti-
 mus. Is postremus omnium scripsit, & Petro
 Christum prædixisse narrat, quod sua ipsum mor-
 te glorificaturus esset. Verum loci non meminit,
 ex quo Pontifex gloriaretur: quod tamen silen-
 tio non obrui totius mundi intererat: siquidem ex
 isto primatu & stare debeat & cadere Ecclesia.
 Verum enim vero respondeant iterum, quis Petri
 hæreditatem adire velit, Romanane Ecclesia, an
 Pontifex ipse. Si Romana Ecclesia, quod illi cæ-
 dere videtur Calixtus Papa: quorsum obsecro de Can. non
 Papa vno, homine vno, vna personali successione dicet. dist. 18
 controuertitur? Ecclesia enim corpus est. Corpus
 autem non nisi successione quodam in sui partibus
 interit: ei porro qui ab interitu est immunis, nec
 successore opus est. Si Papa se hæredem profite- Mag. Iorn.
 tur, desinat Ecclesia Romana se caput Ecclesiæ di- Par. lib. de
 cere, nec illud Sorbonicum vsurpet, Petri ca- potest regia
 thedra propter Ecclesiam, non Ecclesia & Papali.
 propter Petri cathedram. Est enim & ipsa Literæ A.
 pars hæreditatis. Adhæc quæro, quid futurum sit cad. Par.
 apud Theo-
 od. à Nic.
 tract. 6. c. 15

Concilium
 Gallicanum
 anno domi.
 1407. &c
 1408.

Ecclesie, & ipsius ministerio, si quando contingat
 caput ipsum heresi aut atheismo laborare: si (quod
 non semel accidit) schismate lacera totos triginta
 aut quadraginta annos sine pontifice maneat &xi-
 phadri: si Ioannam aliquam Papissam Petri sedem
 occupare contingat, &c. Atqui priusquam nobis
 respondendi partes suscipiant, id dissidium inter se
 componant oportet. Porro prius Dei benignitate
 euauerit hæc successionis larua, quam hac de re
 transactum inter eos fuerit.

Quamquam autem vno verbo prosterni posset
 tota istorum causa, quod ne verbulum quidem
 ex iure sacro proferant: Iuuat tamen seriem tem-
 porum persequi, & expendere quam merito ius
 humanum siue positium prætexant.

Petrum sub Nerone crucifixum fuisse asse-
 runt anno Domini sexagesimo nono, cui suc-
 cesserit Clemens: alij Linum malunt. Hæc
 si vera sunt, & suppositiuis Clementis libris
 credimus, Ioannes atque adeo Iacobus ipse Cle-
 menti ut Ecclesie capiti paruerunt. Petri enim
 auctoritati succedebat, in qua pontificibus no-
 stri seculi cedere non potuit, qui Paulinarum
 Epistolarum auctoritatem pro arbitrio figunt
 & refigunt. Rem stupendam, veterem illam
 Ecclesiam cum de constituendo sacrorum libro-
 rum Canonis cogitaret, quorum inuiolata esset
 in Ecclesia auctoritas, Iacobi & Ioannis monu-
 menta collegisse, Clementis autem libros præte-
 ruisse, qui ex Petri cathedra iure Spiritus Sancti
 hæres

hæres vel præcipuus esset. Nec minus stupendum, successione[m] usque adeo necessariam Ecclesie tam nihili visam fuisse Clementi, ut in ea quam ad Iacobum Hierosolymorum Episcopum scripsit Epistola, Iacobum nominet fratrem Domini, Episcoporum Episcopum, tum Ecclesie Hierosolymitanæ, tum aliarum quæ toto sunt mundo rectorem. Verum terque quaterque stupendum, ea esse nonnullos impudentia in tanto disciplinarum & litterarum splendore, ut Papatum ex istis Clementis libris stabiliant: in quibus (sic fuerunt in falsitate stupidi) Clementem fingunt Petro mortuo ad Iacobum scribere, eumque Domini institutionem docere: cum ex scripturis sit perspicuum, Iacobum multo ante tempore martyrio fuisse decoratum: Et ut superflus fuisset, hæc potius Clementem docere, quam ab eo doceri debuisset. Atqui hoc præcipue auctore suam sententiam tuentur. Pergamus.

A prima usque origine Christiane Ecclesie Symbolum Apostolicum retinemus. Isthic autem Ecclesie Catholice fit mentio. At nusquam legitur articulus ille fidei à Bonifacio octavo promulgatus, Quod omni creaturæ, subesse Pontifici Romano, est de necessitate salutis.

Episcopus vnus est, inquit Cyprianus, cuius à singulis in solidum pars tenetur. Idem in sententijs Episcoporum referendis: Nemo nostrum (inquit) Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico more ad obsequendi necessi-

Cypr. in lib.
de simplicitate
prelatorum.
Idem lib. 2.
Epist. 3.

tatem

tatem collegas suos adegit. Quilibet enim habet potestatis suæ liberum arbitrium. Et *alibi*: Nisi paucis desperatis & perditis minor videtur esse auctoritas in Africa constitutorum quam Romanorum. Quibus verbis arguit prophanos quosdam & schismaticos, qui ad Episcopum Romanum confugiebant. Et sane Stephanum & Cornelium Episcopos Romanos fratres & collegas vocat, ac Stephanum multis locis acriter pungit. Denique Africana Ecclesia paulo post ipsius martyrium in concilio Carthaginensi decreuit, ne quis se principem sacerdotum aut primum Episcoporum diceret: sed tantum pro oppidorum dignitate primæ sedis Episcopum. Ireneus autem Victorem Romanum Episcopum seuerè coercuit, qui propter illud de paschate dissidium ambitiosa quadam impudentia Asiaticis Ecclesijs communionem interdixerat. Illi, inquit, omnes ante Soterem presbyteri, qui Ecclesie, cui tu Victor nunc præes, sacerdotium tenebant, Anicetum dico & Pium, Hyginumque, & Thelesphorum, & Xistum, neque ipsi ita tenebant, neque hi qui cum ipsis erant. Tertullianus, qui alioqui nihil non Petro tribuit, Episcopum Romanum & quæ iam tum se exerebat ambitionem subsannat, ac quamquam alicubi longum de Romanæ Ecclesie laudibus catalogum pertextat: eam tamen, quæ si vera esset, præcipuo loco censeri merito debet, nullo modo attingit, nempe ex Petri successione indubitatam esse Spiritus sancti sedem

sedem. At hi ipsi sunt inter reliquos antiquitate conspicui, & quorum præcipuè temporibus Ecclesia floruit.

Constantini seculo Ecclesia quo plus libertatis, eo etiam plus habuit ambitionis: de martyrijs securi tyaras & diademata ambire cœperunt.

Tum temporis Constantini imperatoris auctoritate coactum fuit Nicenum concilium, qui de Arij dogmate statueret. Aderant legati Romani Episcopi, sed quarto demum loco assidentes. Decreto præfixi sunt sui Patriarchis limites: Canon autem parem cuique auctoritatem attribuit, quam Episcopus Romanus de more haberet in Ecclesiam suburbicariam, ut loquitur Ruffinus.

Huius concilij canones miris artibus pervertere conati sunt, ut historia testantur. At Cardinalis

Cusanus & huius synodi meminit, & quod verum est agnoscit his verbis: Apud antiquos frequenter Episcopus Romanus vocatur Patriarcha, vel Archiepiscopus, & verè in Niceno concilio æquatur reliquis Patriarchis. Hinc videmus, quantum Romanus Pontifex ultra sacras antiquas observationes ex usu & consuetudine subiectionalis obedientiæ hodie acquisiuit. Illi tamen decreto nõ

Julius, non ipsius legati reclamant, non patribus media synodo illud suum Tibi dabo, & Pasce oves meas reposuerunt: (neque enim tam accurate istis enolendis studuerant).

sed concilij decreto steterunt: quod & Antiochenum & Con-

stanti-

Can. 6. N^o
cen. Synod.

Lib. 2. c. 12

Conc. Ant.
c. 23.
Concil.
Const. a. 26

stantinopolitanum exinde confirmarunt. Ad
 hac tempora referunt fictitiam illam Constantini
 Syluestro donationem, quam doctissimorum vi-
 rorum stylo iam pridem confossam soli nunc in-
 docti admittunt. Si tamen fidem nonnullis facit
 asseruatum in Vatican. $\alpha\lambda\omicron\lambda\omicron\gamma\pi\alpha\pi\alpha\sigma\tau$: hac quoque
 credant, quæ totidem verbis parum Latinis li-
 brarius ad sinem apposuit: Quam fabulam
 longi temporis mendacia finxit. At si in hu-
 ius rei testimonium Pontificis Syluestri legen-
 dam audiant: admittant etiam quod eadem subij-
 cit, vocem è cælis auditam proclamasse, Hodie
 effusum est venenum in Ecclesiam.

Primo & altero Concilio Ephesino Cyrillus
 & Dioscorus Patriarchæ Alexandrini præfue-
 runt, adessent licet Pontificis Romani legati. At
 frustra excipiunt, secundum illegitimum fuisse:
 hoc enim demum ex euentu comprobatum fuit:
 Et nobis abunde sufficit, quod initio & quæ tan-
 tum in maxime legitime receptæ ceremoniæ usurpare-
 rur, nec Leo Episcopus, nec ipsius legati de prima
 sede contederunt, quæ iure non satis solido se niti sen-
 tirent. Porro Chalcedonensi Concilio sub Martiano
 Imperatore Romanus Episcopus Leo præfuit, sed
 Archiepiscopi nomine cum alijs insignitus. Adde quæ
 hanc ab Imperatore & Imperatrice præfecturam
 antebisse recenset historia. Quod Ephesino altero
 Alexandrinus Patriarcha Discor^o autoritate sua
 abusus, Eutichetis de quo agebatur hæresim appro-
 basset. Quod autem quis precario petit, argumento
 est

11. 2. 100
 207. 100

28. 2. 100

Leo Papain
 Epist. 45.
 Socia. histo.
 Eccles. lib. 5.

220. 100

220. 100

220. 100

est nō ex iure deberi. Alioquin si ex vnius synodi
 praefectura ius perpetuū cōparatur: idem Alexā-
 drinus Episcopus Cyrillus ex synodi Ephesinae or-
 thodoxae proedica cōparasset. Quamobrē illius suo-
 cessor quū in quinta Synodo Constantinop. Menas
 loci Patriarcha praesset, nihil oōtestatus cessit. A-
 quile a cōcilio ecumenico praesuit Ambrosius, nul-
 la facta Romani Episcopi, in ipsa licet Italia co-
 actum esset, mentione. Ecce vero tibi controuer-
 siam decisam synodi decreto, partibusque vring
 auditis. Romanus Episcopus Patriarchatus no-
 mine multa sibi arrogabat in Ecclesiis Africanas,
 adeo vt inde ad eum praesidij causa schismatici cō-
 fugerēt: Eam ob causam conciliū Mileuitanū Au-
 gustini aliorumq; Patrū praesentia celebre eos ex-
 cōmunicatione damnauit qui ad Ecclesiis trāsma-
 rinās prouocaret. Ad Romanus Episcopus agre fe-
 res, in Carthaginensi Cōcilio sexto, cui praesens in-
 tererat Augustinus, ius suum asserere conatus est:
 eaque controuerfia tam diu ventilata est, vt Zo-
 sinus, Bonifacius, Celestinus Episcopi Roma-
 ni hoc ita coactō cōcilio alij alijs successerint. Quo-
 rum quum legati adessent, nihilominus Aiquelius
 Carthaginensis Episcopus praesuit: in hancque sen-
 tentiam decretum fuit, ne Romanus Episcopus eos
 admitteret qui ab Episcopis Africanis excōmuni-
 carentur: neue ab his damnatos appellantes audi-
 rent: qui vero prouocarent, pro excōmunicatis
 haberētur. Synodus porrō his rationibus qua sy-
 nodalib⁹ ad Celestinū Romanū Episcopum litteris
 expli-

Leo in
 Epist. po-
 sceram, &
 Multa mihi
 in omnibus.

1. Volum.
 Concil. in
 Cōcilio Mi-
 leuitano &
 Cōcil. Car-
 thagu. 6.

Cap. 105.
 Concilij
 Cartha. 6.

explicantur nitebatur. Nullo adhuc concilio id
 fuisse decretum: Quin potius à Niceno Clerum &
 cuiusque Prouinciæ Episcopos Metropolitanò in
 curam tradi: Cuique Prouinciæ non defuturam
 Spiritus Sancti gratiam ad dijudicandas controuer-
 sias: Licere quibusuis qui sibi fieri iniuriam existi-
 marent, Synodos Prouinciales appellare: Ac ve-
 ro similis esse, non denegatum iri Dei afflatum
 multis simul congregatis presbyteris, quam vni-
 co homini. Et quoniam Episcopus Romanus age-
 bat de suis legatis mittendis in rem præsentem,
 qui coram de controuersijs cognoscerent: respon-
 derunt, nullam extare synodum quæ id decre-
 uisset, nec rem etiam ita habituram. In illo Con-
 cilio in quo per tempus licuit accuratas tuendi sui
 iuris rationes meditari, Primatum iure diuino
 defensum non comperies, ac multo minus eam
 quam vocant plenitudinem potestatis. Equidem
 vt de illa controuersia statueretur, scripturas ex-
 cutere non visum est: in quibus ea omnia repe-
 rire Augustino, si quidem vera fuissent, promp-
 tum erat: Sed quatuor tantum Niceni concilij
 ἀπολύματα in totidem Patriarcharum sedibus
 asseruata. Attamen Gratianus ille decreti inter-
 polator vsque adeo stulta malitia abreptus fuit, vt
 in describendo illo Canone Carthaginensis concilij,
 ne vltra mare prouocaretur, Romanum Episco-
 pum excipiat, cuius causa lex rogata fuerat, ra-
 tionibus omnibus quas proferebat auditis & ex-
 pensis. Et erit scilicet Decretorum & Canonum
 auctho-

Can. placuit
 2. q. 6. 4.

auferitas inconcessa, quæ ab istis ea fide profes-
suratur. Concilio Carthaginiensi, quod Mauricio Conc. Car
Imperatore circiter annum 600. conuenerat, tha. 7.
banc de primatu quæstionem serio agitatam le-
gimus: quod Ioannes Episcopus Constantinopo-
litanus Mauricij gratia fretus, & Constanti-
nopolitane civitatis dignitate, Episcopum se E-
pi, coporum, & Episcopum vniuersalem profite-
batur. Huius partibus fauebat Mauricius, vt an-
tiquam Romam exauthoraret, imperio in Orien-
tem translato: & Italia in prædam Septentrio-
nalibus populis obiecta. Legantur concilij illius
Canones: Anathema pronuntiat non Episcopum
Constantinopolitanum, sed absolute quotquot E-
piscopi vniuersalis titulum vsurparent.

Vetustiores Conciliorum illorum memoria pa-
tres etiam Latini, Episcopatu Romano addictis-
simi ob Patriarchatus vicinitatem, idem nobis
testantur. Athanasius aliqui Romanæ sedi de-
uinctus, à qua exul perhumaniter exceptus fue- Athan. Ep.
rat: Omnes, inquit, beatissimi Apostoli pari ad Liberiss.
honoris & potestatis consorcio præditi. Episcopum
Hieronymus Romanus presbyter: Si authori- Romanum.
tas quæritur (inquit) orbis, maior est vrbe. In epist. ad
Quid mihi profers vnius vrbes consuetudi- Euandrum.
nam, quid paucitatem de qua ortum est su-
percilium in leges Ecclesiæ vindicas? Vbi-
cunque fuerit Episcopus, siue Romæ, siue
Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij,
eiudem meriti est & eiudem sacerdotij.

Ad Nepo-
sianum.

Potentia diuitiarum & paupertatis humi-
litas superiorem vel inferiorem Episcopum
non facit. Ceterum omnes Apostolorum
successores sunt. Item, Singuli Ecclesiarum
Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli
Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus
suis ordinibus nititur. *Quum de unitate ser-
mo esset institutus, consequens erat, vt Episco-
pum Episcoporum nominaret, qua de re mirum
silentium. Historiam scripsit Augustinus, quæ
totam hanc controuersiam dirimit. Donatus à
Casis nigris, à quo nomen sumpserunt Donatiste,
grauissimè Cecilianum Episcopum Carthagi-
nensem accusarat: Constantius Imperator hanc
causam merè Ecclesiasticam ad Miltiadem Ro-
manum Episcopum refert, coniuñctis aliquot alijs
Italiæ, Galliæ, & Hispaniæ Episcopis. Quod si
iurisdictionis ordinariæ fuisset, nullo Imperatoris
mandato opus fuisset, consilij socios eligere, nõ ab
alijs delectos admittere debuisset. Verum aliquid
etiã amplius: Donatus damnatus Imperato-
rem appellat: is appellationi discutiendæ Episco-
pum Arelatensem præficit, qui Romani Episcopi
iudicium vel probet vel improbet. Iam in hoc fa-
cto quero (quod hic imprimis maximi est mo-
menti) vbi primatus, vbi iurisdicctio vnde appel-
lare non liceat, vbi de prouocationibus omnibus
iudicium, & quam tantopere vrgent, potestatis
plenitudo? Et hic tamen Constantinus fuit, de
quo tantopere gloriantur, quique vt ipsi referunt,*
suo

suo se imperio abdicauit, cui eos præficeret. Nunc
 age Chrysostomum audiamus. Quicumq; (ait) Chrysoſt.
hom. 43. in
Math.
 ex Episcopis desiderabit primatum in terra
 inueniet confusionē in cœlo, & qui primus
 esse concupiscet, non erit in numero seruo-
 rum Christi. *Gregorius Magnus Episcopus* Greg. lib. 4.
ep. 76. 78.
80. 85.
Lib. 6 epist.
188. & 194.
Romanus, quo tempore Constantinopolitanus
 primatum sibi vendicabat, non excipit aut Petro
 iniuriam fieri, aut Romanæ sedis ius inuadi: *Ve-*
rum scelestum ait esse vocabulum, profanum, fri-
uolum, sacrilegum, superbum, præambulū Anti-
christi, illū imitari, qui spreta Angelorum societate
ascendere conatus est culmen singularitatis: Nul-
lum vnquā suorum prædecessorum hoc vnquam
vocabulo vti voluisse: Si vnus Episcopus voce-
tur vniuersalis, Ecclesiam vniuersam corrumpere,
vbi ille vniuersalis cadit: In isto scelesto vocabu-
lo consentire, nihil aliud esse, quam fidem perdere.
His & similibus hanc tandem vocem sibijcit: Can. Nul-
lus. ex epist.
Pelagij Pa-
pæ.
 Ego autem fidenter dico, quia quisquis se
 vniuersalem sacerdotem vocat vel vocari præ-
 desiderat, in elatione sua Antichristum præ-
 currit, quia superbiendo se cæteris præ-
 ponit. Ipse sane plane repudiatur, *Eulogiumque* Epist. ad Eu-
log. li. 7. 300
in reg.
Episcopum Alexandrinum obsecrat, ne super-
bum hunc ipsi titulum deferat. Alexandrinumque
Antiochenum in eadē, cum Romanis, Petri ca-
thedra sedere agnoscit: Petrus, ait, Apostolo-
rum primus, membrum est vniuersalis Ec-
clesiæ: Paulus, Andreas, Ioannes, quid aliud

quam singularia sunt plebis capita, & tamē sub vno capite Christo omnes membra? Hic ego à lectoribus peto, vt Gregorij de hoc capite epistolae legere ne grauentur: illic enim grauius in papatum iudicium reperient, quam ipse descripserim. In summa, Synodos Catholicas Imperatores indixerunt, Prouinciales & Nationales, Patriarcha & Metropolitae: quorum singuli in sui Patriarchatus sede praesuerunt: non autem Catholicis siue Romanus Episcopus siue ipsius legati. Pallia sua neque Patriarcha neque Archiepiscopi Roma non accersuerunt, sed ex canonibus in medijs Ecclesijs electi fuerunt. Episcopus Romanus, quod ex ipsis Gregorij epistolis apparet, ex aliorum more dum vocaretur, synodali epistola fidem profitebatur. Quisque in suos ius Ecclesiasticae censurae retinuit: neque ex Episcopis quisquam Romanam sedem appellauit, nec ex transmarinis quidem regionibus, in quibus nullus erat Patriarchatus. Age igitur, quibus tabulis probabunt in vetere Ecclesia primatum vel iure humano, & vt ipsi loquuntur, postiuo? Attamen seriem temporum & Conciliorum persecuti ad annum vsque Domini 600. peruenimus, eaque tempora attigimus, quibus demum Phocas Mauricio Imperatore sublato, imperium inuasis: tamque nefando parricidio perpetrato, vt Romanorum gratiam sibi conciliaret, Bonifacium tertium ipsorum Episcopum in suas partes pertraxit, caputque Ecclesiae & Episcopum Episcoporum

Gre. Anast.
lib. 1. epist.
25. & lib. 6.
epist. 169.

porum dixit, quod tamen Gregorius, ipsius præde-
cessor tanta contentione oppugnaverit. Si tamdiu
Ecclesia capite caruit, quid interea membris fa-
ctum est? Si tum Christus caput erat, cur nunc esse
desit? Ecquid obsecro, quum Romano Episcopo
nondum id tribueretur, tantus erat Ecclesie vi-
gor: ab eo tempore, sensim collapsa sunt omnia?
Et cuiam verisimile videatur, veteri Ecclesie,
salutarem hanc doctrinam ignotam fuisse, nec
Scripturis expressam, quæ à Bonifacio demum
tertio Pontifice primum inuenta sit? Tam neces-
saria scilicet privilegia sexcentos annos abscondita
delituerunt, felicissimis temporibus, & viris om-
nium qui vsquam aut vsquam fuerunt oculatis-
simis. Tot scilicet Christiani Imperatores ea pro-
nihil habuerunt: & Phocas ille detestabilis par-
ricida primus omnium sanxerit? Nimirum Pa-
patum ex veteris Romæ ruderibus, & alteram
bestiam ex prioris cadauere exsurgere oportebat:
atque ideo Romani Episcopi primatus fundamē-
ta non secus ac primi regis fuso à parricida san-
guine, macerari conveniebat.

Enimvero Conciliorum quæ protulimus de-
cretis istos nihil pudet opponere præclaros illos,
quorum meminimus, Clementis libros, ridiculam
illam Anacleti epistolā, Cephæ & dñi & dñi & dñi
dici: authenticam Marcelli Papæ Apocalypsim,
de sede Petri Antiochia Romam translata, quæ-
quidem omnia sannis & cachinnis explodunt ip-
sorum nonnulli: Addunt & Leonis epistolæ, qui

Distin. 21 c.
Sacrosf. 11.
q. 1. cap. 10.
ganus.

Card. Cuf.
lib. 2.

sibi quantum poterat arrogabat in Ecclesia Latina. At quis iudicem ferat de sua ipsius causa promittentem? Quod si ex Gersonis & Panormitani sententia, vellaicus vnus scriptura fretus vniverso Concilio ab illis desectenti aduersari potest: multo magis id licet veteri vniversae Ecclesiae, & sexcentorum annorum Concilijs aduersus vnus hominis tyrannidem sola sua ambitione elatum, scripturamque opponere Pontificum nonnullorum ementito vt plurimum antiquiorum illorum nomine decretalibus epistolis.

Rom. Episc.
ambitio.

Neq; vero hac idcirco à me dicuntur, vt Romanos Episcopos negem iam à multo tempore spiritalē monarchiam meditados esse, externa illius exemplo illectos. Deienim Ecclesia, inquit Aug. iam ab Abele, Babylon autem à Caino initium habuerunt: Sic iactis Ecclesia Christiana fundamentis, dubium non est, quin Satan primo quoque tempore Antichristianismi fundamenta posuerit. Paulo adhuc superstitie, mysteriū illud iniquitatis iam coeperat, cum hic se Apollos esse, alter Pauli, ille vero Cepha dixeret. Victor Romanus Pontifex Asiam vniversam propter illā defesto Paschatū controuersiam anathemate ferire non dubitabat: nisi grauisima reprehensione conatus eius fregisset Irenaeus. Stephanus quoque cum Schismaticos Africanos admittebat, abs Cypriano superbum & imperitum audiebat. Africanum verò concilium eiusmodi conatibus serio se opponebat. Constantino Imperatore Iulius Imperium molebatur:

2. Thess. 1.

1. Corin. 1.

Euseb. lib. 3.
cap. 20.

Iren. ep. 24.

Cyprian. li.
4. epist. 6.

batur: At Nicena synodus eū ad aliorū normam
 renocans illius potestati limites præfixit. Quin &
 Concilio Carthagenensi sexto, cui Augustin. inter-
 fuit, ea fuit trium Romanorum Episcoporum im-
 pudencia, ut pro Nicenæ synodi decretis, Sardicē-
 sis consilij articulos eosque deprauatos & falsatos
 proferentes falsi crimen incurrerent: quibus iam
 hoc curabant, ut Romanū Episcopum vn-
 dequaque liceret appellare. Verum Concilij patres
 testimonijs eiusmodi fidem abrogarūt, & ἡσίοπαφα
 inspicienda curarunt, ijsque inspectis in contra-
 riam sententiam pronunciarunt. Leo primus Eu-
 zychetem ab Flawano Constantinopolitano dam-
 natum admisit, & tutatus est, sicq; errori stabili-
 endo occasione dedit, quæ statim alioqui nullo ne-
 gocio opprimi potuū: sed authoritatis huius vsu-
 pationem qui probaret inuentus fuit nemo. Quid
 amplius? Ea fuit Chrysoctomi memoria ambitio-
 sa concertatio, ut Romanos Episcopos queratur
 primatus obtinendi causa, templā sanguine, cœnā
 Domini cædibus conspurcasse, integrā denique
 oppida euertisse. Quod si quis lectione delectetur
 bellorū ciuiliū (sic enim vocitant) quibus He-
 roonymi ætate Damasus & Ursinus, vter Ro-
 mæ Episcopus foret, ut & postea Laurentius si-
 mul & Symmachus decertarunt: Is Ruffinum,
 Amianum Marcellinum, imo & librum ipsim
 Pontificalem adeat. Atqui quotquot in vetere
 Ecclesia de Primatu concertationes ad Phocam
 vsque parricidam excitantur Romani Episcopi,

Conc. Car-
 thag. 6. cap.
 5. 4. 101.
 105.

Ruffin. l. 11.
 c. 10. histor.
 Eccle.
 Amianus
 Marcel. l. 27
 Liber Pou-
 tific.

to idem extant argumenta, imo aduersus eos varijs seculis lata sententia: cum causa semper ceciderint, quantumuis illam & animoso & accurato patrocinio defenderint.

Roma equitensium primū locum obtinuit.

C. primę sedis & c. nullis. d. 29.

Greg. reg. 9° epist. ad Alexan. Episc. Cusan. l. 1. c. 6. & 13.

Sed enim excipient, Romanum Episcopum primum saltem locū inter patriarchas tenuisse: quod quidem fateor: verum id eo factum esse consilio, ut in alios imperium haberet, hoc verò pernego. Desertis enim verbis canetur, ne se Episcopum vniuersalem, sed primę sedis Episcopum profiteatur. Aliquid amplius dico, non eo nomine id obtinuisse, quod Petra successisset: multo minus quod illis Scripturę locis niteretur: sed quod necessariō in rebus humanis ordine, primum secundumque locum constitui necesse esset, primę autē partes illi attributę fuerunt, quod alias vrbes Roma dignitate longo intervallo superaret. Et enim si ex Scripturis hoc ius repetitur: Tanta mysteria sexcentos annos Ecclesiam latuisse mirum est. Sin primi arihiteEtirationem habitam esse velint: Cur id potius quam Antiochena aut Alexandrię tribuitur, ex Gregorij sententia, aut alijs quibuslibet Episcopatibus, ut Cusanus argumentatur, dum omnes Episcopos Petri successores esse asserit, administratione licet dissimiles, essentiali tamen dignitate pares? Quod ab ipsis etiam Episcopis Hispanis Tridentino Concilio disputatum fuit. Age verò quorsum Hierosolyma, cui sedi salus ipsa mundi pręfuit, quarto demum loco statuuntur: ac non potius primario digni-

dignitatis gradu insigniuntur? Aut cur Antiochia, in qua Petrus Episcopum egit, Alexandriam infra deijcitur, quæ tamen sola Marci ipsius discipuli successione gloriatur? Et quid obsecro in istos sceleris admisit Ioannes ille dilectus à Domino discipulus, quæ Ephesinæ, in qua tam multo tempore docuit, ne locum quidem inter Patriarchatus reliquerit? Aut quis tandem, obsecro, nouus Apostolus 300. à Christo passo annis Constantinopoli fundamenta posuit, cui dignitas sedis à primo proxima tribueretur? Verum neminem esse existimo, si modo non sit iudicij expertus, qui non facile animaduertat hanc sedem præminentiam ad vrbium dignitatem & præstantiam esse referendam: ad quam, dum constitueretur Christiana religio, erant euectæ.

Enim vero Roma tum erat Imperij sedes, totius orbis lumen splendidissimum, Musarum domicilium: Illuc fiebat omnium, quæquæ patet orbis, nationum concursus. Ea ipsa de causa in synodis suis Episcopi civili quadam honestate primum Episcopo Romano locum tribuebant. Nec minus ex Historijs constat, Alexandriam & Antiochiam, proxima post Romam dignitate celebres fuisse: & quem præfecti gradum tenebant, eundem & Episcopos tenuisse. Fuit quoque Hierosolymis aliquid præstantiæ concessum, tum propter puræ religionis originem, tum etiam quod nõ postremo celebritatis gradu sita essent: vt quas Plinius caput & celeberrimum totius Orientis

Imperium vocet: At splendore illo euanescente,
 sua quoque periit illi dignitas. Constantinopolis
 deinde ex adificata noua Roma appellationem
 sortita est: Tum ergo Concilium Constantinopo-
 litanum 600. Episcopis in signe secundum ei lo-
 cum attribuit, non architecti gradu, sed urbis
 praestantia adductum: qua eadem de causa hanc
 illi dignitatem Iustinianus Imperator confirma-
 uit. Aquileia quoque in Italia altera Roma dicta
 fuit: Itaque & ipsa Patriarchatum obtinuit.
 Quin & ipsa Rauenna non paucis annis Romae
 nullo modo subdita suos sibi Cardinales habuit.
 Ac Venetis paulatim assurgentibus, Patriar-
 chatus quoque de Grado attributus est. Si quis
 denique varias regiones cogitatione percurrat,
 id vnum in constituendis Patriarchatibus &
 Archiepiscopatibus spectatum fuisse animaduertet.
 Hoc illud est quod ait Lucinus Pontifex
 à Gratiano citatus. Primatus Ecclesiae ex or-
 dine temporalis politicae constitutos fuisse.
 Quin & ipse Clemens Papa, vbi (inquit) Flami-
 nes & Archiflamines, ibi Episcopi & Ar-
 chiepiscopi constituti fuerunt. Quod idem
 quarto sententiarum libro eodem pene verbis
 repetit Lombardus. Concilium Chalcedonense,
 quo Constantinopoli secunda sedis dignitas con-
 firmata fuit, in hanc sententiam edicit: Merito
 Patres priucae sedis praerogatiuam veteri
 Romae Imperij causa concesserunt: Ac nos
 etiam eadem causa adducti nouae Romae
 secun-

Somr. hist.
 Tripart. 19.
 s. 13. 22.
 Distinct. c.
 Constant.
 Archiep. 131.

Distin. 30.
 in decret.
 Distin. 21. in
 Decretis.

Lomb. l. 4.
 dist. 24.
 Concilium
 Chalcedonense.
 s. 12.

secundum gradum tribuimus. Eiusdem por-
 ro Concilij actione 12. Niceæ & Basianopolis
 Episcoporum altercatio ciuitatum dignitate niti-
 tur. Quamobrem vt semel concertationibus eius-
 modi ansa præcideretur, Decretum in hæc verba
 conscriptum legimus : Quæcunque ciuitates
 iam litteris Imperialibus Metropolitanis no-
 minis honore subnixæ sunt, honore tan-
 tummodo eo perfruantur, & qui Eccle-
 siam eius gubernat Episcopus, &c. Hæc
 autem aliud adijcit Taurinense Concilium in hæc Cap. 11.
 verba : Qui comprobauerit suam ciuita-
 tem esse Metropolim, is totius Prouinciæ
 honorem primatus obtineat. Denique trans-
 lata nouam Romam, id est, Constantinopolim,
 Imperij sede : è vestigio videmus eius loci Epis-
 copum sibi primatum tribuere, quem etiamnum
 quæ potest retinet. Quin & parricida illo Pho-
 ca Romanum Episcopum vniuersæ Ecclesiæ
 caput pronunciante : Platina disertè hoc fa- Plat. in vita
Bonif. 8.
 ctum testatur eo nomine, quod Roma veras
 esset Imperij sedes, Constantinopolis autem
 inde deducta Colonia : vel vt aliorum verbis
 vtat : propter principalitatem vrbis. Iam
 ergo perspicuum est, si tuum illum Romæ pri-
 matum non Christi instituto, non Petri priui-
 legio niti : sed Romuli & successorum, qui il-
 lic Imperij arcem construxerunt : Non, in-
 quam, à Petra, neque à Petro, sed à saxo
 Tarpeio, cui Roma superstructa erat : quod

Dist. 97. & 98. Ho. li. in summa de Maior. & obed. & gl' in cap. nouo & 2. q. 7. p'ico. Card. Cuf. hb. a. c. 13.

& ipsi Canonista, veritate cogente, agnoscunt, videlicet: Quod omnis maioritas & minoritas, etiam Papatus, est de iure p'otiuo. Neque vero me fugit Innocentij pontificis decretum, quo necessarium esse negat primatus Ecclesiasticam mutationem ad Civilis rationem exigere. Verum id bonus ille vir eo demum tempore sanxit, quum vereretur, necum Imperio dignitas in Orientem transferretur: nec ea valebat inuentionis industria, qua successores, qui rationem inuenerunt, qua ex Occidentalis Imperij rudibus solum sibi fabricarentur. Adde quod vnus hominis decretum tot concilijs non est antefendum: quum ipsorum nonnulli negent, decreto illi alato suam ex potestate pontificis absolute constare auctoritatem: verum quatenus Conciliorum Canonibus conuenit. Quod si Romane Ecclesie constitutiones & politia alias Ecclesias amplexas fuisse excipiant: Illud idē respondebo, quod Theologica Parisiensis facultas iam 300. ante annos feruentibus inter Papam & Regem dissidijs: Marsilius item Patavinus iisdem circiter temporibus, Papa cum Germanis Imperatoribus bellum gerente, atque idcirco veritate confidentius erumpente responderunt: Nempe, Romane exemplum alias initio secutas florentibus illic literarum studijs: nonsecus ac Aureliana aut Andegauensis academia vt plurimum Parisiensem imitatur: Et Romanius illud 12. tabularum à Græcis mutuati sunt. Quomodo

Card. Cuf. hb. a. c. 14.

Artic. Sorb. Paris. cōtra Papam Eodifac. 8. Marsil Patavinus in li. de fenfor Paris. 2. par. pp. 18.

alieni

autem ridiculum fuisset, eo argumento sabnixos
Græcos in Romanos Imperium sibi vindicare:
Nihilomagis sapere Romanenses, dum hoc iure
se in alios Episcopos efferunt.

Enim vero quod ad Papæ appellationem atti-
net, in veteri Ecclesia non omnibus tantum E-
piscopis, sed & presbyteris communem fuisse vo-
runt, qui in authorum lectione versati sunt. Cuius
rei si quis fidem desideret, is Cypriani, Dionisij
Alexandri, Augustini, Hieronymi, Sidonij
Apollinaris, atque adeo ipsius Gregorij epistolæ
& acta Conciliorum eiusmodi testimonijs refer-
ta percurrat. Græci quidem certe suos presbyte-
ros etiam $\pi\alpha\pi\alpha\varsigma$, Germani autem (Pfaff,)
vocant: quam vocem Germanicæ linguæ periti
deducunt à nomine Papa, quod Sicula lingua, au-
thore Suida, patrem significat. Quod ad Pontificis
titulum: Irenæus Ioannem summum Pontificem
appellat, Athanasius autem quoslibet Episcopos
Pontifices: Ac Rufinus Athanasium magnum
Pontificem: nec quidquam legendis veterum
monumentis frequentius occurrit. Porro si Cardi-
nalibus suis gloriantur, ne syllabam quidem alia
significatione in veteri Ecclesia reperient, nisi ut
presbyter Cardinalis vel Episcopum designet, vel
in Episcopatu parœciæ unius curatum, ut &
omnes nostra memoria parœciæ alicuius quæ
Romæ sit dicuntur vel diaconi vel curati. Ac
sane in Concilijs, nominatim Carthaginensi sex-
to, & Gregoriano, postremo loco sedebant. Porro
Inno-

Epist. Cyp.
Dionisi.
Alex. Hier.
Aug. Greg.
Sid. Apoll.
Acta Conc.
ciliorum.

Suid. in dicit.
Papas.
Acti in pri-
ma orat. cõ-
tra Arianos.
Rufin. c. 26
lib. 2.

Innocentius 4. circiter annum 1244. illis Rubri Galeri, purpureæ vestis, & equitandi privilegium concessit: quod & Paulus 2. anno 1470. sua sanctione confirmavit. Clemens autem quintus eo usque progressus est, ut Principibus omnibus dignitate præire iuberet. Hac igitur commenta ad vigentem & floridum Ecclesiæ statum non sunt referenda: sed tum demum in lucem edita, quum vnius hominis ambitioni prostrata iacuit & mancipata.

Pontificis
incrementa.
Chron.
Martini.
Plain. in vi-
ta Bonif. 3.

Sieeb. in
Chron.

En tibi igitur Romani Pontificis in capitis Ecclesiæ sacrilegam dignitatem inauguratione ad annum 600. velata: non Christi aut Apostolorum traditione, sed Phocæ produtione: non Concilij Ecclesiastici constitutione, sed serui in Dominum coniuratione: qui quidem ut populum Romanum sibi reconciliaret, ipsorum Episcopum titulo ornauit, quem qui præcesserat Gregorius Antichristo proprium fecerat: Atque hic vicissim illum Imperatorem edixit, Mauricioque, qui parricidio sublatus ab ipso fuerat, substituit. Hanc porò Phocæ sanctionem Bonifacius confirmandam curauit, coactò Romæ ex Latinis Episcopis Concilabulo, ut qui hanc è re sua esse ducerent: Et alio deinde in Africa tum perpetuis Arabum incursionibus vexata, anno 642. Ex quo ceptæ sunt huiusmodi inscriptiones: D. Apostolico culmini sublimato sancto Patri Theodoro Papæ & summo omnium præsulum Principi synodus Africana. Atque ita
sensim

sensim ex Historijs videas & gradatim hoc mon-
 strum dignitatis fastigium conscendere: ex qua
 iam corruiere est necesse. Græci Imperatores tunc
 Italia quodammodo expulsi, vt Italos in officio
 retinerent, rerum suarum administrationem penes
 illos esse volebant: sed ita, vt electionum confir-
 mationem ab Imperatoribus peterent, suaque re-
 scripta iudicatione & anno Imperatoris notarent.
 Sed quo magis in Oriente Persarum incursionibus
 vires Imperatorum labefactabantur: eo ma-
 gis in Occidente Pontifex res suas stabiliebat:
 sicque annum circiter 680. Benedictus secundus
 Constantini quarti Imperatoris Barbatii au-
 thoritate Imperialis iurisdictionis iugum totum
 excussit. Adhæc accessit magna inter Ecclesiam
 Græcam & Latinam de Imaginibus concertatio,
 inualecente cum ignorantia superstitione. Græ-
 ci tollendas censebant, Pontifex contradicendi
 studio harum patrocinium suscepit. Hac illi
 controuersia magnum ad sublimitatem momen-
 tum obtulit. Hoc enim prætextu Leonem I-
 sauricum $\epsilon\iota\chi\omicron\upsilon\upsilon\alpha\chi\omicron\upsilon\varsigma$ anathemate percussit,
 Italiaque populis excommunicationis pœnam
 interminatus, denunciavit ne tributum vllum
 penderent, id est, Constantinopolitanum E-
 piscopum expulit, & hac quidem ex parte iugum
 penitus fregit & abiicit. Certe quidem Ex-
 archatus iam tum temporis desierunt: quod mu-
 nus qui annos 160. administrarant, vices Im-
 peratorum in Italia parte gerebant. Expulsis
 Impera-

Sigon. lib. 2.
 de regno
 Ital.
 Graic. 13
 Concord.

imperatoribus Constantinopolitanis, Longobardi
 in Italia regnum moliebantur. Ab istis quo vici-
 mores erant, eo maior quam ab expulsis metus
 impendebat. Tunc Galliarum gubernacula tene-
 bat Martelli familia. Pontifex igitur aduersus
 Longobardos Gallorum se fidei commisit: atque
 ita Pipinus Martelli filius, traductis Gallorum
 in Italiam armis, illos deuicit. Exitus fuit eius-
 modi: Zacharias Pontifex Gallos sacramento
 absoluit, quo Principi suo Chlperico deuincti
 erant, qui tum se Martellorum arbitrio & arti-
 bus permiserat, Pipinumque Palatii Maiorem
 Regem consecrauit, atque excommunicationem
 interminatus Principibus populisque Gallis in-
 terdixit, ne quenquam nisi ex Pipini stemmate
 Regem deligerent. Vicissim Pipinus Rauennensi
 & Pentapolitanum Exarchatum 29. oppidis
 insignem largitus est, ius tantum supremum &
 Pontificum eligendorum potestatem excipiens:
 quæ tamen privilegia Ludouicus Caroli Magni
 filius remisit, quamuis, ut ex Historijs liquet, Am-
 peratorum nonnulli in usum reuocarint. Ecce
 igitur Pontificem in spiritualibus caput, suscepto
 dominisui interfectoris patrocinio. Ecce rursus in
 temporalibus dominum, subdito in locum deturbati
 sui Regis euecto & inaugurato. Porro hoc ter-
 remi dominij exordium primum Andium & Ar-
 ragonensium familiarum, deinde etiam disidij
 Germanorum Imperatorum & Gallie Regum
 consueque exersuit, quo nostro hoc seculo cõspicitur.
 Enim-

E. Adrianus
 d. 63 & c.
 Ego Ludouicus
 uicus ead.

Enimuerò ad hæc tempora referri debet clauis scientia Petro à Christo concessa, in clauem potestatis metamorphosis, distinctaque censuræ Ecclesiastica acies in feriendis anathemate Principibus & populis, qui iugum subire detrectarent, regnisque in prædam obyciendis, atque à salute nullo prorsus excepto excindendis: illorum temporum ingenia præclaras huiusmodi interpretationes commenta sunt: Omnis potestas Christo data est in cælo & in terra: Ergo, in vtrumque Pontifex absolutum habet imperium. A gente in gentem Deus transfert regnum: Ergo penes Papam est authoritas, vt quem velit vel stabilit vel de gradu deiciat. Hinc illud est quod Reges & Imperatores certatim ad pedum oscula se abiecerunt, sine coram adessent, sine literis salutarent.

Extratuag. de
Maio. &
Obed. e. 2.

Lib. 7. dec.
de sent. &
re iudicata.

Hæc eadem infelicia tempora Bonifacium 8. protulerunt, qui nouum hunc fidei articulum cudit, Pontificem in spiritualibus & temporalibus supremum ius obtinere, ac sese in adulterino illo lobel obtulit altera manu clauem, altera ensent gestans. Cuius successori Clementi quinto non satis visum est in Reges & Imperatores dominium vsurpare, sed bullato præscripto eousque furoris pronectus est, vt & Angelis ipsis, quæ præciperet, exequi iuberet. Denique decisiones Rotæ, id est, parlamenti Pontificij, quod Romæ cogitur, in hæc verba leguntur: Quod Deus habeat rata quæcunque faciat Papa: Quod

Extrati. vñ
Cath. Eccle.

Clem. 5. in
Clement.
pastor.

Idem in res
scripto quod
asseruatur
Viennæ A-
lobrogum,
& in Extrat.
uag. eadem.

Decisi. Rotæ Papæ voluntas sit regula æquitatis & iuris:
 Bald. Quòd Papa in hoc mundo potest absoluta
 Francisc. de facere quacunque Deus facit, cum sit om-
 Ripa. nia & super omnia: Quòd si mutet iudiciũ,
 Philippus nã & super omnia: Quòd si mutet iudiciũ,
 Decus. præsumendum est, quod etiam mutet iu-
 Hostiensis. dicitur Deus: Quòd si multa animarũ mil-
 Carolus de. lia secum abducat in infernum, nemo ta-
 Ruino. men dicat, quid facis? Omnem Papæ da-
 Joannes de tam esse potestatem in cœlo & in terra, qua
 Anania &c. sese porrigat ad cœlestia, terrestria, inferna-
 Dist. 10. c. lia: Quòd à Papa ad Deum appellare non
 Si Papa. licet: Quòd potest contra epistolas Pauli
 statuere, quia maior Paulo: & contra ve-
 tus Testamentum, quia maior omnibus
 authoribus veteris Testamenti. Neque ve-
 ro in hac audacia pedem fixit impietas. Quæsi-
 tum est enim, utrum Euangelio contraria statue-
 re posset: Annon potestatis etiam Petro superer-
 mineret: Purusne homo esset, an quasi Deus.
 Denique Satan mysterium iniquitatis eousque
 pronexit, ut & paulo ante & post secula Lutheri
 disputaretur in scholis, utrum Papa utramque
 naturam participaret, diuinam videlicet atque hu-
 manam, ut & Dominus Iesus Christus. Ecquid
 posset vel ipse Diabolus, si ad pessundandam Ec-
 clesiam carnem indutus prodiret, sceleratius pro-
 ferre? Atamen horrendum hoc monstrum populi
 adorant, huic principes applaudunt, pro huius li-
 bidine regna sua enertunt, atque etiamnum suos
 subditos suauissimi odoris sacrificium huic idolo
 immo

Eras. in pti-
 mum cap.
 prioris ad
 Ianoth.

immolant. Quis ita esse posse crederet, nisi Dei spiritus prædixisset? Cui porro fides huius rei fiet, hoc monstro ab eodem Dei spiritu debellato? Est tamen aliquid amplius quod quis admittetur. Quo tempore Romani Episcopi tolerabilis fuit potestas, nullum aut in synodis aut coram Ecclesia Scripturæ locum proferre ausus est ad eam stabiliendam: Nunc verò, quum ruptis omnibus repagulis terram pedibus conculcat, cælo minatur, in Deum ipsum insurgit: ea sunt impudentia (sed cuiusmodi scortum illud decet) ut sedem Petri, verbum Dei, claves promissas perinde prætexant, ac si nulli toto mundo superessent oculi ad legendum, nullus hominibus sensus ad iudicandum. Desinant ergo tyrannidi fucum facere ex Christi ad Petrum verbis: Tibi dabo. quandoquidem inter Christi regnum & Papæ tyrannidem nulla est consensio. Quin potius si quod ad hæc verba attinet, Scripturæ loco genuino nisi velint, illud, Tibi dabo, Satanae Christum adorantis vsurpent, Tibi, inquit, dabo hæc regna omnia, si cadens adoraueris me. Neque enim cur possideant vlllo alio titulo gloriari possunt, quæ quod demonia coluerint.

Nunc superest, ut bona, ni fallor, cum lectorum venia ex duorum quæ præcesserunt capitum probationibus concludamus, Catholicæ Ecclesiæ caput essenziale Dominum nostrum Iesum Christum esse, Apostolos omnes pari sub eo dignitate & potestate fuisse, ab ijs Episcopos pares inter se

fuisse, & in suo quemque ministerio Christi legatum agere: Nemini competere, ut sit Catholicae Ecclesiae caput ministeriale: Pontificem Romanum nec diuino nec humano iure hoc sibi arrogare: Sedis primatum illi attributum ob dignitatem urbis: quod reliquum est, Satanae iniustaeque usurpationi tribuendum esse: Capitis in Ecclesia ministerialis nomine non magis ab erroris periculo vindicari, quam alios Episcopos & Patriarchas: Nec magis Ecclesiam Latinam, quam aut Graecam aut Orientales. Quamobrem quicquid illi excipiant, conclusionem nostram rursus asserimus: Quidquid articulorum Papae & Ecclesiae Romanae autoritate nititur, corruere. Traditiones autem & commenta illorum omnia examini Scripturae subiicienda esse, non secus atque aliarum Ecclesiarum dogmata.

PONTIFICEM, UT QUI SE

CAPVT ECCLESIAE PROFITEATUR, cum non sit, Antichristum in Ecclesia fuisse, nec Antichristum cum alia doctrina admitti potuisse.

CAP. IX.

Pontificem, quum Ecclesiae caput non sit, nec ullas tabulis proferre possit ut se vicarium esse probet, quod tamen insolenter usurpat: in corpore pestem, in Reipub. tyrannum, in Ecclesia Antichristum esse dicimus. Cuius rei excutiendae causa prophetias quae in Daniele, epistola ad Thes-
salo-

salonicenses, & Apocalypsi extant, non agrediar. olim quidē obscuritate difficiles, nunc clarissimas. Siquidem doctissimi viri non nostra tantum memoria sed 300. ante annos in medijs mundi tenebris & Pontificum seuitia editis monumentis hoc caput illustrarunt. Verum hoc profiteor, etiam si non ita graphice depictus esset, ut locis illis proponitur, ex sola Papae doctrina perspicue cognosceretur illum Antichristum esse, qui Ecclesiae imminerebat, nec aliam potuisse in Christianismum maiore Christianorum detrimento inuehi, quam quae ab ipso obrusa fuit.

Primum, ut amphiboliam tollamus, Scriptura de varijs Antichristis differit. Singuli enim haeretici dum Christi veritatem oppugnant, sunt Antichristi. Sed vnum quempiam inter alios designat, qui sedem in Ecclesia Dei occupaturus esset, Dei que locum inuasurus, quem Origines inter Antichristos Antichristum primum nominat. Hic ille est, de quo iam nobis est sermo institutus. Orig. hom. 30 in Mat.

Secundo, vbi Scriptura de Antichristo loquitur, Apostasiam fore praedicit. Item, mysterium iniquitatis iam a temporibus Apostolorum cepisse, & solo Christi aduentu conficiendum. Item, in tantam hanc molem assurrecturum Antichristum ex imperij Romani ruderibus, bestiam que illam priorem, id est, imperium viuificaturum, ex veterum interpretatione, ac nominatim Augustini lib. 20. de Civitate Dei: & Chrysostomi in illum

In epist. ad
7 hebr. fo.
2. 2.

Pauli locum, ubi ex professo de hoc capite differit. Imperium porro Romanum sensim & membra-
tim collapsum esse nemo nescit: Inde autem con-
sequitur, Antichristum non unum quempiam
hominem esse, qui paruo momento prodiret: sed
minus, sedem, hominum successionem, adeoque
imperium in Christum constitutum: quale est
quod videmus certis bestiarum figuris Scriptu-
ram imperia describere. Atque ea est Augustini
in illum locum interpretatio.

Tertio, Antichristus iste pseudopropheta no-
minatur, qui proferat in Dominum blasphema.
Eius igitur imperium falsa doctrina nititur, non
armis. Fœmina dicitur & scortum. Placidus igi-
tur erit ingressus, veteratorijs artibus & adula-
tione promouebit, hominibus fucum faciens, eosq;
ad scortationem spiritualem, quæ est idololatria,
alliciens. Idem quoque cum Iuda filius perditio-
nis nominatur. Ecclesiam igitur vi aperta non a-
dorietur, sed osculo prodet: non disruptis machina-
muris, aut appositis scalis: sed furtim, & ementi-
tis clauibus eam expugnandam curabit. Ac qui-
dem imperia quæ stant viribus aut armis; lupor-
um, leonum, vrsorum atque eiusmodi rapacium
ferarum figuris describuntur: In hac autem bestia
depingenda, fœminas tantum, scortationes, calice-
ces, potus, carmina, id est, artes subdolas, impo-
sturas, fraudes audimus. Ex quo vel ipsi schola-
stici statuerunt, Primarium illum, quem nunc de-
scribimus Antichristum, neque ad Mahumedem,
neque

neque ad Turcarum Imperium referri posse.

Quarto, non ἀντιβέος, sed ἀντιχριστός nuncupatur: hoc est, non Deo simpliciter, sed Christo mediatori ἀντιχριστός. Ergo Domino Iesu Christo nominatim aduersabitur. Tota autem Christi doctrina mediatoris munere & ipsius mortis beneficio absoluitur: Huiusmodi igitur doctrinam potissimum pessundendam curabit. Additur tamen, in Dei Ecclesia sessurum ut Deum. Atqui si se palam Christum esse profueretur, aut directè Christum oppugnaret, eum Ecclesia nec ferre possset, nec regnare pateretur. Describitur quoque similis agno, cornua duo gerens, sed qui Draconem sermone imitetur, id est, Christi doctrinam & sanctitatem mentietur, tum etiam cum inopia ex Satana afflatu loquetur. Ergo consequitur (ut inter nos istis conueniat) ut hic de quo queritur Antichristus fucatis verbis de Christo, re ipsa contra Christum loquatur, verbis honorem tribuat, quem ad se sacrilegio rapiat. Hunc autem de quo agimus, verè Antichristum esse, qui Christum professus ipsius doctrinam euertit, atque adeo Christi ipsius locum inuadit: Neque vero Augustinus hac de re differens aliter intellexit: Iam ergo attendamus quis neget, & non attendamus ad linguam, sed ad facta. Non audio quid sonet, sed audio quid uiuat. Opera loquuntur, & verba requirimus? Magis mendax est Antichristus, qui ore profiteatur Iesum esse Christum, & factis negat.

Et tractatu sexto: Dicis voce, negas corde: dicis verbis, negas factis. Quomodo, inquis, nego factis? Quia ideo venit in carne Christus, ut moreretur pro nobis. Idem in libro de Antichristo, Dæmonum, ait, cultum reuocabit, impios magnificabit, legem Evangelicam dissipabit. Chrysostomus ex doctrina cognoscendum docet: non ex titulis, miraculis, aut sanctitatis appellatione. Hilarius autem: Antichristum Christo aduersarium fore fictitiæ pietatis opinione. Idem. Vnum (inquit) moneo vos, caute vobis ab Antichristo: malè Ecclesiam Dei in tectis ædificijsque veneramini: malè erga parietes insanitis: malè sub his pacis nomen ingeritis: Anne ambiguum est, Antichristum in his esse sessurum? Jam igitur attendamus quis in Ecclesia sedeat, qui quo magis de Christo loquitur, eo confidentius ipsum spernit: qui quo magis proditorijs osculis Christum honorat, eo sceleratius ipsius aduentum blasphematur: qui in ipsa Christi cathedra collocatus, imprimis est Christo àντιχριστος. Etenim hic ille haud dubiè genuinus est Antichristus.

Age igitur ab ipsa Pontificis doctrina initium faciamus. Christus regnum suum esse de hoc mundo negavit: quum raperetur ad regnum, fuga elapsus est: inferioribus etiam potestatibus obsecutus est, suum omnes exemplum imitari præcepit. Ex aduerso, Papa se regem orbis

vni-

Chrysof.
in Matth.
homil. 49.
Hilarius ad
Auzent.

vniuersi profitetur, de Imperijs pro arbitrio sta-
 tuit, Imperatores pedibus conculcat, igni torret,
 ercoque adiudicat quotquot ipsi ista tribuere de-
 trectant. Hæc porro omnia Christi dicto muntur:
 Data est mihi omnis potestas in cœlo &
 in terra. Nunc quemuis iudicem appello, quor-
 sum res tam diuersæ componantur: & an non,
 dum Iesus Christus testis citatur, Christo Do-
 mino illudatur. Pergamus: Christus Deus æ-
 ternusque Dei filius infra Angelos, imo & homi-
 nes ipsos salutis nostræ causâ sese demisit: Hic
 verò homuncio sese supra Reges, Angelos, atque
 adeo cœlos cœlorum attollit: nec simpliciter ho-
 minem, sed diuinam naturam se participare, spi-
 ritusque Christi seaturiginem penes se esse conten-
 dit. Denique Christus infra cœlos, terram, infe-
 ros sese deiecit: hic autem in Reges, Angelos, &
 demones imperium sibi arrogat. Vnde hæc om-
 nia? nimirum ex Christi clambus, verbi Mini-
 stris traditis. Quæro igitur: Quum Deus homi-
 num causâ homo factus fuerit: ecquis ille homo
 esse possit, qui se Deum profitetur, nisi filius per-
 ditionis in mundi perniciem exortus?

Sedenim spectemus, vt Messie aduentum,
 crucem Christi, & quæ inde consequitur salutem,
 enacnarit. Nostro exemplo discimus, perpetuas
 esse hominum in Deum offensas: nec magis na-
 turaliter in nostra potestate situm est, ab ijs no-
 bis temperare, quam aut arteriarum pulsus, aut
 pulmonum flatum cohibere. Hæc porro offensa

numero infinita in Deum infinitum admissa poenam infinitam meretur, cui ferenda omnes simul homines pares esse non possunt: Itaque filium ipsum Dei à caelis descendere oportuit, ut merito infinito reatus infinitos tolleret: ac ne vnus quidem à Patre misericordiam sperare poterat, quin prius illius iustitia à Filio plane satisfactum esset. Hoc illud est quod tota nos Scriptura docet, Christum in mundi salutem missum esse, cuius ipse sit solus & vnicus seruator: iam ab initio mundi occisum fuisse in eorum salutem qui credituri essent. Atque in eo situm est vniuersum aduentus Christi beneficium, Ecclesiaeque thesaurus. Ecce autem fidelis istius Ecclesiae economi dispensationem. Primum S. Scripturas obliuione sepelientibus curauit, harum interdicta populo lectione, ut eum Rosarijs, Legendis, atque eiusmodi quiquilibet pasceret. Itaque lumen quoad potuit extinxit, ut in medijs tenebris suis illusionibus efficacius falleret: Atque eousque progressus est furor, ut flammis propterea eorum lectionem adiudicatos viderimus. Iam vero quum lex arguendis hominum peccatis lata esset, Euangelium autem, ut remedium in Christo proponeret: huiusmodi dogmata Papistici Doctores excuderunt, Homine in puris naturalibus sumptum, Deum diligere super omnia: Facientibus quod in se est, infallibiliter dari gratiam: Bona opera meritoria triu, vitae aeternae, augmenti gratiae, remissionis poenae &c. Homines igitur posse legem Dei imple-

implere: atque ab initio naturalis, pòst Mo-
 saicæ legis obseruatione seruatos fuisse: nūc
 autē Euangelij pleno obsequio seruari. *Quæ*
si quidem ita habeant, quid fiet Paulo dicenti, Le-
gem transgressionum causa datam esse: iram ef-
ficere, introisse vt auctius fieret peccatum? Quid
porrò Legi præstabit Euangelium, aut umbris
Christus? Et quomodo Christus legis maledi-
ctionem gratia commutauerit? Certe quidem nulla
extat via magis compendiosa auertendis à medi-
ro agrotis, quàm si aut sanos esse persuaseris, aut
si quid malis sentiant, repudiat is medicis valetu-
dini suæ consulere posse. Hinc illa est Pharizai-
carum propositio: Omnem actum
charitatis absolute mereri vitam æternam:
 Hominem quamdiu superstes est, posse
 propriam salutem operari: Hinc præclara de
 cōgruo & cōdigno destructiones, quæ manife-
 stati Christi congruam dignitatem vimque om-
 nem subuertunt. Sicque in immensum excreue-
 rat error, vt quos magis vrgebat conscientie
 sensus, merita Monachorum & sodalitiij illius
 emerent, quæ superogationis opera vocant, hæc
 est, totum id quod Paradiso meritis quæsito, Mo-
 nachis reliquum & inutile supererat: Vt non homo
 tantum salutem in seipso quærere, sed ex aliorum
 etiam operibus negociari, & vitam æternam
 comparare posset.

Atenim nihilominus sic peccatum homini in-
 hæret, vt vel stupidissimos quosq; excitet. Itaq; nō
 pauci

pauci quum in his non acquiescerent, de medicis cogitabant. Verum ecce tibi alterum veteratoris Antichristi commentum, quo fieret irritus Messias aduentus. Præterito Christo unico peccatorum medico, ad homines deduxit, ac paulatim suis ita rebus consuluit, ut omnes ad se pertraheret. Christus se omnibus ultro inuocandum offert, brachijs extensis obuius sua misericordia occurrit, ac tantum non vi adhibita ad se pertrahit. At Papa hoc nobis canendum obruduit: O Virgo Maria, vitam æternam mihi tribue, mortuos resuscita. Et sanctos & ipsorum merita obijcit, quos tamen si coniungas omnes, nullum in eis nisi mortis & post mortem inferorum meritum reperis, si Domini Iesu morte excludantur. Atque in hunc finem tanta fuit in hoc tenebrarum regno impudentia, ut primam quæ patribus facta est de Christo promissionem fœde corruerint, Virgini Mariæ illud tribuentes, Ipsa conteret caput serpentis. Quin & in eandem trãstulerunt quicquid siue de Patre siue de Filio dicitur. In Psalmis, In te Domina speraui: Misere-re mei Domina: Dixit Dominus Domine meæ, sede mater mea, à dextris meis: Atque in his blasphemijs (quas hoc nostræ Domine vocabant) posita erat præcipui culus summa. Nunc si Virginem Mariam in locum Christi colloces, quid huic obsecro reliquum supererit? Si qua Christum peperit, ijs ipsis salutem quaeratis à quibus inuocatur: quorsum Christus pro nobis

apud Gab.
Biel.

nobis est mortuus? Ex eadem camarina prodierunt quatuordecim Sancti opitulatores, in necessitatibus parocciarum & ordinum omnium Patroni, cuiuslibet morbi medici, quos votis, peregrinationibus, oblationibus, ipsorum autem imagines suffitu, & omne genus adorationibus colere oportuit: ut Romana Ecclesia tot deos haberet, non Iudaica more, quot ciuitates, sed penè pro tiuum numero: sicque salutis ratio in tot partes lacerata dividebatur, ut iam vnica saluti nimirum Christo Domino nullā mundus gratiam haberet. Peccatorum, qui sunt animi morbi, remedia habuimus Sanctorum merita, tum viuorum tum mortuorum: quorū (inquit August.) pars magna erat in inferis, altera ne rueret periclitabatur. Singulis periculorū generibus Sanctorum praesidia, tanquam amuleta gentilitio more, morbis, iacturis, incendijs, ictibus, plagis, carceribus obiciebantur. Hoc vnum Domino reliquum fecerat impietas, ut aliud agens, ac veluti de more tanquam ex notariorum stylo, ipsius nomen adscriberet. Sed quid abominandum Idololum recensebimus, quod Papatu in Ecclesiam inuexi? Nimirum Franciscum, tanquam alterum Christum, nobis peperit, de quo huiusmodi portenta tum concionibus tum sancitis privilegio libris euulgata sunt: Hunc videlicet suis meritis à morte aeterna saluare posse quot quot à suis temporibus ad finem vsque mundi victuri essent: Cucullam Francisci assumere, non minoris esse momenti aut

virtu-

Plosc. beatj
Francisci.
Confortius.
S. Franc.
Vinea S.
Francisci!
Thom. l. 4.
dist. 4. art. 3.

Bernard. in
rosario.
Flosculi be-
ati Franc.

virtutis, quam Christo per Baptismum induit: In
ea ipsa vel mori vel sepeliri, à panis purgatorij
liberare: Denique dum hunc cum Christo confe-
runt, multis partibus superiore gradu collocant.
Ac ne foeminis minus priuilegij quam uiris con-
cederent, Virginem Mariam suæ virginitatis
merito, foeminas omnes quæ in ipsam sperarent,
seruare posse docuerunt. Porro Claram iisdem
temporibus quibus Franciscum in mundum pro-
diisse, vt eas omnes seruaret, quæ eam, ad finem
vsque mundi, innocaturæ essent. Et quis obsecro,
nisi reclamatum esset, finis istarum blasphemia-
rum fuisset? An reliquam futuram fuisse pu-
tas ad nostra vsque tempora Christi memoriam?
Nec verò ager somnia narro. Qui ante 400.
aut 500. annos conscripti libri etiamnum ex-
tant, ea ipsa doctrina sunt referti, quam ne ipsi
quidem inficiari audeant. Scholarum & nobi-
liorum cathedrarum hæc lectiones erant tum cum
Lutherus ad retegendum Antichristum pro-
diit. Et porro à pœnitentiarijs hæc absolutionis
forma quotidiano vsu teritur: Passio Christi,
& merita beatæ virginis Mariæ, sancti
Petri, sancti Pauli, aliorumque sanctorum
& sanctarum Paradisi, tibi sint in
remissionem peccatorum: Hic autem Fran-
ciscani Franciscum suum indiuiduo nexu cum
Christo coniungunt. Ergo Pontifices scilicet
ex verbo Dei & patrum doctrina populum do-
cuerunt, remissionem peccatorum in solo Iesu
Christo

Christo eoque crucifixo quarendam esse: quæ tamen vsque adeo ad salutem sufficit, ut se Paulus neque scire, nec aliud discere velle testetur.

Enim vero Papæ cum suo satellitio, abducta sensim plebe à Christo ad Virginem Mariam, ac rursus à virgine ad Apostolos, ab Apostolis ad vetustiores sanctos, à veteribus item ad recentiores, quos pro arbitrio ἀποδοτεῖ inaurabat, ac deinceps ad templa, sacella, capsas, reliquias, imagines, tandem eoque seduxit, ut ad seipsum adduceret, succedentibusque temporibus, Domini Iesu Christi locum inuaderet. Sanguis Iesu Christi in cruce fusus ijs omnibus qui in ipsum credunt, est satisfactio pro peccatis: Hic ille est veteris & noui Testamenti scopus. Quid Papa? quum pietatem omnē verba esse putaret, huius ἀποδοτεῖς thesaurus penes se esse toti mundo persuasit: Ad se igitur accersebat quotquot huius participes esse vellent: cuius dispersandi partes sibi vni arrogabat. Hic ergo singuli salutem mercari cœperunt, quæ apud ipsum venalis prostabat, quæ tamen solo Christi sanguine comparata fuerat, nec vlllo alio precio poterat acquiri. Perpetrasses quamlibet horrenda crimina: præsto erat in Papisticis indulgentijs remedium. Crimina omnia, etiam sodomitica, parricidia, incestus, præfixa pecunie summa multabantur, qua numerata, Pontifex plenaria sua remissione debebat. Huius vectigalis exactio auctione licitatoribus addicebatur: Atque
huius

huius rei fidem facit liber taxarum, ipsorum consensu excusus paulo ante accensum nostra memoria Evangelij lumen. Huiusmodi indulgentiæ primum singulis, deinde familijs, deinceps vrbibus veniant: Postremo ad republicas & regna vctum est, quibus nullo personarum discrimine remissio 4.000. annorum veræ indulgentiæ condonabatur. Hinc igitur Christum docentem audimus: Qui crediderit in me, remittentur ei peccata: Pontificem autem: Huic nulli sunt inferi, qui presentem pecuniam numerabit. Si quem haberet hostem, vinculis manibus & pedibus in inferos protrudebat, etiam regna & nationes integras. Si cælum optares: Angelis vt te deferrent præcipiebat, vnaque parentes & amicos, vt ex

Bulla Clem. 5. apparet, in gratiam equitum S. Ioannis Hierosolymitani conscripta. Siquis ignem purgatorium horreret, quæcumque scelera admissa essent, si quis etiam Virgini Matri vim intulisset (vt Germani indulgentiarum negotiatores proclamabant) comiecta statim in vnam pecunia, omnium animæ hoc metu liberabantur. Eousque ventum erat, quod testantur Papisicorum Doctorum libri, vt in scholis disputaretur, Papam abolendi & extinguendi purgatorij potestatem habere: Imo & Christo longe clementiorem esse, cuius opera nusquam legatur in scripturis aliquem poenis purgatorij solutum esse, quibus infinitos in dies absoluat Pontificis misericordia. Huic qui etiamnis sunt addicti, si forte hæc nostra

*Bulla Clem.
3. quæ ex-
tat Viennæ.*

*Tekelius in-
dulgent. in
Bello.*

*Profrms in
Epist. ad
Timoth. c. 1.*

perle-

perlegant, mirabuntur, vixque adduci poterunt,
 vt vera esse credant: Nam simul atque se mundo
 regegi sensit Antichristus, abdere cornua conatus
 est. Verum studiosi legerunt, & porro legere pos-
 sunt, etate prouecti viderunt, prostantque pub-
 licè libri, quos legere cuius est integrum. At
 enim (inquis) in medio Papatu Deum vnum,
 Iesum autem Christum, filium Dei aeternum
 esse crediderunt, porro doctrina de Trinitate facta
 testè remansit, &c. Verum quid (obsecro) ho-
 mini peccatori prodest, si Deum vnum agnos-
 cat, qui iustus sit index: nisi vt inferos semper
 animo obuersantes habeat? Et quid prodest
 Christum Dei filium in mundum venisse ar-
 guendi mundi causa: nisi eadem opera intelli-
 gat, sua morte in ipsum credituros à morte æ-
 terna redemisse, ipsorumque causa & Sata-
 nam superasse, & inferos destruxisse? Christi
 aduentus vnicus est finis, nempe vt inter Dei
 iustitiam & peccata hominum mediatoris offi-
 cio fungeretur. Qui mediationis huius effecta
 vel rapit ipse sibi velatio transfert, Christi ad-
 uentum irritum reddit. Iam quis ille tandem
 esse posset, nisi qui triplicato diademate redimi-
 tus Principibusque ac Regibus adoratus, pro
 libidine cælum aperit, inferos claudit, purgato-
 riumque ignem accendit, & extinguit? Per-
 gamus: Dominus Iesus Christus Sacramenta
 duo ijs qui sui forent promissionum tesseras re-
 liquit: Sua quoque sacramenta & notas sepa-

Thom. I. 4.
dist. 4. art. 3.

Bernard. in
Rosario.

ratum & ampliore numero Papa habere voluit: Quae ut angustiora viderentur, quae Christi erant modis omnibus contaminavit. Baptismo nobis patet ad fœdus Dei accessus: Hunc non sine insigni contumelia translulit ad nolas, infinitisque superstitionibus obruit. Verum eo vsque supra Christum sese extulit, ut per suos docerit, Quod eadem gratia descendit super eum qui habitum religionis assumit, & super eum qui baptizatur: Quod cucullæ indutio dat illi plenariam omnium peccatorum remissionem à pœna & culpa: Quod concipiens novum propositum voti, cuius eum forte pœnituit, iterum baptizatur, & innocentiam induit. Quod ad Cœnam attinet, quae est communicatio corporis & sanguinis Domini, alteram partem populo Dei eripuit, adversus expressam Christi institutionem, & morem in Ecclesia mille annos integros usurpatum, sibi ins arrogavit publicis dogmatibus, immutandorū & abrogandorū Christi sacramentorum, idque ita, ut nova excudere liceret: sacramq; Domini Cœnam vsque adeo abominanda idololatria commutavit, ut ne inter Paganos quidem similis extiterit. Iam vero novis mediatoribus, novo Christo, novis sacramentis fabricatis: quid præter novum Evangelium supererat? Ergo & novum Evangelium circiter annum 1192. excuderunt, sub Cyrilli cuiusdam Carmelitæ nomine, cuius hæc erat doctrina: Deum patrem sub lege regnasse, filium

sub

sub gratia, sed iam exortis quatuor mendicorum
ordibus, Spiritum sanctum suo regno inaugurari
ad finem vsque mundi duraturo: atque eos solos
saluaturos, qui nouo huic Euangelio credituri es-
sent. Quod nisi V. Aldenses alij, quos Deus ex-
citauit boni viri rediissent: sepulta iam foret
toto mundo Christi memoria. Sexcenta alia falsa
doctrinae capita relinquo, quae passim legentibus
sunt obuia, eo vno quod docere volui contentus,
Papam à Christo Christianos pro viribus ab-
duxisse, aduentusque ipsius fructum euacuasse, in
quo situm est genuinum Antichristi officium.
Age ergo, si Christiana Ecclesia non alio nexu
quam mediatoris officio Christo coniungitur, non
secus ac faucibus capiti corpus adhaeret: quid cru-
delius Antichristus tentare potuit, quam vt Ec-
clesia, quam suffocaret, iugulum peteret? Quod ad
Iudaeos attinet & Turcas, quorum alij quia tam
diu Prophetis caruerunt, alij propter insulsam
Alcorani doctrinam ad verum Christum reduci
poterant: tantam in Pontificibus ipsorumq, aulis
impietatem viderunt, tantum in vniuerso comi-
tatu religionis contemptum, tam furiosam inter
Christianas idololatriam, vt vtrique, quibus nihil
expressius idololatria prohibitum constat, religio-
nem Christianam abominati sint: atque ita illi in
Iudaismo obduruerunt: hi vero religionem omnem
non alio quàm instrumenti politici loco habent. Er-
go vt concludamus: quid ab Antichristo deterius
expectes, quam vt Christum Christianis inutilem.

Iudais autem & paganis abominandum reddat? An ut medijs templis atheismum proclamet? At vel ij qui solem, lunam, vniuersique ordinem tantum intuentur, faciem ipsius conspuerent. Quid ergo? An ut Romanorum idola doceat? Equidem nullum est admodum discrimen inter Castoris & Pollucis, & eum qui Catharina aut Nicolao tribuitur cultum, cum vtrique nos à nostra salute abducant. Prisca autem illa numina docentem quis ferre potuisset in templo Christi, cuius possessionem occupandam suscepit? Papam igitur, nec alium vllum, esse Antichristum consequitur, qui ementito Christi nomine oblectus, Christi locum inuasit.

Aug. de Ci-
uit. Dei. lib.
18 c. 2.
Hieron. ad
Marc. in
Psal. lib. de
spiritu.
Card. Cuf.
l. 2. c. vlt.

Age vero ad hanc primariam doctrinam adde variis circumstantias. Primum, Personarum: Simoniacos esse, magos, Æbæos, scortatores, καὶ ἀποκρίτας. Loci cui sedes Antichristi attributa erat, vrbis nimirum septem montibus insignis, Apocalypsi notata temporis 666. qui numerus in ea tempora recidit, quibus Papa summus Pontifex agnosci voluit, omnisque subiectionis iugum excussit: tumque nihil dubitationis superesse poterit, quin is ipse sit Antichristus.

Papa Anti-
christus ex
veterum sen-
tentia.

Si quis tamen vestigia temporum persequatur, & veterum testimonium requirat: Hoc primum extat, veteris Ecclesie doctrinam ex diametro cum Papisica pugnare, qualem paulo ante descripsimus, ut nihil hac quidem in parte pra-

prætexere possint. Alias autem notas licet multo post futuras describant, ita graphicè depingunt, ut in alium neminem competere possint.

Irenæus inter Ecclesiæ doctores antiquitate Iren. hb. 5.
 venerandus Polycarpi discipulus, ut ei Polycarpus Ioannis, qui Apocalypsim descripsit, Antichristum describens, in Romam solam Romanamque Ecclesiam coniecit oculos: Huius enim sedem disertis verbis Romanam Ecclesiam nominat: idque colligit, suos maiores secutus ex illo Apoc. 13:
 666. numero, qui in Apocalypsi extat, quique Apoc. 13:
 in verbis istis exprimitur; ἁρταίος, & ἰταλικὴ ἐκκλησία, id est, Latinus, & Italica Ecclesia.
 Neque vero me cabalisticæ ex litteris commentationes iuvant: sed hæc eo à me proferuntur, ut palam fiat, iam tum ab illis temporibus patres enascens monstrum animadvertisse, quod iam Dei beneficio paulatim ruere videmus. Chrysoste,
 Chrysostr. in epist. 2. ad Thessalonicenses. Quando è medio sublatum fuerit Imperium Romanum, tunc veniet Antichristus, & non abs re. Donec enim Imperij illius terror fuerit, nemo Antichristo statim subijcietur. Quando vero dissipatum fuerit Imperium istud, vacantem Imperij principatum inuadet, & tentabit ad se rapere & hominum & Dei imperium. Quemadmodum enim regna illa destructa sunt, quæ præcesserunt Romanum Imperium, &c. Ita & regnum Romanorum ab Antichristo, &

ille à Christo, & postea non amplius obtinebit. Ista nobis eidenter & luculente

Horn. 49. in
24. Matth.

Daniel tradit, &c. *Idem venturum docet sanctitatis, miraculorum, superstitionis, & adulerina pietatis larua obiectum. Iam quis iudicet, qui modo legerit historias, an non Papislici regni ortus, educatio, fastigium, ad imperij Romani rudera & simulatam religionem sit referendum.*

Hilarus ad
Auxent,

Vnum moneo (inquit Hilarus) cavete Antichristum: male enim vos parietum amor cepit, male Ecclesiam Dei in rebus & difficultisq; veneramini. An ne ambiguum est, in ijs Antichristum esse sessurum? Frustra igitur Antichristum cum nonnullis apud Barbaros quaeremus, quin potius in eminentiore visi-

In præfat. l.
de Spir. san.

bilis Ecclesia loco sit inuestigandus. Hieronymus autem Romanus presbyter Babylonem Romanam vocat, & asserit purpuratam illam esse meretricem, quæ describitur in Apocalypsi, nec intelligi posse aliam. Idem quoque S. Marci vitam describens repetit. At Cardinalis quidē Cusanus adjicit,

Cus. l. 2. de
conc. Cath.
cap. ult.

Bedam cū vetustioribus quibusque interpretibus ita exposuisse. Augustinus: Babylonia quasi prima Roma: Roma quasi secunda Babylonia, &c. Altissima cum concidit regnum Assyriorum. Ciuitas Roma condita est velut altera Babylon, & velut prioris filia Ba-

Aug. l. 18. de
Civ. Dei.
c. 2. & 23 &
l. 20. c. 19.

bylonis. Idem Pauli locū explicans 2. ad Thess. Antichristum desinit exoriturum collabente Imperio Romano: Nec unum aliquem Principē aut

Multo pluribus hæc tractatur ab Aug. sed hæc

homi-

hominem fore, sed hominum ad ipsam collectam
 multitudinē, qua cum ipso Antichristus dicatur,
 in temploque sessura sit, ac si ipse cum suis vera
 esset Dei Ecclesia. Et alioloco: Idololatriā re-
 nouabit, doctrinam Euangelicam pessun-
 dabit, in eumq; finem magis, ariolis, & forti-
 legis vtetur. Atenim quis nescit quibus miracu-
 lis populo, quem à Christo abduceret, illuserit? Quod
 si quis perquirere velit, quot Pontifices magicis
 artibus ad Papatum peruenierint, id est, non iam
 vt Simonis Petri successores, sed Simonis Magi
 & multi, à Satana ipso creati sint, vellea percurrat,
 qua ipsorum Historiographi scripta reliquerunt.
 Benno Cardinalis, Petrus Premonstratensis,
 Volateranus, Sabellicus, Platina: quæ quidem
 ne horrorem legentibus incutiam, non inuitus
 prætereo. Porro Gregorius Episcopus Roma-
 nus, quo propius abest ab illis temporibus, eo-
 rem apertius explicat. Nunquid non (inquit)
 quum se Antichristus veniens Deum dix-
 rit, friuolum valde erit? sed tamen nimis
 perniciosum, si quantitatem vocis atten-
 damus, duæ syllabæ; sin pondus iniquita-
 tis, vniuersa perniciēs. Ego vero fiden-
 ter dico, quod quisquis se vniuersalem Sa-
 cerdotem vocat, vel vocari desiderat:
 in elatione sua Antichristum præcurrit,
 quia superbiendo se cæteris præponit.
 Alijs autem locis Luciferum esse proclamat,
 qui se supra Angelos attollat, vel itaque ad deo-

tandem om-
 nia recidit.

Lib. de An-
 tichrist.

In vit. Gre.
 7. Ioan. 19.
 Syll. 2. &c.

Greg. l. 16.
 epist. 30. ad
 Maur. In-
 per.
 Item ep. 78.
 lib. 4. epist.
 83. &c.

ram Dei sedere: Sic denique Ecclesiam labefactari. Quae quidem eo liberius ille pronuntiabat, quod qui sibi ista elogia tribuebat, Constantino-politanus Episcopus erat. Verum ecce tibi impletum huius vaticinium in Bonifacio 3. ipsius successore, qui ut ea omnia implerentur quae per Apostolos Dei spiritus praedixerat, seipsum his vitulis exornandum curavit, tribuente videlicet Phoca Imperatore Mauricij & liberorum ipsius ficario: cui deinde fundamento inaxi Pontifices reliquum adificium superstruxerunt. Aperiissima huic apostasia Graeca, Dacia, Illyrica Ecclesiae eousque reclamavit, ut apud Theodoricum Gothorum Regem Symmachum Papam erimarentur, quod se ab omnium reprehensionibus & censuris immunem pronunciaret. Hispania quoque & vetus Britannia longo temporis intervallo Romanos legatos admittere recusarunt. Claudius Taurin. Episcopus Caroli Magni etate in Primatum & doctrinam Papistiam seu scripto inuectus est. Quin & regnante Capeto, coactum fuit Rhemis Concilium, quo & aenogatur Papa obsequium, & Antichristus proclamatur. Verum tandem ut qui ex intemperie & pravis Ecclesiae humoribus natus esset: mutuis Christianorum factionibus, odijs, schismatibus usque adeo nauiter abusus est: ut eum in omnes tandem imperium obtinere passus sint.

Conc. Rhe-
sub Capet-
10.

Iam vero si legis quae à Bernardo circiter
annus

annum 1140. de statu Ecclesie scripta fuerunt
 tum in epistolis tum in libris de considerationibus
 ad Papam Eugenium: Ecclesie ruentis elegias
 meras reperies, ijs non absimiles quas Ieremias
 captiuitatis Babylonica temporibus decantabat:
 aut fulmina potius aduersus Antichristi tyran-
 nidem, quae seculo illo grassabatur. Daemonum
 (inquit) magis quam ouium pascua haec sunt:
 scilicet sic facticabat Petrus: sic Paulus iude-
 bat: Mali in tua curia proficiunt, sed boni
 deficiunt. Item, Probatis his actibus vos ha-
 bere plenitudinem potestatis, sed iustitiae
 non ita. Item, Spoufam Christi praelati hu-
 ius temporis non constituunt, sed perdunt:
 non instituunt, sed prostituunt: non pas-
 cunt, sed nudinantur & deuorant, &c. In
 Psal. autem 91. postquam Antichristum à Me-
 ridionali plaga exoriturum testatus est, adicit:
 Ecclesiae statum nihil differre à silentia noctur-
 na: nihil à sede Antichristi: ac reipsa eos esse An-
 tichristi mores & ingenium. Satyras tres in Pa-
 pam & curiam Romanam edidit. At si quis omnia
 velit quae in eum finem ab eo conscripta fuerunt,
 proferre: libros integros eum transcribere necesse
 foret. Vix autem vllum cum hoc homine confe-
 rendum (ex quo accidit illa Papatu defectio)
 Romana protulit Ecclesia.

Franciscus Petrarcha, Parmensis Archidia-
 conus, Patavinus autem Canonicus, cum circiter
 annum 1350. superstes esset, propter multiplicem
 N v doctri-

Bern. in
 cant. cana.
 serm. 33.
 & 77.
 In epist. ad
 Henr. Epif.
 Sen.

doctrinam, sui seculi lumen merito censeretur debet.
Hic colores apponere nolim, quibus curiam Romanam suis Epigrammatis depingit, Babylonis nomine, dum scortum vocat, scholam errorum, templum haereseos. Non deessent enim qui fortasse poeticae licentiae hoc tribuerent: Verum epistolas Latinas gravitate, zelo, doctrina insignes, obsecro, Lector, ne legere graueis: cathedra Pontificis, mendacij cathedram nominat: Papam cum Iuda confert, qui Christum osculo prodiderit: Clerum Iudaeis illud Ave rex Iudaeorum profertentibus: Praelatos Pharisaeis illum purpura per Indibrium vestientibus, mox autem in Calvaria crucifigentibus. Vides (inquit) populum non modò Christi aduersariũ, sed quod est grauius, sub Christi vexillo rebellantem Christo, militantem satanae, & Christi sanguine tumidum, lasciuientem, & dicentem: labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est? &c. Future ibi vite spes inanis est quaedam fabula: & quae de inferis narrantur, fabulosa omnia: Resurrectio carnis, & mundi finis, & Christus ad iudicium venturus, inter nequias habentur: veritas ibi dementia est, &c. Et alibi: Famosa dicam an infamis meretrix fornicata cum regibus terrae, illa quidem ipsa es, quam in spiritu sacer vidit Euangelista: illa eadem, inquam, es, non alia, sedens super aquas multas, &c. Babylon, mater fornicationum, mater abominationum terrae.

Vidi

Vidi, ait Euangelista, mulierem ebriam de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrum Iesu. Quid files? Aut aliam hoc sanguine ebriam ostende, aut omnino si potes, te hanc ebriam nega. Ex omnibus verò fornicationibus, de quibus biberunt gentes & reges terræ, quid expectas: nisi quod Ioannes idem ait, Ceditit Babylon magna, & facta est habitatio dæmoniorum, &c. Vere iam talis facta es. Quanto enim homo perditus & desperatæ nequitie dæmone melior? Vere habitatio, imò regnum dæmonum est facta, qui suis actibus humana licet effigie in te regnant. *Et alibi.* Nulla vquam te mala cupiditas tangat, vt illos Principes tenebrarum rursus adeas. Cur autem, siue ad quid? vt videas bonos mergi, malos erigi, reptare aquilas, asinos volare, vulpes in curribus, coruos in turribus, columbos in sterquilinio, liberos lupos, agnos in vinculis, Christum denique exulem, Antichristum Dominum, Beelzebub iudicem? Ad hæc spectacula reuocor, non audiam: male mihi cum illis, male illis mecū conuenit. O crudelis & impia secta hominū nil nisi seipfos amantium, idque ipsum peruerse profus ac nepharie. Quis releuabit oppressum orbem? Quis vindicabit afflictam urbem? Quis euersos mores reformabit? Quis colliget sparsas oves? Quis pastores erro-

eos arguet? quis reducet aut retrahet in se-
 dem suam? Nullusne licentiæ ac scelerum
 modus erit? An frustra per Prophetam Spi-
 ritus sanctus in tonuit: hæc fecisti, & tacui:
 existimasti inique, quod ero tui similis, &c.
 Equidẽ situm extabant qui has voces tanta rap-
 tura intanarent: dubiam esse non potest, quin
 multi intus ingemiscerent. Denique feliciora inge-
 mia, quam secula illa quantumvis ignorantia &
 tenebris obsita protulerunt; hanc fœditatem per-
 spexerunt: hi quidem aperte, illi vero tanquam
 interposita nube, paucis exceptis, quos splendor
 & ambitio abripuit: Quosque abominatione illa
 ad summum perducta, Dominus excitauit Hus-
 sum, Hieronymum, Viclefium, Lutherum, qui
 tanta contentione ista omnia euulgarunt, vt toto
 iam mundo vox illorũ exaudita fuerit. Quid ergo
 superest? Nempe cum bona Tridentinorum Pa-
 trum venia hanc Syllogismum conficere licebit:
 Quisquis Episcopum vniuersalem se vult ap-
 pellari, præcursor est Antichristi, rex filiorum su-
 perbia, verus denique Lucifer; ait Gregorius
 primarius Ecclesie Romanæ doctor.

Atqui Bonifacius 3. illius successor hunc sibi
 titulum arrogauit: qui deinde secuti sunt, vsurpa-
 rant & amplificariunt: Concilium autem Tri-
 dentinum anathemate ferit quotquot Papam v-
 niuersalem Episcopam agnoscere recusant.

Ergo Papa est Antichristus, & ij omnes san-
 ciente Tridentino Concilio à communione alieni,

qui ipsum Antichristum non agnoscunt.

At enim (excipiet Romanus Clerus) Si Papa ille erat Antichristus, cuius periculum Ecclesia imminabat: nostræ partes erant, videlicet Ecclesia, illum agnoscere. Ego vero contra rehero: Minime Antichristus fuisse, si illum Antichristum agnouissetis. An non illæ ipsæ sunt Pharisæorum exceptiones, quo tempore Christus mundo fuit exhibitus? Nempe suis esse partes Christum agnoscere, penes se esse Ecclesiam, itidem & Scripturas, ac earum interpretationem: quum essent populi oculus, in suo de Christo iudicio falli non posse. Atqui Messiam impostoris nomine ab Hierosolymitano Concilio damnatum & cruci affixum scimus: Rabbini autem & infinitus ex plebe numerus suo magno malo & exitio, miserum illum Barcozba vt Messiam amplexi & secuti fuerint. Vt sermo (inquit Christus) Isaïæ Prophetæ impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit sermoni nostro, & brachium Domini cui resectum est? Excæcavit oculos eorum, & obduravit corda eorum, ne videant oculis, & intelligant corde, &c. Ego vero vobis idem contigisse doceo, qui Ecclesia nomine superbitis in agnoscendo Antichristo. Prodiit illustris signis & portentis, eodem loco, tempore, via, ornatu, quo spiritus sanctus prædixerat: Sic illi omnia conueniunt, vt in alium nullum competere possint: hunc interim Ecclesia, id est, Clerus Romanus, sponsum agnouit, Concilium Tridentinum

Deum

Deum in terris appellauit, eos omnes anathemate deuouens, qui subscribere recusarent: Principes autem terræ suam illi potentiam addixerunt, ad eos persequendos & trucidandos, qui ipsum mundo relegerent: Quorsum? Nimirum Dei sermonem per Apostolos consignatum impleri oportuit: Sedebit in templo Dei, ut Deus, præ se ferēs se esse Deum. Vinum iræ scortationis suæ potandum præbuit omnibus gentibus. Reges terræ cum ea scortati sunt. Eius aduentus erit cum omni fraude iniustitię in ijs qui pereunt, pro eo quod amorē veritatis non receperunt, ut salui fierent. Ergo Concilium Hierosolymitanum Christū damnauit, Tridentinum vero Antichristum probauit, tunc Clerus salutem crucifixit, nunc Clerus perditionem ipsam adorauit. Oculatissimi legis doctores tunc cæcutierunt, quod regnum Christus non mundanum, quale expectabant, sed spirituale doceret. Ecclesia vero Romana præfetti spontanea cæcitate delectati sunt, quod Antichristus terrena, quibus inhiabant, imperia proferret. At qui quantumuis reluctantes morte, cruce, coniurataque totius mundi malitia, spirituale illud regnum Christi obtinuit, ac de terrenis omnibus uictoriam reportauit. Sic frustra obsistente terreno Antichristi imperio, cultibus, Regum & Principum consilijs, qui collabentem fulcire satagunt: confici tamen spiritu oris Domini planeque corrucere ac perire necesse est.

Verum

8. Thes. 2.
Apo. 14. &
18.

Verum enim vero hic quaeritur, quod maiori-
 bus nostris factum sit, ex quo tanto iam tem-
 pore tyrannus Antichristi Ecclesiam inuasit?
 Ego vero magistris illis nostris qui hac obji-
 ciunt, aliam quaestionem regeo, reddant ipsi
 rationem, quid de ijs egerint, quorum animas
 sua tutela commissas habebant, quorum curam
 susceperant, à quibus tot reditus emanxerant,
 superbasque domos extruxerant. Iterum vicis-
 sim quaero, quid tantæ multitudini in Eccle-
 sijs Orientalibus factum sit, quæ numero La-
 tinas longe superant, quarum myriadas totos
 iam septingentos annos Papa suis fulminibus
 orco adiudicat? Denique hæc ab ipso Domi-
 no dicta meminerint: Quum venerit filius ho-
 minis ad perdendum Antichristum spiritu oris
 sui, tum fore tempora Noë aut Loti, nul-
 lamque siue fidem siue charitatem in mundo
 reperiturum. Atque hoc illis responsum esto:
 Misero autem popello, cui tam fædè est ab An-
 tichristo impositum, alia ratione satisfactum esse
 cupio.

Primum, perditam Antichristi doctrinam
 non certo momento propagatam fuisse, sed pau-
 latim accrenisse, quousque ad cumulum assur-
 geret: neque sub initium ita lethalem fuisse, qua-
 lis extitit ubi inualuit. Porro in media etiam ca-
 ligrine Dominum multos qui sub tyrannidis iugo
 ingemiscerent ubique reseruasse, nonnullos etiam,
 ut paulo ante ostendimus, quanta fieri potuit
 sonora

sonora voce scriptis suis reclamasse. Ac sanè ante quinque & viginti annos tota passim Gallia humanis oculis vix ulli conspicui erant, quibus Antichristus cum sua doctrina perspectus esset: quorum tamen multitudo innumerabilis singulis pene oppidis oblata primum libertate conspecta fuit.

Secundo, quemadmodum discrimen constituit aduersarij inter Ecclesiam & populum, suis Prelatis nomen Ecclesiæ rapientes, quod Christianis omnibus est commune: Sic & nos populum à factione Antichristi discernimus, eosque qui sub Papatu viuunt à satellitio Paparum, fascinatores à fascinatis: Pharizæos, quos Christus genimina viperarum vocat, à femina male affecta, quam idem Abrahami filiam appellat. Ergo in populo illo tam misere tenebris Antichristi ludificato, visibilis Ecclesiæ partem constituimus: in illo autem corpore Papam cum suis affectis pestem fuisse dicimus, quæ illud suffocare conaretur. Eam igitur Ecclesiam Christi fuisse, sed cuius ingulum Antichristus inuaserat, ne salus & vita à Christo tanquæ capite in membra diffunderetur: Grex erat Christi, sed quem pascere partim mercenarij partim lupi. In populo igitur, Ecclesiæ Catholice membra: in scabie verò, prurigine, pustulis, Papisticum venenum, adeoque Ecclesiæ Romanæ cum Antichristo adulteriorum vestigia agnoscimus. Denique populus pars erat reipub. Christianæ, sed in quam Papa cum suis coniuratis faces immitteret, velut aliter Catilina, quem scitè Cæ-

cero pestem, non Reipublicæ partem appellat. Et sanè quemadmodū ex prauo viuendi instituto & humorū superfluitate nascitur in humano corpore apostema, quod tamen neque corpus est neque pars corporis, sed morbus, ac sæpe etiam corporis interiorius: Sic (inquit Salustius) ex luxu Reipub. natus erat Catilina. Ita & nos profitemur ex luxu, delicijs, & otio Romanæ Ecclesiæ prognatum esse Antichristum, qui tamen neque Ecclesiam nec partem Ecclesiæ constituit, sed morbus est & pestis Ecclesiæ, quæ iam totum corpus sic peruassisset, ut nihil iam sani aut integri foret reliquum, imo & cuius præsentissima mors fuisset, nisi pro sua in nos misericordia eum Dominus retexisset.

Tertio, veneficum istum cum sceleris socijs dicimus scaturigini vitæ, id est, doctrinæ salutis in Christo quātum potuit venenum miscuisse, eoque toxico exquisitissimos cibos infecisse, quos Deus populo suo alendo consecrarat. Verum hanc Deus gratiam nonnullis impartitus est, ut prorsus abstinerēt, alijs ut sumptum statim euomerent, non paucis ut à cibis distinguerent: Nec defuerūt qui quum optimè constituta valetudine essent, vim veneni superarunt: sicque bene multi semper euaserunt, quantumuis sceleratum esset istorum institutum. Exempli causa, nemo nescit, deprauatissimam scholasticorum doctrinā, id est, præcipuas Papatūs blasphemias maximam partem plebeios nesciuisse, atque ut plurimum se vitam æternam meritis operum, quæ passim occinebantur, conse-

cuturos minimè credidisse. Ac quamuis vsu quodam & ignorantia decepti sanctos eorumque imagines colerent, Missas adirent, peregrinationibus se torquerent: vbi tamen ad mortis certamina ventum erat, crucem Christi vt tutissimam anchoram amplectebantur, ab eaque nullis Franciscanorum de habitu & stigmatibus Francisci concionibus abduci poterant. Cuius rei exemplum in ipso Bernardo extat, qualia etiam nostra memoria extant. Bernardus alicubi sui seculi contagium redolet, quod quidem mirum videri non debet. Verum ecce tibi ingrauescente etate aduersus satanæ tela perfugium. Fateor (inquam) non sum dignus ego, nec proprijs possum meritis regnum obtinere cælorum. Cæterum duplici iure illud obtinens Dominus meus, hæreditate scilicet patris, & merito passionis: Altero ipse contentus, alterum mihi donat: ex cuius dono mihi illud vendicans non confundor. *Et alio loco:* Curate munire precibus & votis calcaneum nudum meritis, vt is qui insidiatur, inuenire non possit vbi figat dentem, & vulnus infligat. *Idem sermone 61. super Cantica:* Peccavi peccatum grande, turbatur conscientia, sed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor. Nempe vulneratus est propter iniquitates nostras. Quid tam ad mortem, quod non Christi morte saluetur? *Et postea:* Meum proinde meritum miseratio

Do-

In vita Bernar.
l. i. c. 12.
Lib. 5. c. 2. in
epist. quam
scripsit mu-
ribundus
Arnold. Ab-
bati Bonæ-
yallis.

Domini. Non planè sum meriti inops, quàm diu ille miserationum non fuerit. Quod si misericordiæ Domini multè, multus nihilominus in meritis sum. Quid enim si multorum mihi conscius sim delictorum? Nempe ubi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Et si misericordiæ Domini ab æterno: Ego quoque misericordias Domini in æternum cantabo. Num quid iustitias meas? Domine memorabor iustitiæ tuæ solius. Ipsa est enim & mea. Nempe factus es mihi & tu iustitia à Deo. Nunquid mihi verendum, ne non vna ambobus sufficiat? Nō est pallium breue quod secundum Scripturam non possit operire duos: Iustitia tua iustitia in æternum. Quid æternitate longius? Et te pariter & me operiet largiter: larga est & æterna iustitia tua: & in me quidem operit multitudinem peccatorum, in te autem, Domine, quid nisi thesauros, diuitias bonitatis: hæc in foraminibus petrae repositæ sunt mihi. *Hinc igitur Dei misericordia factum esse colligimus, ut non pauci Christū fundamentum illud, de quo loquitur Apostolus, retinerent, ab Antichristo licet con-* 1. Cor. 3.
uersum ac pro virili subuersum fuisset.

Postremo cum Cypriano dicimus: Si maiores *Cypr. lib. 3.
 mei aut ignorantia aut infirmitate lapsi (funda- epist. 3.
 mento tamen innoxii) ea non obseruarunt ac tenuerunt, quæ Dominus suo exemplo & autoritate*

docuerat, quod nimium quam certum est, Dei clemētia veniam illis indulgere potuisse. At (quod pius ille doctor adiecit) nihil est hodie quod nos esse lactemus, ab eo sedulo edocti & fideliter admoniti. Verum hac de re proximo capite fusius.

IAM VNICVIQVE INCUMBERE, VT AB ANTICHRISTO secessionem faciat, eoque Romanitas schismaticos esse, non eos qui ab eo recedunt.

CAP. X.

HÆc quum ita sint, qualia à nobis descripta fuerūt, non vsquequaq; necesse esset rationes annotare, quibus adducti à Pontificis cōmunionē & toto illo cultu, quē in Ecclesiam inuexit, secessimus. Quū enim ille ipse sit Antichristus, cuius periculū Ecclesie imminēbat: ipsius autē synagoga idololatriæ Babylō, quā fugere iubemur, nisi velimus ipsius peccata & plagas participare, iracundia & Dominalicē, quem illi miscuit Dominus, haurire: equidē non obsequi, peruitacis in Deum contumaciæ esset. Ac sane si Romanis ciuibus licuit dū Galli vrbis potiebātur, ad Camillum in exiguum Veiorum oppidum se recipere: tumq; patrum iudicio, Romanalicer menia starent, Respub. Veijs erat: Multo magis nos egredi templo oportet, quod Antichristus occupatum miseris modis profanauit, cui abigendo primo impetu paves esse nō possumus, quousq; collectis & receptis ex ipsius vnguibus & faucibus Christi seruis ac militibus, Deo pro-

propicio & hunc fugare & Deicultum restituere
possimus. Quid an non is proditor & læsæ maie-
statis reus habetur, qui arma signaq; proregis se-
quitur, qui quidē in principē suum rebellionē mo-
liatur? At multo magis & Dei gloria & eius qui
sui sanguinis precio nos redemit proditores erim⁹,
si aduersus ipsum Antichristo militemus, & ab
eius partibus stemus, qui regis nostris solū inuasit,
præsertim cum proregis aut vicarij generalis titu-
lum mentiatur, infimis Episcopis nec pilo quidem
maior. Attamen vt dubitationes tollam, quæ de
hoc capite negocium facessere possent, pluribus ex-
ponere non detrectabo.

Quamprimū Dñs pro sua benevolentia nobis
agnoscere cœcessit, falsa esse diplomata, quibus ab-
usus Pontifex se caput esse Ecclesiæ profitebatur:
atq; partim doctrinæ, partim notarum, quibus in-
signiri debuit, examine palā nobis innotuit, illum
ipsum, nec alium quenq; Antichristū esse: veritatē
in Ecclesia prædicarūt ij, quibus concionandi mu-
nus incūbebat: Qui docendi partes suslinebāt, eam
libris euulgarunt: nec pauci, quibus Dñs animū &
zelū impartitus est, clara & sonora voce in medijs
etiam ignibus eam suo testimonio sanciuerūt: Re-
bus publ. & populis hoc fuit indicatū, Principum
auribus inclamatum, sponsonibus additis, medio
concilio libero, doctrinæ Papiſticæ impietatē pro-
batum iri. Vbi vero ad Concilium ventum est, re-
pudiata est ex Scripturis disputatio: non eorū, vt
fides data postulabat, vniuersæ rationes exaudire: Concil.
Constant.

sed ipsi contra fidem vni conuenerunt fuerunt: Atque vt semel spes omnis liberi concilij præcideretur, nec vllus fide publica tutus accedere auderet, Lex sancita fuit, hæreticis non esse seruandam fidem. Ab eo tempore cum nihilominus liberum Concilium vrgeremus, non vocati damnati fuimus, vnoque hoc responso repulsi ista omnia iam pridè fuisse decisa, de quibus frustra impoterum moueretur controuersia. Atq; ita communionem Ecclesie Romana nobis interdictū fuit, tumq; flammis, telis, bellis, furiosis cædibus in nos seruitū est: Tandē cum verba nostra nihili fierent, in Concilio nobis cures præcluderētur, ex cōmunicatione arceremur ab Ecclesia Romanæ, Apostolorū (quum Iudaica Synagoga Christi causa eijcerētur) vestigia seruti, colendo Dei causa cōuenire cœpimus, clam primū, deinde liberius: quumq; nec vllum cū Antichristi idololatria cōmercium habere, nec primo momento possemus illum de solio deturbare, Regibus terræ tantā tyrannidē propugnantibus: & à nobis ipsis & ab alijs omnibus, qui dicto audientes esse vellēt, seruitutis iugum excutere conati sumus. Iam igitur, obsecro, siue rem ipsam, siue in agendo formam spectes, quid habent aduersarij quod merito mordeant? Si rem ipsam attēdas, secessionis causas leuiculas non habemus: Verūm apertā idololatriam, crucis Christi exinanitionē, ipsam perditionē salutis regnū occupantem. Deniq; nos à confusionis principe subduximus, quem compertum habebamus à Dño nostro aperta rebellionē defecisse. Quin &

ipso.

ipforum iudicium appellamus, nū licere existiment,
 ab Antichristi cōmunionē faceſſere, Chriſti ſolum
 inuadentis. Etenim ſi conuiueant omnes, quis illū
 retereget? Affeclas ſi ſe prabeant omnes, quis illum
 fugabit? ſi toto orbe labia comprimant omnes, ubi
 ſpiritus ille Domini ipſum ore ſuo perditurus? Sin
 Antichriſtū eſſe negēt: nos probandū ſuſcipimus:
 nec iam de ſeceſſione, ſed doctrina noſtra agitur. Si
 vero formam in agendo reprehendant, eodē nobiſ-
 cum iudicio Apoſtolos inuoluūt, qui cum vniuer-
 ſum Iſraēlem peruagati eſſent, ſexcentaq; pericula
 ſubiſſent, ut Chriſtum in propriam familiam, me-
 diūq; templum introduceant, tandem autem vi
 illata excluderentur & excōmunicationibus: eum
 priuatis primū & diuibus exiguo cœtu exceperunt,
 quouſq; tandem orbem vniuerſum ipſius imperio
 addixerūt. At iſti nihilominus inelamant, nos cō-
 munionis in Eccleſia vincula abruptiſſe, altari al-
 tare erectum oppoſuiſſe, ſchiſmaticos eſſe, & quid
 non? At iſti ydem Pharizæi erant in Apoſtolos
 clamores: Vos templum polluitis, altare, legē, &c.
 Hic autem Reges & populi vndique in nos ar-
 mati inſurgunt. Hæc ſunt ergo ad quæ reſpon-
 dendum eſſe exiſtimamus.

Primum, Eccleſiæ cōmunionem non locorum ſiue
 vnitatis ſiue diſtinctione finienda eſt. Multi enim
 licet extra ſep̄ta, charitate nihilominus ſunt intus:
 ac multi rursus, ſi fidem ſpectes, ſunt alieni, qui
 tamen in caulis degunt. Germana igitur Chri-
 ſtianorum cōmunionem fide & charitate conſtat,

quam August. contiguitatem aut potius cordis & doctrinae vnitatem appellat. Schisma autem in harum ipsarum rerum discrimine sine repugnantia spectandum est. Quod ad fidem attinet, doctrina caelesti veteris & noui testamenti continetur, in eum finem spectans, ut in veram peccati agnitionem deductos nos in vno Christo crucifixo remedium quaerere doceat. Atqui ea ipsa est, cuius causa priscorum Dei seruorum vestigia secuti & patimur & morimur, quamque pedibus Antichristi conculcatam ereximus, eoque nomine affligimur, diris deuouemur, immaniter trucidamur. Ergo fidei vnitatem colimus, cum Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribus, Patribus, adeoque vniuersa, qua ante legem, sub lege, sub gratia exstitit Ecclesia, imo & sub Antichristi tyrannide. Id si inficiari velint, probationem offerimus: Frustra igitur in schismate perfugium quaeritur, excutienda est potius doctrina. Si vero fateantur: dum se nobiscum vnitatem colere negant, eadem opera recedunt a veteris Ecclesiae vnitatem: ut iam nemini mirum videri debeat, si Papatus communionem refugiamus.

Quod ad charitatis communionem attinet, quae in communi miseriarum sensu & suslinendo de alijs iudicio sita est, hic profiteamur nos vera Christi membra agnoscere, quotquot vnum Deum in spiritu & veritate colunt, & ab vno Christo Dei filio salutem expectant, qui carne assumpta mundi peccata in cruce expiarit, hoc enim est firmum salutis hominum fundamentum, cum huiusmodi hominibus
quas-

quascumque tandem regiones & loca inhabitent,
 aliquatenus etiam corruptis, siue quod ad mores,
 siue quod ad doctrinã attinet, vnitatem colimus,
 quam seruiunt seruitutem deploramus, patremque
 illum luminum precamur, vt vera illos spiritus
 luce perfundere velit. Ex aduerso nemo nescit,
 Pontificium Consistoriũ totos iam sexcentos an-
 nos excommunicatione ferire Ecclesias Orienta-
 les, eo solo nomine, quod Romano Põifici subijci
 nolint (quod ad solam ipsius ambitionem pertinet)
 easque Turcica impietati prædam obiecisse, quod
 extrema quæque pati maluerint, quam ipsum ca-
 put Ecclesiæ agnoscere. Cæterum si nostrum cha-
 ritatis ingenium attendas aduersus eos quietiam-
 num Papatui sunt additi, quum nihil sit propria
 vita charius, eam ignibus, aquis, gladijs obieci-
 mus, vt veritas illis patefieret: Deumque quo-
 tidianis precibus rogamus, vt eos spiritus sui lu-
 mine ornare velit. Quid porro Romanense Con-
 sistorium? quibus potest rationibus nobis interne-
 cionem molitur, & 60. ab hinc annis, quibus tot
 populiliberum Concilium esflagitant, vsque adeo
 ab omni charitate alienũ fuit, vt neque cœcumeni-
 cum nec nationale extorqueri potuerit, vt saltem
 ijs, quos nobis impingit, erroribus liberari posse-
 mus: hoc vnum respondens Principibus, qui illud
 tanquam necessarium vrgebant; Agi de capitibus
 iam multo ante tempore decis, de quibus nulla
 amplius controuersia moueri debeat. Atqui friuo-
 la omnino est hæc exceptio, vt paulo ante expli-
 cuimus.

cuius. Attamen quæro, quem senatum vel inter profanas gentes esse existiment tam barbarum & ab omni humanitate alienum, tum etiam quum de singulis hominibus agitur, qui mutuis inter se dissidijs laborent, quin eorum controuersias licet iam decisas pacis causa rursus excutere velit? Ergo Romanense consistoriū vel suæ doctrinæ diffidit, vel charitatis est expertus, & a seipso laborat, præsertim in re tanti momēti, & quæ iam dimidiū Christianitatis orbem respicit. Denique ut paucis absolnam: optimè nobis conuenit cum doctrina sacris libris comprehensa, sed pestiferas Papatus glossas & traditiones omnino abijcimus: Veritatem autem medijs templis fratribus communicatam volumus: Contra vero Papa quum sibi ne sordes retegerentur male metueret, nō auscultare sed pellere, excommunicare, perdere maluit. Pontifex ergo cum suis is ipse est qui communionē Ecclesiæ Catholicæ discindit. Nos verò minimè, qui huius retinenda causa nullas rationes nullaque pericula subire recusauimus.

Secundo quod altari altare oppositū obijciunt, si Christiana Ecclesiæ naturam spectemus planè est ἀποσδιόωσος. Antiquitus sub lege vnicum erat templum, vnicum altare: alibi sacrificare nefas erat: Unde Iudæi etiamnum in varias mundi plagas dispersi sacrificijs abstinent. Quamobrem qui altaria in Dan aut Bethel erigebāt, etiam si soli vero Deo litassent, idque ad formam in lege præscriptam, reitapitis erant, expressi Dei mandati
trans-

transgressione, cui non sacrificium, sed obedientia placet: adde quod sacram populorum omnium in venturo Christo unitatem dissoluebant, cuius typus in vna Hierosolymorum vrbe, templo vno & altari vno proponebatur. Hinc illud est, quod nusquam alibi Prophetas legimus cultum Dei constituisse, tum etiã cū Idololatria Hierosolymitanum templum contaminatissimum esset: sed quam apertissime inuehebantur in illius patronos, nusquam alibi sacrificantes. Verũ uti saepe iam à nobis dictum est, alia est exhibitio Christo rerũ constitutio. Orbis vniuersus est Hierusalem, templum, altare Domini. In precibus nihil Orientalẽ aut Occidentalem plagam moremur, sed quaqua uersus in Deum respiciamus, semper Dominus Iesus Christus occurrit. Qua de causa quũ Hierosolymis in templo Christum docere nõliceret, Apostoli in domos introduxerunt: quibus rursus expulsi, puluerem pedibus excusserũt, alioq; profecti sunt. Intellecta etiã Dei vindicta spiritus sancto præmuncio in vrbe quæ Christũ crucifixerat mora nulla fuit (Eusebio teste) quin cætum suum, id est, verã Hierusalem verosq; Abrahamitas educerent, & in oppidulum Pella trans Iordanẽ colligerent. Ergo si tẽpla Cõstantinopolitana in Mahumetica Mesebita mutata sunt: cur illis in Pera nõ liceat & Deũ colere, & laudũ sacrificia offerre? Si rursus Antichristus in medijs Ecclesie Romanae templis sedeat, Christũ sane matris colamus: ac in perditũ illũ cõcionantes, si tẽplorum camera nõ ferat, certè quidẽ
sub

*sub cœli concavo id licebit quod quaquauerfum est
 ex a quo Domini templum. Hac ipsa causa est vi-
 delicet cur cū Reges & Principes rebellionis pœnā
 interminarentur, ne in templis in eam qua illic
 feruet Idolatriam inueheremur: Dei autem man-
 dato incumberet & Idola fugere, & veritati testi-
 monium ferre: vere pios, quibus locis potuimus,
 collegimus colendi Deicaussa ex verbi ipsius præ-
 scripto, Hierusalemque in urbem Pella deduxi-
 mus, Apostolico exemplo, eaque libertate freti,
 quam Christus Ecclesia Catholica concessit. Ve-
 rum Roma secedentes, Hierusalem cœlestem in-
 colimus, doctrina Apostolica superstructam.
 (Neque enim Roma sedes est altari Domini pecu-
 liariter sacrata.) Sed altare Christi, Antichristi
 altari, & templum ex viuis lapidibus, lapidi imo
 angulari innixum, idolorum templis, petra scan-
 dali, Antichristo videlicet superædificatis oppo-
 nimus. Roma ergo & Hierusalem longo inter-
 uallo dissident: vnde consequitur longè diuersa
 esse, à factione Romana, & Ecclesia Catholica
 recedere, cuius illa membrum vix ac ne vix qui-
 dem censerī merito potest. Hierusalem templum
 erat Domini, quod iam vniuersi orbis est priui-
 legium, ad quem Roma collata minimus est apex.
 Hierosolymis promissus erat Dei filius: Romæ
 filius perditionis. At qui ab illo peculiari Dei Tē-
 plo à quo salus excludebatur, Apostoli recesserunt,
 atque adeo Christianos, ne eadem ruina inuolue-
 rentur, alio transtulerunt. Ergo cultus Ecclesie
 Roma-*

Romana, quæ perditionem ipsam adorat atque defendit, hæc lenius refugere nos oportuit, nisi velle-
mus horrendam Dei vindictam in capita nostra
accerdere, quam ijs denunciat spiritus sanctus, qui Apoc. 17.
& 18.
inde egredi recusarint.

Tertio, longo intervallo discrepant, Papatum Aliud à Pa-
pato, aliud
ab Ecclesia
discedere,
refugere, & ab Ecclesia, quæ miserrima illius ty-
rannide premitur, discedere: quemadmodum a-
liud est urbem, aliud pestem, quæ urbem inua-
sit, effugere: Aliud à republica discedere, aliud
tyrannidum excutere. Qui pestem fugiunt, hac
fugata in urbem regredi statuant: Et qui ty-
rannidem horrent, hac prostrigata cum ciuibus
oppressis vnitatem meditantur. Imo si men-
tem intueraris, absentes licet, urbem & rem-
publicam incolunt, suis ciuibus compatiuntur, ser-
uitutem deplorant, libertatem quibus possunt ra-
tionibus procurant: Tyranni vero quâvis in me-
dia quam occuparunt vrbe degant, non reipublicæ
tantû, sed ex Ciceronis sententia, omni generis hu-
manæ societate exterminandi sunt. Ea fuit Thra-
sibuli conditio, Phylis triginta tyrannis Athe-
niensem rempublicam dilacerantibus: similis e-
tiam Camilli, Veijs Romam vastantibus Gallis:
Eadem Athanasij paucorumque piorum Roma,
tum quum Ariani Constantio Imperatore freti
Ecclesiam Alexandrinâ diripiebant & corrup-
pebant. Sic quoque plane nos affecti sumus erga
Gallicam, Belgicam, Italicam, similesque Ec-
clesias, quarum fauces Antichristus premit, vt
salu-

salutem erirent. Iam facessat Antichristus cum tota factione & sordibus, quas in Ecclesiam inuexerunt, nihil nobis prius erit, quam ut magno concursu ad eos redeamus, coniunctisque animis eadem templa adeamus, sacrificia laudis pro ipsorum liberatione Deo persoluturi. Omne lupi egrediantur, eo nos statim ingredi iuuabit. Interim Deum precamur, ut eos abigat, eorumque faucibus oves pro sua misericordia eripiat, adeoque ut liberentur pro virili enitimur. Denique si doctrinam veteris Ecclesie Romanae spectes, hactenus inter nos conuenit: sed Papiisticam qua premuntur ipsorum conscientie damnamus. Veram etiam charitatis unitatem retinemus. Etenim quae possit charitas sincerior extare, quam ut vitam alicuius causa profundamus? Atqui tyrannum, qui ipsorum animas suffocat, ita refugimus, ut summa Dei misericordia erepti eorum causa magnis animis bellum illi indicamus.

His ita positis, facilimum est diiudicare, utri Schismatis aucthores in Ecclesijs Occidentalibus censendi sint, aduersarij ne annos.

Papa Schismat. ex Canonibus. 24. quest. 1. non afferim⁹, & quest. 3. & ibi glossa & doctores.

Canones Schisma non ex numero aut loco, sed ex causa definiunt; eumque Schismaticum pronunciant, non qui primus secessit, sed qui Schismaticam causam dedit: quemadmodum non is qui primus litem intentauit, sed qui ius denegauit, litis causa censendus est. Nos verò Pontificem cum suis Praelatis de reformanda

ex scripturis & vetere forma Ecclesia interpretati-
 lamus, ut cum fratribus unitatem retinere-
 mus. Illi verò acerbissimas postulationes non-
 modo repudiarunt, sed nobis manditis commu-
 nione interdixerunt. Illi ergo Schismatici habendi
 sunt, non nos, qui etiamnum reformationem
 urgemus, ut rursus coalescat unitas.

Canon item essentialem Schismatis causam
 esse definit charitatis defectum. Itaq; nos eripien-
 dorum ab errore fratrum causa vitam profudi-
 mus: At Romanenses illi Prælati nunquam liberi
 Concilij, quantumuis urgeremus, potestatem se-
 cerunt, ut nos ab erroribus, quos nobis tribuunt,
 liberarent: nos potius in suos cætus non luce inuā-
 dos, sed concremandos vocarunt. Et quotquot coe-
 gerunt Cœcilia, non ut mederentur rationes inie-
 runt, sed de nobis perdendis coniurarunt. Quis igitur
 istos à charitate alienos ac proinde Schismatis
 auctores esse neget?

Age vero vel ipsi ius Canonicū, id est, Papa ipse
 nos docet, Pontificē illum Schismatis & hæreseos
 zelosum esse, qui dissidium in Ecclesia de ijs quæ ad
 salutem pertinent inueterascere patiuntur. Quod si de
 remedio per Concilium liberum adferendo inter-
 pellatus id detrectet: tum non Apostolicum, sed
 Apostaticum & Schismaticum habendum esse,
 Ab eiusmodi ut se subducant, Cardinalibus, Præ-
 latis, Presbyteris, populis, prouincijs incumbere:
 quod quantum in se est, nutriant populū &
 infantes excrecentes ad duo capita, & duas
 Eccle-

Aug. aduer.
 Crescon.
 Grammat.
 & Donat.
 passim.

Doct. Bo-
 non. in Cō-
 cil. de Schif.
 Benedict. 13
 & Greg. 12.
 Item apud
 Theod. à
 Niem. 13.
 Cusanus. de
 Concord.
 Cathol. lib.
 14. c. 2. 24.
 q. 1. non
 afferam. &
 quest. 3. in
 ter Schisma.
 7. qu. 1.

Nonatian.
 eum glof. &
 c. seq. 24. q.
 2. in summa
 & cap. dici-
 m⁹ in glof. 2
 An. 1407.
 15. q. 6. nos
 sanctorum
 & can. iura-
 tor, iuncta
 declaratio
 Innocentij
 19. distinct.
 Anastasius
 & cap. nulli
 79. dif. c. si
 quis pecunia
 2. q. 7. Sacer-
 dos. & ibi
 glof. Ber-
 nard. Girar-
 dus in hist.
 Car. sexti.
 Litera Aca-
 dem. Paris.
 apud Theo-
 à Niè. tract.
 6. c. 14. 15. &
 lib. 3. c. 34.
 Item in lib.
 Neirus vii.
 om. c. 7.
 Chronica
 Gagumi.

Ecclesias. Quotquot autē conuinent, ex ijs præ-
 fertim, qui ex munere & vocatione resistere tenen-
 tur, Schismaticis participes esse, quibuscumq; tādē
 iuramentis, clientelari fide, homagijs, obligatio-
 nibus illi fuerint deuincti. Ac sane Rex Carolus
 6. ijs regulis consilioq; theologorū Parisiensiu ad-
 duct⁹ seipsum, regnū, subditos, cōmumone Ioannis
 22. Pont. exemit: deinde etiam ijsdem consultori-
 bus Benedicto 13. & Gregorio 12. obsequiū dene-
 gavit, Principes omnes vt idē faceret hortatus, q̄
 illi (vt habetur in p̄tatione) veteratorijs artib⁹
 fouerent Ecclesie dissidia: & liberi cōcilij & Ec-
 clesie arbitrio, quæ via trita est, se permittere re-
 cusarent. Enim vero iam ante centum & 60. an-
 nos agitari cœpit hæc controuersia, & ab hinc 60.
 annis totam Europam cōmouit. Principes & po-
 puli liberum concilium efflagitarūt: Pontifices autē
 modo hac modo illa via subterfugerunt: in-
 terim vt nos pessudent, nihil intactū relinquunt.
 Palam igitur constat, totam istam factionē etiam si
 (quod tamen agitur) de Christianæ reipub. salute
 non controuerteretur, ex suis canonibus Schisma-
 ticā esse: Qui vero ipsis conuincēt, Schismatis fau-
 tores: Eos vero qui se ab istorum obedientia sub-
 ducunt (etiam si Pontifices capita essent Ecclesie,
 ac non potius Antichristi) æquisimo iure niti, à
 Schismatis suspicione & ijs quæ inde consecuta
 sunt malis & confusionibus, immunes esse. Ate-
 nim si Papa est Antichristus, (quo loco illum
 habemus) si Papatus doctrina saluti in Christo
 aduer-

aduersatur, si cultus vniuersus in Ecclesiis, quæ illum agnoscunt, Ecclesiaque Romana dicuntur, & otus est idololatria contaminatissimus: Frustra quaritur, an merito nos subduxerimus: sed indubitata colligitur hæc conclusio, nos in Deū Creatorem, in Christum seruatores, nonæque vitæ authorem, in Ecclesiam altricem, in fratres denique atque adeo nos ipsos proditores fore, si non in blasphemias ipsius contellemur, obsequium illi denegemus, illius communionem nobis interdicaamus, si denique non omnes vires & conatus explicemus, vt is omnibus innotescat, & ab ipsius tyrannide mundus liberetur.

Verumenimvero hic nobis responsant, Moſen ab Israëlítico populo circa vitulū aureum idololatria contaminato non secessisse. Id quidē admitto: Verum additum oportuit, Aaronem à Moſe Exod. 32 reprehensum, populū castigatū, vitulum comminutum, & in aquis proiectum fuisse. Cur igitur, quam fugare poterat idololatriam, fugisset? Absit ergo vt Moſe simus morosiores. Idola sua nobis confringenda permittant, Idololatriamq; templis proſtigandam: quin statim redeamus, nulla in nobis erit mora. Rursus obijciunt, Christum ne templis frequentaret, profana quorundam negociatione non fuisse absterritum. Atenim longum est discrimen inter nundinationes illas, & Ecclesie Romanæ idololatriam. Verum age, idem quod Christo inter Iudæos, nobis liceat, vt scortillius mercatores eijciamus Ecclesia, in quo simoniacis ar-

Ieremias 19. *tibus de animabus quaslum instituum: illic statim nos sistemus. Adhac Ieremias cōciones in Topheth obrudunt, locum horrenda idololatria spurcissimum. At celatum non oportuit quod expressis verbis additur, in idololatriam grauer inuectū fuisse. Amos (inquit) in Bethel Amasia sacerdotis sanctuario prophetauit: Verum id factum adijciant, vt horrendam Dei vindictam, qua capiti ipsius imminebat, intonaret. Sic & vir ille Dei prophetauit in Bethel Hieroboam seculo: sed præteriri non debet ipsis quoque sacerdotibus denunciassē suo ipsos altari olim idolo thya futuros: imo & oblatum regie domus hospitium planè repudiassē, quod admomitioni rex non auscultaret. At nos aliquid amplius addemus: Nobis ipsi medijs in templis mediisque idolorum turba concionandi facultatem concedant, nulla vi externa adhibita, sola Dei voce idola concussa haud dubiè corruent. Arcam sacramque Dei fœdus nos in templis collocare patiantur, paruo momento suos Dagonas frustatim concidere videbunt. Ergo cōcionandi causa ingredi non recusamus: siquidem hoc vnum imprimis expetimus, vt Dei veritatē omnium oculis subijciamus: verum ea lege accedere, vt taceamus, ferre nullo modo possumus. Væ enim ijs qui blasphemias in Deum suum sine contestatione auribus hauriunt, aut qui quos vident errantes fratres in viam non reuocant. Ergo Ieremias, Amos, & viri illius Dei vestigia secuti coram Regibus, coram populis, coram ipsis*

etiam βδελύμασι protestabimur, vt certè ante hac fecimus, protestationesque nostras effuso sanguine sanciuimus. At rursus horum ipsorum exemplo freti, alitari quod Achausus ad typum Damasceni extruendum curauit, sacrificia nostra non imponemus, quantumuis ad tantum facinus conueniente sacerdote Vria. Nihilò magis (quod & illi recusarunt) in Dan aut Bethel adorabimus: Absit, inquam, vt vlla nobis intercedat cum Antichristi sacrilega impietate communitio. Neque enim id agere impietate, nec silere proditione in Deum, aut ab inquirendo abstinere stupiditate careret. Inexcusabilis porro cecitatis esset, in tanto qui totum orbem collustrat splendore in operibus istis tenebrarum incedere.

Sedenim hic excipiunt: Si Papam Antichristum, cultusque nostros idololatricos censes: Cur Baptismate nostro tingimini? Aut si hoc admittitis, cur cum nostra Ecclesia communionem detestatis? Primum hic obseruandum est, eam fuisse Dei aduersus Ecclesiam misericordiam, vt Antichristo in Baptismum Christi (si rei essentiam spectes) nihil licere voluerit, quantumuis multis superstitionibus inuolutum, quemadmodum & Circumcisionem fœderis oppayida, in regno Israëlitico & Iudaico feruente licet idololatria, illibatam seruauerat. Hinc colligimus, Ecclesiam Romanam liberos Deo edere per Baptismum, sed quos deinde sua idololatria Satanae alat & educet:

Quare Baptisma in Ecclesia Romana ad iure tamus.

Ezech. 16. eadem ratione qua testatur Ezechiel Hierosolymam
& Samariam liberos Deo generasse, nō secus ac
marito suo quæ est adultera, nondū dissoluto ma-
trimonio: sed quos Molocho. i. idolis immolarent.

Aug. passim
de Bapt. cō-
tra Donat. Præterea ex Augustino addimus: vbi seruetur
integra baptismi forma, non hæreticum, sed hære-
tici manu Christum baptizare. Atque hic veteris

Concil. Ni-
cænum.

Ecclesie morem & Niceni Concilij decretum re-
tinemus, quo cauebatur, ne ab hæreticis baptizati,
si ab hæresi discederent, rursus baptizarentur, ijs
exceptis, qui Samosatensorū, apud quos essentialis
baptismi forma perierat, lauacro intincti erant: sed
qui, si propriè loquaris, nō rebaptizabatur, quoniã
illa sublata, nullū superesse baptismum necesse est.
Nos verò Dei beneficio nō in Antichristi aut ido-
lorum, sed in nomen Christi baptizati fuimus.

Tertio iam inde ab infantia baptismō in domū
Dei adoptamur: sed in eius familia censerī nō suf-
ficit, nisi eum ex mandatorum ipsius præscripto
colamus: alioqui nos baptismi privilegio fraudamur,
qui & teste Aug. in maiorem cedit condem-
nationem. Ergo perinde ius hoc se habet, atque in
ciuitate vel Republ. indigenarū, quo tenemur bo-
norum ciuium munera obire: alioqui si vel partes
tyranni amplectamur, vel hostilia arma in Reip.
leges feramus, nō perdetur bellum, sed proditorum &
parricidarum scelere tenebimur. Quantumuis e-
nim sub tyrannide; Reipub. tamen nati sumus, &
in ciuium censu, non autem tyranni mancipiorum
catalogo conscripti, etiamsi penes tyrannum aut
ipsius

ipſius miniſtros catalogus eſſet. Porro ſub tyrannide nato civi, qui tyrāno mancipatus fuerit, culpa autē agnita, ad Reipub. propugnatores confugerit, indignum licet rebus ante geſtis omnino ſe præbuerit, quid nouas ingenuitatis tabulas proferre opus eſt? Ita & ei, qui ſub Papatu natus ſit, Antichriſtum propugnari, factioniq; illius ſe addixerit, aliſue hæreticis, qui Chriſtum oppugnarint, ſi modo ad officium redeant, altero baptiſmo nihil opus eſt. Fac enim eiſmodi hominem Chriſto renun- ciaſſe: Chriſtus tamen ſe iure quod in ipſura habebat non abdicauit: ac tantum abeſt vt nullo loco habeatur baptiſmus, vt hic ipſe qui ſine baptiſmo ſimpliciter hoſtis habitus foret, hoc ipſo nomine & proditor & læſæ maiestatis reus cenſetur. Ergo criminis abſolutione, non baptiſmi renouatione indiget.

At enim, inquiunt, Baptiſmus ſolius eſt Eccleſiæ peculium: ergo veſtra à nobis ſecefſione ab Eccleſia quoq; diſceditis. Reſpondeo: Baptiſmus in ſola extat Eccleſia, nec Romana nomen Eccleſiæ denegamus, quin & eo ipſo quod Antichriſtū iſthic ſedere dicimus, eò Eccleſiam eſſe proſitemur: nuſquam enim alibi ſedere oportuit. Verum aliud eſt à Romana Eccleſia ſordibus Antichriſti fœdara, aliud ab Eccleſiæ vniuerſalis ſocietate diſcedere, vt paulò ante à nobis explicatum fuit. Deinde nō ab Eccleſia, ſed ab idololatria: non à Reipub. ſed ab opprimente Reipub. tyrannide: non ab vrbe, ſed urbem infeſtante peſte recedimus: non denique

populi communionem, cui fausta omnia atque ad eam salutem summis votis precamur, sed Antichristi totiusque illius factionis conspirationem subterfugimus. Ergo baptismum quo consecrati fuimus confirmamus, nedum ut irritum velimus: hoc enim sacramento ut Deum colamus, Satanae vero abrenunciemus, obstringimur. Itaque nostram in eo operam collocamus, ut cum ex verbi praescripto colamus, idola facessere iubeamus. Ex ipsis civitatis tabulis & iure nobis incumbit, ut praeas Reipub. Christianae, id est, Ecclesiae leges tueamus: quod obrem in medium proferimus Dei, Legislatoris ipsius, legem: Ecclesiamque liberandam procuramus ab oneribus & iugo quae miseris conscientijs Antichristus imposuit. Per baptismum sacramento nos ipsos Christo deuinximus: Papa autem cultum nostrum a Christo ad se ipsum suaque idola translatum cupit. Nos vero Christo aduersum Antichristum & Ecclesiae aduersus Antichristi coniurationem seruitia nostra consecramus. Nam Deus, quae summa est ipsius misericordia, in eum finem in Ecclesia quantumuis oppressa & foedissimè deformata nos voluit esse baptizatos.

At qui ministri eius, quem Antichristum dicitis, vos (inquiunt) baptizauerunt. Caput quidem aquae asperferunt: at solus Christus baptizatis. Tyrannus, aut pro ipsius arbitrio constituti ministri manu sublata iuramentum exegerunt: Verum Reipub. non tyrannidi, in nomine Christi, non Antichristi iurauimus, immutato rerum statu, integra tamen maneb

iustit-

insurandi formula. Ne fidem igitur fallam, in ciuium castra me recipiam, puram Ecclesiam, quocunque tandem loco sita sit, persequar, atque Antichristi, qui insurandi pretextu insurandum temerare me cogit, communionem refugiam.

Deniq; vt locū hunc concludam, nobis ex præcepto incumbit, vt veritatē prædicaremus: paruum, sed excommunicati fuimus. Alijs locis legimus, Fugite idola, & exite Babylone: obsequuti fuimus, sed tum cum hominū in veritatem pernicacia eō nos adegit. Tandē Apostolos imitati, cum magistratus auctoritate templis intercluderemur, pios in ædibus priuatis, Hierusalemq; in oppidum Pellarecepimus. Si remissam respiciatis, nullus superest calumnia locus: expressis enim testimonijs nitimur. Sin admittatis, id quidem factum oportuisse, sed has ministrorum nostrorum non fuisse partes: ergo iam de sola vocatione quaeritur, quam quaestionem proximo capite exequemur.

REFORMATÆ ECCLESIAE
MINISTROS LEGITIMA VO-
catione fretos Ecclesiam restau-
randam procurasse.

CAP. XI.

Quandoquidem aduersarij, grassantes in Ecclesia corruptelas inficiari non possunt, nec tyrannidem Antichristi aut appendices alias, ex quibus illam in libertatem asserere conamur, vt quam tardissimè fieri poterit, controuersie nodus

explicetur, tergiversantur, ac quaerunt, qua vocatione freti nostri pastores Ecclesiae reformanda ac docenda partes susceperint. Hoc illud est quod Michae pseudopropheta Sedecias regerebat: Quādo, inquit, transiuit Spiritus Iehouae à me, vt te alloqueretur? Ita & Pharizaei, Tu fabri es filius, quis te misit? Quibus ex Christi verbis, res tota expediri posset, Verba quae loquimur, testimonium reddunt de nobis. Adhuc longa successione serie filiorumq; Abrahae & Petri haeredum successione efferuntur, quibus Christus, Vos semen Abrahæ estis, attamē vos à Patre diabolo estis. Et Paulus: Ne quis vos seducat, futurum est vt Antichristus sedeat in templo Dei. Attamen quandoquidē hoc fulcrū integris voluminibus fulciendū nō ita pridem curarunt, accuratius rem totam discutere iuuabit.

Ioan. 8.

Vrbe flammis infestata, aut hoste scalis admotis eam medijs in tenebris tentante, si quis ex infima plebe vigilas excitet dormientes, vel ex cinnū vel etiam exterorum numero, quo iure id faciat nemo quaerit, mulcominus etiam in iudicū pertrahitur, quin potius ad aquam & mœnia concurritur, quid rei sit spectatur, ipseq; monitor gratiā ab omnibus refert. At vero nos dum Antichristū in Ecclesia sedentem retegimus, illiusq; medio in Concilio & coram arguendi partes suscipimus, non admittimur, non rationes expenduntur, non Scripturis expressa vera illius effigies agnoscitur: sed qui sumus, quoue iure admonendi manus arripiamus, qua-

queritur, atque adeo grauiora in nos supplicia,
 quæ in ipsos reipub. proditores decernuntur. Quod
 si eadem ratione agerent arcium præfecti nonnunquam
 admoniti, annon facilis pateret hostibus ad omnia
 præsidia aditus? Et quis Princeps, obsecro, non illos
 in litorum catalogo, ut partium studiosos adscri-
 beret? Equidem non hic quæ sint in signa nostra, sed
 quæ sint Antichristi notæ & doctrina controuer-
 titur: Quod sit eorum quos admonemus officium
 queritur: Salus omnium a deo quæ nostra agitur. Si
 vera est admonitio, est Ecclesie salutaris: si falsa,
 nobis. Expendantur igitur eorum quæ dicuntur cir-
 cumstantiæ, non eorum qui dicunt qualitates. Ca-
 titimaria cõiuratione senatus patiente sordidissimæ
 femine præbuit aurem, aduersus amplissimos in
 repub. viros. Gallis in tempesta nocte Roma: unum
 Capitolium iuuadentibus silebatur excubia, muti ca-
 nes erant, sola anseres clamauerunt, unde quaque ta-
 mē magna cura concursus est: ac ni clangor ille ob-
 stitisset, vrbs illa perierat, quæ paulo post mundum
 vniuersum perdomuit. Age igitur in infimis Ec-
 clesie subsellijs sedeamus, audientiam nobis fieri
 æquum est, præsertim cum auribus insusurrare ca-
 lumniatorum more nolimus, sed coram Ecclesia, &
 in ipsius etiam quæ accusamus auribus, non nostro,
 sed Dei ipsius nomine audiri postulemus. Porro ad
 erigendas dissipatæ Pontificiorum artibus Ecclesie
 rumas legitimam requiri vocationem non ignora-
 mus. Verum hic quoque nos firmiore nitifunda-
 mento profitemur, quam eos qui sola hac larua glo-
 riantur,

gloriantur quantumuis magnificis titulis, mundi-
que quibus turgescunt honoribus superbiant.

Ergo si quarant, qualis fuerit ministrorū vo-
catio, qui primi nostra memoria deformatam Ec-
clesiam pristino splendore restituerunt: Responde-
mus, eandem fuisse tum vocationem tum succes-
sionem, quibus remerē isti gloriantur, sed eam qua
illi abusi fuerant vocationē nostri in Germanum
usum reuocarunt, & psonata illorum successionē
doctrinē ab alijs deprauata successionē addiderunt:
qua sublata, quavis successio erroris est continua-
tio. VViclefus enim, Hussus, Lutherus, Zwin-
glius, Oecolampadius, Bucerus, alijque quorum
ē schola Ministri prodierūt, Ecclesie ab Antichri-
sti tyrannide vindices, Presbyterierāt, & theolo-
giae doctores. Quatenus Presbyterierāt & Paster-
res, docēda populo veritatis munus illis incubebat,
administrandorumq; ex Dñi insitito Sacramen-
torum. Quatenus doctores, ex vocatione theologiae
& scriptis & lectionibus explicare illos oportuit,
atque ex praescripta omnibus academijs iusurandi
formulae ecclesiae veritatē patefacere, doctrinasque
verbo Dei repugnātes arguere, & pro viribus p-
figare. Hi verò inter obeundū munus, verbi Dei
lectione populo interdictum esse cōpererunt: cultū
autem qui Dei solius erat, partim hominibus, par-
tim statuis attributum, conculcatum pedibus san-
guinē Christi, Domini & Coena Sacramētum par-
tim Idolatria contaminatum, partim populo ere-
ptū: Sacras denique scripturas misere profanatas.

glossif-

glossis que Papisticis tanquã veneno infectas. Quorum ulcerum cum Episcopos & Metropolitanos admonerent, ordinis in Ecclesia seruãdici causa: hæc isti non contemptim tantum exceperunt, verum (vt qui morbi in Ecclesia pars magna essent) in prima persecutorũ acie steterunt. Hic igitur quorumuis iudicium appello, num ne nostri vocatione adigerentur vt vrgerent, ac porro pergerent in docenda veritate, & purè administrandis Sacramentis? & an nõ alioqui desertæ stationis cõempti in Deum iurandi atque in populum perfidæ fallacie rei habendi fuerint? Eadem igitur erat & aduersariorum & ministrorum illorum ordinaria vocatio: verum in eo sitũ fuit discrimen, q̃ nostri huic gnauiter incubuerunt, quam aduersarij deseruerunt, nostri munus impositũ & onus subierunt quod alij excusserunt. Nostri suas oves in pascua montium Israel deduxerunt, alij partim deglutiuerunt, partim feris dilaceranda reliquerunt, partim etiam in turbidas aquas, quibus contabescerẽt, aquatum egerunt. Finge tibi obsecro magistratum qui sit ad reipub. administrationem vocatus, isque vel negligentia, vel eorum qui præcesserunt malitia deprauatas leges reperiat, oppletũ iniustitia forum, venaliaq; & omnibus modis corrupta munera: I dẽ reformanda omnia & ad examen legum reuocanda suscipiat: tũ si quis roget quo iure id aggrediatur, an non plusquã ridiculus habeatur? Certe quidẽ ille hoc vnum agit, vt vocationi pareat. Non enim in corruptelas, sed in leges iurauit,

vtili-

utilitatemque ac salutem reipub. imo si hic commiseret, directe in vocationē peccaret. Eadem plane ratione se gesserunt primi illi nostri ministri, primum reformationem urgentes, deinde ipso ex munere manum operi admoventes. Ac sane si daretur Apostolos de veris successoribus interrogare, non illos aut corona triplici, aut pallio & diademate, sed verbi caelestis praedicatione ex suo ipsorum exemplo definirent. Nam & à magistro didicerant, Eum qui facit quod vult pater, & matrem esse, & sororem & fratrem. Ergo ad primorum illorum clangorem excitati pastores, in Bohemia, Germania, Anglia, Scotia, Dania, Suenia, in Gallia, deinde Hispania, atque ipsa adeo Italia, tuendo munere suo sedulo cogitarunt. Paulo post regna etiam integra reformationem admisserunt. Episcopi iidem qui mendacij pracones fuerant, iisdem in templis & cathedris veritatem praconio suo ornarunt. Hic si aduersarij de successione quarant, stabit vt plurimum nostrorum partibus: perpetua enim serie Episcopis successerunt, qui primum Euangelium docuerunt. Si vocationem urgeant, eandem cum ipsis habent: nunc enim prius neglectum munus obeunt Episcoporum & pastorum, ad quod vocati erant. Ergo discrimen (vt diximus) in eo situm est, quod quem siliquis prius pascebant populum, vitæ pabulo nutriant, quem Antichristi luto insciebant gregem, nunc Christi sanguine ablunt. Atque haec tenus de vocatione primorum reformanda Ecclesia ministrorum: in qua nec deest

Mach. 12.

si quid boni in aduersariorum vocatione est reli-
quum, & in eo longè antecellit, quod quam isti in
injustitia detinent, nostri in vsum reuocant, spar-
tamque quam nati sunt, sedulo exornant. Quod
si qui etiam in perditio, qualem vidimus, Ecclesie
statu non expectata eorum aut vocatione aut ap-
probatione, qui sub pastorum larua gregem Do-
mini miseris modis opprimebant, ab Ecclesijs qui-
bus ministerium suum consecrabant, vocati fuerunt:
nihilomagus id mirum videri debet, quam si popu-
lus in republica libera nihil moratus tyrannorum
consensum & suffragia, bonos & legitimos crea-
ret ex legibus magistratus.

Quod ad vocationem attinet eorum qui à pri-
mis illis in ministros ordinati fuerunt, Apostolici
exempli vestigijs & veteris Ecclesie canonibus
institimus. Et enim si de personis agitur: serium
doctrinae ac morum examen institutum est. Hic
Canon est Pauli: Episcopum oportet aptum esse
ad docendum, & inculpatum. Sin eos qui
examine praesunt, non vnus quispiam hoc sibi at-
tribuit, sed multi simul ministri, episcopi, presby-
teri legitime & ipsi vocati, id est, vt Paulus lo-
quitur, presbyterium, vel ex Cypriani phrasi, Ec-
clesiasticus senatus. Dum peragitur examen, ex
quo pendet electio, Ecclesia pastorum creandorum
morem imitata, qui describitur in actis, precibus
& ieiunijs tota incumbit. Qui ita probati sunt,
populo indicantur, vt cuius sit liberum, si quid
habeat quod electionem impediatur, in medium pro-
ferre,

1. Timoth. 3.

Tit. 1. 9.

1. Tim. 5. 22.

Tit. 1.

Act. 14. 13.

Lamprid. in
Alexandro.

Act. 19.6.

In Concil.
Laodic. c. 12
In Concil.
Parif. c. 8.
Raban. in
glof. 6. cap.
Actuum.
Can. nullus.
& cap. in
ordin. dift.
61. cap.
Sacrorum
dift. 63.
Leo Papa
ep. 87. &
90.

ferre, quem fuisse veteris Ecclesie morem vel
Ethnicorum monumenta testantur. Tandem Ec-
clesia tota consentiente, manu impositione docen-
dae Ecclesie consecrantur: quam unicum ceremo-
niam Apostoli Iudaicam Ecclesiam secuti vsur-
parunt. His ita constitutis, ad verbi & Sacramen-
torum ministerium accedunt. Atque hoc ipsum
veteres Canones praescribunt, Ecclesie Ministrum
eligat clerus, approbet populus: eligendo Episco-
po alij aliquot Episcopi intersint, Rogante cle-
ro, attestante populo. Cauetur etiam, ne Epif-
coporum albo ascribantur, ne iure alios ordinandi
fruantur, qui vel precio vel ambitu Episcopatum
fuerunt adepti. Iam vel ipsa Romana statuatur Ec-
clesia, vtrorū electio Canonibus firmiter nitatur,
& annon istos Canones totos in 800. annos con-
tempserit. Si de Episcopis, siue ordinantibus, siue
ordinatis queritur: vel fauore Principum, vel
Romanae curiae nundinationibus, vel presente
numerata pecunia huiusmodi dignitatem subeant:
nec desunt qui in parentū gratiā prius Episcopatu
quam lucis huius vsura donati fuerunt, quum nō-
dum constaret mare siue an foemina nascituri es-
sent. Res ipsa loquitur, nemo non videt, pluraque
nouit, quam proloqui possim. At si in examē conij-
cias oculos, quale sit vel ex eo facile indicari potest,
quod magnā partem Romanae Ecclesiae Episcopi
ignorant, sua ne Missa Graecè an Latinè sit con-
scripta. Vitam autem ut plurimum tam perditae scele-
ratam viuunt, (quod absque iniuria nonnullorum
dictum

dictum volo) vt Cardinales illi à Paulo 3. reformanda Ecclesie designati in suis articulis in has voces erumpant: Per nos, per nos, inquit, nomen Christi blasphematur inter gentes. Quod autem attinet ad populi, quem tãtòpere Cyprianus vrget, consensum, præciseque vsurpatum in Eradio, qui Augustino successit: Episcopos non serio, sed ludicra quadam ostentatione, non approbandos sed adorandos populo offerunt. Rursus si gregarios presbyteros spectes, indòlli Episcopi indòtiores creantur, vt & scelerati sceleratiores, adeo vt iam à multis seculis Ecclesia eandem quam Scriptura quærimoniã vsurpare merito possit, quemuis pro arbitrio manum suam consecrasset. Nostri ergo pastores eandem quã ipsorum Episcopi successionem obtinent. Primis enim illis Ecclesie restauratoribus denegari non potest: sed ita vt (quod est rei caput) interruptã verã doctrinæ successionem restituerint. At vocatio longè est certior, magisque canonibus consentiens. Nam vt tacitam ab ijs vt plurimum fuisse consecratos, quos Romana Ecclesia ordinat: forma ipsa ad Apostolicum exemplum & veteres Canones reuocata fuit, quam planè subuerterat tota Antichristi factio. Contra verò examen hoc ferre non possunt Romanenses Episcopi, quo adhibito, vix vllus reperiri poterit Episcopi appellatione ornandus.

Iis quæ à nobis disputata sunt, hoc vnũ habent quod respondeant, primos illos collapsæ Ecclesie restauratores, Hussum dico, Lutherũ, Zuingliũ, Oeco-

A& Card.
Paulo 3.

Cyp. l. 1. ep.
3. & 4.

Aug. ep. 110

Eucl. l. 6. ca.
29.
Theod. l. 1.
c. 9.

Tit. 1.

Act. 10. 17.
& 18. ad
Phi.1. Pet. 7.
Eph. 4.Irenæus ex
Euseb. lib. 5
c. 26. &
epist. 24.
Hieron. ad
Oceanum.

Oecolampadium, & alios, à quibus nostri propa-
gati fuerunt, non Episcopos, sed tantum Doctores
& presbyteros fuisse. Quibus respondemus, Pres-
byteros & Episcopos in veteri Ecclesia vnū idēq;
fuisse, ac ne nunc quidem essentiali dignitate, sed
tulis & tyaris differre. Sic enim Paulus: Reli-
qui te in Creta, vt cōstituas oppidatim pres-
byteros. Deinde quales illi sint describens, O-
portet enim, inquit, Episcopū irreprehen-
sibile esse. Narratur uē in actis, presbyteros Ephe-
sinos à Paulo accersitos fuisse, quos porrò his ver-
bis cōpellat: Attendite vobis ipsi & gregi cui
sp. sanct. vos præfecit Episcopos. Et ad Phi-
lip. scribens, oppidi illius Episcopos salutat. Et Pe-
trus, Pascite, inquit, vobis cōmissum gregē
ἐπισκοποῦντες. Neque vero Paulus in contex-
tenda functionū Ecclesiasticarū descriptione Epif-
coporum meminit, sed tantum Pastorū & docto-
rū: & Presbyteros iubet pascere, docere, Episcopos
agere. Palam estigitur, eosdem & Presbyteros &
Episcopos fuisse. Quamobrem & Irenæus Roma-
nos Episcopos, Anicetum dico, Pium, Hyginum,
presbyteros nuncupat. Idem & Hieronymus hac
ipsa de re ex professo differens, Apud veteres,
inquit, ijdem Episcopi & presbyteri fuerunt:
quia illud nomen dignitatis est, hoc ætatis:
Apostolus perspicue docet, eosdē esse Pres-
byteros quos Episcopos: Quod autem po-
stea vnus electus est, qui cæteris præpone-
retur, in Schismatis remedium factum est.

Et

Et alio loco: Antequam diaboli instinctu stua
dia in religione fierent, & diceretur in po-
pulis, Ego sum Pauli, ego sum Apollo, ego
autem Cepha: communi presbyterorum
consilio gubernabatur. Postea in toto orbe
decretum est, ut vnus de presbyteris electus
superponeretur ceteris, ad quem omnis Eccle-
sie cura pertineret, & schismatum semina tol-
lerentur. Sicut ergo Presbyteri sciunt se ex
Ecclesie consuetudine ei qui sibi prepositus
fuerit esse subiectos: Ita nouerint Episcopi
se magis consuetudine quam dispositionis do-
minice veritate presbyteris esse maiores.
Ambrosius autem enarrans 4. c. ad Ephesios, in
quo de functionibus Ecclesia differitur, Primum,
ait, Episcopi, Presbyteri appellabantur, ut re-
cedente vno, sequens ei succederet: Denique
apud Aegyptum presbyteri consignant, si pre-
sens non sit Episcopus, &c. Et in epist. prima
ad Timoth. Episcopus est primus presbyter.
Gregorius in epist. Episcopos Presbyteros Cardis-
nales vocat, id est, primarios. Iustinianus autem
Imperator in suis legibus reuerendos œconomos,
quod in ipsa dignitatis essentia nihil à presbyteris
differat, sed quod in diuini cultus ministerio, id est,
ordine & ceremonia primas partes teneant. Quin
& Gratianus in decretis disertis verbis asserit, E-
piscoporum eminentiam & diocesum partitionem
iuris esse posuisti, non Apostolicæ institutionis.
Petrus Lombardus idem totidem verbis repetit.

Ad Euang. &
 in 1. cap. ad
 Tit.

Ambros.

In cap. 4.

Greg. lib. 12

ep. 15. 774

79. & lib. 20

ep. 6. 25. & c.

Dist. 93. 84

95. olim.

Lib. 4. fema

dist. 241.

Q

Ioan-

Ioannes autē Paris Doctor Sorbonicus Dominicanus in suo libro de potestate regia & papali, quē
 tum schola theologorū approbavit, longius prouehitur: nam quod ad dignitatem ministerij essentialē attinet, quam ille potestatem hierarchizandi populū vocat, presbyteros Pontificibus inferiores non esse profuetur, idq; confirmat, quod ijsdē verbis constat illorū ordinatio, quibus episcoporū atq; adeo Apostolorū, nempe, Accipite Spiritū sanctum, & quodcunq; ligaueritis in terra, erit ligatum & in cælo. *Quid vero Card. Cusanus?* Omnes Episcopi æquales, quo ad iurisdictionem, licet non quo ad executionem: quod quidē exercitiū exequentium sub certis terminis posituiis clauditur & restringitur, propter melius. i. propter causam adducēdi ad Deū, qua cessante, cessant & illa positua iura. Et hoc videmus dū sumus extra humana positua iura, in naturali scilicet iure, tēpore necessitatis, quando tunc omnis sacerdos à quocunq; delicto etiā à Papa excommunicatū & qualemcunq; absoluit. Itaq; Papatus est de iure positiuo, vt & gradus omnes maioritatis & minoritatis. *Item:* Omnes Episcopi sunt vnus potestatis & dignitatis, & si maiores, maioris administrationis. Maioritas autē illa ex cōsensu subiectionali constituitur, & ita (ait) papatus. *Item:* Quod dioceses sunt distincte, & vnus Episcopus super presbyteros est de positiuo iure. *Item:* Potestas ligandi.

Lib. 2. de Ca
 thol. conc.
 cap. 13.

ligandi & soluendi in qua fundatur omnis ecclesiastica iurisdictio, est immediatè à Christo, & propterea sacerdotes omnes sunt æquales. Ex his igitur constat, quod Episcopus presbyteris supereminet, id iuris esse humani, & ordinem spectare: quod autem ordinem quemuis conturbat, iam ordinis est appellatione indignum.

His ita constitutis, addimus ius impositionis manuum & pastorum ordinationis penes presbyteros esse: Atq; id quidè de Apostolorum etate clarius est quàm ut dubitari possit. Ne (inquit Paulus) negligito donum, quod in te est, per impositiones manuum presbyterij, id est, presbyterorum siue seniorum. Adhuc presbyteros Timotheus & ipse constituit. Et quis Episcopus & presbyter sint unius & eiusdem functionis nomina, hoc iuris si sibi ex scripturis vendicant episcopi, idè & possunt presbyteri: Sin presbyteris denegant, eo ipso sibi ipsis hoc iuris abrogant. Ac sane antiquitus obtinebat in Ecclesia hæc

1. Timot. 4.

Mag. sent. 1.

4. dist. 25. 1

Can. Pres-

byter. dist.

23.

argumentandi ratio: Baptizare potest, corpus dominicum administrare potest: ergo & manus imponere. In ordinandis autè presbyteris Episcopo manus capiti imponente, & reliqui quoq; presbyteri manus admouebant, ut apparet ex multis decreti locis: Sic enim Gratian. Presbyter cum ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manu super caput eius tenente, etià omnes presbyteri qui presentes sunt, manus suas iuxta manus Episcopi super caput illius teneant: quod quidem eo spectabat, ut consecrandi ius fieret

zectum sibi asseruarent, atq; ita testatum facerent,
 Episcopū quid quid ageret, non suo vnus, sed om-
 nium nomine prestare. Nec defuerūt qui ante an-
 nos 300. ex ipsorū turba quaestionem hanc agita-
 rent. Iam vero si Episcoporū ambitione & pasto-
 rum negligētia perturbata sunt omnia, & collap-
 sus ordo in Ecclesia: certē quidē nostrā sunt partes,
 vt pro virili restituamus. Si tyrannidem & quali-
 tate neglecta Episcopus in presbyteros vsurpauit,
 quod ille minus neglexit veri presbyteri sibi ar-
 rogare debent. Si hominū arbitrio inuectus episco-
 porū gradus hominibus exitio fuit: (alioqui enim
 ordinē non improbamus) presbyterorū certe qui à
 Deo constituti sunt & qualitate in viā salutis re-
 uocandi sunt. In summa, primi Ecclesie Christianae
 Episcopi presbyteri erant: & nostri quoque primi
 ministri presbyteri. Porro ex Apostolorū institu-
 tione ius imponendarū manūū habuerunt presby-
 teri, quā potestate nostri etiā merito vsurparunt.
 Ergo ab his ordinati ministri rite consecrati sunt,
 nec vllus calumniae superest in istorum vocatione
 locus. Quos si quis despiciat, prae splendore Roma-
 nenis praetatorū, Caiaphā sane mundi oculi suspi-
 ciebat: quum neq; aurū neq; argentū Cephas possi-
 deret. Paulus persecutor autoritate pollebat: Idē
 Apostolus propriis manibus victū sibi querebat.
 Nempe Deo familiare est, vt quae ignobilia sunt
 in mundo & pro nibilo habita, eligat, & ea quae nō
 sunt, vt ea quae sunt, aboleat. Et ex nostris multi
 Christi contemptū amplectuntur, qui poterāt hono-
 ribus

ribus & authoritate pollere, & sane in ipsa Antichristi factione pollebāt. In tempestiue igitur vocationis nostræ cōfirmandæ causā miracula efflagitant. Quū enim sit ordinaria, illis perinde ac nobis sunt necessaria. Ergo si vocatione sua freti nouam in Ecclesia doctrinā spargere non dubitarunt, eodē iure tantundem nobis permittēt in vetera resitūenda. Hic vero si excipiant, nō suam, sed nostram nouitatis esse damnandam: iam de vocatione non controuertitur, sed de doctrina. Atq; idcirco prætergressis suburbij, in ipsam disputationis arcem, nempe dogmatum collationem, deueniendum est.

Atqui veteratorie istæ uelitationes Possiaceni colloquij fructum eximium Gallie vniuersæ eripuerunt: Atque etiamnum Iesuitæ ut plurimū hoc propugnaculo nituntur. Etenim si ab ijs purgatorij, transsubstantiationis, sanctorum inuocationis probationem ex Scripturis requiras: Edite, inquit, miracula. Eadem satanæ Christum impetētis vox extat: si tu es filius Dei, proijce te deorsum, æque scilicet ad pœnitentiā paratus impetrata quā negatā fuit petitione. Christus vero quum multo maiora præstare posset, impetū ex Scripturis propulsauit. Sic & Pharizei in summa stupendorum miraculorum copia, miracula vrgebant. Verū quod demonia fugabat, Principi demoniorum tribuebant: Si in terra edebat, è cœlo flagitabant. Ioan. 12. Quod si cœlitus ipsius vocationis confirmandæ causā voces exaudiebantur, factum esse tonitru dicebant. Sic & cruci affixo his verbis illude-

bant: si filius Dei es, descende de cruce à
 Quin & morte denicta, vbi per medios custode: se-
 pulchro egressus est, furto sublatum fuisse com-
 menti sunt. Sic & à nobis isti miracula petunt,
 quæ si ederemus, præsto esset exceptio, nos An-
 tichristos illos esse, qui signis & miraculis mundo
 imposituri essent, eaque ratione fidem esse nobis
 abrogandam. At enim Pharizæi dñi à Christo cru-
 ci affixo miracula petebant, quemadmodū consul-
 tius fecissent si in hunc Isaia locum aciem ingenij
 intendissent: Ipse vulneratus est propter præ-
 uaricationes nostras, attritus est propter ini-
 quitates nostras, liuor eius sanitas nobis fuit.
 Sic multo prudentius operam collocarent Rabbi-
 ni nostri, si ex Scripturis veras Antichristi notas
 scrutarentur, & qua decet attentione summum
 illud miraculum perpenderent, quod nostra me-
 moria Deus sine miraculis operatur, dum solo
 spiritu oris conficit monstrum illud horrendum,
 quod tanto iam tempore mundus adorat, idque
 per eos qui mundi reiectamenta habentur.

Quñ lex primū per Mosen promulgaretur, edita
 fuerūt ingentia miracula: Quñ institueretur etiā de
 Deo & Baale questio, edidit & Elias miracula.
 Verum Iosia rege & Helcia sacerdote librū legis
 restituentibus, doctorū siue malitia siue ignorantia
 multo iam tempore sepultum, idolaq; in Dei tem-
 plum inuenta profligantibus, Esdra quoq; scriba &
 sacerdote Deicultū populo ex Babylone reduci in-
 staurate: nulla tū aduicta fuisse miraculis legim⁹.

Nec

Nec obscura est huius discriminis ratio. Nonam legem Moses promulgabat. Eliæ negocium erat cum perfidis legis desertoribus: Contra Iosias, Helcias, Esdras tantum modo sepultam legem effodiebant, ex eiusque præscripto Ecclesiam repurgabant, atque adeo cum ijs agebant, qui eam agnoscebant, ex eaque argui & cõmici poterant, quæ contra miracula omnia legi credere ex lege ipsa edocuerant. Eadem est Euangelij ratio, quod Christus infinitis miraculis sancivit. Verũ si quis Ecclesie Pastor aliquos in Concilio errores emendari postulauit, nusquã legimus de miraculis interpellatum fuisse. A Bernardo certe quum in sui seculi corruptelis inueberetur, Ecclesieque reformationem vrgeret, nulla petita fuerunt. Nos verò solam reformationem efflagitamus, sed multorũ capitum rebus omnibus longa iam annorum serie collapsis. Equidem stupendum esset miraculum, si nouum Euangelium proferret è caelis Angelus. Atqui vt ne sic quidem fidem habeamus, anathematis denunciatione Paulus deterret. Ergo iniqua est à nobis miraculorum postulatio, qui de salute in vno Iesu Christo querenda concionamur, Christi & Apostolorum tot tantisque miraculis sancita. Hæc potius sunt Antichristi partes, qui salutem in hominum operibus, Monachorum meritis, bullatisque indulgentijs querendam docet, qui nouum Christum nouumque profert Euangelium, satanæ artibus, signis, prodigijs, miraculisque mendacibus confirmatum,

quibus

Deut. 13

quibus non ita pridem gloriabantur fana sacellaque omnia, quaeque paruo momento renascente Christo euauerunt, non secus ac ipso primum nascente obmutuerant daemouum oracula. Age uero bona fide respondeant aduersarij, si miraculoru potestate freti prodiremus, numne credituri essent nostra doctrinae, quam nunc magno cum supercilio flammis adiudicant? Si negant, equidem certe dum eas efflagitant, populo illudunt, cui persuasum esse uolum, nostra doctrinae sine miraculis nullam habendam esse fidem, ad quam si accederent miracula, se mox credituros. Sin affirment: desine Lector mirari, Antichristum satanae miraculis confirmatum, aduersus Christum ab istis admissum fuisse: quum tamen diserte Christianis omnibus spiritus Dei praedixisset futurum, ut inaudita & prodigiosa eaderet, quoru tamen nulla esset habenda ratio: Christum uero hunc solo spiritu oris sui confecturum, id est, sola uerbi praedicatione, sed spiritu sanctus uirtute efficaci.

a. Theol. s.

Si tamen peruicacius miraculis uergendis inhaereant: En tibi Monachulu qui uel solo uerbi Dei sono Babylonici istius imperij fundamenta paruo momento concussit, quantumuis aduersus omnium temporum iniurias solide caementata uiderentur. At quibus temporibus? Cum imperia sua Papa non aliter quam Deus ipse uniuerso orbi praescriberet, quum Reges hunc adorarent, huic Imperatores seruiret, Imperiaque pro arbitrio largiretur, quum in huius facta inquirere perinde esset

esset ac motem sanctū, ut ipsorum verbis utar,
 attingere atque adeo cœlis ipsis obloqui. Is ergo
 ad cuius nutum contremuerunt in suis solijs
 potentissimi Reges, ad vnius homuncionis vocē
 in speciem contemptibilis ita cohorrui, ut ne
 nunc quidem animum colligere potuerit. Ille
 vero paucorum symmistarum non maiore quā
 ipse esset splendore illustrum, maximā reipub.
 Christiana partem istius tyrāniā iam eripuit,
 non homines, non vrbes tantum, sed regna in-
 tegra ab isto demone à quo obsidebātur libera-
 uit, verbi Dei splendore infinitis hominū my-
 riadibus iam ab ipsa natiuitate cæcis visum re-
 stituit. Vos vero, ò boni, quod Deus tot tantasq;
 res admirandas sola verbi prædicatione per ser-
 uos suos effecerit, idcirco Deum edidisse mira-
 cula negatis? Atqui perfici tantum hoc mira-
 culum absque miraculis, miracula omnia lon-
 gissimo intervallo superat. Nostra memoria,
 multa Bethulia, Sennacheribi, Herodes, Dio-
 cletiani, extiterunt. Gigantes multos ad lapidē
 impingere & conteri vidimus. Eo quod specta-
 nimus, contemnimus, qua summa cum admi-
 ratione posteritas audiet. Et quis obsecro spe-
 rasset, vllam nostri memoriam super futuram
 post editam in Gallia mensis Aug. die 24. anno
 1572. tam horrendam carnificinam? Mortui
 ac sepulti eramus, sepulchroque multi lapides
 appositi, quod & armati custodes circumstabāt.
 Deus superatis omnibus obstaculis nos in suam
 R ipsius

ipsius laudem vitæ restituit, atque ut hostium
 suorum consilia emerteret, eos etiam excitauit,
 qui religioni nostræ aduersarentur, qui reuolu-
 to lapide extensisque manibus nos è sepulchris
 educerent. Quod si nihilominus Phariæorum
 more signum è cælo petunt, quo tempore per to-
 tam Galliam tanquam lanienam strages ille
 ederentur, fulgere cœpit è cœlis nouum illud
 sydus, quo non aliud simile à mundi creatione
 ad natum vsque Christum visum fuerat: om-
 nium oculis totos tres annos subiectum fuit:
 Astrologia periti admirati sunt & porro admi-
 rantur: Mundi sapiētes, qui omnia esse ab eter-
 no constituebant, in creatoris adorationem con-
 senserunt: & quid obsecro nobis portendat, nisi
 renascentē in mundo verbi prædicatione Chri-
 stum? Atqui, inquires, nulla adhuc extat huius
 rei indicia: Imo res vestre semper in deterius
 vergunt. Verum stella illa, quam magi profe-
 quebantur, totos triginta annos effectum caruit.
 Ac quicquid demum effectum est, in unius ho-
 minis carne, eaque alijs hominibus contemptis-
 sima, atque adeo ipsa crucis ignominia, perfectū
 legimus, qua diuinitatem ipsam sepulchro con-
 cludere videbatur. Quid tum? Posteaquā dia-
 bolus flāmas omnes suas in Apostolos & Dis-
 cipulos Christi enouuit, infinitas etiam in eos
 persecutiones excitauit, tandem manus dare
 coactus est, uniuersusque orbis Dominū suum
 agnouit. Mundus igitur nihil intentatum
 relinquit:

relinquat: nihilominus verbum Dei in eternū manebit. Antichristum perire necesse est, & confici spiritu oris Christi, splendoreque ipsius aduentus aboleri. Hoc decretum Reges adeoque totus orbis frustra euertere conantur. At ego Deum omnipotentem supplex oro, ut & regibus, & populis sincerum cognoscenda veritatis & querendæ salutis desiderium inspiret, sanctū colligenda sub Christi obsequium. Christiana reipub. Zelum, sanctum in ipso & viuendi & regnandi studium, quemadmodum ab ipso habent, ut viuant & regnent: ut & Reges populis iusta imperent, & populi regibus quod debent obsequium præstent: sicque nostro hoc seculo Christus vnus sancta Regum & populorum conspiratione agnoscat Rex ille Regum & Dominus domonantium, in Ecclesia autem solus Mediator, Saluator, & Legislato. Amen.

Totius operis ἀνακεφαλαιώσις, ijs quæ sequuntur thesibus expressa.

Ecclesiam vel visibilem vel ut inuisibilem I. considerari dicimus.

Inuisibilis Ecclesia est eorum societas, quos II. Deus quibusuis sine locis sine temporibus elegit ad vitam eternam.

Visibilis Ecclesia eorum est cœtus, qui in III. eam ipsam sunt vocati, certisque locis & temporibus distinguitur.

Vna tamen est Ecclesia, sed varijs modis cō- IIII. siderata:

siderata: in visibili tanquã granũ palea mixtũ,
in invisibili ut granum idem, sed per purgatũ.

V. Ecclesia visibilis primũ sine lege exiitit, deinde sub lege certo loco, & gente circumscripta. Nunc Dei gratia ubique diffusa est absque ullo locorum discrimine: unde Catholica, id est, uniuersalis appellationem sortita est.

VI. Ecclesia Catholica cœtus omnes Christianorum sub se complectitur, quibuscumque regionibus sita sint, quas omnes Ecclesias dicimus, non secus ac maris partes mare: suis tamen nominibus ut Græca, Africana, Britannica, & similibus distinctas.

VII. Ecclesia præsertim Catholica (qualis nunc est) partes aliæ puræ sunt, aliæ impuræ, & in his rursus aliæ alijs impuriore.

VIII. Puras dicimus, in quibus viget pura verbi Dei prædicatio, Sacramentorumque legitima administratio, quãuis Dei oculis nihil vsquequaque purum videatur: nonnulli Orthodoxas, alijs (sed improprie) Catholicas vocant.

IX. Impuræ sunt, in quibus deprauata est verbi Sacramentorumque administratio, quibus eumque tandem notis exteris gloriari possint.

X. Ac quandoquidem uniuersa Christi doctrina fide & charitate finitur, quæ quoad fidei doctrinam sunt impuræ, eas hereticas dicimus: quæ vero charitate peccant, ita ut unitatem scindant, Schismaticas nuncupamus.

XI. Sunt etiam quæ utrobique peccant, qualis est
Romana,

Romana, quaeque ei adheret: nam & perniciosas haereses inuentur, & eos qui in viâ reuocant, persequuntur, & anathemate feriunt. Attamen quandiu superest aliqua Christi professio, è tenui licet filo pendens, ei nomen Ecclesiae non denegamus: eadem ratione qua hominem, insanum licet, & morbis confectum, nihilominus hominem appellamus.

VI Ecclesias puras ab impuris discernamus, XII.
Deus verbum suum tradidit Scripturis comprehensum, in quibus satis inest ad salutem perfectionis & perspicuitatis, ut quae perfectissimè illum & patrem luminum auctorem habeant.

Ex ijs igitur decidi debent nostrorum temporum controversiae, & Ecclesia restitui, quemadmodum ex legibus respub. Atque ita, ut quae Deus prohibet abrogemus, prohibitum autem censuimus quod ad salutem attinet, quicquid ab eo praescriptum non fuit: quod vero praecipit, restituamus, locis denique difficilioribus scripturas ex scripturis interpretantes.

Quae hanc viam insistant Ecclesiae, aberrare XIII.
non possunt: est enim via salutis: & qui hac incedunt, ijs praestit Deus spiritus sui luce: est enim indiuulso nexu cum scripturis coniunctus.

Contra verò quae inde recedunt Ecclesiae, aberrare XV.
possunt, etiam quo ad salutem: a deflectunt enim à via salutis: Temere etiâ sibi spiritum vèdicant, què Deus solis omnibus imperit: eas autè solas pro omnibus habet, quae vocè eius audiunt.

Quam-

- XVI. *Quamobrem Ecclesia hominū potius figmēta quam legem diuinā secuta, singulis suis periodis periculose lapsa est, eoque ut filiū Dei, id est, suam ipsius salutem crucifixerit: quemadmodum & Romanā Ecclesiam nunc filiū perditionis, id est, Antichristū adorare profiteamur.*
- XVII. *Ecclesia corpus est, cuius Christus Dei filius est caput, efficacitatē Euangelij ministerio per spiritum tribuens, & eiusdem virtute fulciens eos omnes, a quibus nomē ipsius sincere inuocatur: Atq; in eo sitū est capitis Ecclesie munus.*
- XVIII. *Nulli autem homini competit ut caput ministeriale esse possit. Cum enim aduentu Christi Ecclesia per totū sit orbē diffusa, eiusmodi ministerium nemo hominum obire potest. Singuli tamen pastores in suo munere Christū referūt.*
- XIX. *Neque vero Christus antequam in cœlum ascenderet, hoc munus constituit, neque Apostoli obierunt, nec vetus agnoscit Ecclesia.*
- XX. *Itaque ex verbo Dei & veteris Ecclesie sententia Papisticam sedē, qua hoc prætextu mūdum tyrannide opprimit, Antichristū esse dicimus: quod quidem, ut probationes & circumstantias alias prætereamus, ex ipsius doctrina confirmari potest.*
- XXI. *Attamen solū illud Papisticū in parte Ecclesie sitū neque Ecclesia neq; pars est Ecclesia, sed in Ecclesia corpore pestis, qua quantū potuit grassata est, & contagio infecit, quamque adeo ne pessundaret, sola Dei misericordia obstitit.*

*Tam ergo à Papatu non Ecclesia, ab Idolis nõ XXII.
templo, à tyrannide non republica, à peste non-
urbe recedimus, plane coalituri quamprimum
Antichristũ cũ prauis humoribus euomuerit.*

*Nihilominus interim & ministeriũ verbi XXIII
& Dei cultũ ad institutionis ipsius præscriptũ
restituimus, Apostolos quum Templo Hieroso-
lymitano excluderentur imitati. Neque tamen
idcirco altare altari opponimus: Exhibito enim
Christo, vniuersa terra est altare Domini.*

*Qui primum ex nostris ministris manum XXIII.
buic operi admouerunt, eam ipsam quã aduer-
sarij præsumunt, vocationem habuerunt: Pa-
stores enim erant & doctores, eadẽ qua ipsi for-
ma & ab ipsis instituti: verum vocationi obse-
cuti sunt, à qua turpiter alij defecerant.*

*Qui verò deinceps secuti sunt, multo præ- XXV.
stantiorem habent quã aduersarij, ut qui sunt à
primis illis ordinati, penes quos erat huius rei
potestas: ac præterea etiam ad præscriptũ Apo-
stolorum & veteres Canones in Ecclesia Roma-
na obsoletos ac plane neglectos.*

*Denique præter ordinariam illam vocatio- XXVI.
nem, que Deus extra ordinem postremis hisce
temporibus ipsorum ministerio perficit plane
admiranda opera, abunde testantur ipsos non
in hominum; sed Dei opus incumbere.*

FINIS.

1838513

XVIII

XVIII

XIX

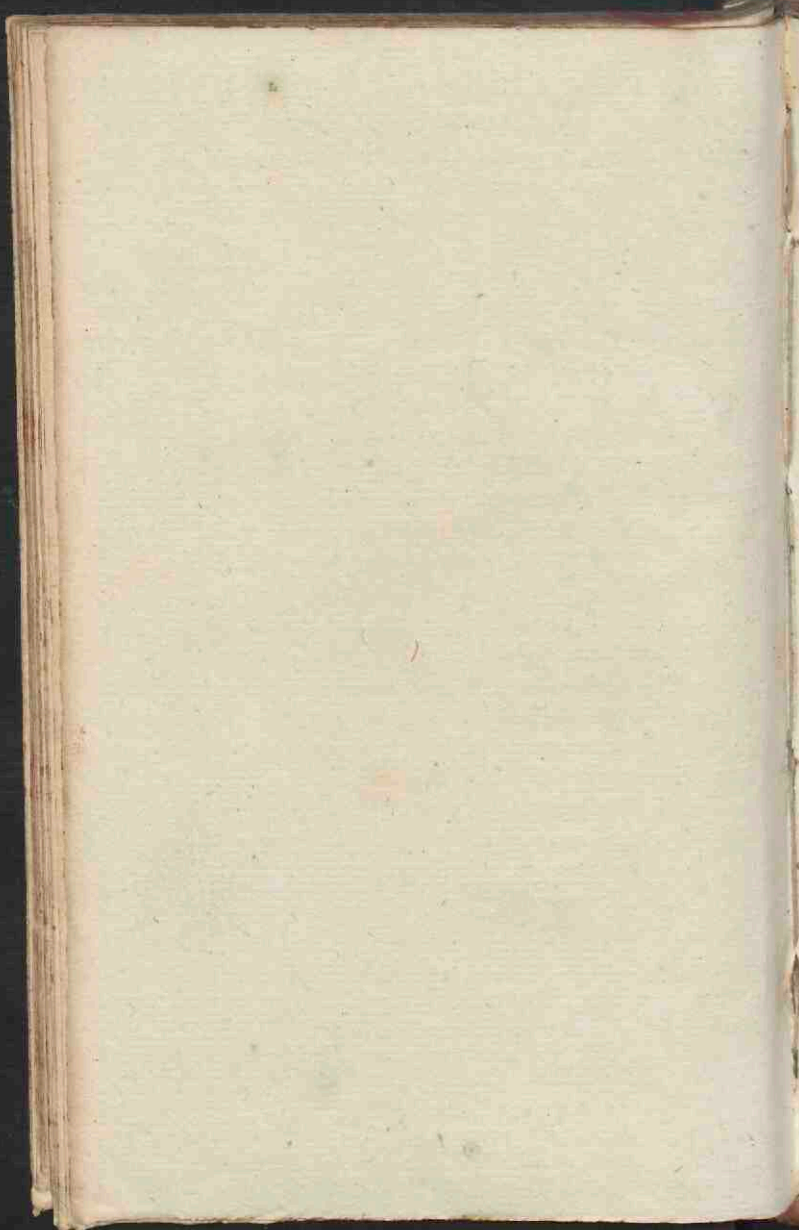
XX

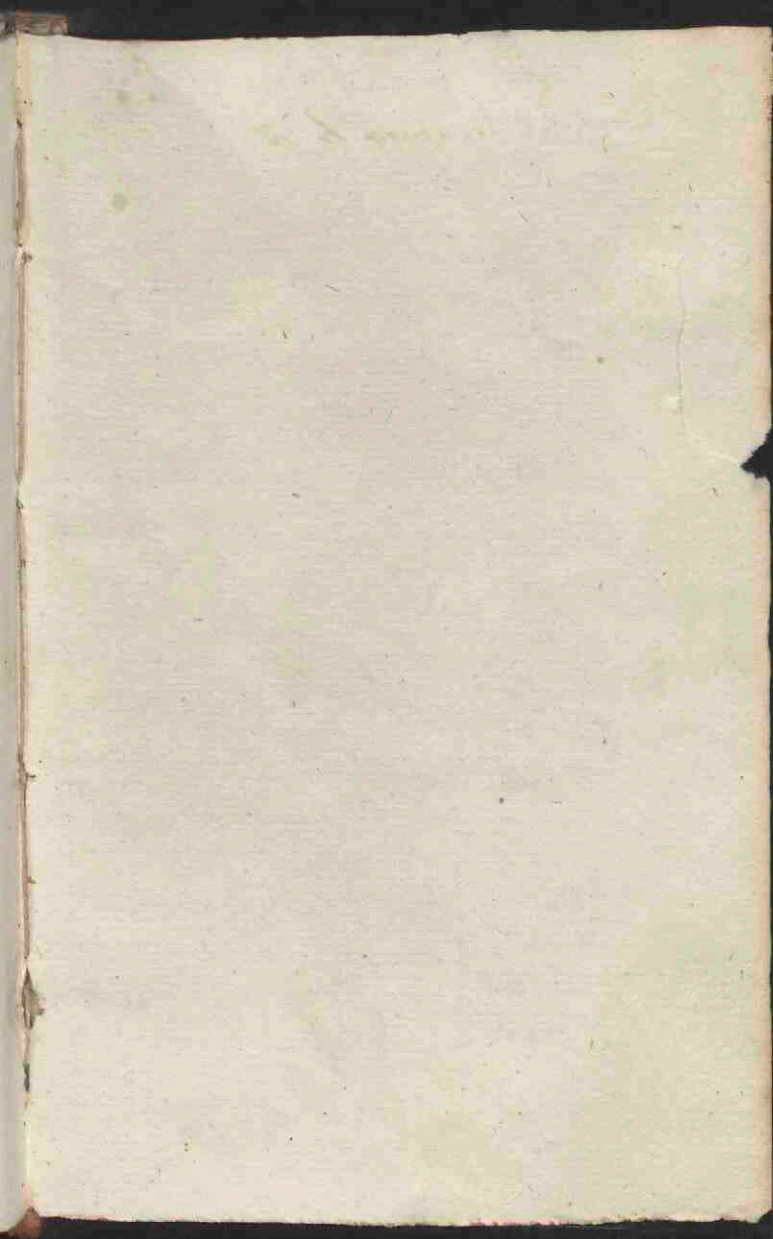
FINIS

A 1780259

ocw 67960069

... ab honestate p foli d' anti: suo a

Chara 58 legatima 6 att

lami solitaria. et omni sui vacas orpior

iam solitaria. et omni die vacans orationibus
et vigilis nocte et die operam dabat
gras seruicis dno in simplicitate corde
ut miraretur. predictus frater qui cum suscepit
Et oibus fratribus retulit constantiam eius
collaudabant deum. qui in infirmitate
tunc. Hec in vitam in vita se infirmitate
3. **O**e face lauitis require in famata

Facundia facundia necessaria
Quia demostrenes quasda vras
perferre non posses. vicia oris sui tenui
expugnauerit ut minus expressus op
perferret. Denique ad hoc puenit. ut in
topibus istas delectationes fluctu
ribus quibusda edet. Brez quoque ca
isertus. multum et diu loqui solitus est
vacuum promptus esset atque solue
re quise ubi. Eloquencia

Facundia facundia necessaria
Quia demostrenes quasda vras
perferre non posses. vicia oris sui tenui
expugnauerit ut minus expressus op
perferret. Denique ad hoc puenit. ut in
topibus istas delectationes fluctu
ribus quibusda edet. Brez quoque ca
isertus. multum et diu loqui solitus est
vacuum promptus esset atque solue
re quise ubi. Eloquencia

